

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 86 · 2. juni
Sesjonen 2021–2022

Møte torsdag den 2. juni 2022 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 86):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om innføring av lobbyregister (Innst. 336 S (2021–2022), jf. Dokument 8:165 S (2021–2022))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen i forbindelse med de særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger (Innst. 345 L (2021–2022))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i tobakksskadeloven (tekniske endringer i avgiftssystemet mv.) (Innst. 331 L (2021–2022), jf. Prop. 73 L (2021–2022))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 6/2022 av 4. februar 2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/40/EU om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om framstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer og relaterte produkter og delegert kommisjonsdirektiv 2014/109/EU (Innst. 413 S (2021–2022), jf. Prop. 68 S (2021–2022))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven (forlengelse av reglene om koronasertifikat) (Innst. 415 L (2021–2022), jf. Prop. 92 L (2021–2022))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige forskriftshjemler for håndtering av koronapandemien) (Innst. 379 L (2021–2022), jf. Prop. 103 L (2021–2022))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 371/2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (Innst. 381 S (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i legemiddeloven (legemidler til dyr) (Innst. 380 L (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre psykisk syke barn og unge under 13 år i hele Norge et tilgjengelig tilbud 24/7 (Innst. 426 S (2021–2022), jf. Dokument 8:166 S (2021–2022))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen om gjennomgang og avvikling av innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten (Innst. 416 S (2021–2022), jf. Dokument 8:180 S (2021–2022))
11. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt om å sikre forutsigbar rett til tannhelsebehandling for tortur- og overgrepsofsatte og personer med odontofobi (TOO-pasientene) (Innst. 398 S (2021–2022), jf. Dokument 8:185 S (2021–2022))
12. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Høgestøl, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Guri Melby om å styrke retten til selvbestemt abort (Innst. 341 S (2021–2022), jf. Dokument 8:119 S (2021–2022))
13. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelser av: Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med En innbygger – én journal Sak 2: Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse (Innst. 406 S (2021–2022), jf. Dokument 3:14 (2020–2021))
14. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i forvaltningsloven (skyldkrav ved administrativ foretakssanksjon og habilitetsreglenes anvendelse for statsråder) (Innst. 386 L (2021–2022), jf. Prop. 81 L (2021–2022))
15. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven mv. (fjernmøter og fjernavhør i domstolene mv.) (Innst. 384 L (2021–2022), jf. Prop. 97 L (2021–2022))
16. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om kontroll med hvilke

personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger

(Innst. 378 S (2021–2022), jf. Dokument 8:238 S (2021–2022))

17. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wætrhus Thorsvik, Guri Melby, André N. Skjelstad og Abid Raja om strakstiltak for å redusere passkøene i Norge

(Innst. 431 S (2021–2022), jf. Dokument 8:160 S (2021–2022))

18. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Christian Tybring-Gjedde og Silje Hjemdal om innføring av midlertidig grensekontroll

(Innst. 428 S (2021–2022), jf. Dokument 8:162 S (2021–2022))

19. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om styrking av den sivile beredskapen

(Innst. 367 S (2021–2022), jf. Dokument 8:213 S (2021–2022))

20. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i arve-loven (digitalt skifte av dødsbo)

(Innst. 430 L (2021–2022), jf. Prop. 69 L (2021–2022))

21. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur og Mari Holm Lønseth om å innføre en beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven for å håndtere en stor flykntingstilstrømming

(Innst. 352 L (2021–2022), jf. Prop. 107 L (2021–2022) og Dokument 8:141 L (2021–2022))

22. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Grethe Gulbrandsen Fossum*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Den 28. november 2019 døde tidligere stortingsrepresentant Grethe Gulbrandsen Fossum fra Grue i Innlandet, 74 år gammel.

Fossum møtte som fast representant for Arbeiderpartiet og Hedmark fra 1990 til 2001, og var bl.a. leder for familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i perioden 1993 til 1997. Hun var varaordfører i Grue fra 1987 til 1991, kommunens rådmann i perioden 2005–2007 og var i ti år medlem av Arbeiderpartiets sentralstyre. I

1988 var hun også personlig sekretær for statsråd Tove Strand Gerhardsen i Sosialdepartementet.

Grethe Fossum var den uredde, frittalende politiker med det store hjertet og det brennende engasjementet. Hun gikk heller ikke av veien for å legge seg ut med eget parti og egen regjering når hun mente det var riktig. Grethe Fossum sparket mye, men aldri nedover. Hun var en markant og tydelig talsperson for de mest utsatte i samfunnet, og hennes sterke samfunnsengasjement tok aldri fri. Hun var fulltids politiker og fulltids medmenneske.

Mange vil først og fremst forbinde Grethe Fossums navn med kampen for flyktninger, asylsøkere og god integrering. Ikke minst har hun en spesiell plass i hjertet til den bosniske minoriteten i Norge etter sin vellykkede kamp på 1990-tallet for at flyktingene fra Bosnia-krigen skulle få bli.

Like fullt var hun et politisk menneske med et bredt engasjement. Hun vokste opp på Solli plass i Oslo. Moren var husmor, faren lastebilsjåfør og deltidsarbeiden- de vaktmester. Grethe var den første i familien som tok artium. Bevisst sin klassebakgrunn var hun rotekte sosialdemokrat livet ut. Hun følte med og engasjerte seg for dem hun så trengte det, om det var den russlitne på jakt etter et bedre liv eller en sauebonde med tapt livsgrunnlag. Kulturen, frivilligheten og idretten var også blant hjertesakene, og hun hadde selv håndballandskamper for Norge på merittlisten.

Grethe Fossum hadde et evig, ungdommelig engasjement og inspirerte mange unge til å begynne med politisk arbeid. Med hennes bortgang kunne mange kjenne på en stillhet, men fortsatt dirrer tonen fra et liv i strid for verdiene hun holdt så høyt.

Vi lyser fred over Grethe Fossums minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Turid *Kristensen* og Tor André *Johnson*, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om studiepermisjon for representanten May Britt *Lagesen* i tiden fra og med 3. juni til og med 10. juni.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Nord-Trøndelag, Gaute Børstad *Skjervø*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten May Britt *Lagesen*'s permisjon i tiden fra og med 3. juni til og med 5. juni, av velferdsgrunner.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.

2. Følgende vararepresentanter for Nord-Trøndelag innkalles for å møte i permisjonstiden slik: Tone Våg 3. juni Gaute Børstad *Skjervø* 7.–10. juni

Presidenten: Representanten Dagfinn Henrik Olsen vil framsette et representantforslag.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:04:05]: På vegne av representantene Gisle Meininger Saudland, Erlend Wiborg og meg selv ønsker jeg å framsette et forslag om å avvikle avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister.

Presidenten: Representanten Sofie Marhaug vil framsette et representantforslag.

Sofie Marhaug (R) [10:04:31]: På vegne av meg selv vil jeg fremme et representantforslag om full revisjon av Røldal–Suldal kraftanlegg.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:55]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om innføring av lobbyregister (Innst. 336 S (2021–2022), jf. Dokument 8:165 S (2021–2022))

Presidenten: Presidenten vil ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Fjerde visepresident Kari Henriksen [10:05:40]: Lignende forslag om innføring av lobbyregister for Stortinget og regjeringa er fremmet flere ganger tidligere uten at de har blitt vedtatt – senest i 2018. Presidentskapet er enig med forslagsstillerne i at åpenhet rundt politiske påvirkningsprosesser bidrar til bedre innsyn i viktige deler av den politiske beslutningsprosessen, og at åpenhet øker tilliten til politiske beslutninger. Lobbyister kan være en kilde til supplerende informasjon utover det som står i saksdokumenter, og det er et sikkerhetsnett mot maktmisbruk og korrupsjon. Presidentskapet legger derfor vekt på at Stortinget skal være et åpent parlament, alle skal kunne følge saksbehandlingen for god og oppdatert informasjon om Stortingets arbeid og vedtak.

Flertallet i presidentskapet har etter grundig vurdering kommet til at de ikke vil anbefale Stortinget å vedta forslaget, fordi registreringsplikten lett vil kunne omgås ved at møtevirksomhet flyttes ut av Stortinget. Et lobbyregister vil ikke fange opp rådgivning gitt av PR-byråer til personer og organisasjoner som oppsøker stortingsrepresentanter. Advokater og konsulentfirmaer kan oppetre som lukkede påvirkningsaktører med hemmelige klientlister. Et lobbyregister vil derfor kunne gi inntrykk av å gi en oversikt som ikke fullt ut gjenspeiler realitetene, og bidra til at ressurssterke aktører som kan betale for tjenester, vil kunne få innflytelse. Konfidensiell og anonymisert informasjon vil i noen tilfeller være avgjørende i en sak for stortingsrepresentanter. Et lobbyregister kompliserer dette. Det vil kunne oppstå situasjoner hvor det vil være uklart om kontakten skal registreres. Det må ikke bli sånn at bare de som har registrert seg i et lobbyregister, skal ha adgang til representantene.

Representantenes eget skjønn må avgjøre hvem de skal møte og motta informasjon fra. Det er den enkelte representants ansvar å utøve kontakten slik at den ikke kan gi grunnlag for tvil om at det standpunktet representanten tar i en sak, kan være utilbørlig påvirket. Presidentskapet viser også til at det er iverksatt flere tiltak når det gjelder bl.a. bekjempelse av korrupsjon de senere år. Registrering av verv og økonomiske interesser er obligatorisk for stortingsrepresentanter og vararepresentanter. Utfyllende regler er gitt i reglement for registre om stortingsrepresentantenes verv og økonomiske interesser, sist i 2018. Alle anbefalingene tidligere gitt av Europarådets antikorrupsjonsorgan GRECO ble oppfylt.

Jeg viser ellers til merknadene fra flertallet og anbefaler med dette flertallets tilråding i innstillingen. Så vil jeg si at det foreligger et løst forslag fra Rødt, og Arbeiderpartiet kommer ikke til å støtte det forslaget.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [10:08:44]: Eg utgjør då mindretalet i presidentskapen, som anbefaler at Stortinget vedtek å be regjeringa utarbeida moglege modellar for registreringsordning for seg, og at Stortinget greier ut modellar for eit lobbyregister.

Bakgrunnen for det er at SV er av den oppfatninga at meir openheit om lobbyverksemd vil bidra til eit samfunn der òg vanlege borgarar får betre innsikt enn i dag om maktforhold og om kven som påverkar politiske avgjerder. Det finst allereie i dag eit besøksregister på Stortinget. Etter vår meining vil det ikkje vera veldig vanskeleg å laga eit lobbyregister på bakgrunn av dette. Det vil då kunna bidra til meir openheit.

Me trur heller ikkje at det er grunn til å frykta at veldig mykje møteverksemd vil bli flytta ut av Stortinget

om det blir meir openheit. Det er etter vår meining heller ikkje eit tungtvegande argument at eit slikt lobbyregister ikkje vil fanga opp all kontakt mellom stortingsrepresentantar og ulike aktørar som vil påverka politikktutforminga.

SV er av den oppfatninga – og er einig med fleirtalet i presidentskapen om – at det å påverka politikk gjennom bl.a. lobbyverksemd er legitimt og kan føra til betre avgjerder. Samtidig meiner me òg at det å ønskja meir openheit om denne verksemda og slik påverknad er legitimt og kan faktisk bidra til betre avgjerder.

Me merkar oss at lobbyregister er noko som alt finst i fleire ulike land, f.eks. Canada, Tyskland og Irland. Det blir laga på litt ulike måtar, og det er ikkje om å gjera at me i Noreg nødvendigvis skal kopiera i detalj ordningar som ein har i andre land, men me ser positivt på mogleheita til å laga eit lobbyregister som passar for vår politiske kultur og kulturen på Stortinget. Auka innsyn i maktforholda i samfunnet og kven det er som påverkar, meiner me er positivt. Me merkar oss òg at Europarådets organ GRECO i evalueringsrapporten av Noreg i oktober 2020 nettopp anbefalar at det blir etablert ei slik oversikt.

Med det tek eg opp forslaga mine i saka.

Presidenten: Da har femte visepresident Ingrid Fiskaa tatt opp forslagene hun viste til.

Guri Melby (V) [10:12:10]: Åpenhet og innsyn er viktig for et liberalt demokrati. Det er helt grunnleggende for tilliten til det politiske systemet vårt, og det er også et sikkerhetsnett mot maktmisbruk og korrupsjon. Vi vet at tilliten til norske politikere har sunket, og ett av tiltakene som kan gjøres for å gjenopprette noe av den tilliten, er å øke åpenheten og bruke et tiltak som lobbyregister for å få til nettopp det.

Som forrige representant viste til, er dette tiltak som er anbefalt av GRECO. I sin evalueringsrapport om Norge begrunner de dette med at selv om vi er blant de landene der befolkningen har høyest tillit til offentlig forvaltning, er det andre korrupsjonsrelaterte utfordringer enn bestikkelser o.l. som er relevante i norsk sammenheng, slik som tette nettverk og interessekonflikter. Nettopp mot akkurat dette er lobbyregisteret et ganske målrettet og fornuftig tiltak. GRECO anbefaler at vi innfører regler, prinsipper og retningslinjer for hvordan medlemmer av politisk ledelse skal ha kontakt med lobbyister og andre tredjeparter som søker å påvirke myndighetsprosesser og beslutninger, og økt åpenhet rundt hva som er formålet med disse kontaktene, f.eks. hvem man møter, og hva som var tema for samtalene.

Større åpenhet rundt politiske påvirkningsprosesser vil etter Venstres syn bidra til at borgerne får bedre innsyn i viktige deler av den politiske beslutningspro-

essen, og vil dermed også bidra til økt tillit til at politiske beslutninger blir tatt på rett grunnlag. Jeg vil understreke, som forrige taler, at møter mellom politikere og lobbyister er helt legitimt, og lobbyisme har åpenbart positive sider. Hvis vi slutter å snakke med bedrifter, interesseorganisasjoner, enkeltpersoner eller andre aktører, vil vi gå glipp av verdifulle innspill og viktig kunnskap når vi skal gjøre våre vurderinger. Et godt samspill mellom beslutningstakere og dem beslutningene angår, er viktig i et levende demokrati.

Men vi ser også at det politiske systemet er under stadig økende press fra sterke profesjonsinteresser, fra ulike former for organiserte særinteresser og maktkonsentrasjon i næringslivet. Dersom det er sann at de som er mest velorganisert og har den beste økonomien til å betale for lobbyisme, får større påvirkningskraft, har vi et problem i samfunnet vårt. Det vil være svært uheldig dersom bestemte aktører skaffer seg skreddersydde rammevilkår gjennom en kontakt som offentligheten ikke kjenner til.

PR-bransjen ønsker dette, Kommunikasjonsforeningen ønsker det, og en lang rekke andre, som Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening, ønsker også et lobbyregister. Motargumentet er ofte at dette vil være byråkratisk og vanskelig, men når en lang rekke andre land får det til, mener jeg at det er fullt mulig å gjennomføre i Norge. Vi støtter selvsagt forslagene nr. 1 og 2, fra mindretallet, som er likelydende med de forslagene vi i Venstre opprinnelig fremmet i vårt representantforslag. Når det gjelder det løse forslaget fra Rødt, ønsker jeg ikke at vi skal vedta noe sånt med en gang, men vi er åpne for å vurdere det på sikt.

Bjørnar Moxnes (R) [10:15:39]: Det er bra at Vedum har skapt oppmerksomhet om blandingen mellom politikk og PR, men jeg har mindre tro på at det løser problemene ikke å ta telefonen når First House ringer.

For oss i Rødt er det viktig å snakke med dem vi er uenige med, enten det er velferdsprofitører, bemanningsbransjen eller kraftlobbyen. Det sentrale er at politikk er interessekamp, og selv om vi snakker med disse interessene, vil vi gjøre alt vi kan på Stortinget for å svekke makten de har over samfunnet. Det samme gjelder lobbyister som prøver å overstyre de folkelige interessene som vi er valgt inn på Stortinget for å representere, på oppdrag fra sterke kapitalkrefter. Løsningen er å sørge for å få mer åpenhet rundt hvordan de prøver å påvirke politikken, og også å svekke disse kreftenes samfunnsrett.

Det har den siste tiden blitt dokumentert at tidligere stortingsinnvalgte har brukt adgangskortet sitt til påvirkning på vegne av oppdragsgivere. Siden vi behandler spørsmålet om lobbyvirksomhet i dagens møte, fremmer Rødt et forslag om at presidentskapet skal ta

grep mot skjult lobbyvirksomhet ved hjelp av Stortingets adgangskort, med begrensninger eller en registreringsordning. Bakgrunnen er at folkestyret svekkes når tidligere folkevalgte er til salgs, og det må Stortinget stå opp imot, ikke tilrettelegge for. Vi kan ikke ha det sånn at Stortingets adgangskort kan bli et gullkort for lobbyister. GRECO, som er Europarådets organ mot korrupsjon, peker i sin siste rapport på at Norge har korrupsjonsrelaterte utfordringer, med tette nettverk og interessekonflikter, og dette må Stortinget ta på alvor.

Så er det varslet en gjennomgang fra presidentskapet. Det skal presidenten ha, det å starte gjennomganger har presidentskapet blitt veldig gode på, men nå er det tid for å ta konkrete grep. Ved siden av Rødt har Arbeiderpartiet, SV og Venstre åpnet for endringer i ordningen med adgangskort for tidligere representanter. Gharahkhani har uttalt at det er forskjell på å komme hit som tidligere stortingsrepresentant og å komme hit som lobbyist med agenda om å påvirke. Derfor håper jeg på at vi kan få støtte til forslaget fra Rødt. Jeg vil særlig be Senterpartiet, som har vært voldsomt høye og mørke i opposisjon, før de fikk makt, om å støtte Rødts forslag og få ryddet opp i det samrøret som er mellom lobbyister og folkevalgte, og få tydeligere linjer og klare ansvarsforhold. Det bør et samlet storting kunne gå inn for, ved siden av forslagene som er fremmet fra SV og Venstre.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Bjørnar Moxnes tatt opp det forslaget han refererte til.

Torleik Svelle (Sp) [10:18:49]: Stortinget både er og skal være åpent, og vi som er så heldige å være valgt til å være her for å representere folket, skal også snakke til og lytte til folk.

Så opplever jeg denne debatten som litt merkelig. Man ønsker å skrape litt i overflaten, men jeg opplever ikke at noen ønsker å gå virkelig i dybden om hva som faktisk er problemet – heller ikke Rødt. Det er nemlig slik at den nye regjeringen faktisk har lukket svingdøren mellom lobby- og PR-bransjen og politiske posisjoner. Jeg undrer meg litt over at Venstre fremmer forslaget, for de begynner i totalt feil ende. Venstre er et parti som har hatt personer i lobbybransjen, så tilbake i regjering, og så tilbake i lobbybransjen. Dette er ugress i demokratets blomstereng.

Jeg registrerer også at flere lobbybyråer nå, nettopp for å holde sin businessmodell gående, ønsker å skape et inntrykk av at for å snakke med folk på Stortinget trenger man deres hjelp. Jeg opplever at en del lobbybyråer ønsker å skape en idé om at avstanden til de folkevalgte her på huset er så lang at for å snakke med politikere, trenger man deres hjelp. Det er alvorlig, for det setter hele den norske modellen i spill.

Jeg tror velgerne merker seg hvilke partier som stenger svingdøra mellom lobby og politikk. Jeg tror velgerne merker seg hvilke partier som ønsker å representere folks interesser, og hvilke partier som legger opp til at man kan kjøpe seg en «fast track»-modell for politisk påvirkning.

Fjerde visepresident Kari Henriksen [10:21:06]: Jeg har bare lyst til å knytte noen kommentarer til dette med tillit. Det er helt riktig, som alle er enige om, at et register over påvirkning er viktig for tilliten i et samfunn. Skal den tilliten bli reell, holder det ikke å opprette et register. Registeret må ha en base som gjør at det er minst mulighet for å gjøre feil. Innvendingene flertallet i presidentskapet har, er at det vil være så mange usikre faktorer knyttet til et sånt register at det kanskje i større grad vil bidra til å fremme mistillit framfor tillit. En vil kanskje få kontroll, og det vil bli mye å skrive om, men det er ikke sikkert at det bidrar til å styrke tilliten. Åpenhet legger presidentskapet vekt på, og derfor har vi sagt at vi skal ha et åpent storting, vi skal ha tilgjengelige arenaer for å møte folk, og det skal være på like vilkår. Det skal ikke være noe en kan kjøpe seg til.

Vi har også sagt at det med adgangskort skal vi se på. I hvert fall for Arbeiderpartiets del – og jeg tror jeg kan ta med resten av flertallet i presidentskapet – vil det være viktig å få gjort en grundig gjennomgang av de ordningene som faktisk eksisterer når det gjelder adgangskort. Det har vi sagt at vi skal gjøre, og derfor kommer vi tilbake til det til høsten.

Guri Melby (V) [10:22:58]: Først til representanten Svelle fra Senterpartiet: Jeg må si at jeg synes kritikken mot Venstre blir ganske hul all den tid partilederen for Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, selv har en statssekretær med bakgrunn fra PR-bransjen, og som har vært ansatt som lobbyist for et oljeselskap. Det er ikke sånn at Senterpartiet har stengt svingdøren, som de kaller det, for PR-bransjen. Nei, selv har de ansatt folk, både i regjeringsapparatet og i stortingsgruppen, med bakgrunn i PR-bransjen.

Jeg synes det grunnleggende spørsmålet, som Senterpartiet heller ikke reflekterer noe over, er: Hva er en lobbyist? Det virker som at Senterpartiet mener at folk ansatt i PR-byråer, er lobbyister og «that's it». Hvis det hadde vært så enkelt, kunne vi for så vidt ha tenkt at forslaget til Senterpartiet er det som er mest effektivt. Utfordringen er at lobbyisme kommer i veldig mange former. Veldig mange av de store selskapene har jo ansatt egne folk som jobber med påvirkning opp mot politikere. Er det uproblematisk? Er det sånn at man bare skal la være å ta telefonen hvis de ringer fra Geelmuyden Kiese, men hvis Equinor har ansatt en med myndighetskontakt, er det helt uproblematisk? Hvor går grensen mel-

lom PR-byråer, interesseorganisasjoner og andre som jobber for å løfte fram sine interesser?

Det er klart Svelle peker på en utfordring – PR-bransjen og deres voksende innflytelse – men han har ingen tiltak som treffer den utfordringen. Jeg synes heller ikke representanten greier å redegjøre for eller gi noen argumenter for hvorfor man er imot et lobbyregister. Og ikke minst: Vi har ikke foreslått å gjennomføre det straks. Vi har foreslått at vi skal vurdere å utrede det. Det sier heller ikke representanten Henriksen fra Arbeiderpartiet noe om. Selv om et sånt system selvsagt også vil ha sine svakheter, vil det kunne bidra til mer åpenhet. Så må vi heller se på hvordan vi kan lappe på de svakhetene.

Når det gjelder forslaget fra Rødt angående dette med gullkort, har jeg sagt at Venstre er åpen for å vurdere den ordningen. Det er en type forslag jeg ikke ønsker at vi skal vedta over bordet her i dag, men som jeg håper at man kan vurdere seriøst og finne en veldig god ordning for. Når det er sagt, er det heller ikke et forslag jeg mener er målrettet nok når det gjelder å få bukt med det vi mener er uproblematisk påvirkning, for det gullkortet gir bare adgang til det fysiske bygget Stortinget. Vi som er stortingspolitikere, ferdes jo veldig mange steder i samfunnet, så det å nekte noen adgang hit mener jeg egentlig ikke har noe med saken å gjøre, og det kan også ha andre negative konsekvenser. La oss få en ordentlig og grundig vurdering av det, sammen med en lang rekke andre tiltak. Jeg synes det er trist at de store partiene i denne salen, Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, ikke engang vil vurdere om et lobbyregister kan gi oss mer åpenhet i en tid da vi som er politikere, sårt trenger mer tillit fra folk.

Femte visepresident Ingrid Fiskaa [10:26:01]: Aller først til det lause forslaget som er fremja her i dag frå Raudt: Det er for så vidt allereie varsla at presidentskappen skal ta ein slik gjennomgang. Eg støttar intensjonen i det som er forslaget frå Raudt her, og me i SV har ingen problem med òg å støtta det her i dag.

Så til det som debatten i grunnen handlar om, og det er lobbyregister. Eg vil då, til liks med den føregåande talareren – og eg må òg hugså å gje honnør til Venstre for forslaget som er opphavet til denne innstillinga og saka – seia at eg stussar over framstillinga frå Senterpartiets representant, som om lobbyisme berre handlar om dei profesjonelle PR-byråa. Eg er einig med Senterpartiet i at det er eit demokratisk problem at ein har profesjonelle PR-byrå der dei som har mest pengar, kan kjøpa seg politisk påverknad. Det må me sjølv sagt finna ulike måtar for å prøva å motarbeida, men det denne saka handlar om, er lobbyisme i ein mykje breiare forstand. Lobbyisme blir òg utført av andre enn dei profesjonelle PR-byråa. Til og med frivillige organisasjonar driv lobbyisme, og det er bra.

Det dette forslaget om eit lobbyregister handlar om, er å få mest mogleg openheit om kven det er som tek kontakt med stortingsrepresentantar, og som er på Stortinget og møter stortingsrepresentantar. Meir openheit om dette kan ikkje vera eit problem, sjølv om det ikkje vil gjera at me oppdagar eller registrerer alt. Andre land har fått det til, og eg ser ingen grunn til at ikkje òg Noreg kan få dette til på ein praktisk måte.

Det er ikkje dermed sagt at me løyser alle dei demokratiske problema som òg finst i lobbyverksemda, men det vil vera eit positivt bidrag i rett retning.

Torleik Svelle (Sp) [10:28:37]: I VG den 19. oktober 2020 kunne vi lese en artikkel med overskriften «Slik fikset Venstre-toppen ministermøter for First House-kunder», hvor Anne Solsvik, som jobbet i et PR-byrå, er omtalt. Man klarte altså å få næringsministeren på tråden om kvelden fordi Hurtigruten brukte penger – de betalte First House, som hadde gode kontakter inn i den daværende blå-blå regjeringen, som gjorde at man kunne få «fast track» forbi andre interesser og andre i næringslivet som også var i krise. Dette skjedde under koronakrisen, da det var et mylder av bedrifter som helt sikkert hadde stor interesse av å få litt av næringsministerens tid til å legge fram sin sak om hvorfor deres bedrift holdt på å gå konkurs. Men fordi Hurtigruten hadde mye penger og gode kontakter, kunne de kjøpe seg en «fast track»-kontakt inn i regjeringen og få lagt fram sin sak.

Det er dette problemet egentlig handler om. Det handler om en kultur i en del partier hvor det er en åpen svingdør mellom lobby- og påvirkningsbransje og politikk, hvor noen få, store interesser kan bruke penger til å kjøpe seg forbi køen med vanlige folk for å påvirke politikken. Det er kjernen i dette problemet, og problemet er stort, og det er ikke bra.

Jo lenger jeg har jobbet med politikk, jo mer skremmer denne utviklingen meg. Vi har store pengeinteresser og store selskaper som både kan konstruere en medievirkelighet gjennom sitt kontaktnett i norsk media og samtidig kan være med og påvirke hvordan politikken her på huset drives. Det skaper en utrolig stor avstand mellom vanlige folk og de som har penger nok til å kjøpe det.

Jeg tror ikke at et lobbyregister kommer til å løse dette problemet, for det vil bare skrape i overflaten. Dette handler om en grunnleggende ukultur i mange partier som har pågått i mange år, og jeg er utrolig glad for at Senterpartiet nå slår igjen døren og sier at det ikke skal være noen svingdør mellom dem som sitter i regjering fra Senterpartiet, og de som jobber i lobby- og PR-bransjen og har hemmelige kundelister og hemmelige interesser, for vi er valgt for å ivareta våre velgeres interesser.

Presidenten: Representanten Guri Melby har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Guri Melby (V) [10:31:31]: Midt i en pandemi er jeg ganske stolt over at Venstre hadde en næringsminister som tok opp telefonen når viktige aktører i næringslivet ringte og sa at det var krise. Det hadde vært interessant om representanten hadde sett litt på hvilke andre bedrifter som også fikk møter med næringsministeren på kort varsel. Jeg tør å påstå i denne salen at det ikke er noen forskjell mellom dem som har en bakgrunn fra partiet tidligere, de som jobber i PR-byrå, og de som tok direkte kontakt med næringsministeren. Næringsministeren hadde utrolig mange møter – helt sikkert daglig – med bedrifter som opplevde store utfordringer knyttet til pandemien, og det mener jeg er helt riktig.

Eksempelet illustrerer et annet veldig kunstig skille som Senterpartiet trekker opp mellom PR-bransjen og resten. Om vedkommende som ringer og påvirker, er ansatt i Hurtigruten, er det helt greit, men hvis de er ansatt i et PR-byrå, er det fy-fy. Hva er egentlig forskjellen?

Med åpenhet ville vi visst dette. Da ville vi visst at møtet fant sted, og at det handlet om påvirkning. Statssekretæren til Trygve Slagsvold Vedum har selv bakgrunn fra Geelmuyden Kiese og som lobbyist for oljeselskap (presidenten klubber), så det at svingdøren er lukket, er bare tøys.

Presidenten: Taletiden er inntil ett minutt.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:32:44]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen i forbindelse med de særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger (Innst. 345 L (2021–2022))

Presidenten: Presidenten vil ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe.

Videre vil det ikke bli gitt anledning til replikker, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Stortingspresident Masud Gharakhani [10:33:20]: Stortingets presidentskap har lagt fram Innst. 345 L, om lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen i forbindelse med de særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger.

Noe av det første det nye presidentskapet gjorde i oppstarten av opprydningen for å gjenvinne tilliten – gjennomgangen, åpenheten, kontrollmekanismene – var å an-

mode Riksrevisjonen om å sjekke alle saker som omhandler økonomiske ordninger for stortingsrepresentanter, både den enkelte representants praktisering og administrasjonens oppgave og rolle, ja, hele institusjonen. I samme anmodning sa presidentskapet at dersom Riksrevisjonen trengte særlig lovhjemmel, kunne de komme tilbake til Stortinget. Det har Riksrevisjonen gjort.

I det oppdraget Riksrevisjonen nå tar på seg, har de ikke lovhjemmel for å kunne kreve tilgang til nødvendig dokumentasjon. Dette lovforslaget vil sikre at Riksrevisjonen får lovhjemmel for å innhente nødvendig informasjon og dokumentasjon som man ikke har hjemmel for, selv om man praktiserer samtykke fra den enkelte stortingsrepresentant, både nåværende og tidligere stortingsrepresentanter. Lovhjemmel betyr at dersom noen velger ikke å samarbeide ved å gi tilgang til nødvendig informasjon og dokumentasjon – og la meg være klar fra denne talerstolen: Vi fra presidentskapet forventer og tror selvfølgelig at de fleste vil samarbeide – ville man da bryte en lov. Det er svært alvorlig og vil selvfølgelig bli offentlig. En slik lovhjemmel som vi vil gi i dag, vil også sikre Riksrevisjonen nødvendige forutsetninger for å holde framdriften og gjennomføre sitt arbeid.

Stortingets presidentskap har ved utformingen av lovforslaget tatt utgangspunkt i tidligere sammenlignbare lover om informasjonsinnhenting for granskingsutvalg o.l., og rettssikkerheten til den enkelte. La meg være tydelig fra presidentskapet: Det vil bli offentlighet om Riksrevisjonens undersøkelse når den er gjennomført. Det er hele poenget med anmodningen: åpenhet, kontroll og tillit. Det er ikke riktig, som noen mener, at dersom det skulle avdekkes alvorlige tillitsbrudd, så vil det ikke bli anmeldt. Det vil det, og det vil det være Stortinget, ved presidentskapet, som da vil gjøre. Ivaretakelse av selvinkriminering i lovhjemmel er ikke til hinder for å anmelde og sikre åpenhet om endelig rapport.

Jeg anbefaler innstillingen og de forslag som er fremmet der.

Bjørnar Moxnes (R) [10:36:18]: De økonomiske ordningene for de folkevalgte, om det så er pendlerboliger, reiseregninger eller godtgjørelser, har fått mye oppmerksomhet de siste årene, og selv om det har vært dårlig PR, har det vært fortjent oppmerksomhet, fordi ordningene har vist seg både å bli misbrukt og også å være feil utformet. Derfor er det viktig at dette nå gjennomgås grundig, og at det får konsekvenser, både ved at det strammes inn på særprivilegier for toppolitikere, og ved at de som har misbrukt ordningene, gjør opp for seg.

Derfor er dagens behandling av lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen, som skal undersøke ordningene, viktig. Det er synd at forslaget fra presidentskapet har noen svært problematiske sider ved seg.

I utgangspunktet var Riksrevisjonens ønskede særlov veldig enkel, uten begrensninger. Presidentskapets forslag til særlov er mer omfattende. Noe er godt begrunnet, men ikke alt. De foreslår altså at opplysninger innhentet av Riksrevisjonen etter den særloven vi nå behandler, og som Riksrevisjonen trenger i sitt arbeid, ikke skal kunne brukes som bevis i en eventuell straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene. La oss si at det er en tidligere stortingsrepresentant som har svin på skogen og ikke vil bidra til Riksrevisjonens undersøkelser. Dermed må Riksrevisjonen bruke den lov hjemmelen som Stortinget nå behandler, til å innhente opplysninger fra den motvillige representanten. Hvis det i opplysningene som innhentes, avdekkes mulige straffbare forhold, er det forbudt for Riksrevisjonen å gå til politiet med opplysningene som bevis mot representanten. Stortinget kan fortsatt gå til anmeldelse, men saken må bygges fra grunnen av, og Riksrevisjonen fratras sin rolle.

Dette skiller seg skarpt fra riksrevisjonsloven, som normalt gjelder for Riksrevisjonens undersøkelser. Der er premisset at Riksrevisjonen kan underrette politiet om forhold som gir mistanke om straffbar handling, avgi forklaring, legge fram dokumentasjon og samarbeide med andre offentlige kontrollmyndigheter. Det er på langt nær godt nok begrunnet å fravike det i denne sammenheng. Det er heller tvert imot, mener Rødt.

Lovforslaget har vært ute på en veldig begrenset og lukket høring, sendt til sju utvalgte, hvorav to jurister har svart. En av dem var Inge Lorange Backer. Backer er ingen hvem som helst; han er professor emeritus, men også mangeårig ekspedisjonssjef i den høyt anerkjente Lovavdelingen i Justisdepartementet. Backer stiller spørsmål ved det menneskerettslige inkrimineringsvernet, at man ikke skal måtte bidra til sin egen domfellelse med forklaring eller bevis som omfatter

«stortingsrepresentanter i saker som gjelder mulig misbruk av deres verv som stortingsrepresentant. Hensynet til å sikre tilliten til Stortinget som institusjon taler mot et slikt vern, og det moralske imperativ «du skal vedstå deg sine gjerninger» gjelder ikke minst for stortingsrepresentanter ved utførelsen av deres verv.»

Vi kan ikke risikere at stortingsrepresentanter gir andre nåværende eller tidligere representanter et slags amnesti for lovbrudd ved misbruk av Stortingets økonomiske ordninger. Vi har Nav-skandalen friskt i minne, hvor uskyldige ble satt i fengsel av makta. Da kan ikke presidentskapet la sine egne slippe billigst mulig unna. Det blir som å ha én lov for Loke og en helt annen for Tor. Rødt vil ikke gjøre forskjell på kong Salomo og Jørgen hattemaker, så vi går derfor mot § 3 i lovforslaget, som forbyr bruk av opplysninger som Riksrevisjonen har hentet inn etter denne loven, som bevis i en senere

straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

Jeg tar opp vårt alternative forslag til § 5, som altså ikke gjør unntak for riksrevisjonslovens deler om å samarbeide med politi og kontrollmyndigheter ved mulige straffbare forhold.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:41:08]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i tobakkskadeloven (tekniske endringer i avgiftssystemet mv.) (Innst. 331 L (2021–2022), jf. Prop. 73 L (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 4 [10:41:30]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 6/2022 av 4. februar 2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/40/EU om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om framstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer og relaterte produkter og delegert kommisjonsdirektiv 2014/109/EU (Innst. 413 S (2021–2022), jf. Prop. 68 S (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [10:42:19]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven (forlengelse av reglene om koronasertifikat) (Innst. 415 L (2021–2022), jf. Prop. 92 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [10:43:21] (ordfører for saken): Dette er en sak som det definitivt er mye engasjement rundt der ute, selvfølgelig hos fagfolk, men ikke minst også hos vanlige folk. Det har vært høringsinnspill til både departementet og Stortinget, og det var et veldig

stort engasjement i forbindelse med det. Jeg takker komiteen for samarbeidet og regner med at andre fra komiteen vil redegjøre for de forskjellige partienes syn – det ser i hvert fall slik ut når jeg ser på talerlisten.

For Fremskrittspartiet handler dette om prinsipper og holdninger til frihet. Fremskrittspartiet er partiet for mindre statlig innblanding. Tiden for tiltak, sertifikater og nedstenging må være forbi – nå må vi få folks frihet tilbake.

Vi må anerkjenne at land rundt oss fortsatt benytter seg av koronasertifikater. Vi kan mene hva vi vil om det, men la dem styre det selv. Derfor mener jeg det er viktig å legge opp til at man kan bruke koronasertifikat for å sikre innreise til land som fortsatt benytter seg av sertifikatet, men innenlands i Norge mener jeg det er på tide å slå i bordet og si at folks frihet ikke skal holdes som gissel som et føre-var-tiltak.

Som sagt: Man kan lese 1 326 høringsinnspill til Stortinget i saken, og da får man svar på hvordan man skal stille seg til denne saken. Jeg har prøvd å gå igjennom de fleste. Folk er lei av koronatiltak, nedstenging og isolasjon, men det man kan se aller tydeligst signaler om, er motstand mot koronasertifikat. Heldigvis har vi ikke hatt koronasertifikat som har blitt tatt i bruk i hele landet, men likevel ønsker man å forlenge muligheten til å kunne bruke det. Da må jeg rett og slett stille spørsmål om hva som er stortingsrepresentantenes holdning til folks frihet. Det er ganske utrolig at man ønsker å videreføre muligheten til å skille mellom dem som har tatt vaksine, og de som ikke har tatt vaksine, som et føre-var-tiltak. Folks frihet skal veie tyngre enn føre-var-tiltak.

Pandemien ser heldigvis ut til å være så å si over. Vaksine har ikke effekt mot smittespredning. Vaksine var selvfølgelig kjempeviktig for å hindre alvorlig sykdom, men presset mot helsevesenet har avtatt, og Norge står ikke lenger i en krisesituasjon. Da synes jeg det er altfor inngripende å forlenge muligheten til å bruke koronasertifikat med enda et år. Jeg mener også at man skal bite seg merke i hva FHI har uttalt om koronasertifikat, og at man er mye mer kritisk.

Tove Elise Madland (A) [10:46:07]: Innstillinga frå helse- og omsorgskomiteen om midlertidige endringar i smittevernlova, eller – sagt på ein enklare måte – forlenging av reglane om koronasertifikat, er viktig. Pandemien er ikkje på nokon måte over, og me veit ikkje om det kjem moglege nye variantar eller oppblomstringar av covid-19 til hausten eller vinteren. Det me veit, er at denne gongen må me vere i forkant. Difor meiner Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa at det er viktig å få ei forlenging av reglane om koronasertifikat.

Me har og bur i ein stor felles bu- og arbeidsmarknad i Norden og Europa, og me er bundne tett sa-

man. Me har alle friskt i minne dei utfordringane det var med stengde grenser, som gjorde at tilsette frå den eine dagen til den neste stod utan arbeid, utan løn og utan anna til livsopphald. Dette må ikkje skje igjen. Det viste seg at me ikkje hadde god nok beredskap, og ikkje hadde tatt god nok høgd for beredskap. Det er den viktigaste lærdomen vår. Beredskap, det er det dette handlar om. Beredskap som gjev myndigheitene viktige insentiv, og næringslivet vårt føreseielegheit og ikkje minst tryggleik. Ja, det er tryggleik dette handlar om, tryggleik for arbeid og i arbeid. Me såg at næringslivet vårt sleit sterkt under pandemien. Fleire yrkesgrupper innan servicenæringa fekk meir eller mindre yrkesforbod, med dei konsekvensane det hadde for den enkelte. Å bli permittert tre gonger i løpet av to år set sine spor, og det må ikkje skje igjen.

Dette er eit midlertidig lovverk, ei ordning som kan takast i bruk ved behov, og det gjev tryggleik og føreseielegheit for innbyggjarane og myndigheitene i landet. Saka engasjerer, det er heilt klart, det viser høringsnotata. Likevel er me best når me løyser oppgåvene saman. Det blir noko holt når ein seier ein kan ta i bruk ei frivillig ordning om ein skal reise til utlandet, mens å sikre vårt eige næringsliv og våre eigne tilsette ikkje er mogleg. Eg skjønner ikkje logikken her. Difor er eg glad for at fleirtalet i komiteen støttar regjeringa i dette arbeidet om ei forlenging av reglane om koronasertifikat.

Smittevern betyr mykje for oss alle. Tilliten til helsevesenet og vaksinasjonsprogrammet vårt er stor i landet. Det må me vere glade for. Så veit me at ikkje alle kan ta vaksinar av omsyn til sjukdomar, difor skylder me å gje dei ekstra tryggleik og vern. Denne forlenginga av den midlertidige endringa i smittevernlova er difor viktig, og som helsepersonell veit eg at det er ekstra viktig. Den viktigaste oppgåva vår er å gje tryggleik, og det gjer me med denne midlertidige lovendringa.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:49:02] (komiteens leder): Høyre mener det fortsatt er viktig at Norge er forberedt på at smittesituasjonen raskt kan endre seg, og at det kan bli nødvendig igjen med nye smittevern-tiltak selv om ingen av oss ønsker det. Vi mener også at det er klare regler for når koronasertifikat kan tas i bruk, og vi støtter derfor regjeringens forslag om at det av beredskapshensyn er riktig å forlenge muligheten for bruk av koronasertifikat i ett år, frem til 1. juli 2023.

Da ordningen med koronasertifikat ble fremmet av regjeringen Solberg, var noe av bakgrunnen at det ville kunne legge til rette for en gradvis og kontrollert gjenåpning av samfunnet. Bruk av koronasertifikat kan, og kunne da, bidra til raskere gjenåpning nasjonalt, og til at kommunene kan slå ned utbrudd med lokale tiltak. Befolkningen har og har hatt en sterk forventning om let-

telser i tiltakene i tråd med at antall vaksinerte har økt, og næringslivet har og har hatt et behov for å få hjulene i gang så raskt som mulig. Dette er viktig for våre samfunnsfunksjoner.

Det har kommet mange høringsinnspill til dette lovforslaget, og som tidligere nevnt er det veldig mange som er negative til forslaget. Det er også aktører som er positive, bl.a. NHO, Senior Norge, Helse Sør-Øst, en del kommuner, Politidirektoratet og Folkehelseinstituttet. På bakgrunn av våre vurderinger støtter Høyre regjeringens forslag om forlengelse i tolv måneder. Jeg understreker også igjen at det er klare grenser for når koronasertifikat kan tas i bruk, og det virker fornuftig på dette tidspunkt å la regelen virke i tolv måneder. Det er en viktig beredskap for en mulig endret smittesituasjon, og ved en endret smittesituasjon kan det være et viktig virkemiddel for å opprettholde aktivitet i samfunnet.

Hans Inge Myrvold (Sp) [10:51:30]: Saka me diskuterer her i dag, er ei forlenging av ei mellombels avgjerd. Ho er mellombels fordi me håpar og trur det vil koma ei tid der me ikkje lenger treng å forhalda oss til kraftfulle smitteverntiltak mot koronaviruset, eller treng å bruka koronasertifikat. Akkurat no kjennest den alvorlege helsekrisa veldig fjern. Sjølv om det enno er relativt høg smitte blant oss, har sjukdomsbiletet og symptoma endra seg til at for mange handterer kroppen denne infeksjonen. Vaksinasjonsstatusen og det at ein gjer løpande vurderingar av nye vaksinedosar, i kombinasjon med den beredskapsplanen som ligg til grunn frå regjeringa, er dei viktigaste faktorane i at ein klarar å halda dette på eit handterbart nivå.

Det er ikkje mange månadane sidan me sist var nøyde til å leva med avstandsambefalingar, heimekontor og andre tiltak for å avgrensa kontakten mellom folk. Vert ein ny virusvariant oppdaga, kan det igjen verta nødvendig å setja i verk smitteverntiltak. Er det éin ting dei siste åra har lært oss, så er det å vera førebudde og i beredskap. Difor støttar Senterpartiet regjeringa sitt forslag om forlenging av reglane om koronasertifikat.

Representanten Hoksrud spør kva dei andre partia legg i ordet fridom. For underteikna er fridom bl.a. retten til god helse, god helse og livsmeistring, men i ein pandemisituasjon vil dette stå opp imot – og det vert veldig synleg på mange måtar – andre fridomsprinsipp. Likevel set eg helse og retten til god helse på topp i fridomspektivet.

Vidare: Bestemmingane som det er gjort greie for her, gjev ikkje i seg sjølv heimel til å setja i verk desse smitteverntiltaka, men opnar for bruk av koronasertifikat som dokumentasjon, viss det med heimel i andre bestemmingar i smittevernloven vert sett i verk smitteverntiltak kor f.eks. vaksinasjonsstatus, gjennomgått

koronasjukdom eller testresultat vert ein del av avgrensinga av tiltaket.

Som komiteen peiker på i si innstilling, har koronasertifikat i liten grad vorte brukt i Noreg, sjølv om me har hatt bestemmingar som tillèt det. Slik håpar eg – og trur eg – det vil fortsetja å vera, men av dei nemnde beredskapsomsyna, og fordi me ikkje veit korleis viruset vil mutera vidare, vil Senterpartiet stemma for ei forlenging av sertifikatet og forslaget fremja i nemnde proposisjon.

Seher Aydar (R) [10:54:47]: Tillit er noe av det viktigste i samfunnet vårt. Det er grunnen til at folk følger ulike smitteverntiltak som kommer fra myndighetene. Under koronapandemien har vi sett at myndighetene har måttet sette begrensninger for befolkningen som ingen av oss noensinne trodde skulle komme i fredstid. Gatene har vært tomme, og skoler, restauranter og butikker har vært stengt. Vi har fått beskjed om å holde oss hjemme, ikke treffe andre enn familie og ikke reise. Det er ekstremt inngripende, men det har likevel fungert fordi folk har fulgt reglene de har fått beskjed om å følge. Det har de gjort fordi de har tillit til at myndighetene har kommet med disse tiltakene for å ivareta folkets helse, men for at det fortsatt skal være sånn, må de alltid kunne være sikre på at myndighetene aldri tar lett på å komme med inngripende tiltak eller begrensninger. Det mener vi er viktig. Nå når vi skal behandle en forlengelse av koronasertifikatet, må vi stille oss spørsmålet: Trenger vi egentlig et koronasertifikat, og hvorfor trenger vi det innenlands?

Som FHI har påpekt, har det ikke lenger den samme helsemessige begrunnelsen som det hadde før. Vi vet at koronatalleene er lave – veldig mange er allerede vaksinert i Norge – og det er ikke de samme tungtveiende helsemessige argumentene som det har vært tidligere. Det har helt fra starten av vært ganske omstridt og egentlig lite brukt i Norge. På et tidspunkt kunne man kanskje argumentere for at det var nødvendig å ha muligheten, men hensynet til bekymringene som har vært, innvendigene mot hva det kan føre til av utestengelse, og hvordan koronasituasjonen er i dag, taler for at Rødt kommer til å stemme imot å videreføre koronasertifikatet innenlands. Vi mener at det ikke er behov for det lenger, og at det er vanskelig å forsvare å opprettholde en ordning som potensielt kan legge store begrensninger på innbyggernes frihet.

Det er noen andre land som fortsatt bruker koronasertifikat for at folk skal kunne reise dit. Vi mener at folk fortsatt skal få muligheten til å gjøre det, og kommer til å stemme imot at den tekniske løsningen som allerede finnes for at folk skal kunne reise til andre land, skal bli borte. Derfor stemmer vi delt i dag, og vi håper at vi ikke

kommer til å trenge flere sertifikater og begrensninger i framtiden.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [10:58:01]: Landet vårt og verden har vært gjennom en periode som ingen av oss kunne tenke oss, og da det ble innført et koronasertifikat, var det nødvendig. Men der vi er nå, mener Kristelig Folkeparti at å forlenge det er unødvendig i eget land. Regjeringen kan, når de ønsker, hvis behovet endrer seg, komme til Stortinget og be om den tilliten. Det er viktig for Kristelig Folkeparti at vi skal signalisere at det skal være tillit til de vedtakene vi gjør, og vi skal gå grundig gjennom hvorfor. Når vi får råd om at det er ingen helsemessig grunn til å gjøre det nå, lytter Kristelig Folkeparti til det. Derfor vil jeg bruke tiden min på å forklare hvordan vi vil votere i dag. Vi går imot sertifikat i eget land, og så vil vi følge mindretallet i saken og stemme for alt, utenom § 4A-2 annet ledd.

Presidenten: Da har Kristelig Folkeparti kommet med en stemmeforklaring.

Irene Ojala (PF) [10:59:26]: Det nærmer seg ferietid. Etter vel to år med pandemi har folk lyst til å reise ut i den vide verden. Etter en høstsesjon og snart en vårseksjon her på Stortinget skjønner jeg godt at ferie lokker. For mange er det også helt nødvendig å krysse landegrensene i forbindelse med jobb og næringsvirksomhet eller for å være sammen med familien i andre deler av verden.

Pasientfokus mener at så lenge det er slik at EU-landene fortsatt kan kreve koronasertifikat, må vi tilpasse oss til en felleseuropeisk ordning som muliggjør passering av landegrensene, men Pasientfokus mener at det ikke er behov for å forlenge bestemmelsene som gjør det mulig med innenlands bruk av koronasertifikat. Departementet presiserer i proposisjonen at en eventuell bruk av koronasertifikat i tilknytning til konkrete smitteverntiltak forutsetter at det er smittevernfaglig grunnlag for innføring av tiltak. FHI mener at det i dagens situasjon er liten smittevernfaglig nytteverdi i å bruke koronasertifikat, og de påpeker i sitt hørings svar til departementet at det framstår usannsynlig at vi i framtiden vil komme i en situasjon hvor det er forholdsmessig med innenlands bruk.

Pasientfokus støtter ikke forslaget til midlertidig endring i smittevernloven § 4A-2 andre ledd, men vi gir vår tilslutning til øvrige deler av forslaget for å sørge for at koronasertifikatet vil være tilgjengelig for bruk i utlandet. Jeg vil samtidig understreke at hvis det på et senere tidspunkt skulle bli aktuelt å ha forskjellige smitteverntiltak for ulike grupper, må dette, som også NIM understreker i sin høringsuttalelse til departementet, bli gjenstand for en ny høring, ettersom det kan reise både

etiske, politiske og menneskerettslige spørsmål av stor betydning for enhver. Langvarige tiltak kan føre til at folk mister tillit til beslutninger som må tas i nye krisesituasjoner, og legitimiteten hos folket er viktig når krisen virkelig slår til.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:01:38]: Lovproposisjonen gjelder forlengelse av virketiden for de midlertidige bestemmelsene om koronasertifikat i smittevernloven kapittel 4A.

Forslaget er fremmet fordi vi dessverre fortsatt må være forberedt på endret smittesituasjon og at det kan bli nødvendig å gjeninnføre smitteverntiltak. Vi må fortsatt ha høy beredskap, og vi må kunne reagere effektivt. Av beredskapshensyn er det nødvendig å åpne for bruk av koronasertifikat fram til neste sommer.

Vi har også foreslått en justering av ordlyden i den midlertidige forskriftshjemmelen for regler om koronasertifikat § 4A-2 andre ledd. Endringen skal tydeliggjøre skillet mellom avgrensning av smitteverntiltak og bruk av koronasertifikat som dokumentasjon.

Koronasertifikat kan brukes som dokumentasjon i tilknytning til smitteverntiltak som brukes for å skille mellom persongrupper ut fra vaksinasjonsstatus, gjennomgått covid-19-sykdom eller testresultat. Det er viktig for meg å si at det er ikke reglene om koronasertifikat som avgjør om et smitteverntiltak kan eller må differensiere mellom persongrupper. Dette avhenger av smittevernlovens regler om de enkelte smitteverntiltakene. Det avgjørende er om tiltaket er basert på en klar medisinsk faglig begrunnelse, er nødvendig av hensyn til smittevernet og framstår tjenlig etter en helhetsvurdering – i samsvar med smittevernloven § 1-5. Dette grunnleggende kravet om forholdsmessighet og skranke etter Grunnloven og internasjonale menneskerettigheter kan medføre at smitteverntiltak bør differensieres dersom begrunnelsen for tiltaket ikke er dekkende for alle grupper av befolkningen. Det må samtidig vurderes om dette er forholdsmessig overfor de uvaksinerte dersom de kommer dårligere ut enn ved alternative tiltak som ikke skiller mellom grupper.

EU-kommisjonen har foreslått å forlenge det rettslige grunnlaget for EUs digitale koronasertifikat med ett år. Forlengelse av forordningen vil sikre at reisende kan fortsette å bruke sitt koronasertifikat på reiser i EØS-området. Lovarbeidet i EU er ennå ikke ferdigstilt.

Bruk av koronasertifikat har skapt stort engasjement i samfunnet. De mange hørings svarene er en tydelig bekreftelse på dette. Jeg er veldig opptatt av å involvere Stortinget i dette arbeidet. Diskusjonen hører hjemme i denne salen, og jeg er glad for Stortingets støtte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:04:43]: Høyre har selvfølgelig merket seg at regjeringen foreslår en justering av ordlyden i den midlertidige forskriftshjemmen. Vi vil allikevel understreke at vi støtter dette fordi vi mener det er helt klare grenser for når koronasertifikat kan brukes. Vi har veldig stor forståelse for skepsisen og motstanden. Det å skille mellom uvaksinerte og vaksinerte er krevende. Vi har vært opptatt av at det skal være gjenstand for diskusjon og debatt, og det opplever jeg at det er, men det ville også være fint om statsråden kunne redegjøre noe for hva som er grensene, og hvorfor dette ikke er noe man tyr lett til. Kan statsråden utdype det noe?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:05:41]: Det kan være greit å se lite grann tilbake på de smittebølgene vi har hatt, også på smittesituasjoner før vi fikk tilgang til vaksiner, og hvor krevende det er å gjøre vurderinger om forholdsmessighet. Etter hvert som befolkningen har fått god og rikelig tilgang på vaksiner, har det ikke på noe tidspunkt i denne pandemien vært veldig aktuelt å bruke koronasertifikat innenlands. Det er fordi det er smittevernlovens regler om de enkelte smitteverntiltakene som avgjør om det er hensiktsmessig å skille mellom grupper. Det må foreligge en klar medisinskfaglig begrunnelse. Det må gjøres en helhetsvurdering. Man skal også vurdere Grunnloven og menneskerettighetene. Derfor sitter det veldig langt inne å gjøre det.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:06:44]: Ja, det er riktig, og jeg deler den oppfatningen statsråden har om at dette gjennom nesten hele pandemien ikke har vært aktuelt. Så ble det nok noe mer aktuelt i fjor høst, da enkelte kommuner kunne tenke seg å bruke dette som tiltak for å håndtere en lokal situasjon. Nettopp derfor har vi i Høyre vært opptatt av, fra da og til nå, at det skulle være grunnlag for en bred debatt om dette. Det som for vår del er viktig, og som jeg opplever at statsråden svarte på i forrige replikk, og som hun gjerne kan understreke, er de helsefaglige vurderingene som vil ligge til grunn. Man vil jo kunne komme i en situasjon hvor man ikke vet om fullvaksinerte faktisk kan bli alvorlig syke likevel, så hvis statsråden kan understreke viktigheten av dette, ville det være nyttig.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:07:44]: Ja, det vil jeg veldig gjerne understreke, og jeg vil igjen se litt bakover i tid. Da vi innførte strenge nasjonale tiltak i november og desember i fjor, fikk vi heller ingen anbefaling fra fagmyndighetene om å ta i bruk koronasertifikat for å differensiere mellom ulike vaksinerstatus, gjennomlevd sykdom eller negativ test. Det var faglige begrunnelser som er helt i tråd med de ulike elementene i smittevernloven. Det fikk vi altså ikke, så jeg vil igjen under-

streke at så langt har ikke dette vært nødvendig. Vi har hatt noen enkeltkommuner som har ønsket å ha det som en mulighet, men heller ikke de har valgt å bruke det.

Bård Hoksrud (FrP) [11:08:49]: Det var bra det statsråden sa om at fagmyndighetene var tydelige på at man ikke skulle ta i bruk koronasertifikat. Det er altså et føre-var-prinsipp man nå legger til grunn, og man skal ha Stortingets tilslutning til dette. Men det er ganske spesielt å oppleve det politiske flertallet i denne sal og partiet til statsråden som nå ønsker å kjøre det igjen og tydeligvis bruker føre-var-prinsippet, når FHI, som kanskje er en av de dyktigste fagmyndighetene, som vi har lyttet til og tatt inn over oss rådene til, sier klart og tydelig at koronapass bør skrotes, og det bør skje snarest. Det er vel sånn at hvis man skulle komme tilbake til en situasjon hvor det er behov for det, kan man bruke smittevernloven. Da behøver man egentlig ikke dette, annet enn at det er føre var og litt enklere for statsråden og regjeringen, men egentlig har man de hjemlene man trenger dersom det skulle bli et akutt tilfelle hvor det er behov for å gjøre kraftige innstramninger.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:09:50]: FHI har vurdert den smittevernfareneffekten av koronasertifikat og sagt at det er ingen såkalt effekt, men situasjonen er at det brukes i andre land som nordmenn reiser i. Jeg synes det er fornuftig at regjering og storting hensyntar det behovet nordmenn har for å reise, og hvor man vil oppleve å måtte legitimere seg med EUs koronasertifikat for å kunne reise fritt og delta i andre lands begrensninger. Det som har vært diskusjonen – mulighetene for å kunne bruke det også innenriks i Norge – er en beredskap. Det er smittevernlovens bestemmelser og dens klare krav til medisinskfaglig begrunnelse, helhetlig drøfting, også hensynet til Grunnloven og internasjonale menneskerettigheter, som vil avgjøre om man tar det i bruk innenriks.

Bård Hoksrud (FrP) [11:10:55]: Jeg opplever at det er veldig liten uenighet om at vi skal sørge for å ha et koronasertifikat som en mulighet for dem som skal ut og reise. Det er i hvert fall Fremskrittspartiet positiv til. Vi er likevel negative til at man nå ønsker å si at man fortsatt skal ha muligheten til å gjøre det i Norge når man ikke har gjort det før. Vi har erfaring med over to år med pandemi, og vi har sluppet å gjøre det. Det er ikke tvil om at det er mye bekymring der ute med hensyn til dem som har valgt å ta vaksine, og dem som har valgt ikke å ta vaksine, og at dette på en måte kan brukes til å stenge en del ute av samfunnet. Det mener jeg er utfordrende, og det er problematisk. Jeg vil fortsatt

utfordre statsråden på om ikke smittevernloven i seg selv ville vært god nok til å kunne gjøre det grepet man eventuelt må gjøre. Det er jo derfor man har smittevernloven – at den gir så stort rom for regjeringen til å handle og eventuelt kunne få behandlet saker etterpå i Stortinget. Det har i hvert fall Fremskrittspartiet vært opptatt av – at man bør kunne komme tilbake til Stortinget – men regjeringen må ha mulighet til å handle, nettopp fordi det handler om folks helse og viktigheten av å sikre mennesker.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:11:59]: Jeg opplever kanskje ikke at uenigheten er så stor som det representanten Hoksrud beskriver. Det er jo en diskusjon om bruk av koronasertifikat innenlands. Den var ganske levende da vi hadde høye smittetall, og på det tidspunktet hadde vi også en ny og ukjent virusvariant som viste seg å være langt mer smittsom enn de foregående. Næringslivet var via hovedorganisasjonen, NHO, veldig tydelig på at de ønsket at dette kunne brukes for deres næring og bransjer. Jeg mener at diskusjonen om vi skal ha som en beredskapsmulighet å kunne ta det i bruk, tilligger Stortinget. Derfor har vi lagt det fram for Stortinget, og den debatten står vi i i dag. Det vil uansett – og det vil jeg gjenta – være smittevernlovens regler for det enkelte smitteverntiltaket som avgjør.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:13:09]: Når det gjelder vaksinasjon i Norge, er tillit til helsemyndighetene utrolig viktig for å lykkes. Vaksinasjon er frivillig, men vi har anbefalt det og gjort det med faglig kunnskap. Folk har hatt tillit til det, og vi har stor vaksinasjonsandel. Det samme så vi med tanke på korona – en stor andel vaksinasjon. Hva tenker statsråden nå, når hun vil forlenge et sertifikat som for noen kanskje oppleves som mistillit? Dette er ikke et verktøy for næringslivet – det er et smitteverntiltak som går på helse. FHI har egentlig sagt at det er unødvendig, eller at det ikke har effekt nå. Hva tenker statsråden om tilliten i befolkningen til det som nå skjer? Kristelig Folkeparti er helt enig i at når det blir nødvendig, kan man komme tilbake igjen, men nå forlenger man noe som kan skape mistillit.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:14:14]: Jeg mener dette er egnet for større grad av tillit. Vi har foreslått en justering av ordlyden i den midlertidige forskriftshjemmen som tydeliggjør skillet mellom avgrensning av smitteverntiltak og bruk av koronasertifikat som dokumentasjon, som mange nordmenn vil trenge hvis de f.eks. skal reise til utlandet og forholde seg til andre land. Jeg mener dette er en åpen debatt, som også klargjør rammene for hvordan koronasertifikat brukes. Jeg vil igjen henviser til at vi aldri, så langt, har fått et faglig råd om å

ta det i bruk innenlands. FHI er veldig tydelig. De vurderer det smittevern faglige. Det er bestemmelsene i smittevernloven som avgjør det enkelte smitteverntiltaket. Det skal være balansert. Det skal være medisinsk faglig. Det skal også vurdere eventuelle skranker for enkeltgrupper.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:15:17]: Noe av argumentasjonen har vært at vi ikke er helt ferdig med pandemien. Vi kan få mutasjoner. Hvis vi ser på verdensbildet for helse, kan det også være andre infeksjoner som kommer, som ikke handler om korona, men om andre typer pandemier. Mitt spørsmål til statsråden er, når hun nå vil forlenge dette: Er det fordi hun ikke tror eller tenker at denne sal kan snu seg ganske fort rundt hvis det kommer ulike typer pandemier som gjør at statsråden og regjeringen trenger ryggdekning fra både befolkning og storting, for å gi den hjelpen som vi trenger i samfunnet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:16:03]: Bakgrunnen for at vi har lagt fram dette, er at det har vært ønsket i samfunnet fra ulike aktører, også fra politikere, at man skulle hatt muligheten til å bruke koronasertifikat også innenlands. Da er det Stortinget som er den riktige plassen å løfte den debatten. Det gjør vi i dag. Jeg er glad for at stortingsflertallet støtter regjeringen i dette spørsmålet. Jeg vil gjenta at vurderingen avhenger av smittevernlovens bestemmelser. Jeg mener vi har en god smittevernlov, som det har vært stor enighet om i denne salen, som balanserer godt de ulike hensynene som skal ligge bak inngripende smitteverntiltak som kan avskjerme folk fra å delta i samfunnet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:17:06]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige forskriftshjemler for håndtering av koronapandemien) (Innst. 379 L (2021–2022), jf. Prop. 103 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Cecilie Myrseth (A) [11:17:52] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken. Komiteen har fått inn elleve skriftlige innspill til saken.

Selv om smittetallene i Norge for tiden er lave, er smittesituasjonen både i og utenfor Norge fortsatt uforutsigbar. Derfor er det viktig å si at det som gjøres nå, handler om beredskap. Det kan kun bli gitt forskrifter når og så lenge det er nødvendig. Beredskap handler om å ha muligheten, men det handler også om at man alltid må legge til grunn hva som er forholdsmessig i den til enhver tid gjeldende situasjon.

Det kan være nødvendig å glemme tiden med pandemi, det har vært en tøff tid, men vi er nødt til å være beredt til å kunne ta raske grep ved behov. Det er alle opptatt av når situasjonen oppstår, men beredskap sikrer vi når det er rolige tider, sånn at man er klar hvis det eventuelt skulle bli urolig. At verden kan endres raskt, har vi veldig ettertrykkelig fått bevist de siste årene.

Forslagene i lovproposisjonen er basert på anbefalinger fra Helsedirektoratet, Legemiddelverket og Folkehelseinstituttet. Det at isolasjon og smittekarantene har vært blant de viktigste tiltakene for å holde pandemien under kontroll, er vi enige om.

Proposisjonen foreslår at midlertidige lovbestemmelser i smittevernloven om isolasjon og karantene forlenges til 1. juli 2023.

Erlend Svardal Bøe (H) [11:19:57]: Norge har klart seg godt gjennom koronapandemien. Koronakommisjonens rapporter, der den andre delrapporten ble lagt fram i april i år, konkluderer med at håndteringen samlet sett har vært vellykket, og at resultatene i Norge er svært gode sammenlignet med andre europeiske land. Norge er blant landene i Europa som har hatt lavest dødelighet, lavest tiltaksbyrde og minst reduksjon i økonomisk aktivitet.

Koronapandemien er ikke over selv om vi normaliserer hvordan vi forholder oss til og håndterer koronaviruset. Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet viser til at en vinterbølge førstkomende vinter med nye varianter av viruset er sannsynlig. Det er også en av grunnene til at regjeringen vil forlenge forskriftshjemlene i smittevernloven og i helseberedskapsloven, og Høyre støtter det. Det er viktig at regjeringen fortsatt har gode verktøy på plass om det skulle komme nye varianter av viruset og det må handles raskt.

Høyre vil påpeke at en forlengelse av forskriftshjemlene ikke i seg selv innebærer at det vil bli gitt forskrifter. Det sier også Helse- og omsorgsdepartementet. Forskriftshjemlene gir mulighet til å fastsette forskrifter om isolering og smittekarantene, men det kan bare benyttes så lenge det er nødvendig og forholdsmessig i lys av den til enhver tid gjeldende situasjon, og sett i sammenheng

med de grunnleggende kravene til smitteverntiltak som blir gitt i smittevernloven.

Høyre støtter også tidsperspektivet i forlengelsen av forskriftshjemlene. Det er viktig at forlengelsen av forskriftshjemlene ses i sammenheng med strategi og beredskapsplan for håndtering av koronapandemien, leve med-strategien, som regjeringen la fram i april. Den skal gjelde ut juni 2023.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [11:22:05]: Sjølv om det begynner å bli nokre månader sidan me sist levde med antalsavgrensingar og andre tiltak for å avgrense kontakten mellom oss menneske, er det berre eit halvt år sidan me gjekk frå opningsfestar til avlysing av julebord. At regjeringa no fremjar forslag om vidare forlenging av dei mellombelse forskriftsheimlane, kjem av at covid-19-viruset kan utvikle seg. Det kan mutere og ting kan sjå annleis ut enn kva me trur, eller det kan utvikle seg til noko anna. Me har behov for beredskap ved ei eventuell forverring av smittesituasjonen. Difor støttar Senterpartiet komiteen si tilråding i innstillinga.

Me kjenner til, frå både koronaviruset og andre virus, at smittesituasjonen blir forverra om vinteren. Det er eit forventa mønster. Eg meiner difor det er heilt rett å forlenge dei mellombelse forskriftsheimlane for handtering av koronapandemien. Sjølv om det ikkje er ein samla komité som tilrår forlenging av heimlane, har ein samla komité uttrykt at isolering og smittekarantene har vore blant dei viktigaste tiltaka for å halde pandemien under kontroll. Med ein dessverre noko usikker haust og vinter i møte, meiner eg og fleirtalet i komiteen at dei mellombelse lovbestemmingane om isolering og avgrensing i bevegelsesfridom bør forlengjast. Eg vil likevel presisere at forskriftsheimlane for isolering og andre avgrensingar i bevegelsesfridom berre kan nyttast viss covid-19 blir rekna som ein allmennfarleg, smittsam sjukdom.

Marian Hussein (SV) [11:24:01]: Det har ikke gått ett år for dette storting – det har knapt gått åtte måneder – og dette er andre gang vi behandler spørsmål om forskriftshjemler og koronasertifikat. Det viser hvor utfordrende dette er, men det viser også behovet for langvarige lovbestemmelser, og at vi ikke kun behandler dette gjennom unntaksbestemmelser.

Med det ønsker jeg også å gjenta SVs bekymring for at dette er en presedens som svekker forholdet mellom storting og regjering, og viser til behandlingen av bl.a. Innst. 518 L for 2020–2021, der SV og Senterpartiet var enige om dette. Vi hadde en fellesmerknad der vi skrev at en utvidelse av den midlertidige endringen som ble vedtatt, og unntaket, hadde vart lenge, altså fra begynnelsen av koronapandemien, at gjentakende unntaksbestemmelser ville underminere dette forholdet, og at regjeringen den gang – Solberg-regjeringen – hadde hatt

«mer enn god nok tid til å fremme forskriften som lovforslag for Stortinget.» Det kan ikke være sånn at vi møter kjente pandemier på denne måten når vi vet hvilke tiltak det er som skal til, og hvilke lovhjemler vi trenger.

Vi vil også vise til at koronakommisjonen i sin første rapport la fram en klar kritikk av den demokratiske forankringen av smitteverntiltakene og kom med en anbefaling om å revidere smittevernloven, bl.a. med tanke på å skille mellom langvarige tiltak og klart hastepregede tiltak.

Med det tar jeg opp forslaget SV er en del av.

Presidenten: Da har representanten Marian Huss-ein tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:26:35]: Frihet er viktig for folk, og friheten til å få lov til å bestemme i eget liv er viktig. Derfor mener Fremskrittspartiet også, som i forrige sak, at det faktisk handler om at vi skal sørge for å ha god beredskap. Vi skal sørge for å ha mulige tiltak, og det er fullt mulig for departementet å ha ting klart, men vi har altså vist gjennom denne pandemien at Stortinget klarer å fatte raske beslutninger, og at politisk ledelse og myndighetene klarer å komme med saker raskt.

Her legger man altså opp til et føre-var-prinsipp, og det handler om muligheten til raskt å kunne gripe inn i folks frihet og mulighet. Så skjønner alle at det er spesielle forhold rundt en pandemi, og det er noe av begrunnelsen for at vi er kritiske til dette. Vi ønsker i utgangspunktet minst mulig stat, vi ønsker mindre innblanding fra staten. Det gjør selvfølgelig også at man er kritisk til tiltak som kan gi ganske store muligheter for myndighetene til å innføre inngripende tiltak i folks hverdag og liv.

Så hadde vi debatten i sted rundt næringsliv og så videre, hvor statsråden bl.a. pekte på at noen i næringslivet var veldig opptatt av å ha bl.a. koronapass, mens andre mente det motsatte. Det var store diskusjoner rundt dette, det synes jeg er bra, men jeg mener at man skal ha et føre-var-prinsipp når det nå ser ut som at pandemien heldigvis i liten grad preger Norge. Den kan selvfølgelig komme igjen, men da mener jeg at man har vist at man raskt kan klare å få på plass tiltak. Da er jeg kritisk til et sånt føre-var-prinsipp som det legges opp til i proposisjonen. Derfor kommer vi til å stemme imot.

Irene Ojala (PF) [11:28:41]: Koronapandemien førte med seg svært omfattende og svært inngripende smitteverntiltak i nesten to år. Sist vinter gikk vi over i en ny fase hvor vi baserte oss på at hver enkelt tar ansvar når man blir antatt smittet. Vi gikk fra inngripende tiltak til at politikere og samfunnet skulle ha tillit til enkeltmennesker og hverandre.

Smittevernloven gir regjeringen svært utvidete fullmakter. Hvis situasjonen skulle endre seg, har vi flere

ulike hjemler i smittevernloven som kan brukes til å fatte inngripende tiltak. Det er, slik Pasientfokus ser det, derfor helt nødvendig å forlenge de midlertidige forskriftshjemlene for håndtering av koronapandemien på nåværende tidspunkt. Inngripende tiltak mot enkeltmennesker kan ikke være et føre-var-prinsipp. For eksempel gir smittevernloven § 7-12 regjeringen mulighet til å fravike eksisterende lover og innføre nye regler av lovmessig karakter for å iverksette akutte og inngripende tiltak som er nødvendige for å sikre befolkningen mot smittsom sykdom.

Det er nødvendig at regjeringen har slike fullmakter nettopp for å kunne handle raskt og sikre folkehelsen når smittsom sykdom truer, slik regjeringen har gjort med stor politisk oppslutning i flere omganger under pandemien. Det er imidlertid ikke et argument for at svært inngripende tiltak skal fortsette, og det uten normal lovbehandling.

Koronakommisjonen har lagt fram sin rapport, som hadde en klar kritikk av den demokratiske forankringen av smitteverntiltak og en anbefaling om å revidere smittevernloven, bl.a. med tanke på å skille mellom mer langvarige tiltak og klart hastepregede tiltak. Jeg vil understreke hvor viktig det er at Stortinget får framlagt ordentlige lovforslag i stedet for stadige utvidelser av midlertidige endringer og unntaksbestemmelser. Bestemmelser om isolasjon og karantene er inngripende, og vi i Pasientfokus mener at krisetiltak skal virke i krisetider. Hvis krisetiltak blir stående etter at krisen er over, kan folk miste tilliten til regjeringen og Stortingets bestemmelser. Det kan gå ut over folks helse på en svært alvorlig måte hvis sånne situasjoner skulle oppstå flere ganger.

Masud Gharakhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:31:09]: Smittevernloven og helseberedskapsloven er beredskapslover hvor Stortinget har gitt regjeringen fullmakter til å iverksette nødvendige tiltak, bl.a. for å håndtere en pandemi som covid-19.

Erfaringene fra pandemien har vist at det er nødvendig å handle raskt og å justere tiltakene hyppig for at de skal være både forholdsmessige, effektive og ikke minst så lite inngripende som mulig. Det krever lovbestemmelser som setter overordnede rammer for detaljerte forskrifter.

I møte med pandemien viste det seg at det også var behov for flere og tydeligere forskriftshjemler enn det vi allerede hadde. Stortinget har derfor vedtatt midlertidige lovbestemmelser som bl.a. gir anledning til å forskriftsfeste regler om isolasjon og smittekarantene. Bestemmelsene skal også sikre tilgangen til medisinsk utstyr og personlig smittevernutstyr.

Koronapandemien er ikke over, selv om smittesituasjonen i Norge i dag er helt under kontroll. De midlertidige lovbestemmelsene gjelder fram til 1. juli i år, men regjeringen foreslår å forlenge hjemlenes varighet til 1. juli 2023. Vi har erfart at smittesituasjonen med nye virusvarianter kan forverres om vinteren. Dette er et forventet mønster som også ses for andre virus. Det er derfor særlig viktig at hjemlene er tilgjengelige i vinterhalvåret. Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet anser det som sannsynlig at det kommer en ny bølge med nye varianter av viruset til vinteren.

Om nødvendig kan regjeringen gi forskrifter etter de ekstraordinære fullmaktene i smittevernloven, men jeg mener det er bedre at Stortinget tar stilling til om de eksisterende hjemlene kan forlenges ved en ordinær lovprosess. Jeg er glad for at flertallet i komiteen er enig i dette.

Det som nå forlenges, er muligheten for å forskriftsregulere smitteverntiltak med forankring i Stortinget. Jeg vil understreke at de faktiske tiltakene som eventuelt forskriftsfestes, uansett ikke skal være strengere enn det som til enhver tid er nødvendig og forholdsmessig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sakene nr. 7 og 8 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 7 [11:33:45]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 371/2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (Innst. 381 S (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))

Sak nr. 8 [11:33:45]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Endringer i legemiddelloven (legemidler til dyr) (Innst. 380 L (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))

Hans Inge Myrvold (Sp) [11:34:30] (ordfører for sakene): Som det kjem fram av sakene og komitéinnstillinga, er komiteen veldig samla i synet når det gjeld både innlemminga av forordninga og også dei aktuelle lovendingane som er foreslått i den samanhengen. Me kjenner til at føremålet med forordninga, som erstattar eit tidlegare direktiv, nærmare bestemt 2001/82/EF, er å auka tilgjengelegheita av legemiddel til dyr, effektivisera godkjenningsordningane, stimulera til meir konkurransevne og innovasjon og ikkje minst bidra til ein effektiv indre marknad – og då styrkja EU sin kamp og arbeid med å kjempa mot antimikrobiell resistens, AMR. Komiteen sluttar seg til lovendingane og godtek

EØS-komiteen si tilråding om å innlemma denne som ein del av EØS-avtalen.

Samtidig er det viktig å seia at det har kome ein del reaksjonar, særleg reaksjonar frå nære naboland i Norden og andre EU/EØS-land knytte til situasjonsbeskrivingane rundt denne forordninga. Særleg har ein sett sterke reaksjonar knytte til innføring og innlemming av desse reglane i Danmark. Desse reaksjonane har i stor grad kome i etterkant av komiteen si reelle behandling her på Stortinget. Difor er det viktig for meg som saksordfører å gjera greie for komiteen sitt syn på dette, og eg vil berre presisera at komiteen i behandlinga har følgd dei tilrådingane som har kome frå alle matdepartementa i så måte, både Helse- og omsorgsdepartementet, Næringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Alle har vore tydelege i si tilråding til Stortinget.

Etter å ha både lese og sett korleis bl.a. Danmark har vurdert denne forordninga, har eg vorte kjend med Mattilsynet sine faglege vurderingar. Forordninga inneheld bl.a. reglar om dyrehelsepersonell sin bruk av legemiddel, og det har vore ein diskusjon om forståinga av fleire av føresegnene i forordninga. Det er kjent. Fleire av landa opplever at føresegnene vert oppfatta som ei innskrenking av dyrehelsepersonell sin forskrivingsrett ved at ein tilsynelatande krev at dyrehelsepersonellet må retta seg strengt etter dei vilkåra som går fram av preparatomtalen av legemiddelet, og ikkje kan tilpassa behandlinga i ein konkret behandlingssituasjon. Det er denne bokstavtru tilnærminga til saka som Danmark har hatt, men som ikkje vert delt av norske myndigheiter. Det finst unntak i artikkel 106 og i artikkane 113 og 114 i forordninga, som gjer at når dyrehelsepersonell ut frå ei forvarleg fagleg vurdering meiner at den godkjende doseringa etter eit behandlingsregime elles ikkje vil gje den ønskede behandlingseffekten, kan ein nytta denne kaskaden, og førstevalet skal då vera å gjera nødvendige tilpassingar av nettopp dosering eller behandlingstid.

Det er eit språk i forståinga av forordninga, der ein eigentleg kan setja Danmark og vårt andre naboland Sverige i kvar sin posisjon på ytterkanten. Det er viktig for meg som saksordfører å leggja til grunn at norske myndigheiter har lagt til grunn ei tolking av dei nye føresegnene som inneber at antibiotika framleis kan nyttast etter norsk restriktiv praksis. Det er veldig viktig for meg å formidla herifrå i dag. Dette er ei sak som komiteen i veldig stor grad er oppteken av. Antibiotikabruk og AMR har vore diskutert gjennom interpellasjonar til Stortinget, og det har vore eit særleg fokus frå komiteen på dette. Det at ein legg til grunn at den restriktive bruken held fram, slik som ein kjenner det frå norske myndigheiter si side i dag, er utruleg viktig for oss å leggja vekt på frå Stortinget.

Med det tilrår eg innstillinga som ein samla komité står bak.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:40:16]: Jeg takker saksordføreren for jobben han har gjort når de ulike problemstillingene har dukket opp, ikke minst når det gjelder multiresistente bakterier både innenfor dyrehelse – noe som får en konsekvens – og innenfor helse for folk. Vi vet at denne salen har vært opptatt av å bruke minst mulig antibiotika i norsk helsevesen og innenfor norsk dyrehelse. Derfor er det utrolig viktig for oss å vite at vi fortsatt kan det når vi blir innlemmet i dette arbeidet. Derfor var det viktig for Kristelig Folkeparti at dette ble både protokollert og sagt fra denne talerstolen.

Hvis statsråden nå kan si med sikkerhet at vi skal få lov til å ha den strenge holdningen som vi har hatt til den bruken, og at vår tolkning gjelder, kan Kristelig Folkeparti gå inn og stemme for dette.

Irene Ojala (PF) [11:41:27]: Takk til saksordføreren for orienteringen. Vedtaket i EØS-komiteen om å innlemme denne forordningen i EØS-avtalen er gjort med forbehold om Stortingets samtykke fordi dette har lov- og budsjettmessige konsekvenser. Det er en viktig forutsetning, som saksordføreren har gjort rede for i dag. Stortingets flertall vil i dag samtykke og vedta lovendringer under forutsetning av at norsk restriktiv antibiotikapraksis kan fortsette som i dag.

Likevel er det sånn at vi i Pasientfokus ikke kommer til å stemme for forslaget til vedtak i Innst. 381 S for 2021–2022, sak nr. 7, og heller ikke for innstillingen til vedtak i Innst. 380 L for 2021–2022, sak nr. 8, om endringer i legemiddeloven. Pasientfokus mener Norge ikke bør innlemme en forordning som muligens kan øke norsk antibiotikabruk, slik vi har forstått at det også er bekymringer for i Sverige, Finland og Danmark. Vi stemmer derfor ikke for.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:42:40]: Jeg ble oppfordret av representanten Olaug Vervik Bollestad til å bekrefte saksordføreren utledning om hvordan vi ser på dette ut fra norske interesser. Det er Helse- og omsorgsdepartementets vurdering og også Landbruks- og matdepartementets vurdering – som har et delt ansvar også for dyrehelse sammen med Helse- og omsorgsdepartementet – at denne forordningen på ingen måte vil svekke vår gode tradisjon og praksis med lav medisinbruk i norsk dyrehushold og den kompetansen som norske veterinærer utøver når de behandler både husdyr og andre dyr i Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 7 og 8.

Sak nr. 9 [11:43:30]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre psykisk syke barn og unge under 13 år i hele Norge et tilgjengelig tilbud 24/7 (Innst. 426 S (2021–2022), jf. Dokument 8:166 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Seher Aydar (R) [11:44:12] (ordfører for saken): Etter pandemien rapporteres det om at antall barn med alvorlige psykiske helseproblemer øker. Antall henvisninger til BUP har økt med 26 pst. siden 2019. Det er dramatiske tall. Mange barn og ungdom er i selvmordsfare, og det er en stor økning i pasienter med spiseforstyrrelser. Vi har på ingen måte klart å skjerme barn og unge fra konsekvenser av nedstengningen. Det er det vi ser nå.

Køene til behandling er lengre enn noensinne. Mange familier har stått i desperate situasjoner med ansvar for barn med livstruende psykiske lidelser. Når de endelig får hjelp, opplever mange at hjelpen bare er tilgjengelig på ukedager. Mange avdelinger for alvorlig psykisk syke barn og unge stenger ned i helgene, og barna sendes hjem eller flyttes over til andre poster på sykehus.

Det er det dette forslaget handler om, og en samlet komité, fra blått til rødt, samler seg i dag om at disse barna skal sikres gode helsetjenester også i helgene. Det er jeg veldig glad for og stolt av. Jeg vil derfor også takke både forslagsstillerne, som tok opp dette forslaget, og hele komiteen, som tok ansvaret for å sørge for at disse barna skal ha et tilbud hele tiden.

På sykehusene gjøres det prioriteringer hele tiden, og det spares også på bemanning der de kan. Derfor stenges små poster i helgene. For disse barna betyr det brudd i behandlingen og ustabilitet, og det betyr også en stor påkjenning for familien.

Også fagmiljøene deler denne bekymringen. Norsk Sykepleierforbund skriver i sitt høringsinnspill at dagens spesialhelsetjenestelov gir alle barn med behov for nødvendig helsehjelp i BUP i form av et døgntilbud krav på dette også i helgene. De etterspør tydelige styringssignaler og økonomiske prioriteringer overfor helseforeta-

kene der dette ikke er på plass. Legeforeningen skriver at de mener at det ikke å ha reelt tilbud om innleggelse på døgnavdelinger også i helger, og det ikke å ha barnepsykiatrisk kompetansepersonell tilgjengelig hele døgnet hele uken, er brudd på barnekonvensjonen.

FNs barnekonvensjon slår fast at barn har rett til å nyte godt av den høyeste offentlige helsestandard og behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering. Dette handler om de aller, aller sykeste. FNs barnekonvensjon forplikter oss. De skal ha det beste vi kan gi dem. Jeg håper at en samlet komités standpunkt i dag er veien for å styrke det.

Helt til slutt vil jeg bare redegjøre kort for at Rødt også står inne i noen av mindretallsforslagene, som i hovedsak handler om å styrke det psykiske helsetilbudet også på skolene, og jeg tar opp de forslag Rødt er en del av.

Presidenten: Representanten Seher Aydar har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Cecilie Myrseth (A) [11:47:15]: En god offentlig helsetjeneste som sikrer trygge og forutsigbare tilbud til barn og unge med psykiske lidelser, er topp prioritet for denne regjeringen. Regjeringen er i gang med å styrke og sikre arbeidet for psykisk helse. Det har det vært behov for lenge. I planen som det jobbes med, er det fokus på både kvalitet og kapasitet i kommunene og i spesialisthelsetjenesten – og barn og unge har hovedprioritet.

Vi ønsker å styrke både det forebyggende og det helsefremmende arbeidet, men det er også viktig å gjøre hjelpen mer tilgjengelig og nær og å gjøre tilbudet bedre til dem som har sammensatte og langvarige behov.

Det er veldig viktig at man får riktig hjelp til riktig tid på rett sted. Det å ha gode tilbud når det gjelder livsmestring, og det å ha gode fellesskap, er viktig. Det å ha gode lavterskeltilbud som er tilgjengelig, er også viktig, og så må man ha gode tilbud i spesialisthelsetjenesten. Det er viktig å sørge for at de som trenger hjelp, får det på det riktige nivået. En av de tingene regjeringen har varslet, er at man ønsker å innføre vurderingssamtaler for alle i barne- og ungdomspsykiatrien. Det er viktig om man skal klare å få den hjelpen man trenger.

Vi er enige med forslagsstillerne: Det er veldig bekymringsfullt å se antallet – og økningen – som har fått psykiske plager under og etter pandemien. Spiseforstyrrelser har økt dramatisk. Det bekymrer oss alle sammen. De aller fleste vil jo gjerne ha hjelpen så nært som mulig der man bor for å kunne leve sitt liv integrert, men så er det noen som trenger mer hjelp. Derfor må vi også ta det med oss når vi diskuterer denne saken, og at det er tilgjengelig døgnbehandling i alle helseforetak hele uka, hele året. Så må man ha ulike løsninger for å få det til i de ulike regionene. Her vil jeg også si at helsepersonell spiller en avgjørende rolle. Vi mangler helsepersonell, det

gjelder spesialister og andre, og vi er nødt til å sikre god kvalitet, godt barnefaglig helsepersonell, til dem som trenger oppfølging. Derfor er det viktig at vi er i gang med mye av dette arbeidet i forbindelse med Helsepersonellkommisjonen, man har nettopp bevilget 100 mill. kr til lavterskel psykisk helsehjelp, og vi har styrket sykehusene. Vi har mye arbeid som gjenstår, men vi er i gang.

Sandra Bruflot (H) [11:50:34]: I går møtte jeg flere foreldre av barn som har eller har hatt alvorlige spiseforstyrrelser. De fortalte om sine møter med helsetjenesten. Selv om erfaringene med både fastleger, BUP og spesialisthelsetjenesten er forskjellige, er den håpløse fortvilelsen man får når barnet får en psykisk sykdom som hun eller han kan dø av, felles for dem alle – og frykten for at man ikke klarer å hjelpe barnet til å leve.

Det er et paradoks at hvis man brekker et bein eller får somatiske symptomer, får man hjelp på dagen. Får man en alvorlig psykisk sykdom som spisevegring, må man ofte vente til de somatiske symptomene er alvorlige nok. Hvis man slutter å spise, må man kanskje vente til kroppen er «svak nok» eller «tynn nok» før man får hjelp. Det er for seint, og det er for dårlig.

Saken komiteen debatterer i dag, handler om alvorlig psykisk syke barn under 13 år. Selv om vi har snakket mer om psykisk helse de siste årene, er det ingen tvil om at spesielt de siste tre siste årene og pandemi har ført med seg en eksplosiv vekst i psykiske lidelser blant barn og unge, der de yngste også er sykere og trenger mer hjelp i spesialisthelsetjenesten enn før.

Kristelig Folkeparti skal ha skryt for å fremme forslaget om døgnplasser i helgene. Noen barn har godt av å komme hjem i helgene, noen barn skal ikke være på døgnopphold, men for de sykeste barna kan det ikke være sånn at det er kapasiteten i helgene som gjør at de enten må hjem eller må flyttes over på somatisk eller voksenavdeling.

Forutsigbarhet og kontinuitet i behandlingen er viktig for de sykeste barna, og stopp eller overføringer i behandlingen kan føre til at det tar lengre tid å bli frisk.

Det handler om andre alvorlige psykiske lidelser også, men for både dem med spiseforstyrrelser og mange andre er følelsen av kontroll helt avgjørende. Da må vi ikke frata dem det.

Det er bra at komiteen er enig i at hjelp må være tilgjengelig også i helgene.

Til slutt: Når Høyre ikke stemmer for forslagene om å styrke livsmestring og skolehelsetjenesten, handler det ikke om at vi ikke er for det. Under Solberg-regjeringen økte antallet helsepsykiatere kraftig – tall som sto bom stille under Stoltenberg-regjeringen. Det var Solberg-regjeringen, med Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, som fikk livsmestring inn som

tverrfaglig tema i skolen. Vi støtter intensjonen, men holder oss til døgnplasser i spesialisthelsetjenesten, som denne saken handler om.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [11:53:33]: Viss ein slit med si psykiske helse, er det viktig at ein bur på rett stad. Dette er konklusjonen i rapporten frå Riksrevisjonen frå juni i fjor. Der ser ein alvorleg på den store forskjellen og mangelen på tilgang på psykiske helsetenester. Målet med undersøkinga var å vurdere om me har likeverdig tilgang til psykiske helsetenester, og kva verkemiddel staten kan nytte for å få til dette.

Det er viktig at behandlinga er føreseieleg og har kontinuitet, spesielt for barn under 13 år. Stopp eller overføring i behandlinga kan føre til at det tek lengre tid å kome seg og bli frisk. Eg er glad for at statsråden og dei regionale helseføretaka er tydelege på at dette er ei prioritering, og at dei er godt i gang med å styrkje kapasiteten. Statsråden viser i sitt svarbrev til at alle dei regionale helseføretaka har eit tilgjengeleg døgntilbod heile veka. Me i Senterpartiet vel i dag å stemme for at alle barn under 13 år som har behov for det, får tilgang på døgnbehandling heile veka. Det er me trygge på at ein får til.

Me skal ta vare på dei aller sjukaste, og me skal sikre at folk får tidleg hjelp, slik at ein slepp å kome så langt. Me er bekymra over auken i tilvisingar til psykisk helsevern blant barn og unge under og etter pandemien. Den betydelege auken i talet på pasientar med etevanskar gjev grunn til uro. Førebyggjande arbeid og tidleg intervensjon må styrkast, og det må skjje på alle arenaer i livet. Då ønskjer eg særleg å peike på livsmestring i barnehage og skule.

Eg er vidare glad for at me her i Stortinget har løyvd midlar til både lågterskel psykisk helsehjelp, helsestasjonar og skulehelsetenesta. Skal me få til dette, treng me tilstrekkeleg med kompetanse for å sikre at barn og unge får rett hjelp. Eg har store forventningar til regjeringa sitt arbeid med den varsla opptrappingsplanen for psykisk helse. Utfordringane me snakkar om i dag, vil det vere viktig å ta opp der. Eg forventar at opptrappingsplanen ser på heilskapen i det psykiske helsearbeidet, frå førebygging til tilboda til dei med langvarige og samansette behov.

Morten Wold (FrP) [11:56:12]: La meg aller først takke forslagsstillerne for å ha reist en viktig sak, som faktisk ender opp med et bindende vedtak her i dag. Det å sikre psykisk syke barn og unge under 13 år et tilgjengelig tilbud om døgnbehandling både på ukedager og i helgene sømmer seg i Velferds-Norge.

Det er lett å si «ta deg sammen», «skjerp deg», «det går nok over», «tenk på noe annet», men det er ikke så enkelt. Noen har prøvd det, men klumpen i magen, usikkerheten, redselen, mobbingen – alt – kan fortsatt være

der. Det er bekymringsfullt at antall barn og unge med alvorlige psykiske helseproblemer rapporteres å ha økt etter pandemien.

Fremskrittspartiet mener satsingen på tilbud innen psykisk helse må styrkes. Unge med psykiske utfordringer må kontinuerlig følges opp, og det er etter vårt syn fornuftig å styrke tilbudet innen psykisk helse generelt, men særlig blant unge, for å demme opp for de stadig økende utfordringene de møter på dette feltet. I Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett satte vi av penger til en tilskuddsordning innen psykisk helse og rus for å motvirke langtidseffekter av pandemien. Det ble også satt av 1 mill. kr til Mental Helse Ungdoms hjelpechat.

Viktigheten av kontinuitet i behandlingsforløpet for å unngå forsinkelser er avgjørende og underbygges også av Legeforeningens høringsinnspill, der det presiseres at mangel på et døgnåpent psykisk helsetilbud til unge i helgene kan føre til nettopp forsinkelser.

Tilbakemeldingene fra f.eks. Helse Sør-Øst viser alvor i situasjonen. De har opplevd en økning på 20 pst. av barn og unge med psykiske lidelser ved sine sykehus siden 2019. Oppfølging av den enkelte er særdeles avgjørende. Derfor ønsker Fremskrittspartiet å styrke satsingen på psykisk helse og livsmestring i skolen ved bl.a. å sikre flere skolepsykologer. Et forslag om dette fra Fremskrittspartiet, SV, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus får dessverre ikke flertall her i dag. Det får heller ikke et forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om å sikre større satsing på livsmestring i skolen og sørge for at dette får en større plass i flere av de etablerte fagene. Det er trist, for det å lære om dette så tidlig som mulig vil hjelpe barn og unge i oppvekst og ungdomsår. Også det å føle trygghet overfor helsesykepleier eller skolepsykolog vil være en god start for mange.

Det er nødvendig å styrke både kommunenes og spesialisthelsetjenestens psykiske helsetilbud for barn og unge under 13 år. Tidlig intervensjon og et godt tilbud i førstelinjetjenesten kan forhindre behov for senere behandling. Det er til det beste for barnet, og det gir mindre kostnader for samfunnet.

Jeg tar med det opp de forslagene som Fremskrittspartiet er en del av som ikke allerede er tatt opp.

Presidenten: Representanten Morten Wold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [11:59:15]: Det er ikke tvil om at det er store kapasitetsutfordringer i psykisk helsevern, særlig i døgntilbud, og også til barn. Derfor stilte denne representanten seg undrende til at statsråden i sitt svarbrev mente at intensjonen i forslaget allerede var oppfylt. Jeg registrerer imidlertid at regjeringspartiene i behandlingen av denne saken har vært tydelige på at det fortsatt er et stort behov for et bedre tilbud, og at

det er en enstemmig komité som stemmer for primærforslaget fra Kristelig Folkeparti. Vi i SV forventer at et styrket døgntilbud også ivaretas i den lovede opptrappingsplanen.

Psykiatrien har hatt store utfordringer lenge. Det er ikke noe nytt. Det er ikke noe som kom med dagens regjering. Riksrevisjonen la i juni 2021 fram en rapport som viste tilstanden i psykiske helsetjenester, og konkluderte med både alvorlig kritikk og sterk kritikk på flere områder. Dette viser behovet for en større opprusting og en gjennomgang av tjenestene. Med andre ord har den sittende regjering arvet et psykisk helsevern med store utfordringer fra Solberg-regjeringen.

Jeg vil videre vise til de innspillene som peker på at døgntilbud ikke nødvendigvis er det foretrukne alternativet for alle. En styrking av det psykiske helsetilbudet til barn og unge bør ses i en større sammenheng, der hele kjeden av tilbud til barn og unge bør gjennomgås, både i lys av erfaringene fra koronakommisjonen og i lys av rapporter fra Barneombudet og Ukom, som omtaler psykisk helsetilbud til barn og unge, og Riksrevisjonens gjennomgang fra i fjor.

Denne saken krever at vi tenker både kortsiktig og langsiktig. Det er behov for en helhetlig gjennomgang og en helt annen satsing på forebygging og tidlig innsats. Når vi likevel støtter å styrke døgnheter nå, er det fordi situasjonen er alvorlig for svært mange barn og deres familier. Det kan ikke være overraskende for representantene i denne salen at vi har store utfordringer i psykiske helsetjenester for barn og unge. Den forverringen man så under koronaen, kom i et felt som allerede opplevde en krise. Derfor er vi i SV positive til denne regjeringens varslede opptrappingsplan for psykisk helsevern.

André N. Skjelstad (V) [12:02:17]: Først vil jeg takke Kristelig Folkeparti for å løfte den viktige saken som dette er. Jeg er glad for at vi samler oss om det forslaget som foreligger i dag, og ber regjeringen sørge for at alle barn får et bedre tilbud om døgntilbud.

Til tross for at det snakkes fint om psykisk helse, har vi lenge sagt at tilbudet skal være på nivå med somatikken. Så viser det seg vanskelig å gjennomføre det i praksis. Det betyr ikke at vi skal gi opp, men at vi må fortsette å løfte dette, med tanke på det vi ser nå.

Da Venstre satt i regjering, fremmet vi en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse. Det akter vi å følge opp også i det videre arbeidet. Spørsmålet er ikke om vi har råd til å gi barna våre et godt tilbud – vi har ikke råd til å la være. Hver krone som investeres i et barns oppvekst, vil vi få tifoldig tilbake.

Det er flere forslag her som er bra, men noen er allerede under gjennomføring, f.eks. at livsmestring skal ha

en større plass i fagene i skolen. Venstre sørget for det i regjering, ved å fokusere på at det ble ivarettatt i fagfornyelsen. Vi ønsker også flere profesjoner inn i skolen for å støtte opp om elevene, men tror at det kan være mange andre i tillegg til skolepsykologer. Derfor stemmer vi mot de forslagene i dag, men vi vil støtte forslaget om å nedsette et utvalg for skolepsykologer. Det er bra for å få enda en gjennomgang av tilbudene, for å finne bedre samhandlingsmåter, for å sikre et bredere tilbud i hele landet og for å se på hvordan vi finansierer dette på en fornuftig måte.

Senere i dag skal vi behandle en sak om finansiering av oppfølging av barn og unge, så det er behov for å se på hvordan vi gjør dette på en tverrfaglig god måte, uten at det blir for mye oppstyking og silotenking.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [12:04:24]: Jeg har jobbet mer i helsevesenet enn i politikken, og jeg må ærlig innrømme at jeg ikke var klar over at vi i dette landet sender hjem dårlige og syke unger i helgene – for det er det vi snakker om. Vi snakker ikke om dem som kan og bør reise hjem, vi snakker om syke unger som blir sendt hjem. Derfor er jeg utrolig takknemlig for at det i en så viktig sak er enighet i komiteen om at sånn vil vi ikke ha det.

Utgangspunktet for dette forslaget var at jeg møtte en far som har hatt pleiepenger i snart trekvart år. Han er til hjelp for helsevesenet fra mandag til fredag på sykehuset, men blir sendt ut fredag sammen med ungen sin, for så å komme tilbake på mandag. De opplever helg etter helg ett skritt fram, to tilbake. Det er ikke godt for familien, og aller minst for ungen. Det er ikke tilfredsstillende for helsepersonellet som er rundt ungen, og det jeg kanskje syntes var det mest krevende, var å se at dette ikke var et engangstilfelle. Derfor er det utrolig viktig at vi fokuserer på et døgntilbud som er tilpasset dem som er under 13 år. Unger er ikke små voksne, unger er unger og skal behandles av det fagpersonellet som passer for dem, og for sykdommen de har. De beste til å være rundt dem er mor og far, som skal være mor og far, ikke behandlere eller noen som med makt gir dem medisiner eller mat i helgene. Derfor er dette utrolig viktig.

Samtidig ser vi at pandemien, som det har vært sagt før, har gjort at det er mange av ungene våre vi ikke har klart å ivareta. Vi ser at psykiske lidelser har økt, og at de med spiseforstyrrelser kanskje er den gruppen som har økt mest. Derfor er dette et utrolig viktig fokus å ha for oss som storting, og ikke minst for helsevesenet.

Irene Ojala (PF) [12:07:19]: Først vil jeg takke Kristelig Folkeparti, som har tatt opp denne viktige saken.

Så har jeg en alvorlig bekymring jeg vil dele med helseministeren og hele helse- og omsorgskomiteen. Vi snakker om at alle under 13 år raskt skal få behandling

av fagfolk. Det bor unge mennesker under 13 år som har psykiske utfordringer også i Finnmark. Det har sine utfordringer, særlig hvis den unge pasienten må ha akutt innleggelse. Finnmarks utfordringer er ikke kun mangel på fagfolk, men også mangelen på infrastruktur. Vi må huske på at Finnmark grenser til Arktis og Russland, og regjeringen sier at det er viktig at det bor folk i Finnmark av sikkerhetspolitiske årsaker. Da må vi også huske på at alle kan bli syke – også barn i Finnmark. Vi må ha helse- og infrastrukturberedskap som gjør det mulig for folk å bo der trygt.

Akkurat nå, når jeg står her på talerstolen, er Finnmark uten fastlandsforbindelse til Norge. E6, som binder nord og sør sammen, er stengt, fordi en bro holder på å kollapse på E6 i Kvænangen i Nord-Troms. Etter samtaler med fagfolk deler jeg deres store bekymring for unge med akutt behov for innleggelse. La oss si at vi har en ungdom på tolv år med psykiske problemer. Ungdommen har også flyskrekk og kan ikke sendes med fly til behandling i Tromsø. Hvilke alternativer har vi da? Eneste omkjøringsvei fra Vest-Finnmark til akutttilbudet i Tromsø er via Finland – en reisestrekning fra Alta på 545 km, dvs. 7 timer og 30 minutter via E45 og E8. Problemet er at E45, dvs. veien som går mellom Alta og Kautokeino, er svært rasutsatt. Bare siste uke har det gått flere ras av isblokker, og for noen uker siden gikk det også steinras. Det betyr at beredskapen for store deler av Vest-Finnmark er svært sårbar, også for våre unge. Vi har altså ingen psykiatriske akuttberedskapssteder i Finnmark i dag. Når veien er stengt, slik som nå, har vi mange problemer som må løses, og som stiller store krav og gir utfordringer til et allerede overbelastet helsepersonell, for ikke å snakke om usikkerheten, problemene og bekymringene den unge pasienten og familien må takle.

Over lang tid har det vært mangel på helsepersonell i psykiatrien i Finnmark, særlig barnepsykiatere, men også psykologer, psykologspesialister og familierapeuter. Igjen: Jeg er veldig bekymret og håper at ministeren og alle i helse- og omsorgskomiteen ser at Finnmark har flere problemer det ikke finnes kvikkfiks-løsninger på. Jeg håper virkelig at vi i tiden som kommer, skal kunne samarbeide om dette tverrpolitisk.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:10:18]: Flere barn og unge henvises til BUP. Mange henvises med mer alvorlige lidelser enn tidligere. Det gjelder særlig barn og unge med spiseforstyrrelser. Det har vært en økning de siste årene, særlig under pandemien, og dette er bekymringsfullt. Disse ungene må sikres gode helsetjenester. Noen av de sykeste pasientene trenger døgnbehandling i perioder. Hvem som trenger døgnbehandling, vil være en helsefaglig vurdering, men det kan være aktuelt for noen barn og unge med alvorlige spise-

forstyrrelser, og da må det finnes et tilbud om dette hele uken, hele året og i alle helseforetak.

Jeg har bedt de regionale helseforetakene om en status, og denne gjennomgangen viser at alle helseforetak har et differensiert tilbud til barn under 13 år, og at det er tilgjengelig døgntilbud for disse ungene hele uken og hele året. Ventetid og tilbud varierer noe mellom helseforetakene, og ved noen helseforetak er det rutiner for at pasienter overflyttes til somatiske barneavdelinger eller til ungdomsavsnittet ved BUP i helgene. Pågangen er stor, men helseregionene tar grep for å styrke kapasiteten, og de har også planer om å fortsette styrkingen framover. Flere har opprettet spesialteam og har oppfølging i hjemmet som supplement til rene døgntilbud.

Jeg vil følge opp Stortingets vedtak og forsikre meg om at tilbudet til barn og unge med spiseforstyrrelser videreutvikles og styrkes også framover. Det skjer også gjennom et varslet revidert oppdragsdokument til helseregionene, som de mottar nå i juni.

Jeg er opptatt av at vi skal ha et godt og helhetlig psykisk helsetilbud. I opptrappingsplanen for psykisk helse vil vi styrke kapasitet og kvalitet i hele tjenesten, og vi vil øke oppmerksomheten på forebygging, det å gjøre hjelpen mer tilgjengelig og å bedre tilbudet til dem som har sammensatte behov.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sandra Bruflot (H) [12:12:59]: Spørsmålet om døgnplasser i helgene handler i bunn og grunn om kapasitet, og ventetidene i helsetjenesten går feil vei. For barn og unge i psykisk helsevern har ventetiden i snitt økt med nesten en uke fra 2020 til 2021, og bare siden januar i år har ventetiden økt til 54 dager. Vi ser en særlig rask økning av spiseforstyrrelser hos barn og unge, noe som gjør at flere trenger behandling for å bli friske.

Hva vil statsråden gjøre for å redusere ventetidene, og hva er forventet aktivitetsvekst for psykisk helsevern for barn og unge framover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:13:37]: Vi har en forventet aktivitetsvekst for psykisk helse som helseforetakene er nødt til å jobbe mot. Det som er positivt, er å se at kapasiteten er styrket, men dessverre har behovene og pågangen økt enda mer. I juni får helseregionene et revidert oppdragsbrev. Der får de klar beskjed om å prioritere styrking av psykisk helsevern til barn og unge. De får også en forventning om å styrke arbeidet for å hjelpe barn og unge med spiseforstyrrelser.

Sandra Bruflot (H) [12:14:22]: Statsråden sier at vi har en forventet aktivitetsvekst, men hva er den forventede aktivitetsveksten som helseforetakene skal jobbe mot?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:14:33]: Den forventede aktivitetsveksten er at ventetiden skal gå ned, og at kapasiteten skal økes, slik at det er flere som mottar behandling. Dette er formulert i det ordinære oppdragsbrevet. Det de nå ganske snart får, er en forventning om at de øker aktiviteten utover det ordinære oppdragsbrevet for barn og unge, og at de prioriterer spiseforstyrrelser. Spiseforstyrrelser er en lidelse som vi ser øker i omfang og alvorlighet. Det er per i dag ca. 4 pst. av barn og unge i BUP som behandles med døgninnleggelse, og det er også en større andel av dem som søker hjelp samlet sett, som har spiseforstyrrelser. Den økningen mener vi det er viktig at helseregionene følger opp.

Sandra Bruflot (H) [12:15:36]: Spørsmålet er om helseforetakene har nok midler til å hjelpe barn og unge med alvorlige psykiske lidelser. Og hvis de har nok midler, hva er det da det står på? Hvorfor går ventetidene feil vei? Jeg hører statsråden si at forventet aktivitetsvekst er at ventetidene går ned, men da vil jo spørsmålet mitt til statsråden bli: Hvor mye skal ventetidene gå ned?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:16:03]: Jeg er nok uenig med representanten Bruflot i at dette handler om midler. Sykehusene er styrket, både gjennom ordinære budsjetter, gjennom tilleggsbevilgninger vedtatt av Stortinget og gjennom en omfordeling – som nå ligger til behandling i revidert nasjonalbudsjett – mellom den aktivitetsbaserte finansieringen og en grunnfinansiering. Når de får et revidert oppdragsbrev fra meg, er det fordi de skal prioritere barn med spiseforstyrrelser, for de trenger hjelp nå. Det er ikke et spørsmål om midler, det er en plikt helseregionene har gjennom sitt sørgefor-ansvar, så jeg er ikke enig i denne beskrivelsen fra representanten Bruflot.

Sandra Bruflot (H) [12:16:50]: Jeg kom ikke med en beskrivelse, jeg spurte: Hvis de har nok midler, hva er det da det står på? Hvorfor går ikke ventetidene ned? Så da vil jeg gjenta det spørsmålet: Hvorfor går ikke ventetidene ned hvis de har nok midler? Jeg vil også gjenta spørsmål nr. 2: Hvor mye mener statsråden at ventetidene skal gå ned?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:17:12]: Ventetiden går opp fordi behovene har økt. Kapasiteten har også økt, men antall henvisninger og antall mer alvorlige tilfeller har økt mer. Det betyr at helseregionene er nødt til å prioritere denne pasientgruppen tydeligere. Det får de beskjed om i et revidert oppdragsbrev, og det er en beskjed som de allerede har oppfattet.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [12:17:56]: Statsråden sa i sitt innlegg at det var tilbud i alle helseregio-

nene. Noen hadde tilbud om å sende barn under 13 år som var innlagt, enten til en BUP-avdeling for ungdom eller til en annen somatisk barneavdeling. Synes statsråden det er et godt nok tilbud for disse ungene – som er så avhengige av tillit, så avhengige av trygghet, så avhengige av at det som er rundt dem, er kjent – å bli sendt enten på en ungdomsavdeling, hvor man som elleveåring eller tiåring møter den som er 17 eller 18 år, eller på en barneavdeling hvor det handler om helt andre diagnoser enn den man selv er innlagt for?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:18:47]: Jeg mener at barn og unge som er til behandling på våre sykehus og ved våre barne- og ungdomspsykiatriske klinikker, skal få et godt behandlingsopplegg som er tilpasset deres behov, og en behandling som gjør at de faktisk blir friskere og har nytte av det.

Det jeg sa i mitt innlegg, var at det ved noen helseforetak er rutiner for at pasienter overflyttes til somatiske barneavdelinger eller til ungdomsavsnitt ved barne- og ungdomspsykiatriske klinikk i helgene. Hvordan dette oppleves, har jeg ingen forutsetning for å mene noe om. Dette er en statistikk. Det som er viktig, er at man får god forutsigbarhet og god oppfølging, og at man tar med familiene på råd når helgen skal gjennomføres, hvis det innebærer endringer i behandlingsopplegget.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [12:19:49]: Jeg håper statsråden leser det innlegget som jeg mener var i Aftenposten, hvor en liten jente – det var nok et fiktivt navn – beskrev hvordan det var å ligge på en avdeling hvor det var utagerende ungdom. Jeg tror vi vil gjøre det vi kan for at det ikke skal være sånn.

Jeg ønsker å følge opp hva statsråden tenker om at foreldre står i en spagat: De ser ungen sin bli sykere og sykere, og det er ingenting som hjelper, og så skal en ta denne syke ungen med seg hjem. En skal være mor, ektefelle, foreldre til andre unger som gjerne er hjemme, en skal tvangsmate og tvangsmedisinere. En får hjelp av annet personell, kanskje politi og barnevern, for å være hjemme den helgen. Hva tenker statsråden om en slik behandling, som noen familier har stått i gjennom nesten ett år?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:20:49]: Det synes jeg det er vondt å lese om. Derfor er det viktig for meg å si at de som trenger døgnbehandling, skal få det. Det er en helsefaglig vurdering som familiene skal tas med på råd om. Det er nedfelt i våre pasientrettigheter.

For noen barn kan det også være riktig å få komme hjem i helgene. Det er ulike behov. Men hvis det fører til brudd i behandlingen, er det riktig at de får være på sykehuset så lenge de trenger det. Det er vurderinger som bør skje mellom behandler og den enkelte ungen og familien.

Det er viktig for meg også å understreke at det finnes tilbud som er åpne hele uken og hele året. Så er det noen helseforetak som løser det med å overflytte til noen andre avdelinger, og da er det viktig at man er bevisst på at dette er løsninger som er et gode for pasienten.

Bård Hoksrud (FrP) [12:22:05]: Litt tilbake til svaret fra statsråden på en tidligere replikk: Statsråden sa der at alle som trenger et døgntilbud, skal få det, det er foretakene forpliktet til å gjennomføre og gi. Jeg tror at mange foreldre der ute ikke opplever at de får den døgnbehandlingen som statsråden gir en garanti for. Da vil jeg bare få bekreftet at statsråden følger opp det hun sa i stad, at det er en garanti om at foreldre som trenger en døgnplass til barna sine, skal få det – enkelt og greit.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:22:41]: Det jeg sa i mitt innlegg, var at helseregionene har et sørge-for-ansvar. De skal gi helsehjelp til dem som trenger det. Nå ser vi en økning i antall spiseforstyrrelser i en situasjon vi kan beskrive som normal. Når vi ikke har en post pandemi-situasjon, som er det samfunnet vårt står i nå, er det ca. 422 per 100 000 som har en spiseforstyrrelse. Når vi ser at det tallet øker, og at tilgangen på hjelpeapparatet øker, ber jeg mine helseregioner om at de prioriterer for å ivareta sitt sørge-for-ansvar, og det er å gi spesialisert helsehjelp til alle som trenger det.

Bård Hoksrud (FrP) [12:23:44]: I dag er verdensdagen for spiseforstyrrelser. I går hadde jeg møte med pårørende av barn med spiseforstyrrelser. Det var sterke møter. Det var tydelige og klare tilbakemeldinger om hvordan de opplever tilbudet som blir levert. Jeg vil også minne om et møte som helse- og omsorgskomiteen hadde med de regionale helseforetaksdirektørene. Det var ikke problemer med penger i psykiatrien; det var utfordringer med å klare å få brukt dem. Jeg tror at pårørende som får det som svar fra dem som bestemmer og skal ta det ansvaret og gi det tilbudet man skal ha, vil reagere ganske kraftig på det, for man opplever altså ikke å få det tilbudet man trenger til barna sine. Har man spiseforstyrrelser eller store psykiske utfordringer i livet sitt, er det tøft for den det gjelder, og ikke minst for alle dem som er nære pårørende.

Jeg skjønner at statsråden gikk tilbake til innlegget som ble holdt fra denne talerstolen, men det var ikke det jeg fulgte opp, det var det hun svarte til representanten Sandra Brufnot: At sørge-for-ansvaret sikrer at alle som trenger et døgntilbud, skal få det. Det tror jeg var nesten ordrett det statsråden svarte. Dette tror jeg mange der ute kommer til å bite seg merke i. Jeg skal i hvert fall bite meg merke i det når jeg får henvendelser fra pårørende som opplever at de ikke får det tilbudet som barna deres trenger.

Statsråden sa vel egentlig at hun har gitt beskjed – at det skal gis beskjed, men at helseforetakene allerede har tatt dette inn over seg. Ja vel, det blir veldig spennende å se. Jeg håper at både de pårørende jeg møtte i går, og alle de andre pårørende som opplever at man ikke får det tilbudet som de har både rett og krav på, som statsråden også poengterte, skal få det framover.

Helseforetakene skal ta grep – de skal styrke tilbudet. Det er viktig. Men det er rart å høre når bl.a. ROS-sentrene, Rådgivning om spiseforstyrrelser, som gjør en fantastisk jobb, spesielt med spiseforstyrrelser og barn, opplever ikke å få økte rammer, til tross for en kraftig økning i antallet henvendelser. Det handler om at jo tidligere man kan komme inn, jo større er sannsynligheten for at man raskt kan bli frisk igjen. Derfor er det et viktig poeng.

Jeg skal som sagt lese referatet nøye og se akkurat hva statsråden svarte. Det kan nok hende at vi kommer tilbake til det, enten i forbindelse med et spørsmål eller på andre måter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [12:26:47]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen om gjennomgang og avvikling av innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten (Innst. 416 S (2021–2022), jf. Dokument 8:180 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hvert partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hans Inge Myrvold (Sp) [12:27:32] (ordfører for saka): Takk til komiteen for arbeidet med Dokument 8:180 for 2021–2022, som omhandler gjennomgang og avvikling av innsatsstyrt finansiering, fremja av representantane Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen på vegner av Raudt.

I forslaget til Stortinget ynskjer representantane ein gjennomgang av denne finansieringsordninga, med mål om full avvikling. Samstundes ber ein om full endring innan føde- og barselomsorg, psykisk helsevern og tverrfagleg spesialisert rusbehandling for komande statsbudsjet i 2023.

Komiteen har gjennom si handsaming av saka peika på at ISF, eller innsatsstyrt finansiering, vart innført i 1997 innan somatisk spesialisthelseteneste. Seinare har det vorte utvida til fleire område av helsetenesta og i omfang, både i 2014 og i 2017.

Eit fleirtal i komiteen er tydeleg på at dette er ei oppgjersordning mellom Helse- og omsorgsdepartementet og dei respektive regionale helseføretaka, men fleirtalet i komiteen registrerer at finansieringsmodellen vert vidareført ned på helseføretaks-, sjukehus- og avdelingsnivå. Eit fleirtal i komiteen – alle parti unnateke SV, Raudt og Pasientfokus – tilrår å ikkje vedta forslaga. Som saksordførar legg eg til grunn at partia gjer greie for sine standpunkt i saka.

Regjeringa er tydeleg på ei kursendring i høve til finansieringsopplegget som me kjenner det, med dei endringane som eg òg gjorde greie for i innlegget mitt litt tidlegare. Sidan innføringa i 1997 har utvidinga av ISF bidrege til auka skilnader i helsetenesta. For Senterpartiet er denne kursendringa heilt avgjerande for å oppretthalda gode og velfungerande helsetenester i heile landet. Difor er regjeringa sitt grep allereie for inneverande budsjettår, med auke i grunnfinansiering, eit veldig viktig og riktig steg. Denne dreininga på finansiering må forsterkast ytterlegare framover

Vidare syner statsråden i svarbrevet sitt til Stortinget til prosessar med endringar i høve finansieringsordninga som i dag ligg til bl.a. fødselsomsorga, akutt- og beredskapstenesta og psykisk helsevern. Dette er avgjerande for å sikra heilskapen i helsetenestene.

Regjeringa leverer på ei rekkje faktorar innan finansieringsopplegget for helseføretaka, og Senterpartiet kjem til å følgja opp og intensivera arbeidet framover. Noreg skal ha ein desentralisert sjukehusstruktur som sikrar beredskap og gjev alle innbyggjarar forsvarleg, trygg og omsorgsfull behandling på sjukehus.

Truls Vasvik (A) [12:30:48]: Det blir ofte pratet mest om økonomi når vi prater om helse, men vi må aldri glemme at det aller viktigste med helsetjenesten vår er at pasientene får en så god behandling og tjeneste som overhodet mulig. Så kan jeg jo si, som økonom, at det er unektelig viktig at økonomi er et av de aller viktigste kriteriene, men bare for å slå det helt fast: Formålet med finansieringsordningen er å sikre en best mulig tjeneste for oss alle sammen.

Som saksordføreren sa, er dagens ordning en blandingsmodell, der det er én del innsatsstyrt finansiering og én del rammefinansiering. Flertallet i komiteen mener at det er en riktig innretning, fordi en miksbalanserer styrker og svakheter i enkeltmodellene og således sikrer nåværende modell best mulig – det såkalte sørgefor-ansvaret.

Så er spørsmålet hvordan miksen, eller balansen, skal være, og her er Hurdalsplattformen tydelig. Det står under punktet om styringen av sykehusene at det skal jobbes med «reduert markedstenkning og mindre bruk av innsatsstyrt finansiering». Her skal statsråden og hennes folk utrede endringer i systemet som sikrer det.

Det må sies at et dokument strengt tatt ikke er mer verdt enn de pengene som bevilges, og det er gledelig å se at nåværende regjering allerede har økt grunnfinansieringen med flere milliarder kroner. Det gir et tydelig signal om hva som er viktig for denne regjeringen.

Det er også sagt at det er tre områder som det skal ses spesielt på. Det er fødselsomsorgen, akutt- og beredskapstjenester og psykisk helsevern. Her må nemlig finansieringen understøtte et mer helhetlig løp, for vi skal nok være så ærlige og si at alle områder ikke er like egnet for innsatsstyrt finansiering.

Som jeg begynte med: Målet med vår felles helsetjeneste er ikke økonomiske resultater, men best mulig kvalitet for pasientene våre. Vi må sørge for å ha et system som ikke gjør at sykehusene prioriterer behandling eller pasienter ut fra hvem som lønner seg, istedenfor medisinske vurderinger. Derfor er vektingen i denne blandingsmodellen helt avgjørende for å få det helsevesenet vi ønsker.

Vi ser fram til resultatene av regjeringens arbeid med finansieringsmodeller for spesialisthelsetjenesten, bl.a. gjennom det nedsatte sykehusutvalget og Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Jeg kan si det samme som representanten Myrvold avsluttet med: Vi lover å følge med med stor interesse.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:33:26] (komiteens leder): Høyre mener at det viktigste formålet med innsatsstyrt finansiering er å understøtte sørgefor-ansvaret til de regionale helseføretakene. ISF-refusjonen utbetales til de regionale helseføretakene. De har lokal kunnskap om pasientsammensetningen og har også da mulighet til å tilpasse finansieringen til de lokale behovene.

Da Høyre satt i regjering, økte vi ISF-andelen fra 40 til 50 pst., og vi fjernet aktivitetstaket for sykehusene, altså for hvor mange pasientbehandlinger sykehusene kunne gjennomføre. Det gjorde at sykehus med økonomi og kapasitet kunne øke aktiviteten utover det budsjetterte nivået. Det er en avgjørende faktor for å korte ned ventetider for pasientene.

Er det noe som er viktig, er det at den offentlige helsetjenesten vår klarer å levere rask diagnostisering og rask behandling. Da får vi tillit til at helsetjenesten er der når vi trenger det som aller mest. Å gå vekk fra innsatsstyrt finansiering som en del av finansieringen i spesialisthelsetjenesten mener vi vil svekke målet om å redu-

sere ventetiden, både underveis i behandlingsforløpet og for behandlinger og utredninger.

Jeg vil også vise til at det er oppnådd svært gode resultater for pasientbehandling de siste årene. Selv om man ser en økning i ventetidene nå – det skyldes selvfølgelig i stor grad pandemien, som har vært krevende de siste årene – behandles det betydelig flere pasienter i spesialisthelsetjenesten nå enn da vår regjering overtok i 2013.

Det er ikke sånn at den innsatsstyrte finansieringen og hvordan den er innrettet, er hogd i stein. Den er endret de senere årene for å understøtte en ønsket utvikling i helsetjenesten, spesielt innenfor fødselsområdet, som også er en del av drøftingene i denne saken. Vi i Høyre har merket oss at Helsedirektoratet skal følge opp anbefalingene fra den rapporten som ser på utviklingsarbeidet når det gjelder ISF, og vurdere justeringer i dagens DRG-system.

For Høyre er innsatsstyrt finansiering et av flere viktige elementer for å sikre rask behandling til pasienter i norsk helsetjeneste. Vi er bekymret for en regjering som vil gå vekk fra dette – og da antakeligvis bidra til økte ventetider for pasientene.

Bård Hoksrud (FrP) [12:36:41]: Det viktigste for Fremskrittspartiet er faktisk pasientene og at pasientene raskest mulig skal få behandling og raskest mulig komme ut av sykehuskøen. Det er jo interessant, for da Fremskrittspartiet var en del av regjeringen, sørget vi for at vi fikk innsatsstyrt finansiering, at vi fikk økt beløpet for innsatsstyrt finansiering – det var Fremskrittspartiet som var veldig opptatt av at det måtte økes – og vi sørget faktisk for å få redusert sykehuskøene. Pandemien gjorde selvfølgelig at sykehuskøene økte noe, men nå har de bare fortsatt å øke med den regjeringen som sitter nå.

Jeg husker faktisk fra mine første år i politikken at de sykehusavdelingene som hadde få pasienter, var de som gikk best, fordi de ikke hadde pasienter å operere eller til behandling. Det er veldig dumt. Hele hensikten med innsatsstyrt finansiering er at man skal ha en motivasjon for å operere pasienter og få folk ut av en sykehuskø, for å sørge for at folk blir friske og kan komme tilbake til normallivet sitt – uten å ha vondt og uten å være utenfor arbeidslivet. Det er det det handler om.

Derfor foreslår Fremskrittspartiet at vi skal øke innsatsstyrt finansiering, sånn at enda flere skal få behandling enda raskere. Det handler faktisk om at jobben vår – det burde i hvert fall være jobben vår – er å sørge for at færrest mulig mennesker er syke, og at flest mulig mennesker raskest mulig kan bli friske. Det er det som er så rart med denne debatten, for det er altså noen som tror at hvis man slutter å ha et insitamant til å levere bedre og

gode tjenester, så begynner man plutselig å operere eller behandle flere pasienter. Verden fungerer veldig sjelden sånn.

Jeg tror faktisk det er bra at det finnes en motivasjon der. Man kan helt sikkert diskutere ting innenfor innsatsstyrt finansiering og hva man får betalt for, fordi det skjer en ny utvikling i hvordan man behandler ting. Det er selvfølgelig også noen sykehus som har vært kreative. Når det plutselig har kommet nye metoder for å behandle folk og kostnadene har gått ned, så velger man å prioritere det. Det betyr ikke at innsatsstyrt finansiering er en dårlig måte å finansiere helsevesenet på. Det er faktisk en veldig god måte å finansiere på fordi det gir en motivasjon til å bli bedre. Så er jeg enig i at det å kjøre sykebil og sånn kanskje ikke er like enkelt å ha som innsatsstyrt finansiering, men Fremskrittspartiet er opptatt av det å behandle pasienter og få folk raskest mulig ut av køen, og at de blir friske. Derfor ønsker vi også å styrke innsatsstyrt finansiering.

Jeg synes det er trist at vi har andre partier her som er så imot dette at de skal avvike det, og tror at det er det som kommer til å løse sykehuskøene – som den rødgrønne regjeringen og alle folk nå opplever at øker, og folk skal stå lenger i kø. Jeg har ikke tro på det, Fremskrittspartiet har ikke tro på det, og derfor foreslår vi innsatsstyrt finansiering og fremmer det forslaget vi er med på.

Presidenten: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [12:39:45]: Det er ikke lenge siden foregående taler sammenlignet helsetjenestene med Joker og Rema 1000. Jeg kan si at det er sant – i dag styrer vi jo sykehusene våre som om de var butikker, der overskudd og bunnlinje blir viktigere enn forsvarlig behandling. Det er på tide at vi går tilbake til det som er statens oppgave og vår oppgave. Det er god forvaltning, og for dagens praksis er ikke det med innsatsstyrt finansiering. Innsatsstyrt finansiering er en modell som har ført til utilbørlig høyt press på de ansatte i sykehusene. Vi ber dem velge løsninger som lønner seg i dette systemet, i dette poengsystemet, når de burde ta avgjørelser på faglig grunnlag.

Våre fagfolk i spesialisthelsetjenesten har innordnet seg denne ordningen. De gjør så godt de kan for å få best mulig behandling, selv om vi politikere ikke har gjort rammene for behandling gode nok. Selv om systemet ikke var ment som et prioriteringsverktøy, er det slik det fungerer. Forskning viser at i praksis øker antallet utførte behandlinger i diagnosegrupper som justeres opp, mens de synker i behandlingene som blir priset ned. Systemet medfører også store mengder administrativt arbeid, som er uheldig, da vi står overfor en helseperso-

nellkrise der det er avgjørende å sikre at mest mulig av klinikernes tid går til behandling og pleie.

Det er særlig noen fagmiljøer som er spesielt rammet av rigide poengsystemer. I psykiatrien ser vi at systemet gir svingdørspasienter og lite effektive behandlinger. I føde- og barselomsorg ser vi at avdelinger med lite skader taper på dette. Det er ikke god forvaltning av sykehusene og ikke godt for pasientene. Derfor mener vi i SV at det haster, særlig med psykiatri og føde- og barselomsorg.

Denne uken besøkte jeg Stavanger universitetssykehus. Mens statsråden besøkte det nye sykehuset, hadde jeg et møte med de plasstillitsvalgte i Legeforeningen, Fagforbundet og NSF. De fortalte om en hverdag der man har forsøkt å effektivisere driften mest mulig de siste årene. Nå var de bekymret for framtiden for sykehuset hvis de må effektivisere enda mer. Dette må vi lytte til. Også ved andre sykehus ser vi at store investeringsprosjekter går direkte ut over drift. SV har, sammen med bl.a. Senterpartiet, løftet denne problemstillingen i årevis. Nå er vi enda mer bekymret med tanke på byggekostnadene. Vi fremmer derfor to løse forslag til denne saken, hvor vi ber statsråden komme tilbake til Stortinget med en beskrivelse av situasjonen og forslag til løsning på de mange byggesprekkene vi vil risikere å se i framtiden.

Med det tar jeg opp de forslagene SV har alene og sammen med andre.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Seher Aydar (R) [12:42:57]: Innsatsstyrt finansiering, ISF, ble innført som en del av markedstenkningen rundt finansieringen av sykehusene. Tanken er at ved å late som om sykehusene er en butikk, eller kanskje en fabrikk, skal alle bli mer effektive og produsere mer helse. Lekepengene i denne butikken kalles DRG-poeng, og halvparten av driften til sykehusene kommer fra hvor mange DRG-poeng de klarer å produsere.

ISF legger føringer for tjenestene, for selv om systemet ikke var ment som et prioriteringsverktøy, er det sånn det fungerer, fordi innsatsstyrt finansiering utløses av det som er lett å telle. I praksis øker antall utførte behandlinger i diagnosegrupper som justeres opp, mens tallet synker for de behandlingene som blir priset ned. Det som kan telles, og som er høyt priset i systemet, prioriteres, for det er der inntektene ligger.

Andre nødvendige deler av helsevesenets aktiviteter og ansvarsområder blir ikke prioritert. Dette gjelder f.eks. pleie- og omsorgsoppgaver og aktiviteter på felter der behov og ressursbruk ikke alltid er gitt av diagnosen pasienten har. Nå har presset på tidligutskrivelse og nedbygging av sengeplasser til fordel for poliklinisk behandling gått så langt at det går ut over pasientsikkerhe-

ten. Antall reinnleggelser etter 30 dager har økt, og antall korridorpatienter har også økt.

Vi i Rødt har dratt fram spesielt to områder der vi mener innsatsstyrt finansiering har vært helt ødeleggende, og som nå står i det som blir betegnet som en krise: psykisk helse og føde- og barselomsorgen. På disse to områdene mener vi at innsatsstyrt finansiering må avvikles allerede fra neste statsbudsjett. Det er ikke tilfeldig at det er de to feltene som er blitt spesielt hardt rammet av markedstenkningen; dette er områder der omsorgsarbeid, relasjoner og ikke minst tilstedeværelse er viktigere enn antall medisinske inngrep eller diagnoser. Disse tingene har ikke noen plass i bedriftsøkonomenes regneark. Dermed framstår disse tjenestene som ulønnsomme, og det knipes inn på bemanning og sengeplasser.

Det blir her snakket om at innsatsstyrt finansiering skal være bra for pasientsikkerheten, men det er jo det motsatte som er tilfellet: Psykologene og jordmødrene flykter jo fra sykehusene, så her er det noe som ikke fungerer.

Bedriftsøkonomiske modeller har ingenting i sykehusorganiseringen å gjøre. Vi må slutte å leke butikk. Faglige vurderinger og behov i befolkningen må være det som setter premissene for hvordan vi prioriterer i sykehusene, og det er det på tide at regjeringen nå gjør, raskt.

André N. Skjelstad (V) [12:46:05]: Fra en som er innom komiteen noen ganger: Det ble jo litt temperatur etter hvert, og det var interessant. Jeg synes imidlertid det er useriøst å avvikle ISF gjennom et Dokument 8-forslag. Det betyr ikke at ikke Venstre var skeptisk da dette ble innført, for det var vi, men vi mener rammefinansiering og ISF kan gi en god balanse, med hensyn til både krav, effektivitet og kvalitet. Jeg blir likevel litt forundret når jeg hører på debatten, spesielt på de to siste innleggene. Jeg vil tro at ingen i denne sal er imot en god forvaltning, men når en begynner å prate om at forvaltningen betyr mer enn pasienten, blir jeg litt forundret, for det som nettopp har vært intensjonen for alle, er at pasienten skal være i fokus. Systemene kan ikke bedre på det, men uansett synes jeg at man må se det hele over tid.

ISF er i stadig endring og skal understøtte ønsket utvikling på helsefeltet. Vi mener at ISF bør justeres og alltid ha et helhetlig pasientforløp som mål, og det må begrunnes i det faglige. Vi er glad for at regjeringen fokuserer på akkurat dette, for hvor grensene skal gå, er usikkert. ISF kan føre til virkningseffekter; det kan gjøre at lønnsomme sykdommer blir prioritert. Det må man unngå.

Jeg mener det er behov for justeringer i finansieringsmodellene for føde- og barselomsorg, men vi vil avvente gjennomgangen fordi det blir for useriøst å fjerne det gjennom et Dokument 8-forslag, som Rødt foreslår.

Vi var med på å innføre ISF i 2017 for psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det er god grunn til å se på dette på nytt. Vi var veldig skeptiske til Høyres telle- og prisbehov innenfor psykisk helse og rus. Dette er komplekse livssituasjoner, og det lar seg ikke telle.

Venstre har historisk ønsket god rammefinansiering til sykehusene, stedlig ledelse, mer tillit til fagfolkene og mindre rapportering. Innsatsstyrt finansiering egner seg ikke innenfor psykisk helsevern, og en må ha en tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det er komplekse årsaksforhold, og jeg mener det gjør at vi må se på dette i en bredere sammenheng, ikke fjerne det gjennom et Dokument 8-forslag.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [12:49:09]: Jeg er enig med forslagsstillerne i at det kan være behov for å gå gjennom den innsatsstyrte finansieringen, for det er pasientens behov som skal avgjøre prioriteringen, ikke hva man får igjen i DRG-poeng når man f.eks. har gjort et inngrep. Men for Kristelig Folkeparti er ikke formålet å avvikle, for Kristelig Folkeparti er det faktisk å bedre og eventuelt også redusere andelen av det som skal styre hva som er innsatsstyrt finansiering.

I tillegg ser vi at det er noen områder innenfor helsevesenet der det er krevende å ha en innsatsstyrt finansiering. Jeg vil særlig nevne føde- og barselomsorgen, som er noe av det jeg ønsker å trekke fram. Der fungerer ikke dagens system med ISF. Grunnen til det er at der man har god kompetanse, der man er heldig og har veldig normale fødsler, der man slipper å ha spesielle tiltak fordi det går greit, der får man mindre inntekter enn der man må gjøre mer alvorlige inngrep. Det betyr at det er mulighet for å se på de ordningene som ligger innenfor føde og barsel, for å sikre at kvinnene får den beste behandlingen, og at det ikke er styrt av DRG-poeng.

Det samme tenker jeg innenfor psykisk helse. Det er lurt å se på om det er andre alternativer, som øremerket rammestyring eller forløp, for det mener jeg kan være med og gi bedre resultater framover. En endring vil kreve tid, derfor mener jeg at øremerket rammestyrt finansiering kan være en måte å starte på for noen områder.

Så ønsker jeg å si at Kristelig Folkeparti ikke ønsker å støtte det løse forslaget, forslag nr. 8, fra SV, men vi ønsker å støtte forslag nr. 9. Enten vi har innsatsstyrt finansiering eller vi har rammer, har vi ikke en ubegrenset tank å ta pengene fra. Ei heller har statsråden det. Det gjør at det uansett vil være rammer eller innsatsstyrt finansiering som gir prioriteringer i sykehus. Det som er krevende, er når staten vil bygge nytt. Det kan gå ut over behandlingen fordi en må redusere behandlingene for å få en bedre bunnlinje – for å sikre at en har penger til å bygge nye sykehus og nye avdelinger. Det mener vi må skilles.

Jeg tar til slutt opp forslagene fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Da har representanten Olaug Vervik Bollestad tatt opp de forslagene hun refererte til.

Irene Ojala (PF) [12:52:13]: Før i verden reiste vi til sykehus for å bli friske. I dag reiser vi til helseforetak som har satt prislapper på oss pasienter – som lønnsomme eller ulønnsomme. Pasientfokus støtter med dette forslagene nr. 8 og 9, fra SV, og jeg vil her gi en kort begrunnelse for det.

Vi trenger en oversikt over hvilke konsekvenser de ulike sykehusinvesteringene har for driften av sykehusene, og hva de har å si for pasientene. I media i Finnmark har det stått at Finnmarkssykehuset hadde et driftsunnderskudd på 89 mill. kr de fire første månedene i år, og foretaket gikk 22 mill. kr i underskudd bare i april. Det gir et stort behov for innsparing på de tjenestene som pasientene får, samtidig som det skal foretas milliardinvesteringer ved Finnmarkssykehuset. Da styret i Helse Nord tok investeringsbeslutningen i 2019, kom det fram at økonomien i Finnmarkssykehuset heller ikke da ga grunnlag for milliardinvesteringene.

Vi er inne i en alvorlig situasjon for sykehusene flere steder i Norge. Derfor støtter jeg SVs forslag om å sette dette på dagsordenen ved behandling av statsbudsjettet for 2023.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:53:51]: Finansieringsordningene i helsetjenesten skal gjøre tjenesten i stand til å utføre sitt lovpålagte ansvar og understøtte den ønskede tjenesteutviklingen. Den samlede statlige finansieringen av spesialisthelsetjenesten utgjør en blandingsmodell, som i hovedsak består av basisbevilgningene til de regionale helseforetakene og innsatsstyrt finansiering.

Finansieringsordninger har ulike egenskaper. Blandingsmodeller er derfor hensiktsmessige for å balansere styrker og svakheter ved enkeltordningene. Vi skal fortsatt finansiere tjenestene gjennom både rammefinansiering og innsatsstyrt finansiering, men balansen må være riktig.

Samtidig må vi utvikle og forbedre finansieringsordningene. Innsatsstyrt finansiering er endret de senere årene for å understøtte en ønsket utvikling i tjenesten. Et sentralt utviklingstrekk som har ligget til grunn for endringene, har vært mer helhetlige og pasientorienterte tjenesteforløp og understøttelse av teambaserte og andre nye måter å yte tjenester på. Det er også gjort en jobb med å harmonisere den innsatsstyrte finansieringen av polikliniske tjenester innen somatikk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, slik at integrerte tjenestetilbud understøttes best mulig. Helsedirektoratet samarbeider med de regionale helse-

foretakene om løpende utvikling av innsatsstyrt finansiering, og om involvering av helseforetak og relevante fagmiljøer.

Utvikling av finansieringen i helse- og omsorgstjenesten er tydelig omtalt i Hurdalsplattformen. Vi er opptatt av at finansieringen skal legge til rette for sammenhengende pasientforløp og økt pasientsamarbeid mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Vi skal også særskilt se på finansieringen av fødselsområdet, psykisk helse og akuttmedisin.

Til slutt vil jeg påpeke at regjeringen har som mål å øke grunnfinansieringen til sykehusene. Eventuelle forslag om endringer i de økonomiske rammebetingelsene til sykehusene vil vi på vanlig måte forelegge Stortinget som del av prosessene med statsbudsjettet.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:56:37]: Jeg ble ganske beroliget, i hvert fall av første del av statsrådens innlegg, hvor hun sa hvor viktig det er med en blandingsfinansiering, eller en blandingsmodell, for sykehustjenestene våre. Hun sier også at innsatsstyrt finansiering er økt for å understøtte best mulige helsetjenester, derigjennom sammenhengende forløp. Dette er vi helt enige om. Dette er det vår regjering gjennomførte. Det er veldig stor forskjell på hele tiden å ønske å utvikle ISF-modellen og det faktisk å kutte den ned. Når en representant for regjeringspartneren til Arbeiderpartiet i innlegget sitt sier at man skal se på tydelige kursendringer, er spørsmålet: Hvor tydelige kursendringer tenker statsråden å legge frem for Stortinget i forbindelse med finansiering av sykehusene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:57:35]: Vi kommer særskilt til å se på fødselsområdet, og vi kommer til å se på psykisk helse og på akuttmedisin. Det kunnskapen og forskningen sier, er at det er lurt å ha en blandingsmodell som kan utligne styrker og svakheter ved hver enkelt finansieringsmodell. Det tror jeg er lurt. Balansen mellom den aktivitetsbaserte finansieringen og grunnfinansieringen har variert litt mellom ulike regjeringer. Det som er viktig, er at vi sikrer de funksjonene i sykehusene som er beredskapsfunksjoner, som må være der om aktiviteten er høy eller lav, som gjør at vi sikrer kompetanse og nok fagfolk, selv om de kanskje har andre oppgaver enn de mer spesialiserte funksjonene i det daglige. Det er en av de tingene vi ønsker å se nærmere på.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:58:36]: Det er interessant, for det å endre innretningen i ISF-ordningen

mener Høyre også er viktig å kunne være åpen for, både når det gjelder fødsel og på andre områder, og det opplever vi også at man på mange måter er i gang med. Men mener statsråden at innsatsstyrt finansiering er et viktig insitament for å sikre rask pasientbehandling, effektive sykehus og korte ventetider for pasientene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:59:14]: Jeg mener at en blandingsmodell er best. Jeg har et konkret eksempel, og det er ortopedisk avdeling på St. Olav. Der har jeg vært på besøk. Fordi man kan ha fleksibilitet mellom de ulike finansieringssystemene, har man en avdeling som behandler skrøpelige eldre, som har hoftebrudd eller andre ortopediske tilstander som trenger behandling, og så har man utviklet en «fast track» for det å kunne skifte hofte hos yngre innbyggere som trenger det mer av slitasjeårsaker. Den fleksibiliteten man får gjennom to typer finansieringsordninger, hvor man også kan utligne svakhetene ved den ene, mener jeg er lurt. Det er balansen som er viktig for meg og denne regjeringen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:00:15]: Det er i dette Dokument 8-forslaget fremmet en rekke forslag som vil være vidtrekkende endringer av sykehusfinansieringen i Norge. Det er det heldigvis ikke flertall for i salen i dag. Vil statsråden la dette være en stor del av det arbeidet som skjer, altså for å se på det representanten Myrvold kalte tydelige kursendringer? Vil det være noe sykehusutvalget vil se på i tiden fremover, og vil vi se en vurdering av om ISF-andelen skal reduseres mye i årene fremover? Det viktigste for meg å få svar på er i hvert fall om sykehusutvalget vil komme tilbake med en grundig vurdering av dette.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:01:07]: Eventuelle forslag om endringer i de økonomiske rammebetingelsene vil vi på vanlig måte forelegge Stortinget gjennom de ordinære budsjettprosessene. Så pågår det arbeid med en forløpsfinansiering for enkelte tjenester. Representanten Trøen nevnte også Helsedirektoratets rapport fra 2020, om endringer i fødepopulasjon, konsekvenser for bemanning og finansieringssystemer, hvor vi prøver å få en mer forløpsbasert finansiering som ivaretar tjenestens behov og handlingsrom for fagfolkenes faglige skjønn. Det går flere løp. Sykehusutvalget vil også komme med innspill, og både helsepersonellkommissjonens og sykehusutvalgets innspill til regjeringen vil vi ta videre i ulike framlegg til Stortinget, og også i Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Seher Aydar (R) [13:02:26]: Så klart det bør være forskjell mellom hvordan en Høyre-regjering og en Arbeiderparti-ledet regjering tenker sykehus med hensyn til markedstenkning. Statsråden nevnte blandingsmo-

dell som en god løsning og videre at balansen må være riktig. Hun nevnte også pasientbaserte tjenester og sammenhengende forløp. Da lurer jeg på om statsråden mener at innsatsstyrt finansiering, spesielt i psykisk helse eller i føde- og barselomsorgen, bidrar til pasientbaserte tjenester og at alle får et godt, sammenhengende forløp, eller om hun mener rammene for disse tjenestene også må endres på, for å sørge for at flere får hjelp, og at de som faktisk jobber der, kan velge å bli fordi de tenker at det er mulig å gjøre jobben sin på en god måte.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:03:25]: Da innsatsstyrt finansiering ble innført for psykisk helsevern i 2017, var vi kritisk til det, så det er en av de tingene vi ser på. Det som er viktig å hensynta når man gjør endringer i finansieringsordningen, er hvordan tjenesten har mulighet til å jobbe. Et eksempel i overgangen for psykisk helsevern er at barne- og ungdomspsykiatrien – det mener i hvert fall jeg – bør ha mulighet til å jobbe ambulerende integrert i tjenester som ligger utenfor klinikken. Gjennom en aktivitetsbasert finansiering hvor man teller aktivitet i klinikken, kan det være en uheldig dreining. Vi ønsker at psykisk helsevern for barn og unge skal være arenafleksibelt, og da må vi se på om finansieringsordningen støtter opp under det.

Seher Aydar (R) [13:04:31]: Jeg synes det er positive signaler fra regjeringen, spesielt når det gjelder barn og ungdom. Vi ser at selv om behandlingene har økt, har også ventetiden økt. Psykologene melder selv at de synes de bruker altfor mye tid på administrasjon og på å kode, og at behandlingen ikke alltid passer til det som er forventet av ordningen med disse poengene. Da lurer jeg på: Kan vi forvente at det kommer en endring raskt på akkurat dette området, og kan vi også forvente at det sprer seg utover til resten av psykisk helse-området?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:05:09]: Jeg oppfatter at representanten spør om flere ting. Det er klart at det samlede omfanget av tellekanter og rapportering for fagfolkene ønsker vi virkelig se på. Hensikten er at fagfolkene skal kunne bruke sin kompetanse i møte med pasienten, at de særlig innenfor psykisk helsevern skal kunne jobbe såkalt arenafleksibelt, så det ser vi samlet på. Det handler både om innføringen av pakkeforløpene i psykisk helsevern og om den innsatsstyrte finansieringen.

Jeg vil gjenta at vi fortsatt ønsker en blandingsmodell. Åpenbare funksjoner i sykehuset bør grunnfinansieres, basisfinansieres, fordi aktiviteten varierer, men tjenestene må være like gode både når det er mye å gjøre, og når det er mindre å gjøre. Nå er det jevnt over ganske mye å gjøre i sykehusene, så vi må se hvordan finansier-

ingsordningene best understøtter tjenestens sørgeforansvar og den utviklingen vi ønsker.

Bård Hoksrud (FrP) [13:06:27]: To av partiene i denne salen ønsker at man ikke skal ha noe som helst innsatsstyrt finansiering, i hvert fall to partier.

Da vil jeg spørre statsråden om hun tror at sykehuskøene kommer til å gå opp eller ned hvis man innfører et system hvor man ikke lenger har et insitament for faktisk å behandle pasienter.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:06:49]: Da vil jeg gjenta det jeg svarte tidligere. Jeg mener en blandingsmodell best ivaretar den ønskede utviklingen for tjenesten, hvor man har en motivasjon for å kunne drive effektivt innen de behandlingene der det er naturlig, men hvor man også har en grunnfinansiering for de funksjonene som er nødt til å være der uansett. Alle lokalsykehus har noen grunnleggende funksjoner, akuttfunksjoner, infeksjonsposten er et annet eksempel, føde og barsel osv. Jeg mener en blandingsmodell er best, og i det ligger det selv sagt at vi ikke ønsker å avvikle innsatsstyrt finansiering.

Bård Hoksrud (FrP) [13:07:40]: Jeg er ikke overrasket over at statsråden svarer det, men det var ikke det som var spørsmålet mitt. Spørsmålet mitt var: Med en modell uten innsatsstyrt finansiering – mener statsråden at antallet som kommer til å stå i sykehuskø, da kommer til å gå opp eller ned?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:07:54]: Det er sannsynlig at man vil kunne drive mindre effektivt hvis man bare har en basisfinansiering. Det er også bakgrunnen for at jeg ønsker begge deler.

Presidenten: Replikkordskiftet er ferdig.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Anja Ninadotter Abusland (Sp) [13:08:36]: Senterpartiet har i mange år vært en tydelig stemme når det gjelder innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten. Det har vi vært fordi vi lytter til de mange historiene vi hører. La meg ta et lokalt eksempel: Kvinneklinikken og fødeavdelingen i Kristiansand har en bygningsmasse som ikke er verdig norsk fødselsomsorg. Sykehusstyret i Helse Sør-Øst må prioritere hvilke investeringer som skal gjøres, og ofte ser vi at driften må kuttes for å dekke opp investeringer. Helseforetaket anser det som umulig å prioritere kvinneklinikken og fødeavdelingen nå. Derfor er jeg glad for at vi har en ny regjering som tar ansvar. Vi har et mål om å minske markedstenkningen i styringen av sykehusene våre. I regjeringserklæringen står det at det skal brukes mindre innsatsstyrt finansiering i sykehusene.

Regjeringen har allerede satt ned sykehusutvalget, som skal ta en grundig gjennomgang av bl.a. tiltak som skal redusere markedstenkningen i helseforetakene. Dette er viktig. Jeg er glad regjeringen allerede har varslet at finansieringsmodellen for føde- og barseltilbudet skal gås gjennom i Nasjonal helse- og samhandlingsplan. I tillegg har regjeringen gjennom Hurdalsplattformen vært tydelig på at grunnfinansieringen av sykehusene er helt nødvendig. Dette er fordi vi ser at for mye helsepersonell ikke orker å stå i jobben sin på grunn av høy arbeidsbelastning, og det tar vi på alvor.

Denne regjeringen har i løpet av kort tid satt i gang tiltak og har tydelige planer, slik at vi kan legge til rette for gode helsetjenester for våre innbyggere – for det er det det tross alt handler om.

Seher Aydar (R) [13:10:58]: Jeg må bare utdype hvorfor det haster litt ekstra mye med å avvikle innsatsstyrt finansiering i føde- og barselomsorgen og innenfor psykisk helse. Innsatsstyrt finansiering belønner som kjent komplikasjoner, blødninger, rifter og medisinske intervensjoner. En frisk kvinne som føder et friskt barn, er lite lønnsomt. Med innsatsstyrt finansiering er ikke kvalitet, omsorg og forebygging av komplikasjoner noe som lønner seg for fødeavdelingene våre. Ammeveiledning er et eksempel på nødvendig helsehjelp som ikke utløser noe innsatsstyrt finansiering.

Jordmødre har lenge varslet om at tjenestene drives helt på grensen til faglig forsvarlighet. De kan ikke være til stede gjennom hele fødselen på flere sykehus. Det er et enormt problem. Vi har i år og de siste årene sett et opprør fra fødende kvinner som ikke finner seg i kuttene i føde- og barselomsorgen, som er drevet av bl.a. innsatsstyrt finansiering. Jordmødre flykter fra sykehusene våre, og det er på tide å endre rammene for hvordan føde- og barselomsorgen drives.

Når det gjelder psykisk helse, er det spesielt viktig med hensyn til hvordan en jobber på disse avdelingene. Blindtarmbetennelse eller beinbrudd vil som regel behandles ganske likt uansett hvem som ligger på behandlingsbenken. Sånn er det ikke i psykisk helse. Der kan det være nødvendig å bruke en del tid med pasienten nettopp for å finne rett behandling. Et system som teller aktivitet og setter en mal for hvordan hver diagnose skal møtes, er ikke bare hensiktsløst, men strider mot de faglige prinsippene spesielt på dette området.

En undersøkelse Psykologforeningen gjorde blant psykologer i spesialisthelsetjenesten i fjor, viste at én av fire psykologer synes at de ofte ikke får møtt pasientene nok til å gjennomføre god utredning, og at de ofte må avslutte behandling før pasienten er ferdig behandlet. Det er ganske alvorlig. Med innsatsstyrt finansiering følger også mye administrasjon, og psykologene forteller at

de bruker altfor mye tid på koordinering av diagnoser og administrativ oppfølging av systemet. Den tiden burde de få bruke på pasientene først og fremst.

Når det gjelder ventetidene, vet vi at køene har blitt lengre. Noe av det skyldes pandemien og konsekvensene av det, noe av det skyldes også at vi ikke har nok psykologer på sykehusene – ikke i hele Norge, men på sykehusene, for de rømmer fra sykehusene fordi rammene for å kunne gjøre jobben sin ikke er gode nok. Det må vi også endre. På begge disse områdene er markedstenkningen deler av årsaken til bemanningskrisen. Skal vi løse den, må vi igjen la fagligheten og pasientenes behov sette rammene for det.

Hans Inge Myrvold (Sp) [13:14:17]: Eg tenkte eg skulle få lov til å summera opp, men den anledninga fekk eg ikkje. Uansett er det gledeleg frå mi side å registrera den breie og gode tilslutninga frå denne salen, som nettopp støtter regjeringa i arbeidet på noverande tidspunkt og dei faktiske grepa som allereie er sette i verk.

Utan å skapa eit dårleg bilde, men det bildet eg fekk då representanten Hoksrud talte, var eit bilde av fabrikkliknande sjukehus med store samleband, der det er om å gjera å koma raskt inn og raskt ut. Han uttrykker samtidig at ISF er ein drivar for å skapa auka lønsemd, men vel å bruka ein del andre ord og formuleringar.

Det er akkurat denne marknadstenkinga regjeringa, Arbeidarpartiet og Senterpartiet tek til orde for å gjera noko med. Då trengst det gode vurderingar. Då trengst det ein god balanse i korleis ein optimaliserer nettopp finansieringsordninga for dei regionale helseføretaka. Innretninga på dette arbeidet og ikkje minst dei grepa Stortinget har gjort når det gjeld løyvinga, er akkurat grunnlaget for den kursendringa som eg opplever nokon var bekymra for i forbindelse med mitt tidlegare innlegg.

Eg er som sagt veldig glad for den breie og gode tilslutninga frå denne salen til å jobba aktivt med desse faktiske utfordringane for å sikra ei helseteneste som er til for heile landet, nær folk der dei bur, og sikra ansvarlege tenester og ansvarlege arbeidsvilkår for våre tilsette.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:16:29]: Jeg glemte i mitt første innlegg å takke saksordføreren for jobben som saksordfører, så det bruker jeg da fire sekunder på å gjøre i mitt nåværende innlegg.

Så vil jeg gå til noe av det som har vært diskusjonen i saken. Da jeg drev valgkamp i 2013, husker jeg så godt helseminister Støre, som gikk til valg på at innen 2017 skulle vi ha en million flere pasientbehandlinger i Norge. Høyre og Fremskrittspartiet i regjering realiserte det målet i 2015. Hvorfor gjorde vi det? Jo, det var fordi vi økte den innsatsstyrte finansieringen. Det var fordi vi fjernet aktivitetstaket til sykehusene. Det var fordi vi sik-

ret en sterk grunnfinansiering. Vi så også hvor viktig det var å sikre et mangfold i tjenestene, og at de private og ideelle aktørene kunne bidra med viktig kapasitet og kompetanse. Resultatet taler for seg selv. Er det å snakke om økonomi? Er det bunnlinje? Det er pasienter. Det er pasienter som får raskere behandling, blir friskere og kommer seg videre i livet. Det er det det handler om.

Derfor blir jeg bekymret når SV fremstiller det som om høy aktivitet i sykehusene og det å ha sunn sykehusøkonomi betyr mindre forsvarlig helsehjelp. Det er helt utrolig! Alle de fagfolkene som jobber i helsetjenesten vår, er der for å utøve verdens beste helsetjeneste. Vi er kåret til å ha verdens beste helsetjeneste. Det er forskjell på å foreslå endringer i ISF-ordningen slik at den understøtter ønsket faglig utvikling – det gjør den også – slik at man sikrer sammenhengende pasientforløp, at man sikrer at vi ivaretar bruk av ny teknologi, og, som Seher Aydar fra Rødt var inne på, at man tar høyde for endring i fødselspopulasjonen f.eks. og behov for å se på endringer. Det er viktig. Men å gå rett til å si at det er markeds-tenkning at man har innsatsstyrt finansiering og en blandingsmodell – ja, det er jeg i hvert fall veldig glad for at Stortinget i dag ikke slutter seg til.

Det som er spørsmålet, er hvor mye mindre innsatsstyrt finansiering den nye regjeringen har tenkt å komme med – jeg synes signalene er litt ulike fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Til taleren som også er saksordfører: Det er ingen av oss som ønsker innsatsstyrt finansiering, som sammenligner det med en fabrikk. Ja, det er veldig fint hvis pasientene kommer raskt inn, og noen ganger er det fint at de kommer raskt ut også, men da skal de ha verdens beste helsehjelp i mellomtiden.

Bård Hoksrud (FrP) [13:19:41]: Som jeg sa, og startet mitt forrige innlegg med: For Fremskrittspartiet er faktisk pasientene det aller viktigste, at vi skal operere og behandle flest mulig pasienter raskest mulig.

Så må jeg bare si at jeg stusser litt over hva folk oppfatter at innsatsstyrt finansiering er. Det er helt opp til hva man legger inn i kriteriene. Noen var opptatt av Kristiansand sykehus, f.eks. Da går det an å gjøre noe med innsatsstyrt finansiering. Det handler ikke om at det skal være en fabrikk, men det handler om at folk skal bli behandlet så raskt som mulig, og jeg trodde det var noe alle i denne salen var enige om. Da vi kom i regjering i 2013, økte vi den innsatsstyrte finansieringen, og dermed gikk antallet som ble behandlet opp, og køene gikk ned. Forrige gang de rød-grønne styrte, gikk køene opp, fordi de reduserte innsatsstyrt finansiering. Det viser at det funker.

Jeg er glad for at statsråden svarte, selv om hun var litt utydelig. Hun burde vært enda litt mer tydelig. Det å

si at man ikke skal ha forventninger om hva man skal levere – ja, det sørger for at folk står i kø. Det er bare å se hvordan det var i Russland under kommunismen, folk sto i kø og ventet for å få mat, for å få alt mulig. Det er ikke et system Fremskrittspartiet ønsker, for vi ønsker at folk skal bli behandlet så raskt som overhodet mulig. Det er det viktigste, og det er synd at det finnes partier i denne salen som er mer opptatt av systemene enn av menneskene, som i hvert fall Fremskrittspartiet er opptatt av at vi skal behandle og gi god behandling. Derfor ser vi at økt innsatsstyrt finansiering gir bedre og raskere hjelp til folk, og sørger for at folk blir behandlet. Så kan man gjøre om på innsatsstyrt finansiering, sånn at man når man oppnår det målet man har, får en lavere pris for hver operasjon man gjennomfører – det er jo grusomt dumt. Det kan vi gjerne diskutere, men det er innsatsstyrt finansiering som er positivt for å få operert flere pasienter. Det er fantastisk bra, og om noen synes at det er liten fabrikk, og at det går litt fort igjennom, får nå det være.

Jeg er mye mer opptatt av dem som går gjennom den eventuelle fabrikk til Senterpartiet. Hvis man er fornøyd med de tjenestene man får, synes det er fantastisk bra at man blir raskere frisk og kan komme seg ut i jobb igjen, er det jo knallbra – å slippe å ha vondt og være syk. Men Senterpartiet og noen andre synes at det er greit, og at man ikke kan ha det på den måten, og da er det bedre at de står i kø enn at de blir behandlet. For Fremskrittspartiet er det aller beste at de faktisk blir behandlet.

Man må ikke skylde på innsatsstyrt finansiering fordi man ikke er villig til å bruke mer penger. Fremskrittspartiet vil bruke mye mer penger på helsevesenet, fordi det er viktig. Det var litt i overkant raust av saksordføreren da han sa at denne regjeringen allerede har bevilget mange milliarder. Det er vel ikke akkurat så mange milliarder ennå, så får vi se hva som kommer. Fremskrittspartiet kommer i hvert fall til å bevilge mer penger. Vi vil ha mer positivitet og mer innsatsstyrt finansiering for å behandle folk raskere, med skikkelig kvalitet.

Marian Hussein (SV) [13:22:51]: Det er noen ganger artig at representanter fra Fremskrittspartiet ser kommunisme når vi snakker om sosialdemokratiske modeller, som vi også har i Norge. Vi har i Norge alltid finansiert helsevesenet vårt med grunnfinansiering, helt til man startet med dette innsatsstyrte tullet. Dette er et system som bygger på en iboende mistillit mot oftestilig ansatte, der man tror at folk går på jobb for å sitte og ikke gjøre fagarbeidet sitt, men bare sitte der og ikke være effektive. Vi som er helsepersonell – meg bl.a. – ble ikke helsepersonell fordi vi tror at vi kommer til å tjene så veldig mye, eller at samfunnet kommer til å set-

te god nok pris på oss. Vi ble helsepersonell fordi vi ønsker å bistå folk, vi ønsker å hjelpe, og vi ønsker å være til hjelp. Denne mistilliten håper jeg at vi adresserer også fra denne talerstolen.

I åtte år har høyresiden finansiert skattekutt til de rikeste ved å innføre ABE-kutt i offentlig sektor, kutt i velferd. Sykehusene våre står fortsatt igjen med disse ABE-kuttene som ble innført, og grunnfinansieringen er også en del av det som ble utfordret. Vi trenger et helsevesen som behandler folk skikkelig, hvor de ikke blir svingdørspasienter, men hvor fagfolk får muligheten til å gjøre de nødvendige prioriteringene – uten at vi skal bruke innsatsstyrt finansiering for å måle dem, men for å kunne gi god tillit.

Jeg tror offentlig ansatte trenger penger og tillit fra oss politikere og gode rammer å arbeide innenfor – ikke positivitet og andre ord eller klapping, men skikkelig lønn og gode arbeidsvilkår, sånn at de kan gjøre det de er utdannet til, og for at Norge fortsatt skal ha det beste helsevesenet. Hvis ikke helsepersonellet vårt blir i jobbene sine, men flykter fra dem fordi det er for vanskelig, risikerer vi faktisk at vi mister det beste helsevesenet for framtiden.

Presidenten: Representanten Seher Aydar har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Seher Aydar (R) [13:25:41]: For det første: Å si at vi som ønsker å endre rammene for hvordan sykehusene våre fungerer, ikke tenker på pasientene, det blir ønsketekning. Vi ønsker å endre rammene fordi vi mener at det trengs for bedre pasientsikkerhet, og for at de som jobber der, skal kunne gi bedre behandling. Det er det første.

For det andre er det mange som får god behandling på sykehusene våre i dag. Det er viktig og bra, og det er takket være et godt utbygd offentlig helsevesen med ansatte som strekker seg langt hver dag for å gi gode tilbud – men det betyr jo ikke at vi ikke trenger å gjøre rammene enda bedre for dem, slik at enda flere kan få god behandling.

Det er også sant at antall reinnleggelser har økt. Det betyr litt for fort ut, før folk er blitt friske nok, og det er et problem.

Helt til slutt skulle jeg ønske at Fremskrittspartiet var like mye for å bevilge mer penger til sykehusene da de hadde finansministeren, som de er når de er i opposisjon, og at alle partier er med på faktisk å reversere disse ABE-kuttene.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [13:26:53]: Det er morsomt – «dette innsatsstyrte tullet» var SV sitt svar på hva innsatsstyrt finansiering er for noe. Det er med respekt å melde total skivebom. Innsatsstyrt finansiering handler faktisk om å behandle flere pasienter, og det er det som er viktig for Fremskrittspartiet. Jeg skjønner at noen er veldig opptatt av systemene og ønsker seg tilbake til sånn det er i en del andre land, som definitivt ikke gir god pasientbehandling. Da bare registrerer jeg at det er stor forskjell på dem som virkelig vil at flest mulig pasienter skal bli behandlet raskest mulig, og de som ikke vil det. Jeg bare viser til statsrådets svar om at med det regimet som SV og Rødt ønsker, betyr det altså at det blir færre pasienter som blir behandlet. Det synes jeg er synd for de 240 000 som står i sykehuskø nå. Det kommer til å øke hvis de hadde fått gjennomslag, men heldigvis får de ikke det i dag, og det er bra.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:27:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt om å sikre forutsigbar rett til tannhelsebehandling for tortur- og overgrepsutsatte og personer med odontofobi (TOO-pasientene) (Innst. 398 S (2021–2022), jf. Dokument 8:185 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik:

3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa. Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:29:00] (ordfører for saken): Først vil jeg få takke komiteen for arbeidet som er gjort i denne saken. Det har blitt gjennomført skriftlig høring, og det er kommet ett høringssvar, fra Den norske tannlegeforening. Som det kommer fram av innstillingen fra komiteen, er det ulike meninger om saken, og jeg regner med at partiene i løpet av debatten selv vil redegjøre for sine standpunkter og ta opp sine forslag.

Høyre er opptatt av gode tannhelsetjenester og gode offentlige støtteordninger for sårbare grupper. I dag er tannbehandling i Norge gratis for én av fire innbyggere, inkludert barn og unge, personer med ruslidelser og eldre som er på sykehjem eller som får hjemmesy-

kepleie. I tillegg har mennesker som har ulike tannlidelser, gode ordninger.

Solberg-regjeringen endret støtteordningene sånn at støtten treffer dem som trenger det mest, og gjennom flere statsbudsjetter økte Solberg-regjeringen de økonomiske rammene til TOO-ordningen, sånn at flere kunne benytte seg av den.

Representantforslaget løfter opp viktige problemstillinger rundt ordningen. PwC gjennomførte en evaluering av ordningen i 2021 på oppdrag fra Helsedirektoratet. Evalueringen konkluderte med at ordningen gir pasientene bedre tannhelse og hjelper pasientene med å mestre utfordringene de har med å gå til tannlege. Evalueringen kom også med flere anbefalinger om hvordan ordningen kan styrkes, bl.a. med bedre kunnskapsoppbygging og mer forutsigbar finansiering.

Høyre er opptatt av å sikre en god TOO-ordning. Det er en ordning som gir bedre tannhelse, og som utgjør en forskjell for dem som benytter seg av ordningen. Derfor ga Solberg-regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett i fjor høst Helsedirektoratet i oppdrag å vurdere endringer av ordningen basert på evalueringer fra PwC-rapporten. Jeg er glad for at regjeringen har fulgt opp dette videre, bl.a. i tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2022.

Høyre vil ha gode tannhelsetjenester og gode offentlige støtteordninger for sårbare grupper, men Høyre mener det vil være riktig å avvete svaret på oppdraget til Helsedirektoratet før det gjøres eventuelle endringer i ordningen. Det er viktig å ha med seg at Stortinget i mars, i forbindelse med Meld. St. 38 for 2020–2021, om prioriteringer i helse- og omsorgstjenesten, gikk inn for å sette i gang arbeidet med en stortingsmelding om organisering av tannhelsetjenesten. Alt dette må ses i sammenheng.

Even A. Røed (A) [13:31:43]: Innledningsvis vil jeg berømme det viktige arbeidet som blir gjort med det tverrfaglige psykolog- og tannhelsetilbudet til tortur- og overgrepsofre og personer med alvorlig angst for tannbehandling, altså TOO. Det er viktig at vi har ordninger som gjør at de som har veldig store utfordringer med å møte tannlegen, får et godt tilbud. Derfor er jeg stolt av at vi i budsjettenigheten med SV økte bevilgningene til TOO-tilbudet fra 80 mill. kr til 180 mill. kr, en vesentlig og riktig styrkning av tilbudet. Jeg deler forslagsstillernes ønske om forutsigbarhet for TOO-ordningen, og det mener jeg at resultatet av budsjett-samarbeidet med SV gir. En vesentlig økning av finansieringen er på plass, og det er viktig å si at denne gruppen har gratis tannbehandling fram til tannsettet er rehabilitert, og til vedkommende mestrer behandling innenfor ordinær tannhelsetjeneste.

Vi trenger å se de større sammenhengene på tannhelsefeltet. Derfor kommer regjeringen innen kort tid til

å nedsette et utvalg som i tråd med budsjettenigheten med SV skal komme med forslag som kan sikre at tannhelsetjenestene blir likestilt med andre helsetjenester, herunder modeller for egenandelstak. Dette, i tillegg til at det skal ses på sosiale og geografiske forskjeller, skal bidra til at vi ser helheten og får et solid grunnlag å bygge videre på, og det trenger tannhelsefeltet nå. Det er helt naturlig at TOO-ordningen også er en del av disse utredningene.

Hurdalsplattformen er klar på dette feltet: Vi ønsker en gradvis forbedring av tannhelsetjenestene, med mål om å likestille dem med øvrige helsetjenester. I mellomtiden skal vi satse på TOO-ordningen, og vi styrker tannhelsetilbudet til 21- og 22-åringer. På den måten jobber vi langs to akser – en langsiktig og helhetlig, og en der vi hjelper dem som trenger det mest, først. Dette vil gi forutsigbarhet for TOO-pasientene, og det bidrar til at vi skaffer oss et solid kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet.

Hans Inge Myrvold (Sp) [13:34:04]: Eg vil underbygga det gode innlegget frå representanten Røed, som hadde innlegget sitt før meg. Som det også vart framheva der, har prioriteringa gjennom den budsjetteinigeita som kom på plass med SV, løfta innsatsstyrken overfor TOO-pasientane. Eg er glad for einigheita mellom og den felles prioriteringa til regjeringsspartia og SV.

I 2012 starta oppbygginga av eit tilrettelagt tannhelsetilbud for personar som har vore utsette for tortur og overgrep, og personar med odontofobi ved dei regionale kompetansesentra i Noreg. I 2016 vart tilbodet utvida til den offentlege tannhelsetenesta i fylkeskommunane, og i 2021 er tilbodet som nemnt landsdekkjande. I samband med at Helsedirektoratet no er i gang med ei utgreiing av anbefalingane frå evalueringa av dette tannhelsetilbudet, er det naturleg å avveta vidare vurderingar og prioriteringar til dette ligg føre. Dette vil også falla saman med statsråden og regjeringa sitt annonserte arbeid med å greia ut status for tannhelsetenestene i Noreg. Senterpartiet støttar fullt ut statsråden si vurdering om at ein i utvalet også må vurdere TOO-tilbudet med omsyn til organisering og finansiering. For Senterpartiet vil organiseringa og måten ein riggar dette tilbodet på i framtida, vera avgjerande. Denne delen av tannhelsetenesta må samordnast og gjerast meir tilgjengeleg i heile landet. Slik eg kjenner tilbodet i dag, er det store skilnader mellom fylke og landsdelar, noko som ikkje sikrar like tenester.

Me veit at det ligg stor helsegevinst og livsmeistring i eit godt tilrettelagt TOO-tilbud. TOO-prosjektet har tetta hol i det norske velferdsnett. Pasientar får ny verdigheit etter lang tids stigmatisering, og mange opplyser at dette er den første staden dei faktisk får adekvat hjelp.

Mange fortel om betydeleg auka livskvalitet både sosialt, jobbmessig og relasjonsmessig. For Senterpartiet vil det vera viktig å følgja opp denne delen av helsetenesta basert på dei framtidige tilrådingane frå departementet, og me støttar då sjølvstøtt ikkje forslagsstillarane sine forslag her i dag.

Morten Wold (FrP) [13:37:05]: Tannhelse – et evig tilbakevendende tema for debatt i denne salen. Det er et viktig tema, men når skal vi anerkjenne at tennene er en del av kroppen? Det spørsmålet og den kampen er kjempet i mange år, men her i dette huset klarer vi altså ikke å enes om det, eller rettere sagt: Vi klarer ikke å finne inndekning for kronene det vil koste velferdsstaten.

Fremskrittspartiet mener tannhelsetjenesten må styrkes gjennom en bedre refusjonsordning. Tannlegene må være en integrert del av helsesektorens samhandling, som er nødvendig for pasientsikkerheten, for fellesinnsatsen mot livsstilssykdommer og for å sikre pasientenes økonomiske rettigheter.

Et viktig mål for tannhelsetjenesten i Norge bør være at alle har lik tilgang på behandling, uavhengig av etnisk bakgrunn, kjønn, personlig økonomi eller livssituasjon. På TV 2-nyhetene i fjor kunne man se at odontofobi-, tortur- og overgrepspasienter med store tannbehandlingsbehov må stå på venteliste i mer enn fire år hos TTO-teamene i den offentlige tannhelsetjenesten for å komme til en vurderingssamtale. Det kan vi rett og slett ikke akseptere.

Disse pasientene har store tannhelseproblemer som utgjør en risiko for utvikling av alvorlige infeksjoner. Mange har psykiske problemer og sliter med skam og skyld. En slik lang ventetid kan medføre en alvorlig forverring av allerede eksisterende psykiske problemer. Derfor må det tilrettelagte tannhelsetilbudet til denne gruppen styrkes betraktelig i årene fremover.

Dette er en problemstilling Fremskrittspartiet har løftet ved en rekke anledninger – dessverre ikke med de resultatene vi hadde håpet på. Jeg er glad flere partier har løftet engasjementet sitt rundt tannhelsehjelp til de personene som sliter som mest. I Norge skal vi ha et tilbud som er tilpasset hver enkelt, og der alle skal få den hjelpen de trenger. Det er vår jobb som politikere å sikre at dette blir gjort. Derfor er jeg svært skuffet over at forslaget som er fremmet, ikke får større tilslutning. Jeg håper at de andre partiene vil revurdere sine oppfatninger rundt dette i tiden som kommer, siden vi her snakker om et veldig viktig tilbud til dem som trenger det som mest.

Jeg tar med dette opp de forslagene som Fremskrittspartiet er en del av.

Presidenten: Da har representanten Morten Wold tatt opp de forslagene han refererte til.

Marian Hussein (SV) [13:39:51]: Det bør ikke være tvil i denne sal om at for SV er det viktig ikke bare å igangsette, men også å rulle ut og styrke tannhelsetjenesten. Målet vårt er en fullverdig tannhelsereform. Jeg ønsker å vise til behandlingen av statsbudsjettet i 2021, som flere representanter har vært innom. I desember 2021 fikk vi gjennomslag for et anmodningsvedtak som fastslo:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal komme med forslag som kan sikre at tannhelsetjenestene blir likestilt med andre helsetjenester, herunder modeller for egenandelstak.»

Finansiering av TOO-ordningen og innslagspunkt i trygdeordningen hører naturlig inn under dette arbeidet, og vi imøteser et utvalg som skal komme med konkrete forslag for å sikre alle en anstendig tannhelsetjeneste. SVs visjon er at vi ikke bare skal gi det til dem som trenger det mest, der vi må lage stykkevis og delte ordninger for alle. Selv om TOO-ordningen er viktig, synes jeg faktisk at flere representanter burde gå inn og se antallet spleiser som er igangsatt av folk for å få dekket tannbehandling. Det synes jeg er uverdigg for et land som Norge. Vi burde kunne likestille tannhelsetjenesten med øvrig helsetjeneste, og derfor er en tannhelsereform hvor vi ikke bare gir litt almisser til dem som trenger det mest, det viktigste. Det er på høy tid at helsen i munnen sidestilles med helsen i resten av kroppen.

TOO-ordningen har vært vellykket og har betydd mye for mange, men det er fortsatt altfor lang ventetid mange steder. Det er mange som har rett til hjelp gjennom ordningen, men som ikke kjenner til den. Derfor var det i budsjettforhandlingene viktig for SV å øke satsingen på både TOO-ordningen og den offentlige tannhelsetjenesten, som har stor betydning for mange. Dette er likevel bare en forsiktig start på en fullverdig tannhelsereform.

I motsetning til høyresiden, som ønsker å kutte i velferden for å finansiere skattelett til de rikeste, har vi nå et flertall i denne sal som har gått til valg med et mål om å sidestille tannhelsetjenesten med andre helsetjenester. Dette er også fastsatt som et mål i Hurdalsplattformen. SV forutsetter derfor at regjeringen i kommende budsjetter prioriterer nødvendige løfter for tannhelse, inkludert viktige områder som TOO – og ikke venter til SV får prioritert det her på Stortinget.

Seher Aydar (R) [13:43:05]: Som vi alle vet, er ikke tannhelsetjenester likestilt med andre helsetjenester i Norge, og det gjør at mange blir nødt til å utsette tannlegebesøket fordi det er for dyrt. Det er behov for en tannhelsereform som behandler tennene som en del av kroppen. Samtidig finnes det noen grupper i samfunnet som har et udekket behov for tannhelsehjelp av andre årsaker, og det er de denne saken egentlig handler om.

Vi i Rødt mener at alle tannhelsetiltak må ha et overordnet mål om å være økonomisk og sosialt utjevne, og ett av tiltakene som har bidratt til det, er TOO-ordningen – tilrettelagt tannhelsetilbud til tortur- og overgrepssatte og personer med odontofobi. Behandlingen gir pasienter bedre tannhelse, den hjelper pasientene med å mestre utfordringer de har med å gå til tannlegen, og det gir også positive ringvirkninger til andre deler av livet. For et godt og viktig tiltak!

Evalueringen av TOO-tilbudet beskriver forhold som viser at det er et tilbud som er underdimensjonert – etterspørselen er mye større. Resultatet er lang ventetid, vi snakker om to til fire år. Det er viktig at rammene for tilbudet gir mulighet for at ventetiden blir kort – dagens lange ventetid har flere u hensiktsmessige konsekvenser for pasientene.

TOO-ordningen omfatter en sårbar gruppe med store tannhelseutfordringer som har behov for et godt og tilgjengelig behandlingstilbud. Ventetiden for mennesker som er i denne gruppen har store konsekvenser og gir ringvirkninger til andre deler av livet deres – og også for samfunnet. De fleste har et så omfattende behov for behandling at det gir redusert livskvalitet som følge av smerter og store problemer med den orale helsen.

Rødt vil også berømme det viktige arbeidet som er gjort, og vi mener det må styrkes. Det er, som representanten fra Arbeiderpartiet var inne på, bra og viktig at regjeringen styrket dette i forrige budsjett, i samarbeid med SV. Den økningen bør ikke være en engangsøkning. Dette er noe som må gi forutsigbarhet – og nivået bør ligge såpass høyt og være et forutsigbart tilbud.

Så peker regjeringspartiene og SV på det varslede utvalget som skal komme med forslag som kan sikre at tannhelsetjenester blir likestilt med andre helsetjenester. Enten har jeg ikke sett det, eller så har det ikke kommet noe informasjon om at dette har blitt etablert. Hva er tidsplanen for dette, og når kan vi forvente at det kommer et resultat av dette arbeidet? Løsningen for å sikre TOO-ordningen kan ikke vente så lenge. Det tilbudet kan sikres mens vi venter – og ventetiden må gå ned.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:46:25]: Det er et veldig viktig arbeid som er gjort med tverrfaglig psykolog- og tannhelsetilbud til tortur- og overgrepssofre og personer med alvorlig angst for tannbehandling. Jeg mener at vi har fulgt opp dette gjennom regjeringens budsjettenighet med Sosialistisk Venstreparti, som gjorde at bevilgningene til det såkalte TOO-tilbudet økte fra 100 til 180 mill. kr. Hensikten er å styrke arbeidet og få ned ventetidene i ordningen, særlig for de fylkeskommunene som rapporterer om lengst ventetid.

Helsedirektoratet forvalter tilskuddsordningen, og de har fått i oppdrag å vurdere endringer i ordningen ba-

sert på funn og anbefalinger i evalueringen fra 2021. Direktoratet skal også ha dialog og samarbeid med tannhelsetjenesten, tannhelsetjenestens kompetansesentre, fagmiljøer og andre relevante aktører.

Vi følger opp Stortingets vedtak i budsjettforliket, og vi er også i gang med å utrede status for tannhelsetjenestene i Norge. Sosiale og geografiske forskjeller vil være en del av dette arbeidet. Vi skal også sette ned et utvalg som skal foreslå hvordan tannhelsetjenestene kan likestilles med andre helsetjenester, herunder også modeller for egenandelstak. Utvalget skal gjennomgå hele tannhelsefeltet, og det vil være naturlig at de vurderer også pågående utviklingsarbeid og ordninger på tannhelsefeltet, inkludert ulike finansieringsordninger. Vi jobber nå med å få til et godt mandat, og vi tar sikte på å oppnevne utvalget i løpet av kort tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:48:32]: SSB har tall som viser at 80 pst. av befolkningen har god tannhelse. Det er også sånn at tannhelse i Norge er gratis for én av fire. I Hurdalsplattformen står det, som det også ble referert til i debatten her, at en «ønsker en gradvis utvidelse av den offentlige tannhelsetjenesten med mål om å likestille den med andre helsetjenester».

I dag er utgiftene for den offentlige tannhelsetjenesten på 5 mrd. kr, det er med både DOT og folketrygden, mens den andre delen er opp mot 12 mrd. kr. Det er nesten tre ganger så mye som det staten bruker på tannhelse i dag, og det er veldig mye penger.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan skal regjeringen, ut fra det punktet som står i Hurdalsplattformen, finne prioriteringer til 12 mrd. kr, og hva legger en i gradvis utvidelse? Hvor langt tidsperspektiv er det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:49:30]: Vi er i gang med å utrede status for tannhelsetjenestene i Norge, og vi skal sette ned et utvalg som skal foreslå hvordan tannhelsetjenesten kan likestilles med andre helsetjenester, da også modeller for egenandelstak. Utvalget skal gå igjennom hele tannhelsefeltet, og de vil også se hen til pågående utviklingsarbeid og ordninger på feltet, inkludert finansieringsordninger. Så vil vi i de årlige budsjettene komme tilbake med å følge opp det arbeidet. Nå skal vi først sette ned utvalget, og så vil de etter hvert levere sine anbefalinger.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:50:18]: Jeg stilte spørsmål om hva en mener med gradvis, og det tenker jeg at en regjering som tydeligvis har veldig høye ambisjoner på feltet, slik som det framkom i debatten, bør kunne svare på. Er det i løpet av denne regjeringensperiode, eller har man et lengre tidsperspektiv på innføring av dette?

Det er klart at 12 mrd. kr er veldig mye penger. Høyre mener at det er bedre å prioritere de pengene på dem som trenger det mest. Vi vet at folk som sliter med rus og psykisk helse, folk som er innenfor TOO-ordningen, kanskje er noen av dem som har størst utfordringer med å få god tannhelsebehandling.

Når vi da samtidig ser at 80 pst. av befolkningen har god tannhelse, mener da statsråden det er bedre å bruke pengene inn mot de gruppene som faktisk trenger det, framfor å bruke 12 mrd. kr på en befolkning der 80 pst. har god tannhelse?

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:51:14]: Denne regjeringen har sammen med SV prioritert å styrke tilbudet til dem vi mener trenger det mest. En av de gruppene er de som nyttiggjør seg av TOO-tilbudet, dvs. at det er flere grupper som gjør det, både de som har angst for tannbehandling, og de som er utsatt for overgrep og tortur. I tillegg ser vi på dem som har andre diagnoser som gjør at de har særskilte behov når det kommer til tannhelsetjenester.

Så er det ikke annerledes for denne regjeringen enn det var for den forrige. Våre prioriteringer reflekteres i de årlige budsjettene. Det vi skal gjøre på lengre sikt, er å sette ned et utvalg som skal gi oss anbefalinger om hvordan vi i større grad kan fase inn tannhelse som en del av den øvrige helsetjenesten. Der vil vi helt sikkert få gode anbefalinger.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:52:12]: Jeg synes også det er bra at regjeringen styrker TOO-ordningen, det må jeg få lov til å berømme. Det gjorde også Solberg-regjeringen da Høyre satt i regjering. Men jeg gir meg ikke helt på de 12 milliardene og tidsperspektivet, for jeg mener at det er viktig å kunne svare på hvilke prioriteringer en vil gjøre innenfor helse- og omsorgsfeltet. Det er et budsjett vi vet blir mer presset i årene framover, og når en da går inn for at en skal likestille dette med andre helsetjenester, en skal bruke 12 mrd. kr, så er det et veldig stort prioriterings spørsmål som jeg mener man bør kunne ha klare og tydelige svar på.

Jeg kan utfordre statsråden igjen på hvor hun mener en skal prioritere de 12 mrd. kr, om statsråden kan være mer konkret på hva hun mener med gradvis innføring. Det tenker jeg en burde ha ambisjoner om – ikke bare at en vil likestille, men også at en har ambisjoner om tidsperspektivet på dette.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:53:06]: Tallet 12 mrd. kr er jo et tall som partiet Høyre bruker for å forsvare sitt resonnement og sine prioriteringer for hvorfor de ikke ønsker å øke den offentlige tannhelsetjenesten. De begrunner det med at én av fire har god tilgang på offentlige tannhelsetjenester i dag, og de ser

ikke noen grunn til å gjøre noe med det. Jeg synes det er litt underlig at jeg skal svare på Høyres prioriteringer.

Denne regjeringen kommer til å legge fram sine prioriteringer i de årlige budsjettene. Vi har allerede vist at vi prioriterer dem som trenger tannhelsetjenester aller mest på grunn av ulike behov. Vi setter ned et utvalg som skal se på det helhetlige tilbudet og også gi oss anbefalinger om hvordan vi kan fase inn offentlig tannhelse mer på linje med de øvrige helsetjenestene.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:54:03]: Nå hadde jeg egentlig tenkt å gå ned igjen, men så kom statsråden med et svar jeg synes er viktig å følge opp. Høyre har klare prioriteringer, vi prioriterer dem som trenger det mest – når det handler om rusbehandling og psykisk helse, når det handler om dem som er i TOO-ordningen. Det var grunnen til at vi økte bevilgningene da vi satt i regjering.

Så må gjerne statsråden si at vi skal svare for våre prioriteringer – og det gjør vi, og jeg sier at det handler om dem som trenger det mest – men det jeg merket meg, er at statsråden ikke vil prioritere å svare på hvilke prioriteringer regjeringen skal gjøre, og hun har heller ikke svar på hvilket tidsperspektiv en skal ha for dette.

Det var kanskje ikke et spørsmål, men kanskje en liten kommentar. Kan hende statsråden kan svare på det.

Presidenten: Statsråden kan få mulighet til å svare eller kommentere.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:54:50]: Jeg har ingen kommentar til kommentaren.

Seher Aydar (R) [13:55:10]: TOO-ordningen er en ordning som er fullstendig mulig å styrke, uavhengig av den helhetlige endringen av et eventuelt tannhelssystem i Norge. Jeg kan ha forståelse for at forslaget vi stiller om nytt innslagspunkt, kan være en del av et sånt utvalgsarbeid, men slik regjeringen gjorde i forrige runde, sammen med SV, er det mulig faktisk å øke finansieringen til TOO-ordningen uavhengig av det arbeidet. Min opplevelse er at uansett hvilket forslag eller spørsmål vi har om tannhelse, så er svaret at et utvalg skal komme en gang i framtiden. Det utvalget finnes fortsatt ikke, og alle som lever med smerte, lidelser og tenner som må fikses, får egentlig beskjed om å vente til en gang i framtiden. Da lurte jeg på om regjeringen kommer til å gjøre noe som helst innenfor tannhelseområdet før utvalget eventuelt kommer med noe forslag.

Statsråd Ingvild Kjerkol [13:56:13]: Jeg er enig med representanten Aydar, som viser til budsjettavtalen med SV og argumenterer for at det er fullt mulig å styrke TOO-tilbudet uten at man gjør eller utreder større endringer. Det har vi gjort, og vi kommer til å legge

fram statsbudsjett også til neste år, hvor vi kommer til å forhandle med SV om et flertall. Det er flere ting vi ser på, som vi kan løse – og ordninger vi kan styrke i de ordinære budsjettene.

Det utvalget skal gjøre, er å se på grunnleggende endringer. I dag er det ikke sånn at hele befolkningen har tilgang på offentlig tannbehandling. Man har det for melketennene, man har det når man får tilsagn om hjelp i hjemmet, f.eks., da har man igjen rett til offentlig tannhelsetjeneste, og man har det for særskilte behov.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [13:57:27]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Høgestøl, Ingvild Wetrhus Thorsvik og Guri Melby om å styrke retten til selvbestemt abort (Innst. 341 S (2021–2022), jf. Dokument 8:119 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Marian Hussein (SV) [13:58:25] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken, og så tror jeg det er en samlet komité som ser fram til å være ferdig med dagens debatter.

Kvinneres rett til selvbestemmelse over egen kropp og rett til trygge aborter er en rettighet vi aldri kan ta for gitt, og en kamp vi alltid må være klare til å ta, både internasjonalt og nasjonalt. I behandlingen av dette representantforslaget har komiteen holdt en muntlig høring, der komiteen har fått mange gode forslag.

Komiteen deler forslagsstillernes syn om at spørsmålet om planlagt svangerskapsavbrudd kan være et krevende spørsmål, og at vi trenger gode tjenester og god oppfølging til kvinner som vurderer å avbryte et svangerskap.

Det er ofte slik at synet på kvinners abortrettigheter ikke er preget av fakta og respekt for kvinners autonomi, men av ideologiske føringer og personlige følelser. Jeg regner med at de ulike partiene kommer til å redegjøre for sitt syn, men for oss i SV er det svært viktig å styrke kvinners selvbestemmelse i alle deler av kvinners liv.

Under Solberg-regjeringen så vi den første innskrenkningen av kvinners abortrettigheter siden loven om selvbestemt abort ble vedtatt på slutten av 1970-tallet. Vi fikk en svekkelse av norske kvinners abortrettigheter, rett etter at vi hadde feiret 40 års selvbestemmelse for norske kvinner, med de begrensningene nemndene gir. Mens den forrige regjeringen valgte å gjøre en enkeltparagraf til forhandlinger i et regjeringsspill, ser vi nå en regjering som er villig til å se på helheten.

I går la regjeringen fram et forslag til mandat for et utvalg som skal utrede alternativer til nemndsystemet. Det er i hovedsak et godt mandat og bør danne grunnlag for en mer informert debatt i Norge.

Vi vil i dag få høre innlegg om at det er viktig med god veiledning. Det er det, ingen er imot det, men det er en liten faglig støtte til at denne veiledningen blir gitt best mulig gjennom nemndsystemet. Å møte i nemnd med to leger som skal bestemme over en, er – slik jeg og en samlet kvinnebevegelse ser det – ikke den beste oppfølgingen av kvinner i en vanskelig situasjon. Kvinner som har møtt i nemnd, forteller at det er umyndiggjørende og nedverdiggende at to fremmede mennesker skal ta vanskelige og sårbare beslutninger på dine vegne. Spørsmålet om abort og oppfølging av kvinner bør handle om mer enn når kvinner skal miste retten til å bestemme over egen kropp.

Med det tar jeg opp de forslag SV er en del av.

Presidenten: Då har representanten Marian Hussein teke opp dei forslaga ho refererte til.

Cecilie Myrseth (A) [14:01:39]: I går var det en historisk dag. Regjeringen gjør det vi har sagt og setter i gang arbeidet med en bred gjennomgang av abortlovens bestemmelser. Det har aldri blitt gjort før.

Jeg er stolt av å være en del av en bevegelse og et parti som alltid har gått i front. I 1969, på vårt landsmøte, kom det et vedtak om at vi ønsket selvbestemt abort. I 1975, under Brattelis regjering, innførte man abortloven i Norge, som ble revidert i 1978 av Odvar Nordlis regjering. Da fikk man ordningen med selvbestemt abort.

Det er ikke alle som har en like stolt historie – mer brokete, vil jeg si. I 2019 ble abortloven innskrenket av Erna Solbergs regjering for å lokke Kristelig Folkeparti inn i regjering. Kvinners kropp ble brukt som et forhandlingskort, mot protester på gater og torg. Den tiden er forbi, og Arbeiderpartiet er tilbake i regjering og gjør som vi har sagt.

Nå er året 2022, og vi har et utvalg som ikke minst skal se på alternativer til dagens nemnder. Man skal se på å utvide selvbestemmelsen, altså fjerne nemndene, man skal gjøre vurderinger av de innskrenkninger som forrige regjering gjorde, og i tillegg skal man sikre bedre oppfølging av kvinner som nå tar abort. Rådgivning og

veiledning er viktig. Vår felles helsetjeneste skal møte kvinner over hele landet med tjenester som treffer deres behov.

Så må vi huske på at det ikke er sånn at valget om å ta abort er vanskelig for alle. Det er ikke alle som tenker at dette nesten er et umulig valg. For mange er det helt riktig. Det må vi ha med oss i debatten når vi omtaler kvinner som tar dette valget. Det er også en del av å vise respekt i debatten. Med det arbeidet som nå settes i gang, håper jeg at vi kan få en mer åpen, mer faglig, mer verdig debatt om kvinners rettigheter og om abort.

For våre oldemødre var abort ulovlig. Det gjaldt både dem som valgte å ta abort, og dem som valgte å bidra til at de kunne gjøre det. For oss er det historie, men for kvinner over hele verden er det nåtiden. Vi trenger ikke å se lenger enn til USA. Det er med stor bekymring, men det er også en viktig påminner at ingenting kommer av seg selv. Ingen rettigheter er vunnet til evig tid. Man må alltid holde fanen høyt, og fanen er hevet. Derfor er jeg veldig stolt av det arbeidet som nå starter, og det er ingen tvil om hva Arbeiderpartiet mener. Vi mener at kvinner er fullt i stand til å ta selvstendige og gode valg, og det kommer vi til å arbeide for i tiden framover.

Sandra Bruflot (H) [14:04:57]: I fjor høst sa den nyalvalgte statsministeren at han mente spørsmålet om abort ikke burde avgjøres med et knappest mulig flertall i denne salen. Nå kan det godt hende at dette spørsmålet avgjøres med et knappest mulig flertall til slutt, men jeg er glad for at det blir en ordentlig utredning om spørsmålet om utvidelse av abortloven, fordi dette er spørsmål som er etisk vanskelig for mange.

Jeg kunne gjette meg til at en kritikk som ville komme, er at det ikke var noen lang utredning rundt spørsmålet om fosterreduksjon før det ble endret av Solberg-regjeringen, men det stemmer ikke. Helsedirektoratet ba allerede i 2010 om en avklaring på om fosterreduksjon var tillatt etter abortlovens bestemmelser. Spørsmålet om fosterreduksjon ble ikke tatt stilling til av Stoltenberg-regjeringen mellom 2005 og 2013, til tross for at norske sykehus hadde ulik praksis. Jeg merker meg retorikken og merknadene til Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som mener retten til selvbestemt fosterreduksjon er avgjørende for kvinners rettigheter og selvbestemmelse. Det er helt innenfor å mene, men hvis det er så avgjørende, burde dette spørsmålet vært avklart mens de selv satt i regjering og en avklaring ble etterspurt. Jeg merker meg at det heller ikke er endret tilbake, selv om det ble lovet at dette skulle gjøres i løpet av regjeringens 100 første dager. Det var først i 2014 etter et regjeringsskifte at Helsedirektoratet ble bedt om å innhente faglige og etiske råd om fosterreduksjon.

At det er uenighet om hvor grensen skal gå, og at det er uenighet rundt fosterreduksjon, er helt greit, det er det blant velgerne våre også, men det stemmer ikke at dette spørsmålet ikke var utredet nøye. Det var ikke avklart noe regelverk rundt dette før vi havnet i regjering. Det kunne Arbeiderpartiet gjort.

Høyres program slår fast at dagens abortlov skal ligge fast. Når det likevel kommer forslag om en utvidelse av abortloven, mener vi det er bra at det blir en ordentlig utredning av spørsmålet. Jeg kan ikke si at jeg opplever noe folkekrav om en utvidelse. Når det er sagt, respekterer jeg at det er ulike hensyn, det er ulike syn, og jeg tror samtidig at de aller fleste av oss kan være enige om at oppfølgingen av kvinner etter abort, selvvalgt eller spontant, tidlig eller senere i svangerskapet, må bli bedre.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [14:07:43]: Regjeringa fremja i går mandatet til utvalet som skal sjå på abortlova, på oppfølging av kvinner som opplever abort, og alternativ til abortnemndene.

Håpet vårt er at eit solid kunnskapsgrunnlag vil gje oss ein verdig diskusjon og ikkje politisk spel – til det er abortlovgevinga altfor viktig. I nyare tid har diskusjonen om abort i stor grad handla om antal veker for sjølvbestemt abort. Difor skal utvalet sjå på eit alternativ til abortnemndene innanfor lovverket me har, og eit alternativ der tida for sjølvbestemming blir utvida.

I dette er det viktig å hugse at antal veker for sjølvbestemt abort er ein del av abortsaka. Korleis ein følger opp kvinner og familiar som vurderer abort, og som opplever abort, er ein annan viktig del. Korleis me varetar rettane til kvinner, retten til liv og rettane til helsearbeidarar, er òg sentrale element. Innføringa av abortlova i 1976 var eit vendepunkt i samfunnet vårt, med eit tydeleg fokus på kvinnehelse og rettane til kvinner. Sidan då har ikkje debatten vore heva til eit nivå som gjev oss eit heilskapleg bilde av det som for mange er synonymt med sårbarheit, tvil og tøffe og tunge avgjerder.

Dagens abortlovgeving har gjeve oss stabile rammer over lang tid. Etter at utvalet har kome med vurderingane sine, er det oppgåva til oss folkevalde å kome til konklusjonar som kan stå støtt over tid. På grunn av alvorret for dei det gjeld, og kompleksiteten i saka, er regjeringsspartia einige om at me treng eit godt faktagrunnlag og ein verdig diskusjon.

På same tid er det inga hemmelegheit at regjeringsspartia har ulik tilnærming og inngangsverdi til saka. Senterpartiets inngang er at grensa for sjølvbestemt abort ved tolv veker bør liggje fast, og at det i hovudsak er rettar og pliktar til oppfølging som bør vera gjenstand for endringar.

Håpet vårt er at kunnskapsgrunnlaget til utvalet vil gje oss ein konstruktiv og verdig debatt der ulike verdi-

inngangar og vurderingar blir høyrde på ein god måte. Abortlovgjevinga er for viktig for politisk spel. No er det viktig at utvalet får arbeidsro og får kome tilbake med sine faglege vurderingar på ein heilskapleg måte.

Senterpartiet ønskjer difor å vente til utvalet har lagt fram arbeidet sitt.

Morten Wold (FrP) [14:10:25]: Fremskrittspartiet viser til at regjeringen har varslet at den vil sette ned et utvalg som skal se på abortlovens bestemmelser, oppfølging av kvinner som tar abort, og alternativer til dagens abortnemnder. I går kom nyheten om at utvalgets leder er utpekt, at de øvrige medlemmene skal på plass snart, at regjeringspartiene synes splittet i spørsmålet om 12 eller 18 uker – og at utvalget skal bruke 18 måneder før det kommer med sine konklusjoner.

Spørsmål rundt svangerskap er vanskelig for mange, og derfor mener Fremskrittspartiet at det må gjøres en grundig utredning av eventuelle lovendringer. Det er naturlig at nemndenes sammensetning og rolle, oppfølging av kvinner før og etter svangerskapsavbrudd, gen- teknologilovens og bioteknologilovens bestemmelser m.m. også er en del av en fremtidig diskusjon rundt grensen for selvbestemt svangerskapsavbrudd. Når abortspørsmålet fra tid til annen settes på den politiske dagsordenen, blir det vanligvis høy temperatur og stort engasjement i debatten. Det skjer kanskje ikke her i dag, men sikkert når utvalgets konklusjoner foreligger om 18 måneder.

La meg bare kort redegjøre for at Fremskrittspartiets representanter i henhold til vårt partiprogram er fristilt når det gjelder slike verdspørsmål. Det betyr at partiet ikke har en egen og fasttømret linje for hva våre representanter skal mene i de forskjellige spørsmålene og alternativene knyttet til abortbestemmelsene. På denne bakgrunn fremmer Fremskrittspartiet ingen egne forslag i saken. Partiets representanter i helse- og omsorgskomiteen står bak innstillingen om at representantforslaget ikke skal vedtas, men jeg understreker altså at alle våre representanter er fristilt i denne saken.

Seher Aydar (R) [14:12:21]: Denne saken handler i hovedsak om selvbestemmelse. Som vi vet, åpner dagens abortlov for at kvinner kan ta abort også etter uke 12, men det er ikke selvbestemt etter det. Da må kvinnen møte i en nemnd som tar avgjørelsen, noe som fører til at hun mister selvbestemmelsen. Det flytter makt fra kvinnen selv og over til noen andre, som får muligheten til å sortere verdige og uverdige begrunnelser. Kvinnen kjenner sin egen situasjon best, og hun er best i stand til å vurdere om svangerskapet bør avsluttes eller ikke. Nemndene er rester fra en tid da kvinner ikke ble vurdert som myndige nok til å bestemme over egen kropp og eget liv.

Abort etter uke 12 kan ha mange ulike grunner, og kvinners rett til å ha noen å snakke med og til oppfølging må ligge fast som en viktig rettighet, men alle vet at nemnder ikke er til for det. Da må vi både styrke selvbestemmelsen og sikre at alle har rett til veiledning fra helsepersonell ved behov eller etter eget ønske. Det er derfor vi mener at oppfølgingen må styrkes, for både dem som utfører abort før uke 12, og dem som utfører abort etter uke 12. Vi fremmer også derfor flere forslag som går på oppfølging, bl.a. oppfølging av dem som tar hjemmeabort, og om muligheten til at de kan få ta abort på sykehuset, i mye større grad enn det er mulig i dag.

Helt til slutt vil jeg understreke at i slike debatter blir det ofte påstått at selvbestemmelse har noe med antall aborter å gjøre, men det er ikke sant at selvbestemmelse gir flere aborter. Først og fremst gir det tryggere aborter. Nederland har selvbestemt abort fram til uke 22, det har de hatt siden 1984. De har de siste ti årene hatt en abortrate som har vært både stabil og lavere enn i Norge. Det er altså ingen klar sammenheng mellom antallet utførte aborter og hvor en setter grensen for selvbestemt abort.

Så er spørsmålet: Hvorfor trenger vi egentlig nemnder når de innvilger nesten alle aborter? Det er jo realiteten. Island har f.eks. fjernet nemndene sine, og flere land har mer selvbestemmelse enn Norge. Vi har fått endret syn på både seksualitet og retten til å bestemme over egen kropp siden den viktige seieren om abortloven vi har i dag, ble kjempet fram for over 40 år siden, og nå er det på tide at også abortloven følger dagens praksis. Det er på tide at kvinners abortrettigheter styrkes og ikke bare angripes, som det ble gjort av tidligere regjering. Derfor foreslår vi også at nemndene fjernes.

Jeg ser fram til arbeidet som skal komme med det nye utvalget, og håper at det fører til en styrking av kvinners rettigheter, og at vi endelig kan se at kvinners reprodutiv rettigheter går i riktig retning, og ikke i feil retning, som vi ser i flere andre land.

André N. Skjelstad (V) [14:15:33]: Retten til selvbestemt abort er en viktig og hardt tilkjempet rettighet. Å stå i dilemmaet om man skal gjennomføre et svangerskap eller ikke, er vanskelig uansett. Egne forutsetninger, forventninger hos partner eller familie og moralske spørsmål kan gjøre beslutningen vanskelig for mange, samtidig som hormonene begynner å gjøre seg gjeldende i kroppen.

Spørsmålet er hvem som skal ta beslutningen. Etter mange års kamp for selvbestemt abort har vi i dag et system der kvinnen selv avgjør spørsmålet fram til 12. svangerskapsuke, men etter det må hun møte i nemnd, som tar beslutningen for henne. Venstre mener at kvinnen selv også da må kunne bestemme om hun vil bære fram et barn, for det er hennes kropp, helse og framtid det får kon-

sekvenser for. Derfor vil vi utrede retten til selvbestemt abort til uke 18 ved å fjerne nemndene. Ingen andre enn mennesket som står i det, kan ta en så viktig beslutning.

Det er historisk lave aborttall i Norge, og de fortsetter å falle. De aller fleste kvinnene som velger å ta abort, gjør det så tidlig som mulig i svangerskapet, og så å si alle som må i nemnd innen uke 18, får innvilget abort. Det er derfor lite trolig at Venstres forslag vil ha noen innvirkning på aborttallene eller hvor sent kvinner velger å ta abort. Dem det er viktig for, er dem som ikke har hatt muligheten til å ta abort før uke 12, og som i dag tvinges til å møte en nemnd.

Når de aller fleste søknader om svangerskapsavbrudd innvilges i abortnemndene, må vi stille spørsmål ved om ikke abortnemndene bare er en unødvendig og byråkratisk ekstrabelastning for kvinner som allerede befinner seg i en krevende situasjon. Mange kvinner opplever det å møte i abortnemnd som en nedverdiggende prosess hvor de blir fratatt muligheten til å bestemme over sin egen kropp. Det kan jeg godt forstå.

En utvidelse av retten til selvbestemt abort må innebære å fjerne nemndene. Venstre foreslår også å erstatte abortnemndene med rådgivende organer med sikte på en mer tillitsbasert ordning med respekt for kvinners valg. Dette vil innebære å tilbakeføre beslutningskompetansen til kvinnene selv. Uansett hvilket valg en kvinne faller ned på, fortjener hun å få god støtte for avgjørelsen som tas, og solid oppfølging etterpå. En kvinne som står overfor et av sitt livs vanskeligste valg, fortjener å bli møtt med dialog og forståelse, ikke med et overformynderi. En kvinne som er i tvil om hun skal fortsette eller avbryte svangerskapet, bør selv kunne velge hvem hun vil oppsøke hjelp hos, hva hun trenger veiledning om, og i hvilket omfang. Dette er grunnleggende liberalt.

Regjeringen varslet i går at de vil utrede muligheten til å utvide grensen for selvbestemt abort. Jeg mener at vi har nok kunnskap om konsekvensene til at vi kunne fått til en prinsipiell avgjørelse i dag om utvidelse til uke 18. Det som det faktisk vil være nyttig å utrede, er hvordan vi kan ivareta de få kvinnene som ønsker å gjennomgå abort etter uke 18, og hvordan dette vil være med hensyn til selvbestemmelse. Vi trenger ikke en utredning av hvorvidt vi skal utvide retten, men hvordan vi skal utvide retten.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslaget?

André N. Skjelstad (V) [14:18:32]: Ja, jeg tar opp forslaget fra Venstre.

Presidenten: Då har representanten André N. Skjelstad tatt opp det forslaget han refererte til.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [14:18:43]: Jeg er glad for at det er flere som sier at vi skal snakke med innestemme i denne debatten, og at vi skal ha respekt for at det for noen er krevende spørsmål, mens det for andre, ifølge representanter her, ikke er krevende. Den respekten må vi ha, både for hverandre og for kvinner som ønsker å ta abort, og som vi skal møte med respekt.

For meg er dette krevende spørsmål. Dagens lov har vært et kompromiss, og Kristelig Folkeparti er opptatt av at vi ikke skal utvide dagens lov. Vi er opptatt av at vi skal legge til rette for at kvinner skal få både styrket veiledning, hjelp som gravide og ikke minst råd og trygghet mer enn en pekefinger, men vi er også opptatt av hvordan vi kan ivareta en større og større rettssikkerhet for barnet i mors mage.

Ingen, jeg tror i hvert fall ikke fra Kristelig Folkeparti, ønsker en debatt som den de har i USA. Det må vi i denne sal passe oss for at vi ikke legger opp til. Jeg tenker at det her er spørsmål vi skal diskutere, men vi må også evne å se at vi har ulike synspunkter, uten å dømme hverandre for det.

Tallet på aborter har gått ned, og det har de gjort fordi vi i denne sal økonomisk har prioritert å gi gratis prevensjon til de gruppene som kanskje har hatt flest aborter. Det mener jeg vi skal fortsette med, og kanskje skal vi også utvide det. Jeg mener vi må tenke at vi skal klare å gi forebygging. Uansett om folk tar lett på valget eller ikke, er det krevende å gjennomgå – uansett hva vi mener. Kan vi hindre det, mener jeg gratis tilgang på prevensjon er et godt alternativ. Det løser ikke alt, jeg er klar over det, men det kan i alle fall være med på å gjøre denne debatten litt enklere.

Kristelig Folkeparti kommer altså ikke til å gå for en utvidelse av dagens lov. Vi kommer til å stemme imot. Vi vil også stemme imot det forslaget jeg mener kommer fra Rødt, hvis jeg ikke husker feil. Det vil Kristelig Folkeparti stemme imot.

Irene Ojala (PF) [14:21:52]: Abort er et vanskelig tema å snakke om. Det er vanskelig fordi det handler om selve livet, om kunnskap, om følelser og om mot. Det handler om valg kvinner må ta – for noen vanskelige valg, og for andre på en måte enklere.

Pasientfokus' velgere kommer fra samtlige partier. Det gjør denne saken veldig vanskelig for oss. Våre velgere har ulike livssyn. Noen er imot abort, noen mener at kvinners rett til selvbestemt abort må utvides betydelig. Flere jordmødre vi har jobbet tett på, sier også at det er et vanskelig tema, og at dagens lov er et kompromiss mellom kvinnens og fosterets rettigheter. Spørsmålet mange jordmødre stiller seg, er om det er klokt å endre en lov som har så stor oppslutning i dag, og det er viktig å ta med seg.

Det er en positiv utvikling at antall uønskede svangerskap går ned. Det kan skyldes enklere tilgang på veiledning og informasjon samt tilgang på prevensjon. Men i en undersøkelse Kantar gjorde for Sex og samfunn høsten 2021, sa flere elever at de ønsket flere timer seksualundervisning på skolen. Vi i Pasientfokus har også snakket med ungdom om dette vanskelige temaet. Flere sier at de savner en faktabasert undervisning om samliv, om sex og om hvordan unngå svangerskap. De opplever at få voksne snakker i dybden, og mange sier at det de har lært om sex, er fra media og jevnaldrende, ikke på skolen eller i samtaler med foreldrene.

Det er perioder i livet kvinner må ta valg som noen ganger er vanskelige og ensomme. Kvinner som skal gjennomføre planlagt svangerskapsavbrudd, må likevel få tilbud om å få gjennomført dette på sykehus. Kvinner som vurderer eller har gjennomført svangerskapsavbrudd, må få tilbud om støtte, rådgivning og oppfølging både før, under og etterpå. Det er viktig at vi tar vare på hverandre også i sånne vanskelige saker.

Vi i Pasientfokus mener det er klokt at Stortinget avventer det varslede utvalgets utredning før Stortinget vedtar en eventuell endring i abortloven.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:24:21]: Norges abortlov rammet i 1978 inn grensen for selvbestemt abort. For noen kvinner er det et vanskelig valg å skulle avbryte et svangerskap. Vi må derfor sikre at kvinner som ønsker det, får god faglig støtte før og god oppfølging etter at beslutningen tas. Spørsmålet om når svangerskapsavbrudd skal være tillatt, og hvem som skal ta den endelige avgjørelsen, håndteres ulikt av politiske partier som vedtar lover i denne salen.

Uavhengig av hvilke standpunkter vi i utgangspunktet har, mener jeg det er viktig at vi får et best mulig grunnlag for å vedta lovendringer. Regjeringen er derfor i gang med å opprette et offentlig utvalg som skal se på abortlovens bestemmelser, oppfølging av kvinner som tar abort, og alternativer til dagens abortnemnder. Utvalget skal bl.a. vurdere et alternativ til dagens abortnemnder som ivaretar dagens grense for selvbestemmelse, ved utgangen av 12. svangerskapsuke, og de skal utrede et alternativ der grensen for selvbestemmelse utvides. Det er historisk at vi nå får en norsk offentlig utredning som ser på dette.

Utvalget skal også vurdere reglene for fosterantallsreduksjoner. De skal levere sin utredning ett og et halvt år etter at de blir oppnevnt, og de skal også legge til grunn at samfunnet – så langt som råd er – skal sikre alle barn betingelser for en trygg oppvekst. Samfunnet skal også sørge for at alle får veiledning, seksualopplysning og kunnskap om samlivsspørsmål og reproduktiv helse, som er viktig når man planlegger å bli en familie.

Utvalget skal ha kompetanse innen bl.a. diagnostikk, oppfølging og behandling av gravide, og om sykdom og utviklingsavvik hos fosteret. Vi ser på et bredt sammensatt utvalg, og vi har invitert ulike aktører til å gi sine innspill. Det er viktig for legitimiteten til utvalget at sammensetningen gjenspeiler ulik kompetanse og ulike perspektiver. Derfor vil vi komme tilbake innen kort tid, når resten av utvalget er oppnevnt.

Marian Hussein (SV) [14:27:24]: Jeg vil gjerne takke komiteen for en god debatt, og så har jeg noen bemerkninger.

I den siste tiden har Verdens helseorganisasjon kommet med noen anbefalinger for tryggere abort. Noen av anbefalingene er det greit for denne sal å merke seg. De handler om å fjerne politiske barrierer for tryggere abort, redusere ventetider og redusere og fjerne krav om godkjenning fra andre – og andre begrensninger for når i svangerskapet abort kan finne sted. Det blir viktig for oss videre framover at vi også i Norge får en debatt som tar utgangspunkt i fakta og faglige føringer, istedenfor bare politiske maktkamper. Spørsmålet om selvbestemmelse er en politisk beslutning, og mens jeg imøteser utvalgets rapport om hvordan vi kan gi best mulig oppfølging, mener jeg likevel at det allerede nå kan fastslås at kvinnen skal ha selvbestemmelse i disse spørsmålene, og det har veldig mange andre representanter også vært innom.

Jeg – eller noen av oss – fikk en liten utfordring fra partiet Høyre, om et knapt flertall kan avgjøre en eventuell ny lov. Jeg tenker at det er opp til alle oss i denne salen hvordan vi velger å delta i den debatten når faktagrunnlaget og utredningen foreligger, for det er ikke gitt at dagens abortlov og de innskrenkningene som har vært gjort, gjenspeiler det norske folkets holdning, og det blir viktig med en bred debatt som handler om fakta.

Så glemte jeg å si tidligere at vi i SV varsler støtte til Venstres forslag i dag.

Med det takker jeg for samarbeidet, men jeg ser at noen andre har tegnet seg.

Presidenten: Det er iallfall éin talar til.

Seher Aydar (R) [14:29:55]: Jeg var sikker på at jeg hadde bedt om replikk, men det hadde jeg ikke gjort, så det er min egen skyld. Jeg håper likevel at helseministeren har lyst til å svare, så jeg prøver meg.

Det handler om det utvalget som blir nedsatt, og det er blitt sagt at det skal ta 18 måneder å arbeide med det. Når jeg regner på det – jeg er ikke best i matte, men klarer å regne såpass – blir vel det mot slutten av denne perioden. Det jeg lurte på, er om regjeringen kommer med forslag til Stortinget om abortloven i løpet av denne perioden, om det skulle handle om utvidelse av selvbe-

stemmelsen, oppfølgingen eller andre deler av det, eller om vi som er representanter på Stortinget, skal sørge for å gjøre det.

Masud Gharahkhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [14:30:55]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelser av: Sak 1: Helse- og omsorgsdepartementets styring av arbeidet med Én innbygger – én journal Sak 2: Anskaffelser av konsulenttjenester i Direktoratet for e-helse (Innst. 406 S (2021–2022), jf. Dokument 3:14 (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Even Eriksen (A) [14:31:37] (ordfører for saken): Det har vært en lang, men god og lærerik ferd for kontroll- og konstitusjonskomiteen i denne saken. Basert på en omfattende rapport fra Riksrevisjonen, flere tilleggsspørsmål til nåværende statsråd, en grundig og informativ høring tidligere i vår og et godt samarbeid i komiteen er vi klare for å behandle Dokument 3:14. Takk til Riksrevisjonen for arbeidet med rapporten.

Selv om det er noe uenighet i komiteen knyttet til deler av Riksrevisjonens kritikk, er det en enstemmig komité som stiller seg bak anbefalingene. Det er bra. Så regner jeg med at partiene som har avvikende syn på kritikken, redegjør for det selv.

Riksrevisjonens undersøkelse omfatter perioden 2013 til 2020, der målet med undersøkelsen har vært å undersøke

1. hvordan Helse- og omsorgsdepartementet ivaretar sitt ansvar for å nå målene i Én innbygger – én journal
2. hvordan Direktoratet for e-helse kjøper og styrer konsulenttjenester i tråd med gjeldende regelverk

I tillegg til Riksrevisjonens rapport viser jeg også til den gjennomførte høringen i saken 28. mars. Dette var et ønske fra en samlet komité for å opplyse saken bedre

og la flere aktører komme til orde. Takk til alle dem som deltok i høringen.

Det er Meld. St. 9 for 2012–2013, Én innbygger – én journal, som danner grunnlaget for de overordnede målene for IT-utviklingen i helse- og omsorgssektoren. Helse- og omsorgskomiteen uttalte under behandlingen av meldingen at målet må være at helseopplysninger følger pasienten der behandling og annen helsehjelp gis, uavhengig av hvor i systemet det foregår.

Heldigvis er det slutt på tiden da pasientjournalen ble kjørt med drosje etter ambulansen hvis man hadde vært ute i en ulykke, men vi har fortsatt en vei å gå for å kunne si at målsettingen i stortingsmeldingen er en realitet. For å nå de målene ble det lagt til grunn at dagens journalsystemer skulle videreutvikles og forbedres. I tillegg var det en rekke tiltak som måtte gjennomføres, slik som bedre samhandlingsløsninger, standarder, kodeverk og terminologi.

Det er departementet som har et overordnet ansvar for å styre og koordinere utviklingen på IT-feltet i sektoren, mens Direktoratet for e-helse har hovedansvaret for oppfølgingen av området. Gjennom åtte år har departementet og direktoratet arbeidet med å få realisert målbildet i Én innbygger – én journal. Riksrevisjonen har nå gitt oss en løypemelding. Løypemeldingen inneholder blant annet følgende funn:

- Utredningen av Én innbygger – én journal har, til tross for stort omfang og over åtte års varighet, hatt betydelige svakheter.
- Helse- og omsorgsdepartementet har ikke ivaretatt sitt ansvar for oppfølging, kvalitetssikring og rapportering på en god måte, og dette har forsinket arbeidet.
- Direktoratet for e-helse har brutt anskaffelsesregelverket og har ikke god nok styring og kontroll med anskaffelsene.

Kritikken fra Riksrevisjonen gis i hovedsak i form av «sterkt kritikkverdige». Riksrevisjonen mener likevel det er alvorlig at legemiddellisten er forsinket, noe som kan få store konsekvenser for pasientsikkerheten, og at det er kritikkverdige at mange aktører i sektoren opplever at de ikke har hatt god nok medinnflytelse på nasjonale prioriteringer.

Anbefalingene fra Riksrevisjonen handler i stor grad om mer involvering, løsninger i tråd med sektorens behov og bedre kontroll på anskaffelsene.

Til slutt: Teknologien kommer til å være i rask utvikling framover. Selv om den teknologiske lærdommen fra prosjektet og utredningsarbeidet de siste åtte årene ikke nødvendigvis er overførbar, er de metodiske erfaringene viktige å ta med seg videre. Det gjelder særlig når vi befinner oss i en «restart», som nåværende statsråd framhevet under komiteens høring.

Jeg ønsker KS lykke til med viktige avveiningar som må gjøres før man går vidare med det som kan bli investeringar i nye journalløsnings for kommunesektoren, og jeg ønsker statsråden lykke til med det vidare arbeidet for å nå målbildet i Ën innbygger – én journal.

Svein Harberg (H) [14:36:25]: Først vil jeg si en stor takk til saksordføreren, som har gjort et stort og omfattende arbeid i denne saken. Takk også for saksordføreren grundige gjennomgang i sitt innlegg. Det er betydelig enighet i komiteen, og jeg trenger ikke gjenta de samme tingene saksordføreren nettopp har gått gjennom, men det er et par kritikkpunkter jeg ønsker å knytte noen kommentarer til fra Høyre.

Innledningsvis vil jeg understreke at vi mener Riksrevisjonen har levert en viktig rapport og påpekt en rekke viktige og riktige kritikkpunkter. Tidligere statsråd Bent Høie har i sine svar både til Riksrevisjonen og på komitéhøringen tilkjennegjort uenighet i noen av punktene, og jeg vil komme tilbake til dem litt senere i innlegget.

Jeg vil påpeke at Riksrevisjonen utfører en vanskelig øvelse når de underveis i en stor og omfattende endringsprosess vil konkludere på effekt og resultater. Det er helt naturlig at effekter og gevinster av utredningsarbeidet først materialiseres og kommer til syne når prosjektet er gjennomført. Dette må ligge til grunn ved prosjektevaluering generelt, og det gjelder også i denne saken. Underveisrapporter som kan gi nyttige innspill til fullføring av prosjekter, er bra, men å konkludere på effekter og gevinster må tas i en større helhet.

Så bare til en litt underlig uttalelse fra Riksrevisjonen, dersom dette brukes som grunnlag for kritikkpunkter:

«Riksrevisjonen mener at direktoratets prioriteringer ikke har samsvart med sektorens forventninger».

Det var ikke spesielt overraskende. Jeg vil tro det er raskere å lage en liste over de gangene direktorat og departements prioriteringer samsvarer med sektorers forventninger, enn de gangene de ikke gjør det.

Så en kommentar til punktet der tidligere statsråd Bent Høie er uenig i Riksrevisjonens konklusjon om manglende ivaretagelse av departementets ansvar for oppfølging, kvalitetssikring og rapportering av arbeidet med Ën innbygger – én journal. I høringen kunne han slå fast at arbeidet med Akson har vært kvalitetssikret i tråd med statens prosjektmodell for store statlige investeringsprosjekter, og at arbeidet har vært gjenstand for flere faser med tilhørende beslutningspunkter. Departementets rapportering har gjenspeilet fasene i utredningene. Både risiko og samfunnsøkonomiske beregninger ble kommunisert til Stortinget i Prop. 1 S for 2020–2021 etter at KS2 var gjennomført.

Videre til punktet om at Direktoratet for e-helse gjorde en aktiv nedprioritering av samhandlingsløsningen i forprosjektet for Akson. Tidligere statsråd Høie var tydelig på at samhandlingsfunksjonalitet har vært høyt prioritert gjennom hele arbeidet. Han viste til at det i arbeidet er lagt til grunn en stegvis tilnærming for å realisere målene for samhandling i helse- og omsorgssektoren, og at en stegvis tilnærming er valgt for å redusere risiko og kompleksitet.

For begge disse punktene vil jeg også peke på at statsråden kunne vise til at konseptvalget ble vurdert i to omganger av en ekstern kvalitetssikrer, som opprettholdt anbefalingen om konseptet som ble valgt. Konseptvalget ble gjort ut fra en totalvurdering av både måloppnåelse, lønnsomhet for samfunnet og arkitektur.

I store, komplekse saker med mange aktører og flere veier til målet er kommunikasjon både viktig og vanskelig. Tidligere statsråd Høie kunne imidlertid understreke at det har vært en bred forankring og medvirkning fra sektoren i arbeidet med prosjektet. En sektorsammensatt styringsgruppe for arbeidet stilte seg bak det anbefalte konseptet i 2018, og den eksterne kvalitetssikreren har slått fast at det har vært en bred involvering.

Når det gjelder Direktoratet for e-helses anskaffelser og konsulentbruk, kan jeg bare vise til saksordføreren innlegg. Høyre stiller seg selvfølgelig bak det som kritiseres.

Høyre stiller seg i likhet med resten av komiteen også bak Riksrevisjonens anbefalinger for å nå målsettingene i Ën innbygger – én journal. Etter en slik rapport er det også viktig å minne om at komiteen i en enstemmig merknad ber Riksrevisjonen følge arbeidet med å nå målene i prosjektet.

Nils T. Bjørke (Sp) [14:41:34]: Eg vil starta med å takka Riksrevisjonen og ikkje minst saksordføreren for eit grundig og godt arbeid. Det har vore arbeidskrevjande å koma gjennom dette, med høyringar og spørsmål.

Staten er ikkje i stor nok grad i stand til å realisera dei samfunnsmessige gevinstane gjennom planmessig og koordinert innføring av IKT. Mangel på avgjerder, fråvere av evna til å setja i verk felles og obligatoriske løysingar og mangelfull forståing for dei organisasjonsmessige føresetnadene for innføring av ny teknologi er medverkande årsaker til at ein ikkje utnyttar dei mogleghetene ny teknologi gjev, i tilfredsstillande grad.

Dette skreiv kontroll- og konstitusjonskomiteen i innstillinga frå 2014 til den andre rapporten frå Riksrevisjonen om elektronisk meldingsutveksling i helse- og omsorgssektoren. Saksordførar var Michael Tetzschner frå Høgre.

Eit år før den innstillinga vart handsama i Stortinget, starta utgreinga av «ein innbyggjar – ein journal».

Ni år seinare og 1,2 mrd. kr fattigare har me framleis ikkje nokon klar plan for når helse- og omsorgssektoren vil kunna arbeida i saumlause journalløysingar på tvers av primær- og spesialhelsetenesta.

Høgre står no ikkje lenger bak vurderinga i innstillinga frå 2014. Me handsamar i dag den tredje rapporten frå Riksrevisjonen om at samhandlinga mellom journalssystemet i helse- og omsorgssektoren ikkje er på plass. Det har vore krevjande å finna fram til kva som har skjedd frå Stortinget handsama meldinga Ëin innbyggjar – Ëin journal i 2013 og fram til i dag.

Vi kan summere opp med at det i liten grad er dokumentert resultat og samfunnseffektar av utgreiingsarbeidet og konsulentbruken. Kvifor det har gått så gale, kjem kan hende aldri heilt fram. Eg vil trekkja fram to viktige poeng.

Det fyrste poenget er at statsråden oppretta Direktoratet for e-helse for å nå måla om Ëin innbyggjar – Ëin journal. Kan hende er ikkje eit nytt direktorat rett medisin når det ein treng, er gode arbeidsprosessar i ei desentralisert helseorganisering.

Det andre poenget er at direktoratleinga ikkje såg at oppgåva som embetsutøvar måtte skiljast frå innleigde tenester då dei nytta same konsulent som prosjektleiar i åtte år. Det måtte koma offentleg kritikk før direktoratet såg det problematiske i dobbeltrolla til konsulenten. Ein konsulent som er leigd inn for å levera tenester, har ikkje i oppgåve å driva effektiv og statleg økonomistyring. I tillegg til honorara som PwC fekk for prosjektleiinga, var konsulentselskapet mellomledd for to legar som utførte oppdrag for Direktoratet for e-helse. Desse legane fakturerte i perioden 2017–2022 eit beløp på om lag 16,6 mill. kr.

Ein samla komité legg til grunn at forvaltninga på alle nivå lærer av denne rapporten. Omstarten av arbeidet må raskt syna korleis kvardagen med saumlause journalløysingar på tvers av primær- og spesialhelsetenesta skal verta meir enn ein draum.

Eg gjentek forventninga frå Michael Tetzschner i innstillinga frå 2014: Tidkrevjande interne prosessar og ordrike rapportar må verta erstatta med effektive avgjerder og målretta innføring av løysingar, som tek utgangspunkt i organisasjonsmessige føresetnader ved innføring av IKT.

Sara Bell (SV) [14:45:13]: Jeg vil begynne med å takke Riksrevisjonen for godt og grundig arbeid. Så vil jeg takke representanten Even Eriksen for et svært godt saksordførerarbeid i denne saken.

SV har ingen særmerknader i komiteens innstilling, men jeg har lyst til å ha et litt annet og overordnet blikk på problemstillingene som Riksrevisjonen framstiller.

Solberg-regjeringene styrte på et ideologisk grunnlag med en – etter mitt syn – nærmest metafysisk tro på at offentlig tjenesteproduksjon ikke skiller seg vesentlig ut fra privat tjenesteproduksjon. Etter SVs syn er det en grov undervurdering av og en fundamentalt manglende forståelse for arbeidet og ikke minst organiseringen av det arbeidet som gjøres i begge sektorer.

Det er et utviklingstrekk at det markedsliberale synet på arbeid og organiseringen av arbeidet også lever i beste velgående i ulike deler av både kommunal og statlig forvaltning. Troen på at ulike former for arbeid nærmest bare er noe noen gjør, uten at det er så viktig hvem som gjør det, eller hvordan arbeidet organiseres, er en markedsliberal ideologisk feilslutning som ligger til grunn for tiår med outsourcing og konkurranseutsetting.

Jeg tror en del av problemene Riksrevisjonen har avdekket og beskrevet, er en del av et større problembilde. Hvis en ikke forstår kompleksiteten i arbeidet som utføres i offentlig sektor, selv ikke i et fag- og myndighetsorgan som Direktoratet for e-helse, kan en heller ikke forstå konsekvensene som oppstår når en gjør seg avhengig av innleide konsulenter, og man greier ikke å forutse hvilke former for ansvarspulverisering som følger når arbeid og ansvar fragmenteres.

Ti år som fagforeningsleder har lært meg at for å få til kvalitativt gode endringer i offentlig sektor kreves det nødvendigvis kunnskap om og respekt for den kompetansen som allerede finnes i offentlig sektor – det er en forutsetning. Og ja, det gjelder også innenfor IKT. Det krever en forståelse og respekt for arbeidsmetodene i sektoren, som for å være kvalitativt gode også må innebære at det utøves et sterkt og levende partssamarbeid, reell medvirkning, vedtak og ikke minst en stor dose demokratisk kondis.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:48:24]: Riksrevisjonens undersøkelser omhandler i all hovedsak forrige regjeringens ansvar.

Jeg er opptatt av at vi skal bruke de samlede ressursene på e-helseområdet mest mulig effektivt. Det har tatt for lang tid å hente ut gevinstene av de store investeringene som er gjort.

Hurdalsplattformen viser at regjeringen vil dreie politikken på dette området. Vi skal legge til rette for en mer stegvis utvikling som i større grad bygger på eksisterende nasjonale e-helseløsninger. Dette er viktig for å styrke gjennomføring, redusere risiko og realisere gevinster underveis.

Vi vil også legge sterkere vekt på normering, standardisering og felles språk. Så skal vi styrke arbeidet med digital samhandling og modernisering av journalløysninger. Målet er enkel og sikker tilgang til helseopplysninger på tvers av virksomheter og tjenestenivåer.

Pasientens legemiddelliste og videre utvikling og innføring av kjernejournal er høyt prioriterte tiltak. Pasientens legemiddelliste prøves nå ut i Bergen. Det er også en stor økning i antall kommuner som tar i bruk kjernejournal i sykehjem og hjemmetjeneste.

Nå har også Stortinget bedt meg om å ha en tett oppfølging av arbeidet med Felles kommunal journal. Det signalet tar jeg på alvor. Jeg vil sammen med KS og kommunene direkte se på hvordan vi bør innrette arbeidet framover. Jeg kommer tilbake til Stortinget med oppdatering av status og framdrift i statsbudsjettet for neste år, altså 2023.

Vi har fått på plass en ny finansieringsmodell for forvaltning og drift av helsenettet, kjernejournal, e-resept og helsenorge.no. Stortinget vedtok nødvendige endringer i pasientjournalloven i desember 2021, og forskriftsendringen ble iverksatt fra 1. januar 2022.

Fra samme tidspunkt har vi endret ansvarsdelingen mellom Direktoratet for e-helse og Norsk helsenett, der Norsk helsenett har fått et tydeligere ansvar som leverandør av digitale løsninger til sektoren. Direktoratet skal styrke sin rolle som nasjonal myndighet. Dette er viktig i arbeidet med normering og standardisering.

Når det gjelder konsulentbruk, er jeg særlig opptatt av at vi i større grad må bygge digital kompetanse i offentlig sektor og redusere bruk av eksterne konsulenter i det nasjonale arbeidet. Jeg mener at offentlige virksomheter må ha digital kjernekompetanse blant egne ansatte for å kunne vurdere behov og velge gode løsninger. Helsesektoren er nødt til å være i stand til selv å ta ansvar for å utvikle ny teknologi, uavhengig av innleide konsulenter og enkeltleverandører. Det betyr at vi må legge større vekt på å bygge opp kompetanse hos fast ansatte. Jeg vil følge opp Direktoratet for e-helses strategi for å bygge kompetanse internt og for å overføre kompetanse i tilfeller der det må brukes konsulenter.

Det gjelder også direktoratets etterlevelse av anskaffelsesregelverket ved kjøp av konsulenttjenester. Direktoratet har satt i verk tiltak for å forbedre praksisen og prioriterer arbeidet med å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger. Jeg vil sørge for at det står høyt på dagsordenen i styringen av direktoratet framover.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [14:52:35]: Riksrevisjonens undersøkelse viser store svakheter når det gjelder utredning, overordnet styring, planlegging og oppfølging. I tillegg har tiltak og prosjekter som er forutsetninger for å nå målene i *En innbygger – én journal*, ikke hatt stor nok framdrift. Det er selvfølgelig bekymringsfullt og en situasjon vi ikke kan leve med, og alvorligheten blir ekstra

tydelig av den klare kritikken som kommer fra Riksrevisjonen.

Jeg er derfor glad for at regjeringen har tatt grep, og at det nå blir en mer stegvis utvikling, som i større grad bygger på eksisterende nasjonale e-helseløsninger. Vi må også bygge opp den digitale kompetansen i det offentlige, slik at vi ikke bruker konsulenter på oppgaver som en del av kjernevirksomheten til helsetjenestene våre.

Jeg må bare påpeke det samme som statsråden: Det er viktig at innføring av kjernejournal og pasientens legemiddelliste gis høyeste prioritet i den utviklingen som kommer nå.

Som medlem av helse- og omsorgskomiteen må jeg få si at det er veldig bra at digitale løsninger og internett har kommet for å bli, også innenfor denne tjenesten. Det øker pasientsikkerheten, og det sikrer bedre tjenester. Det er også viktig at det i større grad må inn en erkjennelse av at IKT-investeringer ikke er en engangsinvestering, men en avgjørende del av den daglige virksomheten, med de økonomiske prioriteringer og oppfølginger som det krever, også i Kommune-Norge.

Jeg er glad for at regjeringen vil sørge for at store IKT-prosjekter i offentlig sektor styres på en ny og bedre måte, basert på tett involvering av ansatte, brukere, foretak og kommuner, og at de digitale løsningene skal understøtte en helhetlig samhandling mellom helsepersonell i hele landet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klart til å gå til votering i sakene nr. 1–11 samt behandle sak nr. 22 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra Stortingets presidentskap om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wehrhus Thorsvik, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om innføring av lobbyregister (Innst. 336 S (2021–2022), jf. Dokument 8:165 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa
 - forslag nr. 3, fra Bjørnar Moxnes på vegne av Rødt
- Det voteres over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber presidentskapet legge frem nødvendige endringer i adgangsgrelementet for Stortinget for å sikre at tidligere stortingsrepresentanter ikke kan bruke adgangskort til påvirkning på vegne av oppdragsgivere, alternativt innføre en registreringsordning som sikrer åpenhet om bruken.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 87 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.49)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra femte visepresident Ingrid Fiskaa.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget anmoder Stortingets presidentskap om å utrede mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget og Stortingets representanter, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas registrering.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke regjeringen i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas registrering.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra femte visepresident Ingrid Fiskaa ble med 87 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.12)

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:165 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om innføring av lobbyregister – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 83 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.07)

Votering i sak nr. 2, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen i forbindelse med de særlige undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger (Innst. 345 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Bjørnar Moxnes satt fram et forslag på vegne av Rødt.

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

L o v

om informasjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger

§ 1. Formål

Loven skal sikre at Riksrevisjonen, i tilfeller hvor samtykke fra de forespurte ikke er tilstrekkelig, får tilgang til nødvendige opplysninger for å gjennomføre særlige undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022.

§ 2. Tilgang til opplysninger og opplysningsplikt

Riksrevisjonen kan innhente de opplysninger som er nødvendige for å gjøre undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Opplysninger kan blant annet innhentes fra nåværende og tidligere stortingsrepresentanter, nåværende og tidligere arbeidsgivere, nåværende og tidligere ledere og ansatte i Stortingets administrasjon, pensjonsordninger, folketrygdens organer og skattemyndighetene.

Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt.

For Riksrevisjonens pålegg overfor private personer og foretak gjelder lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker §§ 119-125 og 232 første ledd så langt de passer.

§ 3. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som Riksrevisjonen mottar fra private personer og foretak i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 4. Rett til å la seg bistå. Kostnadsdekning

Enhver som er berørt har rett til å la seg bistå under Riksrevisjonens undersøkelser i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Den som er berørt av undersøkelsene, kan også få dekket nødvendige kostnader til slik bistand når særlige grunner taler for det.

§ 5. Forholdet til riksrevisjonsloven

Lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen, herunder § 15 (taushetsplikt), § 16 (sikkerhetslovens anvendelse), § 17 (behandling av personopplysninger), § 18 (innsyn) og § 19 (habilitet), gjelder tilsvarende for Riksrevisjonens særlige undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Loven § 15 fjerde og femte ledd og § 17 annet ledd gjelder likevel ikke.

§ 6. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft straks. § 2 oppheves 31. desember 2022.

Presidenten: Det voteres over § 3 i innstillingen. Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble bifalt med 97 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.45)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom § 5 i innstillingen og forslag nr. 1, fra Rødt. Forslaget lyder:

«§ 5 skal lyde:

§ 5. Forholdet til riksrevisjonsloven

Lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen, herunder § 15 (taushetsplikt), § 16 (sikkerhetslovens anvendelse), § 17 (behandling av personopplysninger), § 18 (innsyn) og § 19 (habilitet), gjelder tilsvarende for Riksrevisjonens særlige undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Loven § 17 annet ledd gjelder likevel ikke.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentskapets innstilling og forslaget fra Rødt ble innstillingen bifalt med 97 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.11)

Presidenten: Det voteres over øvrige paragrafer i innstillingen.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i tobakksskadeloven (tekniske endringer i avgiftssystemet mv.) (Innst. 331 L (2021–2022), jf. Prop. 73 L (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

L o v

om endringer i tobakksskadeloven (tekniske endringer i avgiftssystemet mv.)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:

§ 7 tredje og fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir nytt tredje ledd.

§ 15 annet og tredje ledd skal lyde:

Bevillingshavere skal betale en årlig avgift for å dekke kostnadene til utvikling og drift av bevillingsregisteret, bevillingsordningen, sporingssystemet og sikkerhetsmerkingen samt tilsynsoppgaver i medhold av bestemmelsene i kapittel 3 og 3A. *Sektoravgiften skal også dekke Helsedirektoratets kostnader med tilsyn med grossister og salgssteder etter § 35 og drift og forvaltning av register over grossister og salgssteder, jf. § 35 a.*

Gebyr og avgifter i medhold av denne bestemmelsen er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 15 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 17 første og annet ledd skal lyde:

Det er forbudt å selge eller overlate tobakksvarer, *tobakksutstyr*, tobakksurrogater eller tobakksimitasjoner til personer under 18 år. Er det tvil om kjøperens alder, kan salg bare finne sted dersom kjøperen dokumenterer å ha fylt 18 år.

Salg av tobakksvarer til forbruker kan bare foretas av personer over 18 år. Det samme gjelder salg av tobakksimitasjoner, tobakksurrogater og *tobakksutstyr*. Dette gjelder likevel ikke hvis en person over 18 år har daglig tilsyn med salget.

§ 35 første ledd skal lyde:

Helsedirektoratet fører tilsyn med at §§ 6, 8, 11, 12, 14 til 24, 30 til 34, 34 c, 34 d, 36 b og 36 c og forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene, overholdes. Direktoratet fører tilsyn med kravene i §§ 30 a og 32 når det gjelder tobakksvarer og urtebaserte røykeprodukter.

§ 38 sjettede ledd oppheves. Nåværende syvende ledd blir nytt sjettede ledd.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 6/2022 av 4. februar 2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/40/EU om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om framstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer og relaterte produkter og delegert kommisjonsdirektiv 2014/109/EU (Innst. 413 S (2021–2022), jf. Prop. 68 S (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 6/2022 av 4. februar 2022 om innlem-

melse i EØS-avtalen av direktiv 2014/40/EU om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om framstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer og relaterte produkter og delegert kommisjonsdirektiv 2014/109/EU.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven (forlengelse av reglene om koronasertifikat) (Innst. 415 L (2021–2022), jf. Prop. 92 L (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om midlertidige endringer i smittevernloven (forlengelse av reglene om koronasertifikat)

I

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer gjøres følgende endringer:

Kapittel 4A skal lyde:

Kap. 4A Midlertidige bestemmelser om koronasertifikat

§ 4A-1 Koronasertifikatet

Koronasertifikatet skal i samsvar med et felles europeisk teknisk rammeverk dokumentere at en person er vaksinert mot covid-19, har gjennomgått covid-19 basert på godkjent test eller testresultat for SARS-CoV-2.

Departementet kan gi forskrift for å gjennomføre forpliktelser som følger av EØS-avtalen om EUs koronasertifikat.

§ 4A-2 Bruk av koronasertifikatet

Ingen kan forskjellsbehandles på grunnlag av at de ikke kan fremvise koronasertifikat, med mindre bestemmelser i eller i medhold av lov gir adgang til dette.

Når sykdommen covid-19 utløst av SARS-CoV2 regnes som en allmennfarlig smittsom sykdom, jf. § 1-4, kan departementet gi forskrifter for hele eller deler av landet om bruk av koronasertifikat som dokumentasjon når *vaksinasjonsstatus, gjennomgått covid-19 eller testresultat inngår i avgrensningen av smitteverntiltak etter loven*. Bestemmelser om at koronasertifikat er eneste aksepterte dokumentasjon, kan bare fastsettes når det anses nødvendig med effektiv og sikker verifikasjon, og

det etter smitteverntiltakets art og forholdene ellers ikke vil være uforholdsmessig.

§ 8-1 andre og tredje ledd skal lyde:

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser i forskrift som har til formål å hindre eller motvirke overføring av SARS-CoV-2, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder når det i forskriften er bestemt at slik overtredelse er straffbar. Det kan for slike bestemmelser også fastsettes i forskrift lavere strafferammer og at overtredelse bare er straffbart på nærmere vilkår.

Overtredelse av § 4A-2 første ledd straffes ikke.

II

1. Loven trer i kraft straks.
2. Smittevernloven kapittel 4A med §§ 4A-1 og 4A-2 og § 8-1 andre og tredje ledd oppheves 1. juli 2023.

Presidenten: Det voteres over I § 4A-2 annet ledd.

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 71 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.43)

Presidenten: Det voteres over resten av I samt II.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 93 stemmer for og 4 stemmer mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

Flere (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert!

Presidenten: Da tar vi voteringen på nytt.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 96 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.58)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Midlertidige endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige forskriftshjemler for håndtering av koronapandemien) (Innst. 379 L (2021–2022), jf. Prop. 103 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Marian Hussein satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslagene som gir hjemmel om isolasjon, og smittekarantene som lovforslag, slik at Stortinget kan ta stilling til disse bestemmelsene i tråd med kravet i smittevernloven og beredskapsloven.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 87 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.37)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

L o v

om midlertidige endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige forskriftshjemler for håndtering av koronapandemien)

I

I lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer skal § 4-3 a lyde:

§ 4-3 a *Forskrift om isolering og begrensninger i bevegelsesfrihet mv.*

Kongen kan, for å forebygge eller motvirke overføring av SARS-CoV-2, gi forskrift om isolering og andre begrensninger i bevegelsesfrihet for personer som har, eller etter en faglig vurdering antas å ha, SARS-CoV-2, og personer som har økt risiko for SARS-CoV-2 etter nærkontakt med en smittet eller antatt smittet person. Slik forskrift kan bare gis dersom sykdommen covid-19 utløst av SARS-CoV-2 regnes som en allmennfarlig smittsom sykdom, jf. § 1-4. I forskrift etter første punktum kan det fastsettes nærmere krav til undersøkelser i forbindelse med eller til erstatning for isolering eller begrensninger i bevegelsesfriheten.

II

I lov 28. mai 2021 nr. 44 om midlertidige endringer i helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige endrin-

ger for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) skal del II andre ledd lyde:

Helseberedskapsloven § 5-2 andre ledd og § 6-2 tredje ledd oppheves 1. juli 2023.

III

I lov 29. november 2021 nr. 143 om endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven skal del VI nr. 2 lyde:

2. Smittevernloven § 4-3 andre og tredje ledd oppheves 1. juli 2022.

IV

1. Loven trer i kraft straks.
2. Smittevernloven § 4-3 a oppheves 1. juli 2023.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Pasientfokus har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 72 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.07)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Pasientfokus har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 72 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.29)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7, debattert 2. juni 2022

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 371/2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (Innst. 381 S (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 371/2021 av 10. desember 2021 om

innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8, debattert 2. juni 2022

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Endringer i legemiddeloven (legemidler til dyr) (Innst. 380 L (2021–2022), jf. Prop. 102 LS (2021–2022))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i legemiddeloven (legemidler til dyr)

I

I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 nytt annet ledd skal lyde:

For legemidler til dyr gjelder kapittel I a. Dette gjelder likevel ikke for legemidler som nevnt i forordning om legemidler til dyr artikkel 2 nr. 7 bokstav a, b og d og for andre legemidler til dyr som ikke omfattes av virkeområdet til forordningen. For disse legemidlene gjelder loven med tilhørende forskrifter med unntak av bestemmelsene i kapittel I a.

§ 2 a nytt første ledd skal lyde:

For bruk av legemidler til dyr gjelder loven også i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone og på kontinentalsokkelen.

Nåværende første ledd blir nytt annet ledd.

Nytt kapittel I a skal lyde:

Kap. I a. Legemidler til dyr

§ 2 b Gjennomføring av forordning om legemidler til dyr

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XIII om legemidler nr. 22 (forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (forordning om legemidler til dyr)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2 c Anvendelse av lovens øvrige bestemmelser

Loven §§ 2 tredje og fjerde ledd, 2 a, 3, 8 femte ledd, 10 tredje til femte ledd, 14 femte ledd, 16, 17, 18, 25 b, 28, 28 a, 29, 30, 30 a, 30 b, 31 og 32 annet ledd gjelder også for legemidler omfattet av forordning om legemidler til

dyr. For legemidler omfattet av forordningen artikkel 2 nr. 6 bokstav a, gjelder i tillegg loven §§ 12 og 13.

§ 2 d Forskrifter om legemidler til dyr

Departementet kan gi forskrifter om

- a) at pakningsvedlegg skal gis i papirformat, elektronisk format eller i begge disse formater, og om bruk av nasjonal identifikasjonskode på legemidlets pakning
- b) registrering av legemiddelbruk for matproduserende dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 108 nr. 4 og bruk av legemidler til dyr i henhold til forordningen artikkel 110 til 114 og 116
- c) forbud mot tilvirkning, import, distribusjon, besittelse, salg og levering av immunologiske legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 110 nr. 1
- d) krav til dyrehelsepersonells rapporteringer av mistenkte bivirkninger i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 79 nr. 2
- e) merking av homøopatiske legemidler, innvilgelse og avslag på søknad om registrering av homøopatiske legemidler og om endring av registrering, suspensjon og tilbakekall av registreringen, samt om plikt til å foreslå endringer av legemidlet og dets dokumentasjon
- f) grossistvirksomhet med legemidler til dyr, blant annet om søknad om tillatelse, saksbehandling, godkjenning og avslag og suspensjon, tilbakekall og endring av tillatelsen, om krav til grossisters personell, lokaler, oppbevaring og håndtering av legemidler til dyr og hvilke personer og virksomheter som grossister kan levere legemidler til
- g) parallellhandel med legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 102 nr. 3
- h) reklame for legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 122
- i) gjennomføring og utfylling av forordning om legemidler til dyr
- j) unntak fra krav om
 1. markedsføringstillatelse for legemidler til visse kjæledyr og i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 110 nr. 2 og 3, artikkel 112 til 114 og artikkel 116
 2. bruk av norsk språk for preparatomtale, merking og pakningsvedlegg for legemidler til dyr
 3. tilvirkertilatelse ved tilberedning, oppdeling eller presentasjon av legemidler, eller ved endringer i pakningen, når disse handlingene utelukkende utføres i tilknytning til detaljsalg til offentligheten

4. grossisttillatelse for levering av begrensede mengder legemidler til dyr fra en detaljist i Norge til en annen

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra kravet om markedsføringstillatelse, forutsatt at det ikke vil stride mot § 2 b.

§ 8 første ledd bokstav a skal lyde:

- a) *Legemidler som er fremstilt industrielt eller ved bruk av en industriell prosess.*

§ 8 første ledd bokstav b oppheves.

Ny § 13 b skal lyde:

§ 13 b *Tilbakeholdelse, beslagleggelse og destruksjon av legemidler til dyr*

Legemidler til dyr som importeres i strid med kapittel I a eller forskrifter gitt i medhold av kapittel I a, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at legemidlene vil bli vurdert beslaglagt og destruert, og gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

§ 15 fjerde ledd oppheves.

§ 28 første ledd skal lyde:

Departementet fører tilsyn med at bestemmelsene i denne lov og bestemmelser gitt med hjemmel i denne lov overholdes. *Departementet fastsetter hvilke myndigheter som er kompetent myndighet etter forordning om legemidler til dyr.*

§ 28 åttende ledd skal lyde:

Ved overtredelse av legemiddeloven §§ 19 og 21 eller forskrifter gitt med hjemmel i disse bestemmelsene, *eller forordning (EU) 2019/6 artikkel 119 til 121 eller forskrifter om reklame gitt med hjemmel i § 2 d*, kan departementet innhente skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet skal opphøre. I tilfeller hvor markedsføring av et legemiddel har vært ulovlig, kan departementet innhente skriftlig bekreftelse på at næringsdrivende skal tilby avhjelpende tiltak til berørte forbrukere.

§ 28 a annet ledd skal lyde:

Departementet kan illegge den som overtrer bestemmelsene i §§ 13 første og fjerde ledd, 14 annet ledd, 16 annet ledd, 19, 20, 21 og 23 femte ledd, overtredelsesgebyr. *Det samme gjelder den som overtrer forordning om legemidler til dyr artikkelene 58 nr. 3, 4 og 10, 88 nr. 1 bokstav c, 99 nr. 1, 119, 120 og 121.* Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene eller § 10 første ledd første punktum når

det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

§ 31 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov, eller forskrifter, forbud eller påbud som er gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller med fengsel i inntil 3 måneder, eller med begge deler. *Ved overtredelse av forordning om legemidler til dyr kommer straffbare til anvendelse ved overtredelse av artikkel 88 nr. 1 bokstav c og 99 nr. 1.*

II

Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.14)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.24)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Inge Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om å sikre psykisk syke barn og unge under 13 år i hele Norge et tilgjengelig tilbud 24/7 (Innst. 426 S (2021–2022), jf. Dokument 8:166 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Morten Wold på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 2, fra Morten Wold på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg for å gå gjennom det psykiske helsetjenestetilbudet for barn og ungdom og fremme forslag om bedre samhandling, likere tilbud i hele landet samt en finansieringsordning basert på faglig tillit og pasientforløp.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 84 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.00)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en større satsing på livsmestring i skolen, og sørge for at dette får en større plass i flere av de etablerte fagene i skole- ne.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 84 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å styrke det psykiske helsetilbudet til barn og unge ved å sikre flere skolepsykologer.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 72 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.40)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle psykisk syke barn og unge under 13 år som har behov for det, får tilgang på døgnbehandling både på ukedager og i helgene.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen om gjennomgang og avvikling av innsattsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten (Innst. 416 S (2021–2022), jf. Dokument 8:180 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ni forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus
- forslag nr. 4, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 5–7, fra Olaug Vervik Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 8 og 9, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av innsattsstyrt finansiering av føde- og barseltilbudet.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 89 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.37)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 8, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2023 gi en redegjørelse for status for sykehusinvesteringer, hvordan økte investeringskostnader påvirker sykehusutvikling, og hvilke plan som nå ligger fra helseforetakene og regjeringen for å sikre at økte utgifter ikke går unødvendig utover hverken drift eller nødvendig investering.»

Rødt og Pasientfokus har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 86 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.56)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 9, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et skille mellom drift og investering i helseforetakene, slik at uventede kostnader til bygg og investering ikke går direkte ut over drift av sykehus.»

Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 86 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke andelen innsattsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten til 60 prosent.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 89 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå systemet med innsattsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten, med mål om å avvikle det.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 erstatte innsattsstyrt finansiering med full rammestyrt finansiering innen poliklinisk psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling inntil det er gjort en helhetlig endring av finansieringsmodellen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 erstatte innsattsstyrt finansiering med full rammestyrt finansiering innen føde- og barselomsorg inntil det er gjort en helhetlig endring av finansieringsmodellen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus ble med 86 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.54)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av dagens finansiering av spesialisthelsetjenesten.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.14)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 sikre føde- og barselavdelingene en øremerket, full rammestyrkt finansiering, i påvente av den helhetlige gjennomgangen av innsatsstyrt finansiering av føde- og barseltilbudet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget. Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 90 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:180 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Marie Sneve Martinussen om gjennomgang og avvikling av innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetjenesten – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 85 mot 17 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.06)

Votering i sak nr. 11, debattert 2. juni 2022

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt om å sikre forutsigbar rett til tannhelsebehandling for tortur- og overgrepssatte og perso-

ner med odontofobi (TOO-pasientene) (Innst. 398 S (2021–2022), jf. Dokument 8:185 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Morten Wold på vegne av Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre forutsigbarheten i TOO-tilbudet med en flerårig opptrappingsplan for å få ned ventetiden, slik at pasientene sikres nødvendig tannhelsehjelp.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus ble med 82 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.43)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med opprettelse av et nytt innslagspunkt i trygdefinansieringen for å sikre tortur- og overgrepssatte og personer med odontofobi en forutsigbar rett til nødvendig tannbehandling.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Rødt og Pasientfokus ble med 83 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:185 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Marie Sneve Martinussen, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt om å sikre forutsigbar rett til tannhelsebehandling for tortur- og overgrepssatte og personer med odontofobi (TOO-pasientene) – vedtas ikke.

Presidenten: Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 93 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.39)

Sak nr. 22 [15:17:09]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke referat.

Stortinget går da tilbake til behandlingen av dagens kart.

Sak nr. 14 [15:17:20]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i forvaltningsloven (skyldkrav ved administrativ foretakssanksjon og habilitetsreglenes anvendelse for statsråder) (Innst. 386 L (2021–2022), jf. Prop. 81 L (2021–2022))

Ingunn Foss (H) [15:18:05] (ordfører for saken): Prop. 81 L for 2021–2022, som vi behandler nå, foreslår endringer i forvaltningsloven og følger opp enkelte av forslagene i advokat Knut Høiviks enpersonsutredning om foretaksstraff og korrupsjon avgitt 26. mai 2021 samt forslag fra Forvaltningslovutvalget i NOU 2019: 5 og en anbefaling fra Europarådets ekspertgruppe mot korrupsjon.

Regjeringen følger her opp forslaget om å endre forvaltningsloven § 46 slik at det innføres en hovedregel om at det gjelder et krav om uaktsomhet for å ilegge administrativ foretakssanksjon. Hovedregelen vil gjelde med mindre noe annet følger av bestemmelser i særlovgivningen. Regjeringen foreslår også å utvide virkeområdet til forvaltningslovens habilitetsregler slik at reglene også kommer til anvendelse for statsråder i egenskap av regjeringsmedlemmer, dvs. når de opptrer i statsråd, forberedende statsråd og regjeringskonferanser. Regjeringen foreslår å gjennomføre endringen ved å oppheve unntaket i forvaltningsloven § 10 annet punktum.

Komiteen støtter forslagene til endringer i forvaltningsloven. Endringen i § 46 vil redusere risikoen for at ordningen med administrativ foretakssanksjon blir i strid med EMK, jf. Høyesteretts dom av 15. april 2021. Den praktiske betydningen vil være liten, ettersom det i dag også er unntak fra det objektive ansvaret ved hendelige uhell og ekstraordinære hendelser. I tillegg vil også anonyme og kumulative feil være omfattet etter endringen.

Komiteen støtter også forslaget til endringer i forvaltningsloven § 10 om at habilitetsreglene også skal gjelde statsråder i egenskap av å være regjeringsmedlemmer. Komiteen viser til at etter gjeldende rett gjelder ulovfestede habilitetsprinsipper også for statsråder i egenskap av å være regjeringsmedlemmer, og at endringen derfor vil ha begrenset praktisk betydning.

Komiteen vil imidlertid understreke at habilitetsreglene ikke bør anvendes så strengt at de lammer eller vesentlig fordreier beslutningssystemet i forvaltningen, og

at hensynet til at regjeringen forblir et effektivt beslutningsorgan, bør vektlegges i habilitetsvurderingen etter § 6 andre avsnitt.

Klare og tydelige habilitetsregler for statsråder er viktig for tilliten til det politiske systemet. Administrative foretakssanksjoner har en viktig preventiv effekt for å sikre at foretak tar nødvendige forholdsregler og setter i gang forebyggende tiltak. Det er en forutsetning at reglene må praktiseres i tråd med EMK.

Michael Tetzschner (H) [15:21:06]: Det er vanligvis slik at når Stortinget diskuterer sanksjoner – selv om de også kalles administrative, noe som jo har en side mot resten av straffesystemet – skal man foreta en ekstra nøye vurdering. Jeg har lest innstillingen, selvfølgelig, og deler siktemålet med slike bestemmelser, slik jeg også synes at vi har et utmerket habilitetslovverk som har tjent oss godt.

Det er imidlertid noen spørsmål som jeg lurer på om saksordføreren kan redegjøre for den nærmere diskusjonen bak. Det er at når det gjelder vernet mot korrupsjon, som jo er en veldig alvorlig forgåelse som er omtalt med egne bestemmelser i straffelovens kapittel om økonomiske forbrytelser, vil man imidlertid se at habilitetsreglene grunnleggende sett ikke er selve den økonomiske forbrytelse man mer effektivt vil verne seg mot i kapitlet om økonomiske forbrytelser. Det er grunnleggende sett en saksbehandlingsregel, der man da altså nå oppstiller en lavere terskel for å pådra seg et administrativt straffeansvar.

Det interessante er at når man kobler dette med det faktum at det i tvilstilfeller vil være tjenestemannen selv – eller tjenestepersonen, som det heter i vår tid – som trekker de nærmere grenser for sin egen habilitet, og når dette er et område som ikke er krystallklart avgrenset, vil man i kombinasjonen med såpass lav skyldgrad kunne komme opp i situasjoner også for dem som vanligvis har tilgang på landets fremste ekspertise: de som deltar i regjeringen.

Jeg kommer ikke til å anmelde noe annet syn enn det som er konklusjonen i innstillingen, men jeg vil gjerne høre om man har gjort seg overveielser om hvorvidt en statsråd som da, med det lave skyldkravet – altså alminnelig uaktsomhet – overtrer noe som grunnleggende sett er en saksbehandlingsregel, kan fortsette i embetet hvis man blir domfelt etter denne bestemmelsen. Det synes jeg i hvert fall er en tanke man skal tenke gjennom, for hvis det er slik at man da har satt seg utover en vernebestemmelse mot korrupsjon, er det ingen tvil om at selve korrupsjonsbestemmelsen ikke er noe å diskutere hvis en statsråd eller en annen tjenestemann forbryter seg mot den. Men dette er grunnleggende sett en saksbehandlingsregel, og da vil jeg altså spørre om man med det lav-

ere skyldkravet rett og slett vil ramme personer som ikke har vært aktpågivende nok – det er det som ligger i manglende oppmerksomhet rundt problemstillingene.

Da ikke alle statsråder vil være jurister til enhver tid – og det skal vi være glade for – er jeg av den oppfatning at man i hvert fall burde kunne si noe om hvorvidt man har sett for seg at en statsråd som på denne måten pådrar seg et administrativt straffeansvar, ikke kan fortsette.

Statsråd Emilie Mehl [15:25:43]: Jeg er glad for at en samlet komité støtter forslagene i proposisjonen.

Forslaget om å innføre et generelt skyldkrav i forvaltningslovens fellesregler om administrativ foretaks-sanksjon vil bidra til klargjøring på et praktisk viktig område. For overtredelsesgebyr, som er den klart vanligste formen for administrative sanksjoner, finnes det i dag opp mot hundre ulike hjemler, og flertallet av disse åpner for å sanksjonere foretak. På flere områder benyttes overtredelsesgebyr i økende grad som et alternativ til strafferettslig bøtestraff.

Håndhevingen av disse sanksjonshjemlene er spredt på ulike forvaltningsområder. Det er derfor særlig viktig å sørge for at vi har et rettslig rammeverk som legger til rette for en enhetlig behandling innenfor de rettslige rammene som gjelder til enhver tid. Et utgangspunkt om krav til skyld vil også være bedre i tråd med de preventive hensyn som begrunner bruken av slike sanksjoner enn dagens hovedregel om objektivt ansvar. Samtidig åpner lovforslaget for at det fortsatt skal kunne fastsettes regler om objektivt ansvar i særlovgivningen dersom det vurderes å være et reelt behov for dette.

Forslaget om å gi forvaltningslovens habilitetsregler direkte anvendelse for statsråders virksomhet som regjeringsmedlemmer vil tydeliggjøre regelverket på et praktisk viktig område. Det er viktig med klare og tydelige habilitetskrav til statsråder, også når de opptrer i egenskap av regjeringsmedlemmer. Dette er først og fremst viktig for å sikre korrekte avgjørelser, men også for å sikre at vi har tillit i det politiske systemet. Selv om det allerede gjelder habilitetsregler for regjeringsmedlemmene på ulovfestet grunnlag, er det viktig at dette også framgår direkte av lovverket.

Det at det i dag er gjort et uttrykkelig unntak for forvaltningslovens habilitetsregler for statsråder i egenskap av regjeringsmedlemmer, gir et misvisende bilde av realiteten. Unntaket kan også sende et uheldig signal om at de grunnleggende kravene til habilitet ikke gjelder for regjeringsmedlemmer. Forslaget innebærer i stor grad en lovfesting av gjeldende rett og vil dermed ha liten praktisk betydning.

Når det gjelder habilitetsspørsmål som berører et større antall statsråder, er det lagt til grunn i proposisjonen at hensynet til regjeringens beslutningsdyktighet

vil kunne ivaretas på en tilfredsstillende måte innenfor forvaltningslovens regler.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:27:55]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven mv. (fjernmøter og fjernavhør i domstolene mv.) (Innst. 384 L (2021–2022), jf. Prop. 97 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Statsråd Emilie Mehl [15:28:52]: Jeg er glad for at en enstemmig justiskomitee støtter forslaget til lov-endringer.

Domstolsbehandling i Norge skal normalt skje i møte med deltakerne fysisk til stede, og dette er et grunnleggende utgangspunkt som vi bør holde fast i. Samtidig mener jeg at tiden er moden for å gjøre regelverket noe mer fleksibelt enn det er i dag, for å sørge for en mer hensiktsmessig, moderne og effektiv domstolsbehandling. Derfor er det foreslått at prosessreglene, både i straffesakene og i de sivile sakene, skal åpne for at rettsmøter i større grad kan avvikles helt eller delvis digitalt, enten som fjernmøter eller fjernavhør.

Jeg mener det er riktig at reglene for fjernmøter er litt strengere i straffesakene enn i de sivile sakene. På viktige rettsmøter som førstegangsfengslinger, hovedforhandlinger og ankeforhandlinger, der retten skal prøve bevisene under skyldspørsmålet, foreslås det at både siktede og påtalemyndigheten må samtykke til dette. I tillegg må retten vurdere om behandling i fjernmøte er ubetenkelig.

Fjernavhør benyttes ganske mye i domstolene allerede. Det gjelder både i straffesaker og i sivile saker. De foreslåtte endringene om fjernavhør er i hovedsak ment å forenkle vurderingstema for når avhør kan gjennomføres digitalt, og utvidelsene på dette området er beskjedne.

Det ser nå ut som at tiden med pandemi er forbi. Samtidig har erfaringen vist at sykdommen er uforutsigbar. Av den grunn mener jeg det vil være hensiktsmessig med en midlertidig hjemmel med varighet ut 2023, som gir mulighet for tidsbegrensede forskriftsregler med en

utvidet adgang til å benytte fjernmøter i straffesakene dersom smittesituasjonen gjør det nødvendig. Så får vi alle håpe at det ikke blir aktuelt å havne tilbake i en sann situasjon.

En klar hjemmel for at domstolene selv skal kunne strømme fra rettsmøter, har vært etterspurt. Dette vil gjøre det lettere for allmennheten å følge viktige og prinsipielle saker, f.eks. i Høyesterett. Samtidig mener jeg det er grunn til å knytte nokså strenge vilkår til når rettsmøter kan strømmes. Strømming skal bare kunne besluttes så langt det ikke gjelder begrensninger i offentligheten, og bare dersom hensynet til personvern eller andre hensyn ikke taler avgjørende imot.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [15:31:25]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om kontroll med hvilke personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger (Innst. 378 S (2021–2022), jf. Dokument 8:238 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ingunn Foss (H) [15:32:16]: Jeg vil gjøre oppmerksom på at jeg holder innlegget på vegne av saksordføreren, som var Ingvild Wetrhus Thorsvik i denne saken.

Representantforslaget som behandles i denne innstillingen, tar utgangspunkt i at det har blitt rapportert om at tidligere overgrepdomte norske borgere aktivt har engasjert seg i frivillig arbeid med ukrainske flyktninger. Dette har vakt reaksjoner fra flere hold, og Kripos har uttrykt sin bekymring i pressen. De har uttalt i media at de mangler lovhjemler for å handle i de tilfellene hvor det avdekkes at tidligere overgrepdomte er i kontakt med barn.

Forslaget går ut på at regjeringen bes om så raskt som mulig å fremme de nødvendige lovendringsforslagene for å sikre kontroll med hvilke personer som på frivillig basis får arbeide med ukrainske flyktninger, og forhindre at personer med historikk som overgripere, får utføre slikt arbeid.

Forslagsstillerne peker på viktigheten av mekanismer som hindrer at flyktningssituasjonen av enkelte brukes for å finne overgrepsofre. Forslagsstillerne peker videre på flere mulige løsninger. En av de foreslåtte løsningene er krav om godkjenning på bakgrunn av vandelskontroll. En annen er en tidsbegrenset hjemmel for preventiv tvangsmiddelbruk, som kan sikre hjemmel for pågrep og eventuell varetektsfengsling av tidligere overgrepdomte som har engasjert seg i frivillig arbeid med ukrainske barn.

Komiteens flertall deler forslagsstillernes bekymring over at overgrepdomte norske borgere har engasjert seg i frivillig arbeid med ukrainske flyktninger. Det er imidlertid noe uenighet om hvilke mekanismer som bør ivareta målsettingen om å hindre dette. Flere av komiteens medlemmer framholder at det i de fleste sammenhenger allerede er etablert vandelskontroll når det gjelder kontroll med personer som arbeider med flyktninger.

Komiteens flertall støtter derfor ikke forslagene i denne saken.

Kamzy Gunaratnam (A) [15:34:28]: Jeg er sikker på at alle partier i denne sal deler forslagsstillernes bekymring om at overgrepdomte norske borgere potensielt kan engasjere seg i frivillig arbeid med ukrainske flyktninger.

I dag er det i mange sammenhenger allerede etablert vandelskontroll, som representanten Foss var inne på. Representanter for enslige mindreårige asylsøkere må framlegge politiattest. Ansatte i asylmottak må også legge fram politiattest. Kravet gjelder for alle ansatte, det være seg i faste stillinger, vikariat eller engasjementer, og uavhengig av om den ansatte skal ha kontakt med mindreårige eller ikke.

Det kreves også politiattest for andre personer som skal utføre oppgaver knyttet til mindreårige i asylmottak, bl.a. tolker og ansatte eller frivillige i organisasjoner som har en avtale med mottaket om å tilby fritidsaktiviteter for mindreårige i mottak. Det kan også kreves politiattest for privatpersoner som ikke er med i en organisasjon, men som ønsker å arrangere aktiviteter for mindreårige.

Personer som har fått vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige, er utelukket fra å utføre arbeid eller oppgaver i mottak.

Frivillige organisasjoner kan allerede i dag kreve framleggelse av politiattest for personer som på vegne av organisasjonen skal utføre oppgaver som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemning.

Jeg vil gjerne også vise til departementets svarbrev, hvor de har vurdert om det er behov for innføring av

vandelskontroll, eksempelvis av private som huser flyktninger. En slik løsning mener departementet er vanskelig å forene med angivelsen i politiregisterloven § 37 av hvilke formål som kan begrunne krav om politiattest. Politiet kan på nærmere angitte vilkår utlevere opplysninger både til offentlige og private dersom det er nødvendig for å forebygge lovbrudd. I slike tilfeller kan det også utleveres andre opplysninger enn dem som ville ha framgått på en politiattest, herunder om henlagte eller verserende saker.

Departementet har videre overfor direktoratet også understreket at dersom politiet skulle mene at dagens regelverk ikke er tilstrekkelig for å forebygge en konkret og begrunnet risiko for vold og overgrep mot eksempelvis flyktninger, ønsker departementet raskt å motta en nærmere redegjørelse for problemstillingen og hva som i så fall vurderes som mulige og nødvendige lovendringer.

Vi deler bekymringene til forslagsstillerne, og jeg er trygg på at statsråden på eget initiativ løpende vurderer om regelverket er tilstrekkelig, og om det bør gjøres endringer.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:37:33] (komiteens leder): Fra tid til annen hender det at man lar seg overraske over manglende positiv holdning og mottakelse av forslag som kommer fra opposisjonen. Jeg skal innrømme at denne saken hadde jeg trodd vi skulle skaffe et flertall for. I denne saken hadde jeg trodd at det var en samlet justiskomite som stilte seg bak forslagene, og at man dermed sørget for et vedtak i dag.

Men det er det stikk motsatte som skjer. Fremskrittspartiet står alene bak dette forslaget, og jeg opplever mange besynderlige forklaringer fra denne talerstol, også i merknads form til saken, hvor man forsøker å bortforklare at man ikke kan stille seg bak dette forslaget. Det gjelder fra SV til Høyre.

Det har seg sånn at med tilstrømmingen av flyktninger fra Ukraina – selv om den foreløpig ikke er av den størrelse og karakter som mange opprinnelig kanskje hadde antatt – er vi i en litt annen situasjon enn tidligere. Det er snakk om kvinner og barn som kommer alene til Norge, og som i så måte har behov for et særskilt vern av særskilte hensyn, sammenliknet med de mer vanlige som søker asyl, som søker om opphold i Norge. Migranter som kommer til Norge og søker asyl, har gjerne en annen sammensetning. Det er det vi historisk sett har fått av ankomster til kongeriket.

Da ville jeg gjerne tro at man var villig til å få på plass regelverk, få på plass prosedyrer, få på plass de nødvendige virkemidler for å påse at disse særlig sårbare gruppene ivaretas på en god måte. Men man legger til grunn den samme ivaretagelsen som man har gjort tidligere,

på tross av at det her er snakk om kvinner og barn, og på tross av at man prøver å ta i bruk et nettverk utover det som historisk sett har vært anvendt ved bosetning og ivaretagelse av personer som søker opphold i Norge.

Derfor er jeg skuffet. Jeg må oppriktig si at jeg er skuffet på vegne av Fremskrittspartiet over at ikke flere enn oss valgte å støtte vårt forslag, men jeg registrerer det. Så håper jeg uansett at justisministeren tar med seg de signalene videre, fordi vi har allerede sett eksempel på, dessverre, kriminelle som misbruker sine muligheter til å komme i kontakt med sårbare personer som har flyktet fra Ukraina, og bruker det til å begå overgrep. Jeg frykter dessverre at vi vil se flere sånne eksempler. Da mener jeg det er direkte trist at Stortinget og flertallet i denne sal ikke er villig til å gå lenger, til å lytte til Fremskrittspartiets forslag, legge til grunn strengere krav til dem som skal være i befattning med både kvinner og barn som kommer fra Ukraina.

Når man til og med er, sånn som Venstre i sin merknad, mer opptatt av å hevde Den europeiske menneskerettskonvensjon med hensyn til dem som jobber med flyktninger, mer opptatt av de menneskerettighetene enn de velger å være av det særlige hensynet som burde ha vært lagt vekt på med tanke på barn og kvinner som kommer fra Ukraina, da blir det rett og slett uforståelig. Men sånn er det. Fremskrittspartiet står alene. Fremskrittspartiet er det partiet som åpenbart står alene i å ville gå så langt som mulig for å ivareta hensynet til kvinner og barn fra Ukraina.

Med det tar jeg opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Emilie Mehl [15:42:51]: Jeg er enig med representantene og komiteen i at det er veldig viktig å beskytte personer fordrevet fra Ukraina mot overgrep og utnyttelse. Regjeringen har gjentatte ganger frarådet privat transport av fordrevne, nettopp på grunn av faren for kriminelle handlinger og utnyttelse av sårbare personer. Politiet og UDI har også sterkt oppfordret personer som ønsker å hjelpe, til å ta kontakt med etablerte hjelpeorganisasjoner. Jeg støtter denne oppfordringen fullt ut.

Vandelskontroll kan være et viktig virkemiddel for å forebygge overgrep og utnyttelse. Det er i mange sammenhenger allerede etablert vandelskontroll for personer som arbeider med flyktninger, bl.a. for arbeid i asylmottak og i frivillige organisasjoner. Det er imidlertid viktig å være klar over at en vandelskontroll ikke er noen garanti for at overgrep ikke kan skje. En politiattest sier heller ingenting om hvorvidt noen er egnet for en oppgave. Derfor er det viktig at det jobbes godt og bredt på tvers av de forskjellige etatene og de som skal hjelpe for

å forebygge straffbare handlinger mot en svært sårbar gruppe.

I den pågående situasjonen er det også viktig at politiet har et særlig aktivt og bevisst forhold til muligheten for utlevering av ellers taushetsbelagte opplysninger for å forebygge straffbare handlinger. Departementet har overfor Politidirektoratet understreket at dersom politiet mener dagens regelverk for utlevering av opplysninger fra politiet ikke er tilstrekkelig for å forebygge en konkret og begrunnet risiko for vold og overgrep, ønsker departementet raskt å motta en nærmere redegjørelse for problemstillingen, og hva som i så fall vurderes som mulige og nødvendige lovendringer.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [15:44:58]: Jeg hadde i utgangspunktet ikke tenkt å ta ordet i saken, men av og til kan jo andres formuleringer stimulere til et behov for å peke på et par ting.

Det er med all respekt å melde litt drøyt fra Fremskrittspartiets side å forsøke å trekke posisjonene i saken dit hen at det bortimot er det eneste partiet som er opptatt av å ivareta kvinner og barn i denne sammenhengen. Jeg tror nok det er rimelig å si at faktisk er hele Stortinget opptatt av dette, altså flere enn Fremskrittspartiet. Som det er vist til i flere merknader i innstillingen og fra statsrådets side, er det jo faktisk sånn at det kreves vandelsattest, man har oppfordret til å bruke etablerte hjelpeorganisasjoner til å bistå, og frivillige organisasjoner kan kreve det av folk som måtte være interessert i å gjøre en innsats.

Jeg tror nok iveren etter å skåre noen politiske poenger kanskje har gått litt langt for Fremskrittspartiets del når man forsøker å trekke det helt dit at Fremskrittspartiet tilsynelatende skulle være de eneste som er opptatt av å ivareta kvinner og barn i denne sammenhengen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [15:46:28]: Det pågår nå en veldig alvorlig krig i Europa. Det oppleves uvirkelig, selv for oss her i Norge. Det kan oppleves som om dette er litt langt unna, selv om det egentlig ikke er det – det er jo tross alt Europa og absolutt i vårt nærområde. Det er millioner på flukt. Det har vel dessverre flyktet flere mennesker enn det som bor i Norge, og det er stort sett mødre med barn. Det er mødre med barn som har flyktet fra krigen, og det er absolutt en sårbar gruppe – små barn, og mange barn. Vi har hørt Kripos' bekymring. Vi har sett tv-oppslag hvor menn kjører bort med unge kvinner – og også med barn.

Det er utrolig, må jeg si, at det ikke er større vilje i salen til å sørge for at Kripos får de verktøyene og lovhjelmene de trenger. Representanten Foss orienterte bra om

det i sitt innlegg, at Kripos faktisk har påpekt nettopp dette. Vanligvis er jo særlig partiene til venstre – de fleste partiene er vel til venstre for Fremskrittspartiet, men de lengst ut til venstre: SV, MDG og Rødt – opptatt av sårbare grupper, og spesielt opptatt av barn, unge og svake, så det oppleves litt rart at de ikke er villige til å være med og støtte forslagene våre, særlig når vi vet at det egentlig er enighet i saken.

Vi får høre det fra flere representanter i debatten i dag, både fra representanten Gunaratnam fra Arbeiderpartiet og fra representanten Prestbakmo fra Senterpartiet. Man deler bekymringen, og man er egentlig enig i intensjonen. Da er det rart at man ikke er med og støtter forslaget, særlig når vi vet at på f.eks. samferdselsområdet elsker de samme partiene å pøse på med ekstra tiltak, restriksjoner, forbud og påbud – kanskje restriksjoner man ikke engang trenger – og veldig strenge reaksjoner og regler. Et eksempel er forbudet mot elsparkesykkel – det er nesten det som blir innført, for det blir så mange regler. Da blir det ganske inkonsekvent, for når det gjelder andre samfunnsområder, som samferdsel, er disse partiene som nå går imot Fremskrittspartiets forslag, veldig glad i mange tiltak og restriksjoner. Dessverre – og det er litt ulogisk og inkonsekvent – er de ikke med oss nå i denne saken.

Så får vi bare håpe at regjeringen følger med framover, og vi får håpe at de som jobber med flyktninger, blir fulgt opp med krav om vandelsattest, som er ett viktig virkemiddel.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [15:49:28]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Guri Melby, André N. Skjelstad og Abid Raja om strakstiltak for å redusere passkøene i Norge (Innst. 431 S (2021–2022), jf. Dokument 8:160 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [15:50:14] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid og godt arbeid med denne saken.

Vi skal nå behandle et representantforslag fra Venstre om strakstiltak for å redusere passkøene i Norge. Forslaget går ut på at Stortinget ber regjeringen innføre strakstiltak med sikte på å redusere ventetiden for nytt pass, ved f.eks. å sørge for å utvide åpningstidene på kveldstid og i helgene samt øke bemanningen på passkontorene som har stor pågang.

På grunn av stor pågang av nordmenn som trenger nytt pass, har behandlingstiden for å få utstedt pass økt betraktelig. Komiteen viser til at behandlingstiden nå har blitt så lang at det legger sterke begrensninger på mange nordmenns bevegelsesfrihet når de skal reise ut av Norge. Komiteen viser til at det i svarbrevet fra departementet framkommer at de konkrete tiltakene som foreslås i representantforslaget, allerede er gjennomført. Videre i svarbrevet fra departementet framkommer det at uavhengig av åpningstiden og økt bemanning i politiet kan utfordringer knyttet til leveranser av pass og nasjonalt ID-kort fra produsenten uansett føre til at det fortsatt vil være lang ventetid for å få pass.

Det framkommer også i brevet fra Politidirektoratet at man anbefaler at søker nøyer seg med ett dokument, enten pass eller et nasjonal ID-kort, og ikke søker om begge deler. Videre ber man om at de som ikke trenger nytt pass før etter sommerferien, bør vente med å søke om pass og ikke søke nå, siden det er ekstra lang ventetid akkurat nå.

Så vil jeg gå litt mer inn på Fremskrittspartiets vurderinger i saken og saksordførers kommentarer.

Det er omtrent 400 000 nordmenn som nå står midt oppe i en helt håpløs situasjon. De har ikke det aller viktigste identitetsdokumentet som er helt elementært og helt avgjørende for å kunne bevege seg fritt rundt i verden. De mangler rett og slett et pass. Vanligvis er det ikke noe dramatisk at man ikke har pass, da er det bare å gå til politiet, søke om nytt pass, og så får man nytt pass i løpet av noen få uker, men nei, så enkelt er det dessverre ikke nå. Nærmest daglig leser vi i media om folk som sliter med å få pass, folk som må vente i flere måneder på å få time, og når de endelig har fått time, kan det ta flere uker – og kanskje måneder – før de endelig får passet sitt. Det kan ha store negative konsekvenser ikke å ha pass, eller ikke å få passet om man har fornyet det i tide. Folk går glipp av den etterlengtede sommerferien med hele familien, som man har gledet seg til i lang tid. Studenter kommer ikke ut i verden og kan bli forsinket med videreføring av studiene sine. Folk med internasjonale jobber og folk som er avhengig av å reise på møter, konferanser, seminarer og messer rundt om i verden, får ikke gjort jobben sin, etc. Det er flere hundre tusen nordmenn som ikke har pass, og det er rett og slett uakseptabelt. Vi står nå midt oppe i en passkrise, en varslet passkrise.

Vi ser at regjeringen og ministeren skylder på passleverandøren. Ja, det stemmer at det er vanskelig å få tak i nok pass, men det burde regjeringen ha tenkt på før. Dette er en varslet krise. Det er faktisk mulig å være forberedt, for vi visste at mange nå ville ut på utenlandsreise etter at Norge har vært stengt i flere år på grunn av koronakrisen. Folk har vært forhindret fra å reise, og da er reiselysten ekstra stor. Politiet har også oversikt i passregistre om når passene går ut på dato. Allerede i fjor høst burde regjeringen sørget for å ha bygd opp et tilstrekkelig lager og tilstrekkelig kapasitet for utstedelse av pass, slik at man sørget for at de som kom til å søke i år, ville få passet sitt i tide. Det gjorde dessverre ikke regjeringen. Justisministeren sier at man jobber med saken, og at de snur alle steiner for å løse passkrisen.

Et forslag regjeringen jobber med, som faktisk er imponerende, er å inngå avtaler med andre land om at nordmenn kan få reise dit uten pass. Jeg antar at regjeringen prioriterer å inngå avtaler med typiske sommerdestinasjoner som er populære ferieland for folk flest, slik som f.eks. Spania, Hellas og Tyrkia. Ferien nærmer seg, så det haster med å inngå slike avtaler. Vi vet at Tyrkia på eget initiativ allerede har foreslått dette overfor den norske regjeringen, dvs. at nordmenn kan reise dit på ferie uten pass. Jeg forventer at både Tyrkia og det norske folk får et svar fra regjeringen, og at svaret bør være positivt og komme i god tid før sommerferien, slik at det i hvert fall går an å reise til Tyrkia uten pass. Så får vi se hvilke andre forslag og avtaler regjeringen kommer opp med. Det kan bli interessant å se hvilke land vi til slutt får en avtale med.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Tor André Johnsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Sveinung Stensland (H) [15:55:35]: Jeg tror ikke jeg trenger å utbrodere konsekvensene av at folk ikke får tak i pass mer enn det saksordføreren nettopp har gjort, men dette er en situasjon som selvfølgelig krever en løsning, og denne løsningen er ikke bare enkel. Det som er interessant, er å høre forklaringen fra departementet på hvorfor situasjonen er som den er. Hvis en ser på svaret til Stortinget i februar, da representanten Njåstad stilte et spørsmål, var det den forrige regjeringens skyld, og problemet var nedleggelse av passkontorer, men det er en helt annen forklaring vi får i dag. Forklaringen er nå tilgjengelig på ressurser.

Høyre mener selvfølgelig en må gjøre alt en kan for å få dette i orden, og jeg er helt overbevist om at regjeringen gjør akkurat det nettopp nå, men vi mener vel i likhet med de andre partiene at kanskje mer kunne vært gjort før. Samtidig er det helt klart også slik at vi har fått en slags ketsjupflaskeeffekt når så mange ikke har reist

på flere år, og mange igjen begynner å sjekke om de har pass. Når det er sagt, stiller vi oss bak komiteens tilråding.

I tillegg har det kommet en rekke nye, løse forslag. En kan stille spørsmål ved hvorfor en har komitébehandling når det kommer så mange løse forslag rett før saken skal til behandling i Stortinget, men Høyre har i alle fall sett på forslagene som har kommet, og vi kommer til å støtte forslagene nr. 6–12, som jeg vil tro vil bli fremsatt av Venstre ganske snart.

Jeg vil bare understreke at det finnes ingen raske løsninger her, men når vi ser hvordan også andre nordiske land har gjort seg avhengige av én produsent, er det all grunn til å sette spørsmålstegn ved om det er godt nok for fremtiden.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [15:57:32]: Det er åpenbart at både nordmenns og andres reisebehov og -ønsker etter pandemien har gitt noen utfordringer som er en del av forklaringen. Det er viktig å si at både regjeringspartiene og regjeringen deler engasjementet til forslagsstillerne i saken for å finne tiltak som kan redusere ventetiden for å få nytt pass eller ID-kort. Samtidig er det viktig å understreke, som for så vidt saksordføreren var inne på, at statsråden har engasjert seg sterkt i saken, og at allerede 4. mars, en god stund før representantforslaget kom, fikk POD i oppdrag å iverksette konkrete tiltak som kunne bidra til at man raskere kunne få ned ventetiden for pass. Det var et ønske om lengre åpningstid og åpningstid i helgen, og dette kom på plass flere steder i landet, eksempelvis i Oslo, med åpningstid på kvelder fram til kl. 23 og åpningstid i helgene også. Det at man har fått bedre samordning på timer har også forenklet og økt kapasiteten, i likhet med bestilling av utstyr og andre tiltak som er gjort.

Så er det ikke blitt spesielt mye lettere etter at det forsvant 60 passkontorer under den forrige regjeringen. Derfor har denne regjeringen signalisert at man har behov for og ser for seg at man i framtiden skal kunne ha flere passkontorer, altså gjenåpne passkontorer.

Statsråden har også før representantforslaget ble fremmet, vært i dialog med passprodusenten for så godt som mulig å motvirke utfordringene man har hatt med tilgang på materialer internasjonalt.

Så er det faktisk viktig å huske at det ikke er alle forhold i verden man rår ene og alene over. Det handler eksempelvis om leveransene av viktige komponenter, det være seg mikrochiper eller andre, til pass og ID-dokumenter, globalt etterslep på pass i mange andre land under pandemien, og ikke minst krigen i Ukraina samt langvarig nedstenging av byer som Shanghai i Kina. De som har litt oversikt over global transport, skjønner at når Shanghai er stengt, har det konsekvenser både for

produksjon og for logistikken internasjonalt. Et norsk pass er unikt når det gjelder både mikrochip, papir og andre sikkerhetselementer. Det er med andre ord ikke et hvilket som helst slags papirdokument som skal produseres av hvem som helst og av hva som helst.

Til dem som sier at dette måtte man da ha visst eller forstått på forhånd: Ja, noe burde man faktisk ha sett før denne regjeringen tok over. Min uærbødige påstand er at man burde ha visst det tidligere når det gjelder tilgjengelighet for utstedelse av pass i Norge. Det har denne regjeringen gjort noe med, og vil fortsette med det, i motsetning til hva som var realiteten tidligere. Når det gjelder den internasjonale situasjonen og tilgang på råvarer og passprodusenter: Ja, denne regjeringen sier at dette vil den gjøre noe med, den gjør noe med det, og det er et poeng å gjøre noe når det gjelder å bygge opp et lager av passbøker og nasjonale ID-kort. Det er ikke spesielt lurt å gjøre det akkurat nå, da det vil gå inn i den samme produksjonslinjen som brukes for dem som nå venter på pass, men det er åpenbart at det burde ha vært på plass tidligere. Norge hadde knapt noe lager av blanke passbøker, og lagerbeholdningen av både nødpass og nasjonale ID-kort var altfor lav til å møte etterspørselen etter pandemien.

Situasjonen vi står overfor nå, har avslørt at beredskapen har vært sårbar. Denne regjeringen har gjort og vil gjøre grep for at dette ikke skal oppstå igjen. Da bør det også være til ettertanke hvordan man vurderte denne typen problemstillinger tidligere.

Som representanten Stensland nevnte, er det fremmet 19 løse forslag i saken. Uten å gå inn på enkelte av dem tror jeg nok at en av refleksjonene som representanten Stensland gjorde seg, nemlig at det ikke er noen enkle løsninger over bordet her, kanskje kan være verdt å ta med seg i forbindelse med flere av forslagene som er fremmet av forskjellige.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [16:02:11]: Den situasjonen vi står oppe i, er svært alvorlig. Det er hundretusenvis av borgere i Norge som ikke får identifikasjonspapirer. De får ikke ID-kort, og de får ikke pass. Det betyr, nå når ventetidene er så lange, at familier, som ikke har kunnet dra på utenlandsferie på flere år, må avlyse. Studenter som skal studere i andre land, har store utfordringer. Mennesker som ønsker å besøke familie-medlemmer i andre land, som kanskje ikke har gjort det på flere år på grunn av pandemien, mister den muligheten. Små barn, som må fornye passet annethvert år, sliter. Ventetiden er så lang at man skal være heldig om man får pass i år hvis man ikke har bestilt time. Det betyr at barn som må fornye passet annethvert år,

egentlig burde stilt seg i kø igjen med en gang de får pass, og stå i kontinuerlig passkø for i det hele tatt å være sikker på at de kan reise til utlandet.

Det denne saken viser, er at vi er svært sårbare når vi har belaget oss på kun én produsent av norske pass, én produsent i Frankrike, som nå sliter på grunn av svikt i de internasjonale leverandørkjedene. Vi kan ikke være så sårbare at vi ikke engang kan gi våre egne borgere identifikasjonspapirer innenfor en rimelig tid.

I denne saken har vi etterlyst kreativitet og handlekraft. Var det noe Koronakommisjonens rapport viste, var det nettopp at en av nøklene til at vi kom oss godt gjennom pandemien, var at vi hadde kreativitet og handlekraft, både i regjering og i storting. Så vi etterlyste en idédugnad hos regjeringen for å komme med kreative løsninger på passkrisen. I dag har vi 19 løse forslag med kreative løsninger fra partiene her på Stortinget. Vi har bl.a. foreslått at man skal se på muligheten for å kombinere ulike legitimasjonspapirer, se på muligheten for å gjøre ID-kort billigere eller gratis for å ta unna køene og se på om man kan ha elektroniske løsninger på samme måte som vi har elektronisk førerkort eller koronapasset. Med andre ord er det mange ting som er verdt å diskutere, men i denne idédugnaden har det ikke kommet inn ett forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet til behandling i denne saken, og da kan man jo stille seg spørsmålet om de har vært for passive.

Det er ingen som legger skyld på regjeringen alene i denne saken. Det er mye som har vært utenfor regjeringens kontroll, som en konsekvens av pandemien eller krig i Europa. Det tror jeg alle har full forståelse for, så det er ingen som skylder på regjeringen for den stormen som er ute på sjøen nå, men det er regjeringens ansvar hvordan man velger å navigere gjennom denne stormen. Vi ønsker oss mer kreativitet og at de kreative løsningene selvfølgelig hadde kommet på bordet på et tidligere tidspunkt. Jeg er glad for at det har blitt gjort noe, jeg er glad for at regjeringen sender signaler om at de vil jobbe enda mer for å løse denne utfordringen, men skulle ønske at Stortinget hadde blitt involvert på et tidligere tidspunkt. Man har jo vist med denne saken i dag at man har en rekke kreative forslag man kan vurdere.

Med dette tar jeg opp SVs forslag i denne saken og har en kort stemmeforklaring: Vi kommer til å støtte alle de løse forslagene som er fremmet her.

Presidenten: Da har representanten Andreas Sjalg Unneland tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [16:06:21]: Nordmenn er som folk ellers i verden helt avhengig av å ha gyldig pass og nasjonale ID-kort, både som reise- og identitetsdokumenter. At vi står i den situasjonen vi gjør nå, skyldes flere faktorer, som etterspørsel, globale trender som

følge av to år med pandemi og råvaremangel for produksjon. Men det er også slik som Klassekampens redaktør Marit Skurdal i dag skriver på lederplass, at til grunn for passkrisen ligger også en rekke politiske beslutninger. Blant annet har Norge gitt et fransk selskap oppdraget med å lage identitetspapirer for nordmenn, og i tillegg la Solberg-regjeringen ned nesten halvparten av landets passkontorer. Når passene endelig er produsert og klar for utsendelse, skjer det i et postsystem uten A-post, som forsinker leveringen ytterligere. Det er ikke bare råvaremangel som gjør at nordmenn mister ferien i år, det er også tidligere politiske beslutninger tatt i denne salen.

Det er likevel viktig at vi får på plass gode løsninger som kan bidra til å løse den krisen vi står i, både på kort og på lang sikt. Råvaresituasjonen er det vanskelig for oss i denne salen å gjøre noe med, og det samme gjelder de globale forsyningskjedene. Likevel mener Rødt at det finnes flere muligheter for løsninger som bør vurderes. Derfor fremmer Rødt en hel rekke forslag om at regjeringen skal finne løsninger i dag, bl.a. ber vi regjeringen øke antall steder som utsteder pass i Norge. Det kan også tenkes andre løsninger her, eksempelvis at man gir flere steder mulighet til å utstede pass et par ganger i måneden. Ambulerende utsendelse av pass i distriktene bør også vurderes nærmere og ses nærmere på, slik at man slipper å reise langt på såkalt pass-safari. Her har man allerede eksempler, bl.a. med disse «passbussene», som man bør styrke.

Samtidig er det viktig at vi tenker langsiktig. Pass er et kritisk dokument som vi faktisk er helt avhengig av å ha, ikke bare for at folk skal kunne reise på utenlandsreiser, men også fordi pass for mange er den eneste gyldige legitimasjonen de har tilgjengelig. Derfor er det helt nødvendig å tenke på hvordan vi skal sørge for en bedre passberedskap i tilfelle framtidige passkriser inntreffer.

Måten vi produserer pass på, er også en veldig sårbar modell, noe denne krisen viser oss. Vi har ikke noe beredskapslager med komponenter, vi har ingen egen produksjon, og det kan ta lang tid å starte opp i krisetider. Vi trenger en mer robust modell for passproduksjon, vi må tenke mer «just in case» i stedet for bare «just in time», noe som også ble tatt opp på Debatten i NRK tidligere denne uken. Norge er per nå helt prisgitt en eneste leverandør av pass og nasjonale ID-kort, og jeg ser på det som problematisk. Når Thales AS, som står for produksjonen av norske pass, får problemer med produksjonen, viser det seg nå hvor sårbar denne infrastrukturen er.

Derfor fremmer Rødt to forslag. Det ene er om at regjeringen bør se på muligheter for å inngå kontrakter med flere produsenter, slik at vi ikke lenger legger alle våre egg i én kurv. I tillegg fremmer vi et forslag om å

opprette kriseberedskap for pass, og dermed også sikre at passberedskap får en høyere prioritet dersom en krise som denne skulle inntreffe i framtiden.

Jeg vil på det sterkeste oppfordre regjeringen til å se nærmere på disse og andre muligheter for å kunne sikre nødvendige leveranser av pass, nasjonale ID-kort og andre gyldige identifikasjonsdokumenter i framtiden. Jeg håper stortingsflertallet vil slutte seg til flere av våre forslag her i dag.

På vegne av Rødt vil jeg avslutningsvis varsle at vi kommer til å støtte alle de løse forslagene som ligger her i dag, og jeg tar med det også opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Tobias Drevland Lund har tatt opp de forslagene han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [16:10:19]: Det er alvorlig at det er så utfordrende å få tak i pass og ID-kort i Norge. Dette er et sikkerhetsproblem som begrenser folks frihet. Etter to år med begrenset frihet er folk selvfølgelig ivrige etter å kunne reise igjen. Ferieturer, familiebesøk, familiearrangement, jobbreiser m.m. gir en opplevelse av verdi for den enkelte.

Nå er det ingen helsefaglige grunner til at folks bevegelsesfrihet skal begrenses. Det er snakk om kapasitetsproblemer og dårlig planlegging, som fører til at folk ikke får forlate og gjeninntrå landet som de ønsker. Det står seg ikke opp mot de rettighetene vi har som borgere, for det er faktisk ganske alvorlig at en på den måten vil begrense folks mulighet til å bevege seg som en ønsker.

Folk må kunne legitimere seg, og ikke alle har sertifikat. Uten muligheten til å legitimere seg mister en tilgangen til banktjenester, enkelte offentlige tjenester, adgangen til å hente rekommanderte brev, post m.m. DNB har begynt å stenge kontorer for dem som ikke har godkjent legitimasjon og kan legitimere seg. Det er varslet en krise, og regjeringen har hatt god tid på seg til å komme med tiltak for å avbøte situasjonen. Krisen har fått lov til å vokse seg større og større uten nevneverdig krisehåndtering av regjeringen.

Siden Venstre fremmet forslaget i mars om å redusere passkøene, har vi hatt stadig flere nye problemer med passleveransene. Mye står og faller på produsentene, som ikke får tak i det de trenger for å lage pass, men folk forteller fortsatt om lange køer og ukevis med ventetimer før de får passtimen.

Det er regjeringens ansvar å evne å gire opp og gire om. Jeg synes regjeringen er svært sent ute med tiltakene de setter i gang. Det er rett og slett ille og for sent. For eksempel satte justisministeren først nå i mai i gang med å sende forespørsler til andre europeiske land for å inngå avtaler om innreise uten pass og ID-kort. Det er åpenbart altfor sent. Samtaler med andre land burde ha funnet sted for flere måneder siden da vi ble kjent med at si-

tuasjonen på passkontorene ville bli kritisk. Regjeringen handler for lite, for tregt, og derfor krever Stortinget hastetiltak nå. Venstre fremmer derfor flere konkrete forslag til løsninger i denne saken.

Når situasjonen er som den er i dag, blir det bingo om en får slippe inn i land utenfor eller innenfor EU og EØS. Da bør regjeringen ta ansvar, lage en oversikt over hvilke land man trygt kan reise til og være sikker på at man slipper inn uten pass og ID-kort.

Vi foreslår at man ser på mulighetene for midlertidig å utvide gyldigheten på utgåtte pass etter dialog med andre land. Vi kunne ha opprettet egne køer for dem som skal hente pass, og passene må kunne hentes fysisk også andre steder, sånn at folk slipper å vente på postgangen. Vi mener at prisen på ID-kort må settes ned, sånn at folk får et insentiv til å velge det framfor pass når de ikke skal reise utenfor Schengen. Likevel er det ikke slik at folk grunnløst bestiller seg ID-kort akkurat nå. Ikke minst må vi sørge for at vi ikke havner i denne situasjonen igjen. Det må opprettes et beredskapssamarbeid med andre passprodusenter sånn at vi i framtiden ikke er avhengig av kun én passprodusent. Dette er bare noen av forslagene som Venstre leverer i dag, for det viktigste er at vi får løst situasjonen, og at det har betydning at det er en inngripen i den enkeltes frihet.

Så har jeg noen kommentarer til det som har vært oppe: Ja, selvfølgelig har dette kommet av noe, men representanten Prestbakmo prøver å kikke bakover. Jeg trodde en regjering skulle løse utfordringer som var i nuet. Blir det hull i båten, og man er i Barentshavet, og vannet renner inn, så er man faktisk nødt til å gjøre noe. Man er nødt til å handle for ellers drukner en. Jeg er ikke helt sikker på om representanten Prestbakmo var klar over at man faktisk er nødt til å gjøre noe med situasjonen når den er der. Man kan ikke skylde på den man kjøpte båten av. Man er faktisk nødt til å handle. Det håper jeg regjeringen faktisk innser i denne saken her – at man er nødt til å handle – for ellers blir katastrofen større.

Venstre tar opp de forslagene som vi har levert og står bak.

Presidenten: Da har representanten André N. Skjelstad tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Emilie Mehl [16:15:07]: Jeg vil starte med å si at jeg ser svært alvorlig på den situasjonen norske borgere som trenger pass, nå har havnet i.

Regjeringen setter inn alle krefter for å finne tiltak som kan forbedre situasjonen, så langt det er forhold vi rår over. Dessverre er ikke norske borgere alene om å oppleve problemer med å få pass tidnok til ferien, og norske myndigheter er heller ikke alene om å føle på konsekvensene av pandemi og krig i Ukraina. Passproblemene vi nå ser i flere europeiske land, springer ut av

de samme globale utfordringene. Produksjonsprosesser og innsatsfaktorer, bl.a. enkelte råvarer, er spesialtilpasset de forskjellige passenes utforming og kvalitet og er sårbare for den typen utfordringer vi nå opplever. Det må vi ta med oss videre og jobbe bedre med beredskap.

På verdensbasis leverer Thales pass til flere titalls nasjoner, herunder Norge, Sverige, Finland, Frankrike og Sveits. Mangelen på råvarer og komponenter for produsent skyldes både virkningen av krigen i Ukraina og en ny nedstengning av store utskipningshavner i Shanghai. Dette er etter hvert godt kjent, men det er viktig for meg å presisere at situasjonen vi står i nå, ikke er særnorsk. Det er mange land som etter pandemien opplever ekstraordinært store etterslep og stor etterspørsel etter pass, og det har vist seg krevende for produsenten å få kapasiteten opp på maks igjen etter to år med nedbemanning.

Hvert land må iverksette nødvendige tiltak ut fra egne utfordringer og behov, men det er utopi å tro at raske og enkle løsninger kan kompensere for de sikreste dokumentene norske myndigheter produserer, og vi må også ha med oss en ansvarlighet i de løsningene vi velger.

Komiteen er godt kjent med at det allerede i mars ble satt i gang omfattende tiltak for å håndtere utfordringene som da var under oppseiling ved norske passkontorer. Den 4. mars ga jeg Politidirektoratet i oppdrag å iverksette konkrete tiltak for å avhjelpe situasjonen på kort og mellomlang sikt. Det ble umiddelbart fulgt opp i samråd med politidistriktene med bl.a. tilpasninger i bestillingssystemet, utvidede åpningstider og ekstraordinære rekrutteringsprosesser. Den gangen ble det ansett at de tiltakene var tilstrekkelige for å møte de utfordringene vi da var kjent med. Det viste seg ikke å være tilfellet. 20 dager senere, den 24. mars, fremmet Venstre forslaget som vi nå behandler i Stortinget.

Den 8. april meldte Politidirektoratet at antall søknader oversteg produsentens produksjonskapasitet, og at det i tillegg var risiko for at antall bestillinger i kø hos leverandøren ville overstige antallet søknader systemet var dimensjonert for. Derfor ble en ny tiltakspakke iverksatt like etter påske. Denne innebar at adgangen til å søke om både pass og ID-kort ble fjernet, noe man tidligere kunne gjøre samtidig, kombinert med en oppfordring om å velge ID-kort framfor pass dersom det er umulig å vente til høsten.

Denne tiltakspakken reduserte etterspørselen med om lag 165 000 dokumenter. Over 40 pst. av søknadene gjelder nå nasjonale ID-kort, som i henhold til Politidirektoratets rapportering fortsatt har mye kortere leveringstid enn pass. Jeg er glad for at ID-kortordningen, som ble innført så sent som i november 2020, har hjulpet mange, selv om det ikke er nok.

Etterspørselen var i april langt høyere enn forventet, samtidig som produsentens kapasitet viste seg å være lavere enn forventet. Produsenten er i henhold til kontrakten med politiet forpliktet til å produsere inntil 1 500 nasjonale ID-kort og 4 200 pass daglig. De klarer ikke å levere det, selv om det ikke er noen øvre begrensning i kontrakten, så vidt jeg er kjent med.

I mai er derfor situasjonen enda mer krevende, slik at det også har vært nødvendig å endre vilkårene for nødpass og såkalt prioritert produksjon av ekspresslevering av pass og ID-kort for å ha nok til dem som trenger det mest. Dette gjelder også de som søkte om pass og bestilte reise før 28. april.

Til tross for tiltakene for å øke kapasiteten i politidistriktene opplever mange lange ventetider når de skal møte til timen og hente passet sitt. POD er særskilt bedt om å sikre effektiv logistikk, kapasitet og informasjon rundt publikumsoppmøtene nå framover, men noe kø vil dessverre folk måtte regne med.

Dem vi ikke får hjulpet med de iverksatte tiltakene, er særlig de som nå ikke får time i det hele tatt før sommeren. Derfor har Justisdepartementet sammen med Utenriksdepartementet satt i verk et arbeid for å forespørre Schengen-land om muligheten for å godta førerkort eller utgåtte norske pass som legitimasjon. Tilsvarende forespørsel er sendt Canada, Storbritannia og USA, og jeg kan videre opplyse om at Utenriksdepartementet mandag ettermiddag mottok en note fra den tyrkiske ambassaden om at Tyrkia vil vurdere å gi norske borgere innreise med gyldig nasjonalt ID-kort. Dette følges nå opp.

Jeg kan si til slutt at jeg skulle ønske at de forslagene som fremmes her i dag, ville ha løst situasjonen. Jeg setter pris på kreativiteten som er utvist fra Stortinget, selv om vi har jobbet med mye av det samme i regjeringen. Vi er åpne for alt som kan hjelpe her.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sveinung Stensland (H) [16:20:24]: I sitt innlegg fremholder justisministeren at det er en utopi å tro på at det finnes enkle løsninger i denne saken. Hvis vi spoler tilbake til februar – da hadde justisministeren vært justisminister i fire måneder – stilte representanten Njåstad et spørsmål om hva som skulle gjøres, fordi det var vanskelig å få tak i pass. Løsningen som kom fra departementet i februar, var å åpne flere passkontorer. Så gikk det én måned, og så tok justisministeren inn over seg at dette var et problem. Er justisministeren enig i at man kanskje kunne vært litt mer nøye da man svarte Stortinget i februar? Da hadde man kanskje kommet litt raskere i gang med denne problemstillingen.

Statsråd Emilie Mehl [16:21:08]: Spørsmålet fra representanten Njåstad dreide seg om status på ventetid og hvordan regjeringen ville gi et bedre tilbud til folk når det gjelder pass, fordi han ikke klarte å få seg en passtime i sitt nærområde. Han foreslo at lengre åpningstider kunne vært bra for å sikre kortere ventetid. Jeg svarte da at forrige regjering, bestående av bl.a. Høyre og Fremskrittspartiet, la ned 64 passkontorer. Det er veldig mange som har fått lengre reisevei. Det har også ført til at noen ikke har et passkontor i det hele tatt i sitt nærområde, noe representanten Njåstad faktisk hadde.

Regjeringen begynte allerede i november med å se på åpningstidene og tiltak for å sikre tilgjengeligheten for folk når det gjelder det å ha tilgang til et passkontor. Dette spørsmålet dreide seg om noe annet enn det vi står i nå, nemlig en krise som bl.a. skyldes mangel på leveranse av materialer og en veldig høy pågang.

Sveinung Stensland (H) [16:22:05]: Statsråden gikk ikke inn i de bakenforliggende problemene i februar; da har vi fått konstatert det. Men en annen ting jeg lurer på: Ville det vært lettere å få tak i pass i Norge i dag, og ville ventetidene vært kortere dersom flere passkontorer hadde vært på plass?

Statsråd Emilie Mehl [16:22:32]: Det jeg gjorde, var å opplyse Stortinget om hva Njåstad faktisk spurte om. Så vidt jeg husker, svarte jeg også ham at noe av det regjeringen så på, var nettopp lengre åpningstider. Her må man ikke blande sammen ting som er ulike. Faktum er at regjeringen har jobbet på spreng med å sikre tilgjengeligheten for at folk skal få seg en passtime – og det har vi gjort i lang tid. Vi har også jobbet for at vi skal få flere passkontorer, etter at forrige regjering la ned mange passkontorer.

Vi hadde ikke klart å levere flere pass nå om vi hadde hatt flere passkontorer, men det kan hende at det er noen som hadde sluppet å reise så langt for å få seg en passtime. Nå ser vi at folk må reise på kryss og tvers over hele Norge. Jeg har bedt Politidirektoratet om å utrede om det kan være et godt tiltak å opprette flere passkontorer, sånn at flere får et passkontor nærmere seg selv, og sånn at man også kan ha en bedre beredskap på å legge ut passtimer og avlaste systemet på den måten.

Tor André Johnsen (FrP) [16:23:46]: Jeg synes det er viktig at vi har en debatt på riktige premisser og riktige fakta, og slik jeg forstår min forgjenger fra Høyre her, og slik jeg oppfattet ministeren i NRK-debatten på tirsdag, er hovedproblemet i den meget alvorlige situasjonen vi står midt oppe i nå, ikke antallet passkontorer, ikke hvor passkontorene ligger – det er problemer med råvarer, og at en ikke får tak i et tilstrekkelig antall pass, altså ikke

antallet passkontorer. Det var i hvert fall sånn jeg oppfattet ministeren. Hun får korrigere meg hvis jeg tar feil.

Jeg lurer også på hvorfor regjeringen ikke var bedre forberedt og sørget for å bygge opp et tilstrekkelig lager av pass. Det skyldes kanskje at ministeren i utgangspunktet trodde at problemet var antallet passkontorer, og ikke helt forsto at problemet var antallet pass og tilgangen på pass, ikke den distriktsdebatten som Senterpartiet vanligvis fokuserer på.

Statsråd Emilie Mehl [16:24:44]: Representanten har helt rett i at hovedproblemet nå ikke er antallet passkontorer, men regjeringen, med Senterpartiet og Arbeiderpartiet, mener fortsatt at det er viktig at vi har tjenester som er nær folk i hele landet. Det kan Høyre og Fremskrittspartiet gjerne være uenig i, men vi mener at det å ha et passkontor som ikke er for langt unna, er bra. Vi så, f.eks. på det sentrale Østlandsområdet, at man la ned en rekke passkontorer for heller å bygge opp enorme enheter, hvor det blir mange folk som står i kø, og mye trykk inn mot ett punkt. Det er en litt annen sak, men jeg mener det er veldig viktig å sikre folk tjenester nær der de bor.

Når det gjelder forsyningen av og beredskapslager med pass, mener jeg helt klart at det er en erfaring vi må ta med oss. Regjeringen satte ned en totalberedskapskommisjon like etter jul, for vi mener at den forrige regjeringen fokuserte altfor lite på beredskap og forsyningssikkerhet. Vi må se på hva slags varer det er vi trenger å ha på lager for en nødsituasjon. Dette er noe av det det er naturlig at de skal se på. Dette har høy prioritet i regjeringen.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [16:25:53]: Jeg er glad for at ministeren setter pris på kreativiteten her i Stortinget for å løse passkrisen. Jeg er enig i at mange av disse tiltakene ikke vil løse problemet på kort sikt, men vil kunne bidra til å løse det på lengre sikt.

Dette har vært en varslet krise. I januar var ventetiden for pass i Oslo fem måneder – og siden har det bare blitt verre. En av de kreative løsningene, som ministeren også sier at de er godt i gang med, er å snakke med andre Schengen-land om hvorvidt man kan bruke andre identifikasjonspapirer for å kunne legitimere seg og dermed kunne reise, men dette er nettopp den typen løsning man kunne ha startet med på et tidligere tidspunkt, hvis man ikke hadde vært så passiv som man har vært i denne saken.

Mitt spørsmål til ministeren er: Når kontaktet man andre land for å spørre dem om man kan bruke andre identifikasjonspapirer, og er ministeren nå enig i at dette er et arbeid man kunne ha startet opp tidligere, noe som ville bidratt til at flere hadde kunnet reise til andre land?

Statsråd Emilie Mehl [16:26:59]: Det gjorde vi i midten av mai, og det var etter at vi ble kjent med at situasjonen var enda mer alvorlig enn det først hadde blitt gitt uttrykk for fra produsenten Thales. Jeg har selv hatt et møte med Thales, for det er veldig viktig å være helt tydelig overfor dem på at vi forventer at de kan levere så mange pass som overhodet mulig til Norge. De får dessverre ikke gjort noe mer enn nettopp det, men det har vært en helt tydelig forventning fra regjeringen og direkte fra meg til dem.

Det å inngå den typen bilaterale avtaler som vi nå ønsker å prøve, har noen baksider – det har noen sikkerhetsutfordringer. Det er nok mer nærliggende å se for seg at utgåtte pass kan tas i bruk, enn førerkort, for førerkort dokumenterer f.eks. ikke statsborgerskap. Dette er hensyn vi må veie opp mot hverandre. Akkurat nå er det viktig å se på alle mulige løsninger for at folk skal kunne reise i sommer.

Tobias Drevland Lund (R) [16:28:10]: La meg først si at jeg er glad for at statsråden slår fast at det er viktig å ha tjenester nær folk, også passkontorer. I så måte gleder jeg meg også til at regjeringen skal legge fram planene for nærtjenestesenter, som bl.a. skal utstede pass.

Statsråden svarte undertegnede den 1. juni, i forbindelse med et skriftlig spørsmål, at det kan være «relevant å vurdere om det er behov for å stille noen ekstra krav til leverandørens robusthet i produksjonslinjen i fremtidige avtaler». Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Hvilke slike krav er det statsråden ser på og nå vurderer?

Statsråd Emilie Mehl [16:28:47]: Nå er vårt absolutte hovedfokus å løse de akutte utfordringene vi står i. Så må vi ta med oss de lærdommene vi som land får, fra både koronapandemien og de passutfordringene vi nå får. Det er for tidlig for meg konkret å gå inn og avgrense videre en sann type utredning eller bestilling, men det er naturlig å se for seg at det ville vært mer robust hvis vi f.eks. hadde hatt flere passbøker på lager. Så vidt jeg vet, er det noen forslag i dag som går på det. Det er vanskelig å få bygd opp det før man kommer på overskuddssiden, for hvis vi nå skulle begynt å bygge opp et beredskapslager, ville vi jo ha tatt av den produksjonen vi trenger for å gitt ut flest mulig pass, men det er slike ting jeg mener det er grunn til å se på. Vi må kanskje også stille større krav til leverandørene om å forsikre oss om at det er flere alternativer for forsyning, hvis det er mulig.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:30:07] (komiteens leder): Dette er en interessant debatt. For det første er

det ikke mangel på kreative forslag fra oss i opposisjonen. Noen er bedre enn andre, og noen gjentar hverandre. Men disse 19 forslagene viser egentlig eksempler på hva justisministeren kunne ha gjort, kunne ha foretatt seg, for å møte den krisen vi står i – for det er en krise. Det er tusenvis av norske borgere, tusenvis av nordmenn, som ikke får gjennomført de ferieplanene de hadde ønsket for seg og sin familie, og det etter to år med pandemi. Det er en situasjon som mange synes er håpløs, og som rammer folk flest der ute. Det er en realitet jeg ikke opplever at regjeringen i tilstrekkelig grad tar inn over seg.

Når statsråden fra denne talerstolen henviser til mars, da det ble satt inn tiltak, er det virkelig nødvendig å påpeke det åpenbare – som også SV var inne på i sin replikk – at dette i høyeste grad er en varslet krise man burde ha sett komme, men allikevel har ignorert. Etter to år med pandemi, og når vi vet at det er kort levetid på pass for barn, for de minste, og derav behov for å fornye pass, fremstår det komplett utrolig at man ikke har sett dette problemet komme – og at man ikke har møtt det med de nødvendige tiltak for å sørge for at man fikk på plass pass til borgerne foran det som egentlig er den første fulle ferien vi har hatt etter korona.

Vi har noe som heter passregisteret, og det er et veldig flott register. Det viser hvor mange pass som er utstedt, det viser hvor mange som har ugyldig pass, eller som kanskje ikke har pass av andre årsaker. Disse tallene har vært tilgjengelige for Justisdepartementet og for justisministeren. Da fremstår det i hvert fall ikke handlekraftig når justisministeren setter inn tiltak i mars for noe vi alt i mars året før visste kom til å komme. Det er det som betegner denne saken. Gang på gang på gang: I stedet for å ta grep, rydde opp og ta ansvar kommer man med unnskyldninger, skylder på andre og springer etter toget. (Presidenten klubber.) Det er trist for norske borgere som ønsker seg ferie.

Presidenten: Taletiden er ute.

Presidenten ber om at talerne respekterer taletiden, som er på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [16:33:30]: Jeg har lyst til å følge opp det med departementets påstand om at tiltakene som blir foreslått i representantforslaget, allerede er gjennomført. Jeg må si jeg synes det høres litt rart ut, for vi vet jo at det er stor forskjell fra sted til sted. Avhengig av hvor man søker i Norge, er det tydeligvis forskjellig kapasitet, og ressursene er fordelt forskjellig fra sted til sted. Noen steder i landet er det ikke noe problem å få pass. Andre steder i landet er det store problemer og enormt lang ventetid.

Vi vet også at det faktisk er mulig å betale seg ut av køen. Jeg kjenner selv til personer som har søkt om pass

på Hamar, og som ville fått ferien ødelagt om de skulle ventet alle de ukene det ville ta å få pass. Det var ikke et alternativ; da hadde det ikke blitt noen ferie. Alternativet var faktisk Oslo. Der var det mulig å betale litt ekstra, så kunne man få pass på timen. Det er et meget interessant eksempel som viser at dagens regjering, som vi ville tro er veldig opptatt av likhet, av de svake og de som har dårlig råd – en sosialistisk regjering som forfekter de prinsippene – tydeligvis favoriserer og har bygd opp et offentlig system hvor de rike og de som har tid, kapasitet og ressurser til å kunne reise inn til Oslo, kan betale seg ut av køen. Det er virkelig fascinerende, og det er helt utrolig at det er en Arbeiderparti–Senterparti-regjering som går i bresjen for det.

Ellers vil jeg si – og jeg sa det kanskje i stad – at jeg er veldig glad for at ministeren følger opp det å kunne reise uten pass. Det er godt å få høre at USA, Canada og Storbritannia også er med på listen til regjeringen. Jeg vil også tro at de følger de populære ferielandene, de mest attraktive, som er England, Spania, Tyskland, Polen, Hellas, Tyrkia, Italia og Nederland. Så vidt jeg har klart å finne ut, er det blant de mest populære ferielandene i Europa. Jeg vil også forvente at regjeringen sier ja til de landene som allerede har sagt ja, som Tyrkia, som faktisk har henvendt seg til norske myndigheter på eget initiativ.

Så må jeg fortsatt utfordre ministeren på det med passregistret. Jeg kan ikke forstå at regjeringen ikke har vært mer føre var her. Vi vet at politiet sender ut SMS-varslings seks måneder før passet går ut, og en ny påminnelse etter tre måneder, så politiet har hatt full kontroll. Politiet har visst at dette ville bli et problem. Hvorfor har da ikke regjeringen handlet? Hvorfor har ikke regjeringen sørget for at de har hatt tilstrekkelig antall pass? Som vi heldigvis har fått avklart, er ikke problemet antallet passkontor. Det er ikke et problem med antallet lensmannskontorer. Det er ikke et problem hvor de lensmannskontorene eller passkontorene ligger. Det er tilgangen på pass. Når man da visste at mange skulle fornye passet nå fram mot våren, burde regjeringen vært føre var, og det var de dessverre ikke. Jeg har ikke fått noe godt svar på hvorfor de ikke har fulgt med, men sovet i timen.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [16:36:42]: Jeg må få lov til å takke forrige taler for oversikten over de mest populære feriemålene i verden. Det er jo nyttig informasjon.

Det er interessant å lytte til f.eks. representanten Amundsen når han påpeker at problemet var kjent i mars 2021. Ok – hvis problemet var kjent i mars 2021, hvorfor ble det ikke da bestilt pass av daværende regjering, eksempelvis? Det var faktisk passkø våren 2021, så vidt jeg kan huske.

Det er viktig å nyansere mellom passkø og det å få pass. Det at det er ventetid på et passkontor, kortere et sted og lengre et annet sted, handler bl.a. om tilgjengelig kapasitet. Når en tenker på hvor mange passkontorer det er i østlandsområdet, uten at jeg skal løfte østlandsområdet, for alt i verden, er det faktisk sånn at i østlandsområdet, der det er størst trøkk for å få pass, øker køen for å få time – og så er det ventetid for å få pass. Det er viktig å skille snørr og barter, som det litt folkelig heter.

Venstre gjorde et forsøk på en maritim analogi om at når det er hull i båten, må man tette båten. Jeg er sikker på at Venstres representant husker reklamen som avsluttet med: Du må beise sjarken! Bakgrunnen for det er det enkle bildet av at hvis man ikke tar vare på det man har, går det hull i det etter hvert, og da er det ikke nødvendigvis føreren av fartøyet det går hull i, som ene og alene har ansvaret for at det skjer.

Så skal vi forlate det maritime. Det er pekt på at det er fremmet 19 forslag i dag. Ja, det er det. Det bærer åpenbart preg av god kreativitet og antydning til idédugnad, og det skal man ta med seg. Jeg registrerer også at statsråden har vært innom flere av de samme elementene. Jeg kan vise til f.eks. forslag nr. 6, fra Venstre, der man ber om

«en lett tilgjengelig og oppdatert oversikt over hvilke Schengen-land nordmenn kan reise til uten pass eller ID-kort, og hvilke land som fortsatt krever slike dokumenter ved innreise».

På Utenriksdepartementets nettside er reiseinformasjon til hvert land oppdatert og tilgjengelig, med informasjon om krav til reisedokument, behov for visum, status for, osv. Så det finnes, men det lar seg sikkert gjøre å skaffe et kart.

Og eksempelvis forslag nr. 10, fra Venstre:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at alle får mulighet til å hente ut nye pass hos passutsteder, slik at man ikke må vente på å få passet i posten.»

Den muligheten eksisterer i politidistriktene allerede. Jeg oppfordrer til at man ser litt gjennom forslagene, slik at man har tenkt igjennom at det man foreslår, og eventuelt vedtar, gir tilstrekkelig god mening – etter de gode intensjonene.

Statsråd Emilie Mehl [16:40:04]: Jeg vil takke for en god debatt, som kom på et tidspunkt hvor dette er en veldig krevende sak. Det er fint å vite at regjeringen har det jeg oppfatter som et samlet storting i ryggen når det gjelder å se på hvilke løsninger man kan få til for å avdempne den situasjonen vi står i. Det er ikke helt uten betydning, for en del av de løsningene vi håper kan være aktuelle, er utradisjonelle. De innebærer å ta i bruk nye metoder, og de innebærer at vi må gjøre av-

veininger opp mot sikkerhetshensyn. Når vi f.eks. ber andre land om at nordmenn skal få lov til å reise dit på dokumenter som er utgått, eller som ikke er gyldige, kan de også kreve at vi må akseptere det samme andre veien, og da må vi tenke oss nøye om når det gjelder hvilke land vi eventuelt ønsker å ha slike avtaler med.

Det blir sagt her at vi burde gjort noe i mars 2021. Som forrige taler var inne på, satt ikke vi i regjering i mars 2021. Det var det Høyre som gjorde, og Fremskrittspartiet var et støtteparti. Jeg skulle gjerne sett at man var så framsynt på den tiden at vi ikke hadde vært der vi er nå, men det var altså ikke tilfellet.

Så sa representanten Johnsen at det noen steder i landet ikke er noen problemer med å få pass, mens det er et stort problem andre steder. Det stemmer ikke. Det er den samme passkøen alle sammen går inn i, men det kan være lettere å få seg time noen steder enn andre, og det er en vesentlig forskjell. Når man får time på et passkontor og får bestilt seg pass, vil ventetiden være lik. Det gjelder også muligheten for ekspresslevering, som tidligere har vært en mulighet for politiet. Den er nå, så langt jeg kjenner til, stoppet, og det er nettopp for å unngå at man kommer foran i køen og skaper enda lengre ventetid for andre, når vi nå ikke klarer å levere innenfor vanlig leveringstid.

Det ble også sagt at regjeringen har bygd opp et ofentlig system – jeg husker ikke resten av uttalelsen – men det er ikke vi som har bygd opp det systemet. Det er Høyre og Fremskrittspartiet bl.a., som har sittet i regjering i åtte år, inntil ganske nylig.

Når det gjelder opplistingen av land, nevnte jeg at vi har bedt Schengen-landene og USA, Canada og Storbritannia om tilpasninger. Jeg vil bare understreke at det er usikkert hvorvidt dette vil føre fram, særlig når det gjelder USA, Canada og Storbritannia, som ikke er med i Schengen, og som har svært strenge sikkerhetskrav, men vi forsøker, og vi ser spesielt på de viktigste ferielandene.

Til forslagene: Jeg skal ikke gå gjennom alle, men jeg vil bare advare mot at det blir flertall for forslag nr. 8, «Stortinget ber regjeringen sørge for at politiets SMS-varslinger om utgåtte pass, som ble stanset 31. mars, startes opp igjen.» De ble stanset nettopp for å unngå at personer som ikke trenger pass, men som bare får en varsling og derfor fornyer det, stiller seg i kø nå, slik at det blir enda lengre ventetid for dem som faktisk har et akutt behov.

Tor André Johnsen (FrP) [16:43:15]: Jeg vil takke komiteen for en god debatt. Som saksordfører opplever jeg at det egentlig er stor enighet om målet her og ganske stor enighet om problembeskrivelsen, men kanskje litt forskjellige veier som blir valgt for å komme fram til mål. Noen går litt omveier, og noen går snarveier, så får

vi i hvert fall håpe at det til slutt løser seg, selv om det sannsynligvis tar litt for lang tid.

Hvis det blir sånn som statsråden antyder, at en del land kan begynne å stille motkrav, vil jeg virkelig advare mot det. Det er i hvert fall noe Fremskrittspartiet ville være skeptisk til, hvis vi plutselig skulle slippe inn borgere hit uten at de trenger å ha pass. Da kan vi få en sikkerhetsrisiko. Meg bekjent og så vidt jeg vet, har forslaget fra Tyrkia som allerede ligger på statsrådets bord, ikke noe motkrav. Da ville situasjonen vært helt annerledes. Det er bare en hyggelig gest overfor norske turister, at de kan få komme og sole seg, nyte sommeren, varmen og god Efes-pils uten at de trenger å ha pass. Det er en glad-sak.

Fremskrittspartiet kommer til å støtte alle de løse forslagene. Vi synes våre venner på ytterste venstre fløy har hatt masse gode forslag i denne saken. Det er ikke alltid vi er vant med det. Vi er vant med at Høyre har gode forslag, så det er ikke noe problem å støtte Høyre, men her kommer vi til å støtte alle forslag fra alle partiene i opposisjonen.

André N. Skjelstad (V) [16:44:59]: Det som forundrer meg litt når regjeringspartiene svarer, er at de hele tiden ønsker å se bakover, men det kunne ikke være noen overraskelse at når pandemien på et eller annet tidspunkt ville ta slutt, ville folk kanskje bevege seg litt. Det var kjent i 2021, og så vidt jeg vet overtok denne regjeringen i oktober. Det skulle vært fullt mulig å ta ansvar når det var kjent også da statsråden tiltrådte at dette var en utfordring, og at pandemien forhåpentligvis ville ha sin slutt. Da er det opplagt at en må ta ansvar.

Det er en god øvelse å snakke om 60 færre passkontor, men som jeg også sa i et svarinnlegg litt tidligere i debatten, er det ikke det som er problemet. Nei, det er ikke det som er problemet. Det kan godt hende at det fortsatt bare er trebåter nordpå, det vet jeg for så vidt ikke – det kan godt hende at det er det i Salangen, men de fleste andre plasser er det annet også. Da går det ut på ett om man beiser eller ikke, uansett er det båtføreren som til enhver tid har ansvaret. Det håper jeg også at Senterpartiet er klar over.

Båtføreren i dette tilfellet er Senterpartiet, og da må også Senterpartiet ta det ansvaret når de er om bord i båten. De kan ikke skylde på dem som har vært om bord i båten tidligere. Det handler om ikke å være bakpå. En må faktisk ordne opp når en sitter ved pulten eller fører sjarken, for kommer det vann inn, må det ordnes. Nå kommer det faktisk vann inn i båten, og da forventer jeg at det blir ordnet. Stortinget har vært kreativt og kommet med masse forslag til løsninger. Statsråden burde kanskje på et tidligere tidspunkt sett på de løsningene

for at Stortinget ikke skal pålegge statsråden å se på dem alle.

Presidenten: Representanten Ivar B. Prestbakmo har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får anledning til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [16:47:21]: Jeg skal starte denne korte merknaden med å si at også båter av annet bygningsmateriale enn tre trenger vedlikehold – det var til forrige taler.

Det er slik at det var kjent i mars 2021, slik jeg registrerer. Det som var kjent da, var at folk selvfølgelig ville ønske å reise etter at pandemien var over, og at det ville være et udekket behov for fornyelse av pass. Det kunne forrige regjering ha gjort noe med.

Det denne regjeringen selvfølgelig ikke kunne gjøre noe med, var at det startet en krig i Ukraina, og at det ble nedstengning i Shanghai, noe som hadde konsekvenser for globale transportsystemer osv. Det er på en måte mulig å resonnerer akkurat som man måtte ønske.

Det jeg har lyst til å understreke, er at hvis man skulle stemme for det løse forslag nr. 8, nemlig om å oppheve stans i varsling om utgått pass, vil man altså få dobbelt kø. Da ville man risikere at folk som ikke nødvendigvis trenger pass, stiller seg i kø, så det er en oppfordring til å øke køen – bare sånn «by the way».

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:48:40]: Ærede, om enn litt strenge, president! Som flere har vært innom, er det åpenbart behov for å gjennomgå en del av disse forslagene på nytt, og jeg oppfordrer alle som har fremmet forslag, om å gjøre det. Fremskrittspartiet er i hvert fall innstilt på å støtte samtlige, som vår saksordfører har gjort oppmerksom på.

Dersom noe var kjent i mars 2021, er det vel ikke grunn til å anta at det var noe mindre kjent i oktober 2021. Igjen opplever jeg at man peker tilbake på en statsråd som har sittet tidligere, i dette tilfellet Monica Mæland. Det er derfor litt uforståelig at man fortsetter den praksisen, på samme måte som når man viser til endringer i struktur hva gjelder passkontor, som skjedde under forrige regjering, og som ved flere anledninger ble hevdet var årsak og grunn til problemstillinger rundt pass, noe statsråden i ettertid har måttet omgjøre og trekke tilbake og nå har en helt annen forklaring på.

Det er greit om man tar ansvar selv for den politikken man fører, og ikke bare peker på alle andre. Selv om man kan ha en god tone i denne debatten, er det grunn til å understreke viktigheten og alvoret i det vi snakker om. Det vi snakker om, etter mitt skjønn, er at vi nå har en regjering som bryter Grunnloven § 106 og FN's verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 13, som handler om borgernes rett til å bevege seg ut av

kongeriket og rett til å returnere tilbake til kongeriket. Det er uomtvistelig en av de grunnleggende menneskerettighetene.

Man kan gjerne hevde at man har krav på pass, men det er også sann at dersom man må vente så lenge – om man i dette tilfellet skulle ønske å få pass i dag, hadde man sannsynligvis ikke fått det før til neste år; det er i hvert fall den situasjonen som beskrives nå – blir kravet om å få reisepapirer og pass hos den ansvarlige stat på et eller annet tidspunkt bare en teoretisk mulighet. Jeg mener at når vi snakker om så lang ventetid som det i realiteten er snakk om her, er vi inne på brudd hva gjelder Grunnloven § 106.

Det understreker alvoret i denne saken. Det er altså tusenvis av borgere, familier, som dessverre ikke får gjennomført den planlagte ferien i år.

Sveinung Stensland (H) [16:51:47]: Takk til forsamlingen for at jeg fikk være med på dette idéverkstedet, som jeg skulle ønske hadde kommet i gang litt før. Så vil jeg bare tipse regjeringen om at det faktisk er regjeringen som styrer, at det er regjeringen som har makten, og at det er regjeringen som har alle maktmidler. Kanskje man skal snakke litt mindre om hva som var, og litt mer om hva man skal gjøre?

Når det er sagt, vil jeg si at vi skal gjøre noe vi gjør altfor sjelden i denne salen. Jeg har hørt på debatten, og jeg sa i mitt innlegg at vi kom til å støtte Venstres forslag, nr. 6–12. Det kommer vi ikke til å gjøre. Vi kommer til å støtte samtlige forslag fra nr. 6 til 12 med unntak av forslag nr. 8, med bakgrunn i argumentasjonen som ble fremført fra både den ene og den andre fra Senterpartiet.

Statsråd Emilie Mehl [16:52:51]: Takk for konstruktivitet i salen – det setter regjeringen stor pris på. Akkurat nå er det viktigste for regjeringen å få løst krisen. Grunnen til at det er behov for å rydde litt opp i tidslinjene, er at det har blitt framsatt en rekke påstander om når man har fått kunnskap om ting, osv. Blant annet hadde representanten fra Venstre et helt treminuttersinnlegg om hvem som har gjort hva på hvilket tidspunkt, som argumentasjon mot det undertegnede har pekt på: Informasjonen om hvor alvorlig situasjonen vi står i nå, er, har ikke vært kjent for oss før i det siste. Som flere har vært inne på, har vi hatt en pandemi i to år, men på toppen av den situasjonen som allerede var i fjor, og som har påvirket samfunnet på mange måter, kom det en ny nedstengning og en krig i Ukraina, som har hatt sitt å bety.

Det er mange forslag her som er gode, og jeg tror ikke vi skal gjøre dette til en konkurranse om hvem som har lagt fram forslaget først. Det viktigste er at vi kommer i mål, og at vi finner løsninger, men jeg vil også gjenta – noe jeg har gjort mange ganger – at vi ikke kommer

til å finne en løsning for alle før sommeren. Det er viktig for regjeringen å være ærlig om det. Jeg håper at vi kan få til noen bilaterale avtaler med de landene som aller flest skal til, for å avhjelpe situasjonen. Kanskje kan det igjen gjøre at vi kan klare å prioritere køen av dem som faktisk trenger pass fordi det ikke er aktuelt å inngå en slik avtale med landet de skal til, men nå er vi helt avhengige av velvilje fra andre land.

Til representanten Johnsen's bemerkning: Det er mye å forvente at Norge, som har disse problemene – som også andre land har – skal få avtaler uten at vi må gi noe som helst i retur. Dette gjenstår å se. Vi har i hvert fall henvendt oss til landene i Schengen, og mitt håp er at det kan finnes løsninger for flere av dem. Det må vi komme tilbake til.

Når det gjelder andre forslag knyttet til midlertidige dokumentasjonsordninger osv., kunne Norge ha besluttet en forlengelse av norske pass uten å henvende seg til andre land, men det ville ikke gitt noen som helst garanti for at norske borgere ikke får problemer mens de er på reise. Dette er viktig. Vi må vite at løsningene vi velger, vil gi folk en trygghet for at de ikke blir stående med skjegget i postkassa når de først har hatt tillit til løsningene og reist ut. Forslaget om en digital koronapassløsning er ikke egnet for å kunne legitimere folk på en sikker måte.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får anledning til en kort merknad, avgrenset til 1 minutt.

André N. Skjelstad (V) [16:56:10]: Det er for så vidt greit å prøve noe man ikke har prøvd før, men jeg er lydhør overfor debatten, så jeg trekker forslag nr. 8, fra Venstre. Jeg gjør det ut fra argumentasjonen som har vært i salen.

Presidenten: Da noterer vi at forslag nr. 8, fra Venstre, er trukket. Ingen flere har tegnet seg, og debatten i sak nr. 17 er avsluttet.

Sak nr. 18 [16:56:40]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Christian Tybring-Gjedde og Silje Hjemdal om innføring av midlertidig grensekontroll (Innst. 428 S (2021–2022), jf. Dokument 8:162 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter inn-

legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [16:57:24] (ordfører for saken): Behandlingen av Dokument 8:162 S for 2021–2022, fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Christian Tybring-Gjedde og Silje Hjemdal, gjelder et forslag om innføring av midlertidig grensekontroll, der representantene foreslår at Stortinget ber regjeringen om umiddelbart å innføre midlertidig grensekontroll.

Forslagsstillerne mener at flyktnings situasjonen, som konsekvens av krigen i Ukraina, er uoversiktlig og i stadig endring, og understreker viktigheten av å ha kontroll med hvem som passerer landets grenser. Videre viser forslagsstillerne til at situasjonen nå er så uoversiktlig at man ikke kan vente lenger med umiddelbart å innføre midlertidig grensekontroll.

Komiteen viser videre til at statsråden i sitt svarbrev peker på at man har gjort flere grep for å sikre at man har en god og forsvarlig kontroll med hvem som kommer til Norge som følge av krigen i Ukraina. Videre viser komiteen til at statsråden mener at de tiltakene som er iverksatt, samlet sett og på nåværende tidspunkt ivaretar kontrollen med hvem som kommer til Norge. Samtidig viser statsråden til at det bidrar til å utnytte politiets ressurser mer effektivt enn å innføre midlertidig grensekontroll.

Komiteens flertall, med unntak av Fremskrittspartiet, rår Stortinget til ikke å vedta representantforslaget om innføring av midlertidig grensekontroll. Jeg regner med at både Fremskrittspartiet og øvrige partier vil redegjøre for sine forslag og merknader i saken, så da går jeg over til å redegjøre for mitt eget ståsted i saken, på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, som danner flertall.

Vi viser til at det er gjort flere grep for å sikre god og forsvarlig kontroll med hvem som kommer til Norge som følge av krigen i Ukraina. Ved innføring av midlertidig grensekontroll vil man måtte prioritere det på bekostning av andre oppgaver. Da er det viktig å vurdere hvorvidt det vil være formålstjenlig med midlertidig grensekontroll i dagens situasjon. Det kan i den sammenheng også være verdt å nevne at politiets faglige tilrådning er at det ikke vil være formålstjenlig med midlertidig grensekontroll slik situasjonen er i dag. Den vurderingen deler vi.

Det er også innført nødvendige tiltak, som eksempelvis styrket territorialkontroll fra 1. april. Så er det selvfølgelig også viktig å prioritere arbeidet med å registrere personer som kommer til Norge, og det er da også gjort.

Regjeringen har gjennom Prop. 78 S for 2021–2022 også styrket PST og politiet med 57 mill. kr, noe som også medvirker til økt operativ evne og tilstedeværelse, særlig i landets nordlige fylker. Det er verdt å nevne at det faktisk kommer ukrainere den veien også, altså over Storskog.

På bakgrunn av dette, med mer, mener vi at regjeringen har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å holde oversikten over hvem som kommer til Norge i dagens situasjon, og stemmer derfor imot representantforslaget om midlertidig grensekontroll.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:00:59] (komiteens leder): Sammen med forslag vi har behandlet tidligere i dag, om å stille krav til personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger, er dette, mener vi, også et nødvendig tiltak for å ivareta hensynet til dem som er svakest av de svake: kvinner og barn som flykter fra Ukraina. Som jeg sa i mitt forrige innlegg, er dette en gruppe som på mange måter skiller seg fra de tradisjonelle asylsøkerne som har ankommet Norge i forbindelse med tidligere konflikter, eksempelvis særlig i 2015. Det er kvinner og barn; mennene er hjemme og kjemper for fedrelandet.

Det er svært beklagelig at ikke Stortinget er villig til å bruke det som åpenbart ville være et effektivt tiltak for å hindre dem som benytter denne situasjonen til trafficking og til å begå noen av de verste forbrytelsene mot de aller svakeste menneskene. Jeg mener at grensekontroll kunne ha vært et effektivt redskap for å forhindre det. Vi har sett eksempler på personer som har engasjert seg – med helt andre intensjoner – i situasjonen til ukrainske flyktninger. Da er grensekontroll et effektivt virkemiddel. Fremskrittspartiet vil hevde at det fremstår som lite troverdig og kanskje litt naivt at man ikke ønsker å benytte de mulighetene som grensekontroll vil gi med tanke på å forhindre det.

Når vi på toppen av det har å gjøre med en statsråd og en justisminister som kommer fra et parti som i realiteten ønsker å innføre permanent grensekontroll, og som vil ha Norge ut av Schengen-samarbeidet, blir dette desto mindre troverdig. Etter mitt skjønn og ut fra det jeg kan forstå her, er det altså, fra Senterpartiets perspektiv, helt greit å innføre permanent grensekontroll 24-7. Det kan det være mange grunner til å ha på plass – og jeg er ikke direkte uenig i det, nødvendigvis – men Senterpartiet ønsker det og ønsker Norge ut av Schengen. Når man da ikke engang i denne situasjonen ser et behov for å benytte grensekontroll, taler ikke det til fordel for Senterpartiets troverdighet.

Jeg forstår at man skal ivareta en enighet i et forlik mellom to regjeringspartier, men det virker veldig lite troverdig når man lytter til argumentasjonen mot å be-

nytte grensekontroll, som vil være et godt virkemiddel for å forhindre at de som driver med trafficking, skal misbruke situasjonen, og for å forhindre at de som ønsker å misbruke migrasjonen som nå foregår, til urettmessig å ta seg til Norge og misbruke retten til å få opphold her, kan gjøre det. Det så vi mange eksempler på i 2015 – personer som kom i den samme strømmen som skulle handle om Syria, og som forsøkte å søke asyl i Norge, til tross for at man kom fra helt andre land og andre deler av verden. Det kunne vi også hatt bedre kontroll på dersom vi hadde hatt grensekontroll på plass på disse tidspunktene.

Jeg registrerer at Fremskrittspartiet igjen står alene. Igjen er det kun Fremskrittspartiet som problematiserer disse forholdene tilstrekkelig, og igjen blir vi nedstemt. Men før vi blir det, tar jeg opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Stensland (H) [17:05:46]: Det er synd å høre at Fremskrittspartiet føler seg nedstemt. Vi stemmer imot forslaget, men det er ingen grunn til at Fremskrittspartiet skal bli nedstemt av den grunn. Vi i Høyre mener faktisk at Stortinget påtar seg et veldig stort ansvar dersom vi skal inn og regulere spørsmålet om grensekontroll. Vi har korona friskt i minne, der plutselig stortingsflertallet begynte å legge seg opp i en del ting. Det er ikke sikkert at det var så klokt den gangen.

Både Høyre og Venstre har begrunnet sin motstand mot Fremskrittspartiets forslag med at vi forventer at regjeringen har den løpende vurderingen av behovet for grensekontroll. Vi forventer at det blir iverksatt tiltak hvis situasjonen tilsier det, og vi mener at både informasjonsinnhenting og etterretning bør intensiveres. Vi noterer at akkurat det er gjort, så derfor stemmer vi imot dette. Det betyr ikke at vi slapper av, det betyr ikke at vi mener det ikke skal gjøres noe, men vi ser faktisk at ting har blitt gjort.

Så er det sånn at Stortinget har ordninger med konsultasjoner med regjeringen, og en har organer som kan foreta det hvis vi ønsker å gå inn i de løpende sikkerhetsvurderingene, men å håndtere det gjennom stortingsvedtak mener vi er uklokt. Det betyr ikke at vi ikke setter pris på at Fremskrittspartiet setter det på dagsordenen. Jeg tror det er bra at komitélederen er så offensiv i disse sakene, men vi stemmer imot. Jeg håper som sagt at Fremskrittspartiet ikke blir nedstemt av den grunn.

Statsråd Emilie Mehl [17:07:41]: Det er grunnleggende for regjeringen å ivareta kontrollen med hvem som kommer til Norge og oppholder seg her, på en god måte. Midlertidig personkontroll på indre grense, som forslagsstillerne etterlyser, gjennomføres allerede i dag

ved fergeankomster fra Danmark, Sverige, Tyskland og Nederland. Denne kontrollen ble 12. mai videreført i inntil seks måneder.

God ressurseffektiv kontroll med hvem som kommer til Norge som følge av krigen i Ukraina, forutsetter at man gjennomfører og innfører de riktige tiltakene. I tråd med politiets faglige tilrådning er det vurdert som hensiktsmessig å iverksette det som kalles forsterket territorialkontroll, istedenfor å utvide den indre grensekontrollen. Forsterket territorialkontroll innebærer at politiet kan få bedre mulighet til å foreta identitetskontroll i hele landet, ikke bare på grensen.

I tillegg til forsterket territorialkontroll har regjeringen tatt flere andre grep. Regjeringen har bl.a. sikret at politiet har prioritert å registrere flyktninger fra Ukraina, og vi har sørget for at kapasiteten til det er økt. Registrering er helt grunnleggende for å avklare identiteten til dem som kommer hit. I likhet med det vi så i pandemien når det ble innført midlertidig grensekontroll, ville det å gjøre det nå kreve veldig store ressurser av politiet. Politiet har omprioritert ressurser og strukket seg veldig langt for å kunne levere på de føringene vi har gitt om at vi må få på plass bl.a. registrering hurtig, og at det må skje på en riktig og trygg måte.

I tillegg har politiet og PST intensivert sin etterretning og overvåking i Norge og på grensene. Dette begynte vi med svært kort tid etter at krigen brøt ut. Etter forslag fra regjeringen har Stortinget også bevilget ekstra midler til det arbeidet som følge av krigen i Ukraina.

Forsterket territorialkontroll, intensivert etterretning og overvåking, i tillegg til styrket registreringskapasitet, er effektive tiltak for å forhindre at mennesker på flukt fra Ukraina utnyttes av personer med uærlige hensikter. Det er også gode tiltak for å forhindre at potensielle terrorister utnyttet flyktningsstrømmen til å komme seg til Norge. Erfaringene fra covid-19-situasjonen viser, som jeg var inne på, at full indre grensekontroll ville vært svært ressurskrevende for politiet i en situasjon hvor de ikke er forberedt på nettopp det, eller dimensjonert for det, og det ville vært belastende for sivilsamfunnet. Om politiet får bistand fra Heimevernet for å gjennomføre grensekontroll, slik justiskomiteens mindretall foreslår, betyr det igjen at Heimevernets berørte personell ikke kan ivareta sin vanlige jobb og sitt familieliv mens de utfører oppdraget. Jeg mener situasjonen i dag verken nødvendigvis gjør eller kan forsvare en sånn ressursbruk – når vi ikke har planlagt for en grensekontroll i Norge.

Antall personer fra Ukraina som søker om beskyttelse i Norge, har vært synkende over tid. Denne situasjonen kan endre seg, eller andre forhold kan komme til. Derfor vurderer regjeringen løpende hvilke tiltak som er nødvendige for å møte den til enhver tid gjeldende situasjonen.

Det å innføre en midlertidig grensekontroll er også et tiltak vi har vurdert løpende i den situasjonen Norge har stått i etter at krigen i Ukraina brøt ut.

Erlend Wiborg (FrP) [17:11:50]: Fremskrittspartiets justispolitiske talsperson holdt et godt innlegg, som på en god måte beskrev Fremskrittspartiets syn i denne saken, men jeg har et par sitater: Vi vil innføre kontroll på alle grenseovergangene. Eller et annet sitat: Målet med å innføre grensekontroll igjen er hensynet til rikets sikkerhet. Dette er sitater fra daværende stortingsrepresentant Gjelsvik, som også er i salen her nå. Han mente at dette kunne innføres uten problem. Da Senterpartiet så fikk spørsmål om dette kunne skape kapasitetsutfordringer, var svaret nei. Senterpartiet valgte da, i det siste budsjettet før de kom i regjering, å fremme forslag om full grensekontroll og bevilget 70 mill. kr til det. Nå når Senterpartiet er i regjering, da går man imot dette. Det er spesielt, all den tid situasjonen jo har endret seg drastisk. Vi har nå millioner av mennesker på flukt. Det er kaotisk på mange grenseoverganger.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet ikke engang tar seg bryet med å delta i debatten om landets sikkerhet rundt grensekontroll i dag, men da kan jeg lese opp noen sitater fra Arbeiderpartiet:

«Jeg mener det er fint med forsterket grensekontroll når det trengs. For eksempel så vi ved migrasjonsbølgen i 2015 at det var nødvendig.»

Det er et sitat fra Lene Vågslid, tidligere leder av justiskomiteen og nå leder av kommunal- og forvaltningskomiteen, så Arbeiderpartiet mente at det er nødvendig med grensekontroll når omstendighetene krever det. Arbeiderpartiet har videre sagt at det kreves økt grensekontroll når det er økt migrasjon – og nå er vi i den situasjonen. Forskjellen er at nå er Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering, og da er de ikke villig til å være med på dette.

PST har advart mot at kriminelle utnytter store flyktningsstrømmer. Statsråden ønsket i en replikkveksling med undertegnede for en uke eller to siden ikke å besvare spørsmålet mitt om hvorvidt kriminelle eller andre har utnyttet situasjonen og sneket seg inn i Norge nå under dekke av å være ukrainere, men i dag fikk jeg skriftlig svar fra statsråden om at det er personer som har sneket seg inn i Norge. Likevel velger Senterpartiet, Arbeiderpartiet og regjeringen å si nei til dette forslaget. Jeg synes det er synd at ikke de vil være med og trygge landets grenser.

Odd Harald Hovland (A) [17:15:09]: Representanten Wiborg er bekymra over at Arbeiderpartiet ikkje bryr seg om grensene våre. Eg kan roe han med at me absolutt er opptekne av både sikkerheita til landet og av grensene våre. Statsråden har gjort veldig godt greie

for dei tiltaka som er innførte, og dei vurderingane regjeringa gjer, og dette støttar sjølvstøtt Arbeidarpartiet fullt ut opp om. Kapasiteten er også grundig gjort greie for av statsråden, og det er helt openbert at regjeringa gjer dette på ein veldig god og forsvarleg måte. Så eg kan roe Framstegspartiet og representanten Wiborg med at Arbeidarpartiet er oppteke av sikkerheit og tryggleik, og me har full tillit til at statsråden utfører og gjennomfører dette på ein svært god måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [17:16:16]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Silje Hjemdal og Himanshu Gulati om styrking av den sivile beredskapen (Innst. 367 S (2021–2022), jf. Dokument 8:213 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Harald Hovland (A) [17:16:54] (ordfører for saka): Eg vil først takke medlemene i komiteen for godt samarbeid i behandlinga av denne saka. Innstillinga gjeld representantforslaget om styrking av den sivile beredskapen, jf. Dokument 8:213 S.

Forslagsstillarane fremjar forslaget med bakgrunn i hendingane i Europa den siste tida og meiner at situasjonsbildet i Noregs nærområde kallar på omgåande beredskapsgrep. Forslagsstillarane meiner at styrkinga av den sivile beredskapen derfor må gjerast uavhengig av den større evalueringa av totalberedskapen som den nylig nedsette totalberedskapskommisjonen skal føreta, og at den endra sikkerheitssituasjonen i Noregs nærområde inneber eit behov for å vurdere sivil beredskap i eit nytt perspektiv.

I forslaget viser dei til den store og viktige rolla Sivilforsvaret har i Noregs totale beredskap i både fredstid og krigstid, og at ein bør gjennomføre ei hurtig evaluering av kva behov Sivilforsvaret sjølv identifiserer som dei viktigaste for å auke beredskapsevna, vurdert opp mot det nye situasjonsbildet.

Forslagsstillarane meiner at talet på tenestepiktige personell i Sivilforsvaret bør aukast frå 8 000 til 12 000. Dei peiker vidare på den totale tilfluktsromkapasiteten

og meiner at han bør aukast. Dei stiller òg spørsmål om tilstanden på tilfluktsromma er i samsvar med den gjeldande forskrifta.

Forslagsstillarane meiner vidare at det er behov for å auke talet på fulltidsstillingar i sivilforsvarsdistrikta med 50, for å handtere tilstandsgjennomgang og kapasitetsauke.

Eg vil no gjere greie for Arbeidarpartiet og Senterpartiets syn i saka. Forslaget er som nemnt fremja som følgje av det nye sikkerheitspolitiske bildet i Europa og som ei direkte følgje av Russlands angrep på Ukraina.

Regjeringa handla raskt som følgje av situasjonen – ein situasjon som har ført til auka spenning og usikkerheit. Stortinget har allereie behandla Prop. 78 S for 2021–2022, ein proposisjon som var ei direkte følgje av krigen i Ukraina. Det kjem fram her at det vert løyvd betydelege midlar til sivil beredskap.

Eg vil spesielt vise til at det er løyvd 41 mill. kr for at ein skal øve meir, og at måлтаlet på 8 000 menneskar i sivilforsvaret kan verte oppnådd. I tillegg er det løyvd 48,8 mill. kr for å dekkje opp eit materielletterslep som har oppstått i den sivile beredskapen. Løyvinga sikrar no at ein kan investere i nytt og moderne utstyr. Dette innfrir det mest kritiske materielletterslepet og fyller opp nødvendig moderne utstyr og legg til rette for fleire øvingar.

Vidare har Direktoratet for samfunnstryggleik og sivil beredskap fått i oppdrag å gjennomføre eit forprosjekt om sivile beskyttelsestiltak, og at dei som ein del av dette arbeidet bl.a. skal vurdere å vidareføre tilfluktsrom med høg beskyttelsesevne i spesielt utsette område.

Regjeringa har sett ned ein totalberedskapskommisjon for å vurdere korleis dei samla beredskapsressursane kan nyttast best mogleg. Dette gjorde regjeringa før Ukraina-krigen. Det var nedfelt i Hurdalsplattforma.

Dagens regjering har sett beredskap høgt på dagsordenen. Det er eit resultat av at det har vore fokusert lite på det området over mange år. Det er derfor interessant at partiet som står bak representantforslaget, har hatt eit betydeleg ansvar for den sivile beredskapen dei to føregåande stortingsperiodane.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet meiner at regjeringa har sett i verk dei tiltaka som er aktuelle på dette tidspunktet, og vil derfor ikkje støtte forslaget. Vi vil fokusere mykje på beredskap framover, men no er det viktig at tiltak vert vurderte breitt, og at dei vert sette i samanheng. Derfor er det naturleg å avvente arbeidet til totalberedskapskommisjonen.

Det er ikkje fleirtal i komiteen for forslaget. Det ligg òg føre eit mindretalsforslag om å sende forslaget over til totalberedskapskommisjonen for ei heilskapleg vurdering. Dette vil me heller ikkje støtte, for me meiner at det vil kunne leggje ei føring på arbeidet til kommisjo-

nen. Me meiner at mandatet til kommisjonen er fullt ut dekkjande for arbeidet han skal gjera, og at han bør stå heilt fritt med det som utgangspunkt. Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet, SV og Venstre har likevel samla seg om ei innstilling kor ein ber regjeringa sjå på korleis myndigheitene kan treffe nødvendige tiltak for å sikre funksjonshemma vern og sikkerheit i risikosituasjonar i heile krisespekteret, og sikre at organisasjonane for funksjonshemma vert høyrde i samband med dette.

Med det anbefaler eg tilrådinga i innstillinga. Eg antek at medlemene i komiteen elles gjer greie for syna og forslaga sine.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [17:21:44]: Aller først vil jeg takke saksordføreren for en veldig ryddig og god gjennomgang av saken.

Jeg er veldig glad for at vi har en regjering som tar sivil beredskap på alvor. Denne våren har man prioritert 41 mill. kr til å øke den operative evnen til Sivilforsvaret og nesten 50 mill. kr for å investere i nytt og topp moderne utstyr for å dekke opp materialetterslepet etter – det er synd å si det – sju år med Fremskrittspartiet i Justisdepartementet.

Det er litt spesielt at det måtte en krig i Europa til før Fremskrittspartiet fikk det store synet for at behovet fantes for den sivile beredskapen. Når man nå foreslår å øke antallet tjenestepålytende i Sivilforsvaret til 12 000, er det vel og bra, men det klinger – med all mulig respekt – litt hult, all den tid det denne regjeringen først og fremst må bruke tid og ressurser på, er å rydde opp etter Fremskrittspartiet. Etter sju justisministre fra Fremskrittspartiet og én fra Høyre er første oppgave å sikre at det nåværende målet på 8 000 tjenestepålytende er der, et måltall man ikke oppfylte i 2021.

Justisministeren var også raskt på banen og ga Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB, i oppdrag å vurdere hvordan vi best kan bruke tilfluktsrom og andre sikre områder dersom vi i framtiden får behov for slike sivile beskyttelsestiltak. Tunneler og parkeringshus har ofte mange egenskaper som kan gjøre dem egnet til å spille en rolle i en framtidig krisesituasjon, og det er viktig at man har en god plan for det.

I denne sammenhengen har det vært mye diskusjon om hvordan man skal kunne ta med seg dyr inn i tilfluktsrom i en eventuell krisesituasjon. Det er fint at DSB skal gjøre en vurdering av hvordan vi kan sikre dyr i en eventuell krisesituasjon, men jeg vil advare mot å tro at ammekyr og ammende mødre i samme tilfluktsrom er en særlig god idé. Det er ikke det at jeg tror så mange andre synes det heller.

Som direktøren i DSB uttalte til NRK:

«Det er også andre måter å beskytte dyrene på, om man ikke vil forlate dyrene. Man gir dem en viss beskyttelse i kjellere og tunneler. Eller å komme seg unna områder som det kan være en forhøyet risiko å være i.»

Det er ikke en ueffen måte å tenke på. Det er viktig å huske at det er forskjell på dyr og mennesker. Jeg er glad i dyr, men det er også forskjell i en krisesituasjon. Senterpartiet er derfor glad for at justisministeren har prioritert å ta tak i hvordan vi kan sikre trygge oppholdsrom i en krisesituasjon for en større del av Norges befolkning, og ser fram til å følge regjeringens arbeid med dette videre.

Så er det, avslutningsvis, viktig å vise til at regjeringen nedsatte en totalberedskapskommisjon rett etter nyåret. Det er et viktig grep for å føre debatten om tiltakene for hvordan vi skal sørge for at dette landet sikres best mulig, at vi har en best mulig beredskap totalt, enten den er sivil eller militær, i alle deler av samfunnet. Det er det på tide at vi fokuserer på, og det er jeg glad for at denne regjeringen gjør.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:25:12] (komiteens leder): Som kjent er det ofte sånn at angrep er det beste forsvar, men jeg tror det er grunn til å gjøre representanten Prestbakmo fra Senterpartiet oppmerksom på at den historiebeskrivelsen han kommer med, ikke nødvendigvis er særlig riktig. Det har seg sånn at en av de største styrkingene av Sivilforsvaret på lang tid fikk Fremskrittspartiet gjennomslag for, i forbindelse med forhandlinger med regjeringen Solberg før statsbudsjettet for 2021. Tilsvarende sørget Fremskrittspartiet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2021, altså en god stund før Ukraina-krisen var et faktum, for å styrke Sivilforsvaret, så det er rett og slett ikke en riktig historiebeskrivelse. Videre har også forrige regjering vært opptatt av å styrke Sivilforsvaret.

Jeg er ikke opptatt av den pingpongen. Fremskrittspartiet har en lang og stolt historie med å jobbe for å styrke Sivilforsvaret, og det kommer vi til å fortsette å gjøre. Det er litt på grunn av at Sivilforsvaret har en tendens til å gå litt i glemmeboken. De opererer ofte i situasjoner hvor det er andre etater som får oppmerksomhet, det være seg politi eller brann. Ved hendelser hvor det er behov for Sivilforsvaret, står de ofte litt i bakgrunnen, men de tjenestene Sivilforsvaret bidrar med, er viktige i forbindelse med krisesituasjoner, og selvfølgelig desto viktigere dersom man skulle havne i en krigssituasjon.

Sivilforsvaret er særdeles viktig. Det var også derfor Fremskrittspartiet fremmet disse forslagene, for selv om vi har sett for oss og jobbet for en opptrapping av Sivilforsvaret over tid, er det nå særlig behov for å styrke Sivilforsvaret og gjøre det raskt. Å forsvare befolkningen handler selvfølgelig om militære kapasiteter, men vi har

også en forpliktelse etter Genèvekonvensjonene, etter internasjonale avtaler og ikke minst av hensyn til å ivareta norske borgere, til å ha en sivil beskyttelse, gjennom tjenester som Sivilforsvaret bidrar med, som er troverdig, og som er skalert ut fra den situasjonen man kan tenke seg kunne oppstå. Det er derfor vi foreslår dette.

Vi er veldig tilhenger av og støtter også at man gjennomfører totalberedskapskommisjonen, at man lar dem jobbe, men jeg tror vi har litt dårlig tid. Jeg tror vi må starte en større offensiv i å bygge opp kapasiteten i Sivilforsvaret, hva gjelder både antall tjenesteppliktige og ressurser – ja, det handler om materiell, men også om at man har stillinger som er nødvendig for å ivareta tilfluktsrommene i Norge. Det er ikke en tilstand som er god nok. Vi mangler mye av den kompetansen i alle sivilforsvarsdistrikter. Det er en realitet, og det har vært etterlyst. Det er derfor vi konkret foreslår 50 nye stillinger for å ivareta det.

Det er altså et behov for å styrke vår kapasitet hva gjelder tilfluktsrom. Etter de lovendringene som skjedde på slutten av 1990-tallet, har tilfluktsromkapasiteten forvitret for hvert år som har gått, og tilstanden er i mange tilfeller på ingen måte bra. Dette bør prioriteres. Jeg opplever det som litt lettvtint når saksordføreren fra Arbeiderpartiet liksom forsøker å feie dette til side. Jeg skulle ønske man tok det mer alvorlig, mer alvorlig enn å henvise til totalberedskapskommisjonen. Det arbeidet er viktig, men det er også veldig langsiktig, så vi bør starte dette allerede nå.

Det er derfor Fremskrittspartiet fremmer disse forslagene. Jeg tar opp forslagene vi har alene eller sammen med andre, og så vil jeg bare melde at vi subsidiært selvfølgelig også kommer til å støtte forslaget fra Høyre og Venstre.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Sveinung Stensland (H) [17:30:19]: Jeg lever i den tro at alle som engasjerer seg politisk, og alle som stiller til valg for å havne på Stortinget, gjør det fordi de er opptatt av at Norge skal bli et bedre land. Vi er enige om at Norge ikke er et perfekt land, og at det vil være en evig kamp for å få det bedre og bedre, opp mot et eller annet som kanskje blir perfekt en gang, men det kan bli fire lange år hvis Senterpartiet skal fortsette å peke på hvor forferdelig alt var og hvor lite som skjedde mens Høyre styrte, og hvor mye bedre alt skal bli nå.

Det er nemlig ikke sånn at den forrige regjeringen ikke var opptatt av sivil beredskap. I 2020 la regjeringen Solberg fram samfunnsikkerhetsmeldingen, som fikk en solid behandling i Stortinget. Det er ikke sånn at det ikke har vært en plan rundt dette. Regjeringen Solberg oppnådde målet om to politiansatte per 1 000 innbyg-

gere, et mål mange har strebet etter lenge. Vi løftet diskusjonen om legemiddelberedskap, som omtrent var et ikke-tema i Norge i mange, mange år, og fikk i gang et arbeid med det før den leveringssituasjonen som vi ser nå. Så kan vi ikke bare slutte å snakke om det, for det gjør oss ikke noe som helst bedre.

Høyre kommer ikke til å støtte forslagene fra Fremskrittspartiet, men vi har, sammen med Venstre, fremmet et forslag – som jeg herved tar opp – om å sende dem over til totalberedskapskommisjonen. Jeg mener det er gode forslag, men det er ikke sikkert det er rett å gjøre alt på en gang. Derfor mener vi at det skal ses i sammenheng med alt annet. Når jeg først snakker om den kommisjonen, skulle vi gjerne ha sett at det også var noen fra brannberedskap i kommisjonen, men jeg håper at det også blir en del av dette arbeidet.

Når det gjelder det med tilfluktsrom, har det vært en stor diskusjon lenge. Jeg er ikke enig i at alle har forvitret. Vi har fortsatt de samme rommene, og mange av dem er operative, men det er helt klart nå en helt annen sikkerhetssituasjon, så akkurat det er jeg opptatt av at regjeringen jobber med helt uavhengig av denne kommisjonen. Det har jeg også inntrykk av at gjøres.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [17:32:30]: Jeg tror krigen i Ukraina gjorde at beredskap kom høyere på agendaen hos de fleste i landet, og jeg tror vi kan være enig i denne sal om at arbeidet med beredskap ikke har blitt prioritert tilstrekkelig av ulike regjeringer over ganske lang tid. Jeg står ofte på denne talerstolen og kritiserer regjeringen når det er på sin plass å kritisere den, men akkurat når det gjelder beredskapsarbeidet, ligger denne regjeringen vi har nå, mange hakk over den forrige. Allerede tidlig gikk den i gang med arbeidet med en totalberedskapskommisjon som skal gå gjennom beredskapen på en rekke samfunnsområder, et arbeid som egentlig har vært etterspurt, og som det har vært behov for i lang tid, som regjeringen nå leverer på. Det er positivt.

Er det ett aspekt vi har vært særlig opptatt av i den saken vi nå diskuterer, er det det universelle perspektivet når det gjelder beredskap. I dag er det 800 000 funksjonshindrede i Norge. Det kan være folk med en synshemming, en hørselshemming eller en bevegelseshemming, og deres særskilte behov har ikke vært tilstrekkelig tatt høyde for i beredskapsplanene i Norge. Hvis man henvender seg til Sivilforsvaret for å høre f.eks. hvor mange av tilfluktsrommene som er universelt utformet, vil de si at det er det i realiteten ingen som er. Det betyr at i en kritesituasjon vil mennesker som sitter i rullestol eller har behov for handikoptolett, ikke få den hjelpen de har krav på. Norge har internasjonale forpliktelser, bl.a. gjennom CRPD-konvensjonen, som legger til grunn

at vi skal ta hensyn til funksjonshindredes behov i all vår samfunnsplanlegging, og at man skal involvere funksjonshindredes organisasjoner i arbeidet.

Derfor er vi veldig glad for at vi får flertall for SVs forslag om at vi skal ha en gjennomgang av nettopp funksjonshindredes særskilte behov i arbeidet med beredskapen, og at man skal fatte de nødvendige tiltakene for å styrke den. Jeg er veldig glad for at vi får et flertall for dette og viser at vi tar de funksjonshindredes behov på alvor, for i en krisesituasjon skal det ikke være slik at de som har særskilte behov, føler seg etterlatt.

Når jeg snakker med noen av mine venner som er funksjonshindrede, om hvilken beredskap de føler er der for dem i en krisesituasjon, er det til å bli deprimert over – det være seg om det skulle begynne å brenne i leiligheten deres, og ingen har oversikt over om det bor en funksjonshindret person der, eller om det oppstår en forferdelig krigssituasjon hvor man må til et tilfluktsrom, og ingen er ansvarlig for å ivareta deres sikkerhet eller hjelpe dem, og det er ikke tilrettelagt for at de skal kunne oppholde seg i et tilfluktsrom. Dette er svært alvorlig. Her må vi gjøre opp for tiår med neglisjering, og jeg er veldig glad for at Stortinget nå går inn for dette, og veldig glad for at SVs forslag får flertall.

Statsråd Emilie Mehl [17:36:12]: Sikkerhetssituasjonen i Europa er endret etter Russlands invasjon av Ukraina. Det stiller nye krav til den sivile beredskapen også i Norge. Regjeringen vil møte den nye sikkerhetssituasjonen med sterkere sivil beredskap, herunder en betydelig satsing på Sivilforsvaret. Regjeringen har allerede styrket den sivile beredskapen og Sivilforsvaret, jf. Prop. 78 S for 2021–2022, som nå er vedtatt i Stortinget.

Til sammen 89,8 mill. kr i 2022 vil bidra til å øke den operative evnen i Sivilforsvaret. Bevilgningen skal bl.a. legge til rette for at de tjenestepliktige i Sivilforsvaret kan øve mer, og at måltallet på 8 000 mannskaper i Sivilforsvaret kan nås. Videre vil bevilgningen dekke opp for materiellets lepet og gjøre det mulig for Sivilforsvaret å investere i nytt og moderne utstyr.

Regjeringen gjør også mer. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er gitt i oppdrag å gjennomføre et forprosjekt om sivile beskyttelsestiltak. I samarbeid med relevante aktører skal DSB vurdere og foreslå kriterier for trygge oppholdssteder for befolkningen, med evakuering i hele krisespekteret. Som del av dette arbeidet skal det vurderes å videreføre tilfluktsrom med høy beskyttelsesevne i spesielt utsatte områder, og vurdere hvordan eksisterende tilfluktsrom i større grad kan benyttes slik at de holdes i stand samt inngår som en del av den nasjonale beredskapen i forbindelse med f.eks. migrasjon, pandemi eller forsyningskrise.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap vil også vurdere tiltak for å sikre funksjonshindrede beskyttelse og sikkerhet. Det er viktig, og jeg er glad for at Stortinget også er opptatt av det. I tillegg vil DSB vurdere beskyttelse av kjæledyr i tilfluktsrom, selv om jeg vil understreke at tilfluktsrom er et kostbart beredskapstiltak som i utgangspunktet er til for å beskytte befolkningen.

Jeg vil også framheve totalberedskapskommisjonen som regjeringen har satt ned. Kommisjonen er godt i gang med sitt arbeid. Den skal vurdere og fremme forslag til hvordan samfunnets samlede ressurser kan og bør innrettes for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap og sikre best mulig samlet utnyttelse av beredskapsressursene. Dette er en kommisjon som skal vurdere beredskap i et bredt perspektiv – alt fra forsyningslinjene for matvaresikkerhet til den frivillige beredskapen og digital sikkerhet skal de se på. Kommisjonen skal levere sitt arbeid i juni 2023.

Regjeringen, bestående av Senterpartiet og Arbeiderpartiet, har på kort tid gitt Sivilforsvaret et betydelig løft. Det ble styrket i fjorårets tilleggsproposisjon, og det ble også en svært stor satsing på Sivilforsvaret i forbindelse med behandlingen av proposisjonen som Stortinget behandlet tidligere i vår.

Arbeidet med beredskap tar aldri slutt, men denne regjeringen har vist et taktskifte med de satsingene som man har fått på plass allerede.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [17:39:52]: Aller først skal jeg benytte anledningen til å understreke viktigheten – og gi ros – i innstillingens forslag til vedtak, som i realiteten sier at også tilfluktsrom skal være universelt utformet. Det er jo utrolig at vi i dag er nødt til å gjøre det, men det sier noe om i hvilken tidsperiode man sluttet å fokusere på tilfluktsrom – et fokus som nå på en måte har gjenoppstått.

Når det er sagt, vil jeg avlegge det som handler om Sivilforsvaret en liten visitt. Gjennom mine 14 år som ordfører var det ikke rent sjeldent at Sivilforsvaret var en vesentlig og viktig del av det som handlet om å sikre situasjoner knyttet til hendelser og ulykker i lokalsamfunnet. Da er det åpenbart at man ser viktigheten av samspillet mellom de ulike beredskapsaktørene, lokalt og regionalt. Det er ingen tvil om at nasjonalt har dette ikke hatt det fokuset det burde hatt over en del år, for å si det slik.

Om det er å spille pingpong, eller hva det nå er, så registrerer jeg at Fremskrittspartiets representant beskrev sitt gjennomslag i forhandlingene med Solberg-regjeringen i revidert budsjett for 2021 som et historisk godt resultat når det gjaldt Sivilforsvaret – etter sju år der Fremskrittspartiet hadde sittet i regjering. Det er jo litt

paradoksalt. Det finnes sikkert noen som vil si noe imot det, men det er i hvert fall en interessant observasjon.

Odd Harald Hovland (A) [17:41:49]: Eg vil takke for ein god og konstruktiv debatt.

Eg vil fyrst roe representanten Amundsen med at eg absolutt ikkje har noko lettvint forhold til beredskap. Det har heller ikkje regjeringa. Det meiner eg vart tydeleg vist i behandlinga av den proposisjonen me har nemnt, altså Prop. 78 S for 2021–2022, som vart gjort på – eg vil seie – veldig kort tid. Det var òg eit godt samarbeid med Stortinget. Eg tenkjer det er viktig framover no at me i beredskapsspørsmål jobbar godt tverrpolitisk, for dette handlar faktisk om at samfunnet vårt skal stå best mogleg rusta mot dei truslane me kjenner, og òg dei truslane me i dag ikkje heilt føreser. Det er det som er å vere i beredskap, faktisk å kunne møte den krisen ein ikkje har forventa. Det er det viktigaste med å halde ein god og høg beredskap.

Med det seier eg takk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [17:43:11]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i arveloven (digitalt skifte av dødsbo) (Innst. 430 L (2021–2022), jf. Prop. 69 L (2021–2022))

Ingunn Foss (H) [17:43:45] (ordfører for saken): Denne saken handler om endringer i arveloven som gir grunnlag for offentlige digitale tjenester for skifte av dødsbo, hjemmel til å fastsette forskrift om slike tjenester og for behandling av personopplysninger, samt hjemmel for deling av opplysninger uten hinder av taushetsplikt for å kunne utføre oppgaver som følger av arvelovens tredje ledd. Endringene er forventet å gi samfunnsøkonomisk gevinst i form av redusert belastning og betydelige tidsbesparelser for arvinger. Departementet mener også at digitaliseringen vil bidra til økt tillit gjennom åpenhet, og videre at den vil påvirke ivaretagelse av personvern og informasjonssikkerhet, bl.a. gjennom å erstatte dagens papirskjema med digitale tjenester og tilgangskontroll tilknyttet disse.

En samlet komité mener forslaget om ny § 88 a legger til rette for effektive og brukervennlige digitale prosesser og tjenester for skifte av dødsbo. Forslaget innebærer at det åpnes for digital samhandling mellom arvinger, domstolen, forvaltningen, offentlige og private virksomheter. Dette gjelder bl.a. deling, behandling og sammenstilling av personopplysninger, taushetsbelagte opplysninger og andre opplysninger, i og mellom innbyggere, private virksomheter, forvaltningen, offentlige

virksomheter og domstolen i forbindelse med skifte av dødsbo. Det eksisterer ikke et regelverk for slik samhandling i dag. Den teknologiske utviklingen gir grunnlag for å vurdere nye og digitaliserte løsninger, også på området dødsfall og arv.

Arveloven anses med enkelte unntak som en teknologinøytral lov, og en understreker betydningen og viktigheten av at det fortsatt skal være mulig å opprettholde manuelle prosesser slik at rettighetene til borgerne uten digital kompetanse ikke forringes. Det bør være et mål at offentlige tjenester oppleves sammenhengende og helhetlige av brukerne, uavhengig av hvilke offentlige virksomheter som tilbyr dem. I dag er det ofte slik at brukerne må forholde seg til flere tjenester fra ulike virksomheter når de skal få dekket sine behov eller løst sine oppgaver. Arbeidet med utvikling av sammenhengende tjenester innenfor syv utvalgte livshendelser er viktig. Dødsfall og arv er an av disse syv livshendelsene.

Endringene regjeringen foreslår i denne proposisjonen, vil legge til rette for at det blir mer oversiktlig for ulike aktører å håndtere dødsfall og arv. Det er en enstemmig komité som stiller seg bak.

Statsråd Sigbjørn Gjelsvik [17:46:25]: Takk til saksordføreren for utgreiing om saken.

Det er en samlet komité som stiller seg bak forslaget fra regjeringen. Når det er en samlet innstilling kan en tenke at dette kan vi nærmest forbigå i stillhet, men jeg tror det er viktig å huske på at det vi nå legger til rette for, berører folk i noen av de mest kritiske og nære situasjonene i livet. Når noen av ens næreste dør – og det kan ofte skje uventet, det kan skje brått – kan den situasjonen, den sorgen og alt det praktiske rundt det, være både tungt og krevende å håndtere. Det kan være en ektefelle en har levd sammen med et langt liv, det kan være foreldre, det kan være andre nære pårørende. Det at vi fra storsamfunnets side prøver å legge til rette på best mulig måte for at slike prosesser kan være litt mindre krevende for dem som står oppi dem, bl.a. gjennom det vi nå snakker om i dag, gjennom hvordan vi kan legge til rette for både mer digitale løsninger og også mer digital samhandling mellom ulike offentlige digitale tjenester – det er dette det handler om.

I dag er det ikke noen offentlige digitale tjenester for bruk i samhandling mellom arvinger og domstoler, forvaltningen, offentlige og private virksomheter, der arvingene kan bruke tjenestene som et verktøy i skifteprosessen sin, og der tjenestene bl.a. blir en videreformidler av opplysninger mellom arvinger og aktører i skifteprosessen. Det er derfor heller ikke i tilstrekkelig grad utarbeidet et regelverk som gjør deling og sammenstilling av personopplysninger og taushetsplikt i opplysninger mulig i sammenheng med skifte av dødsbo.

Som også saksordføreren var inne på, er det satt i gang et arbeid med utvikling av sammenhengende tjenester innenfor sju utvalgte livshendelser. Innbyggere, næringsdrivende og frivillig sektor skal oppleve sammenheng i tjenestetilbudet uavhengig av hvilken sektor eller hvilket forvaltningsnivå som står bak. Dødsfall og arv er en de sju livshendelsene. Det er en viktig livshendelse vi har vært inne på at er viktig å ha gode regler rundt.

Prosjektet Oppgjør etter dødsfall utgjør en sentral del av livshendelsen Dødsfall og arv. Prosjektet er et samarbeid mellom Digitaliseringsdirektoratet, Brønnøysundregistrene, domstolene, finansnæringen, skatteetaten, Kartverket og Statens vegvesen og skal bidra til at arvingene skal kunne gjennomføre digitalt skifte av dødsbo.

Digitalt skifte av dødsbo vil innebære digital samhandling mellom privatpersoner, offentlige og private virksomheter. Digitalt skifte av dødsbo skal forenkle prosessene etter dødsfall for arvingene, bl.a. gjennom digitalisering og deling av data i prosesser som i dag er kompliserte, og som i stor grad er analoge og papirbaserte. Hjemlene som blir foreslått i denne proposisjonen, vil gi mulighet for å regulere løsningene for digitalt skifte av dødsbo i prosjektet Oppgjør etter dødsfall, men vil også kunne dekke en videre utvikling og inkludering av andre offentlige tjenester som gir løsningen ytterligere oppgaver etter arvelovens tredje ledd mulig. Forslaget er med andre ord ikke avgrenset konkret til én teknisk løsning.

Digitalisering skal handle om mennesker, om å møte mennesker der de er i livet, i både lykkelige og gode dager og i noen av de tyngste og mest krevende stundene. Digitalt skifte av dødsbo vil løse noen av de byråkratiske hindringene som oppstår ved dødsfall i dag. Vi skal lage enklere og mer sammenhengende tjenester slik at innbyggerne kan få hjelp og støtte også i vanskelige livssituasjoner.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [17:51:11]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur og Mari Holm Lønseth om å innføre en beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven for å håndtere en stor flykntingtilstrømming (Innst. 352 L (2021–2022), jf. Prop. 107 L (2021–2022) og Dokument 8:141 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5

minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [17:52:27] (ordfører for saken): Vi står nå i den verste humanitære krisen på det europeiske kontinentet siden annen verdenskrig. Vi har denne våren bygd opp kapasiteten i et enormt omfang og tempo for å ta imot dem som flykter fra krigen.

Den 29. april fremmet regjeringen en lovproposisjon med forslag til midlertidige endringer i lovverket som følge av krigen i Ukraina. Endringene ble fremmet for at vi skal få til en så vellykket integrering som mulig.

Regjeringen kommer med forslag til midlertidige endringer i flere lover. Formålet med disse endringene er å sikre at kommunene raskt skal kunne bosette dem som kommer, og fortsatt gi et tilfredsstillende velferdstilbud. Jeg er stolt av alt regjeringen har fått til på kort tid, sammen med en rekke kommuner rundt om i hele landet.

Vi har opplevd stor tilstrømming på kort tid, og det har vært noen utfordringer med kapasiteten i alle ledd i oppstartsfasen. Heldigvis har det meste av dette nå blitt løst. Registreringskapasiteten hos politiet, UDIs behandling av asylsøknadene og kartlegging av flyktingene før bosetting er nå forenklet. Faktisk bosettes ukrainske flyktinger nå i rekordtempo ute i kommunene. Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting er nå en halv måned for fordrevne fra Ukraina. Til sammenligning var gjennomsnittlig ventetid i 2019 3,2 måneder for alle flyktinger, og i 2015 var den på 8,4 måneder.

Den norske modellen, med spredt bosetting og måten det norske samfunnet er organisert på, er blant hovedgrunnene til at Norge har lyktes bedre med integreringen enn mange andre land. Et overordnet mål for integreringen av ukrainske fordrevne må være at barn og voksne tas godt imot av lokalsamfunn over hele landet, at veien ut i arbeid eller utdanning blir kortest mulig, og at alle møter et trygt og seriøst arbeidsliv uten fare for å bli utnyttet i en sårbar situasjon.

Flyktingsituasjonen vil legge press på velferdstjenester og bosettingskapasiteten ute i kommunene, som allerede har mange lovpålagte oppgaver. Vi mener derfor at det er helt nødvendig å sikre at regelverket er fleksibelt nok til at kommunene raskt og effektivt kan håndtere et stort antall flyktinger.

Det foreslås endringer i regelverket innenfor flere sektorer for å håndtere situasjonen der et høyt antall fordrevne fra Ukraina kommer til Norge for å søke be-

skyttelse her. Behovet for tilpasninger i regelverket må veies opp mot målet om at fordrevne fra Ukraina skal sikres en trygg og forutsigbar hverdag, og at de kommer i gang med sine nye liv så raskt som mulig ute i lokalsamfunn som er klare til å ta imot dem.

De midlertidige endringene foreslås opphevet 1. juli 2023.

Mari Holm Lønseth (H) [17:55:57]: I hele fjor søkte omtrent 1 600 mennesker asyl i Norge. Hittil i år er tallet omtrent 18 000. Ved utgangen av april bodde det nesten 10 000 mennesker i asylmottak. Den store veksten kommer først og fremst fra fordrevne fra Ukraina, og selv om det hittil kanskje ikke har kommet like mange som vi først antok, er det en dramatisk økning sammenliknet med de siste årene. Vi må også være forbedret på at økningen vil fortsette gjennom året. Derfor er det helt klart at det er nødvendig å foreta midlertidige lovendringer for å tilpasse regelverket til en flyktningkrise. Det etterlyste Høyre allerede 4. mars i år, og selv om det har gått omtrent tre måneder siden vi gjorde det, til vi nå fatter vedtak her i Stortinget, er det bra at vi får lovendringene på plass. Aktører i mottaksfasen, i kommunene og i lokalsamfunnene legger nå ned en formidabel innsats for å kunne gi dem som kommer hit, en varm velkomst. Det er fantastisk å se hvordan nye borgere tas godt imot, sånn at de kan leve så vanlige liv som mulig fram til de kan returnere til Ukraina.

Høyre støtter i det vesentlige de lovendringene som regjeringen foreslår. Vi etterlyste tidlig at det skulle innføres et eget hurtigspor for å få ukrainske flyktninger raskt ut i jobb, framfor at de må være nødt til å delta i et ordinært introduksjonsprogram. Nå fjernes plikten til å delta i introduksjonsprogrammet for denne gruppen, og det er også bra at det legges godt til rette for språkopplæring. Det er viktig at vi får en god kompetansekartlegging og karriereveiledning for å skape et godt grunnlag for integrering i kommunene. Høyre mener det er viktig at vi også slipper til private aktører som har både god kompetanse og kapasitet, for å øke tempoet, og det fremmer vi også forslag om i dag. For eksempel vet vi at det er aktører i bemanningsbransjen som har kartleggingsverktøy som raskt kan tas i bruk, og som bør tas i bruk. Et godt samarbeid mellom offentlige og private er veldig viktig, særlig i krisetid.

Det er også klart at helsetjenesten kan komme under et sterkt press som følge av mange flyktninger. For Høyre er det likevel viktig å understreke at fjerning av pasientrettigheter for befolkningen skal være en siste utvei. Vi mener derfor at terskelen for midlertidig å fjerne pasientrettigheter bør være noe høyere enn det regjeringen legger opp til, og beskriver det nærmere i merknadene. Også innenfor barnevern er det viktig for

Høyre å understreke at utgangspunktet er at barns rettigheter skal ivaretas i henhold til det ordinære regelverket, men det er klart at høye ankomster kan gjøre det nødvendig med unntak, nettopp for å ivareta hensynet til barns beste. I dag foreslår vi også endringer i plan- og bygningsloven for raskt å kunne gjennomføre oppbygging av midlertidige innkvarteringsløsninger. Det er også viktig dersom vi igjen får store ankomster og må huse mange på kort tid. Det er viktig at de som ikke er bosatt, eller de som venter på registrering, også får et godt tilbud, enten det er barn som skal i barnehage, i skole eller liknende. Det er også derfor vi – sammen med flere partier – fremmer et forslag om at kommunene bør oppfordres til å gi et tilbud til denne gruppen. Det vil dekkes i form av vertskommunetilskudd og eventuelt skjønntilskudd, som Stortinget har gitt tilslutning til at skal økes i tiden framover.

Avslutningsvis vil jeg kommentere noe av det regjeringen ikke lytter til når de f.eks. setter ideologi foran det å høre på den oppfordringen kommunene kommer med når det gjelder å utsette endringer i arbeidsmiljøloven. Kommunene ber altså innstendig om at regjeringen utsetter sine forslag, for å ha nødvendig fleksibilitet til å håndtere en flyktningkrise. La meg slå fast at hovedregelen i norsk arbeidsliv er og skal være hele, faste stillinger, men når vi står oppe i en krisesituasjon, synes jeg det hadde vært klokt å lytte til ønsket som særlig de som er nærmest, nå har.

Helt avslutningsvis vil jeg bare forklare hvordan Høyre kommer til å stemme. Vi tar opp alle våre forslag. Vi vil subsidiært stemme for regjeringens forslag om endringer i plan- og bygningsloven, men vi vil ikke subsidiært stemme for endringene i helselovgivningen, der vi har egne forslag.

Presidenten: Da har representant Mari Holm Lønseth tatt opp de forslagene hun refererte til.

Heidi Greni (Sp) [18:01:11]: Krigen i Ukraina har ført til en helt spesiell tilstrømming av flyktninger også til Norge. For å lykkes med integreringsarbeidet når det kommer så mange folk på én gang, må noen tjenester innrettes annerledes enn det vi hadde gjort i en normalsituasjon. Regelverket må være mer fleksibelt, slik at kommunene raskt kan ta imot mange. Regjeringen har på kort tid foreslått endringer i en rekke lover og omstilt mottaksapparatet til den nye situasjonen. Kommunene har også gjort – og gjør fortsatt – en stor innsats. Da er det merkelig å lese enkelte av forslagene fra opposisjonen.

For eksempel foreslår Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre en ytterligere justering av ordningen med avtalt selvbosetting. Dette er en ordning som regjeringen allerede har forenklet, og det er i dag kun omtrent én ukes

behandlingstid i gjennomsnitt. Ytterligere forenklinger vil kunne skape press og kapasitetsutfordringer i enkelte kommuner og begrense muligheten til styrt og spredt bosetting. En slik endring vil både gjøre ukrainske flyktninger en bjørnetjeneste og være et alvorlig brudd med det viktige prinsippet i norsk integreringsarbeid om frivillig bosetting. Dersom vi skal sikre at kommunene kan gi gode og trygge tjenester til flyktningene, må vi sikre at det er en viss koordinering av bosettingen. Senterpartiet mener det er helt avgjørende at vi klarer å videreføre slike viktige prinsipper også når systemet er under press.

Jeg vil også knytte noen merknader til diskusjonen rundt beredskapshjemmelen i plan- og bygningsloven. En viktig forutsetning for at ukrainere som kommer hit, skal kunne leve et fullverdig og godt liv i Norge, er at de får et godt og trygt sted å bo, og at ungene får plass på den lokale skolen eller barnehagen. Det er en stor og krevende oppgave som hviler på kommunene, men de løser det på en enormt god måte. De har utvist en fleksibilitet som en nesten ikke skulle tro var mulig. For å klare dette må de ha de rette verktøyene.

Det er bra at regjeringen er tydelig på at kommunene, så langt det er mulig, skal følge det ordinære saksbehandlingsprogrammet etter plan- og bygningsloven. Samtidig er situasjonen vi står i, helt ekstraordinær, og den krever ekstraordinære tiltak. Selv om tilstrømmingen per i dag ikke er så stor som prognosene i utgangspunktet tilsa, vet vi aldri hva som venter oss i tiden framover.

Regjeringen har derfor foreslått en midlertidig beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven som gir kommunene økt handlingsrom, fleksibilitet og mulighet til å gi unntak fra plan- og bygningsloven. Det kan bli nødvendig for å sikre raskere prosesser. Høyre og Fremskrittspartiet har foreslått at det er staten som skal ha myndighet til å gi unntak, og at man skal ha myndighet til å overkjøre kommunene. Det mener jeg er en dårlig løsning. Det er kommunene som til daglig avgjør saker etter plan- og bygningsloven. Ikke minst er det kommunene som sitter med lokalkunnskapen. Regjeringen har derfor vært opptatt av å sikre at kommunene er involvert og skal medvirke i gjennomføringen av nødvendige tiltak. I motsetning til representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet har Senterpartiet full tillit til at kommunene vil gjøre de nødvendige vurderingene knyttet til når det trengs raskere prosesser, og hva slags unntak som vil være nødvendig hvis situasjonen skulle bli adskillig mer dramatisk enn i dag.

Erlend Wiborg (FrP) [18:05:27]: Da diktatoren Putin gikk til brutal krig mot Ukraina og mot det ukrainske folket, så vi alle hvilke konsekvenser dette kunne få. Allerede før krigen var over 80 millioner men-

nesker på flukt. Nå har vi fått mange flere millioner ukrainere på flukt, internt i Ukraina, men stadig flere har også kommet ut av Ukraina, og flere kommer til Norge. Hvor mange som til slutt vil komme, er det ingen av oss som vet. Det vil avgjøres av hvordan krigen utvikler seg, men Norge må være forberedt på å ta imot mange og langt flere enn det vi har gjort så langt. Fremskrittspartiets politikk har alltid vært at flyktninger hjelpes best i sine nærområder. Nå er krigen og mennesker på flukt i våre nærområder, og da skal Norge virkelig stille opp.

Samtidig er det viktig at vi ikke er naive. Man må ta realitetene inn over seg. Det er bl.a. derfor Fremskrittspartiet har tatt til orde for grensekontroll for å unngå at terrorister og andre kriminelle utnytter disse flyktningstrømmene.

Når det nå kommer ukrainere, skal vi ta dem godt imot, men vi må også innse at ukrainske flyktninger er en annen type flyktninger enn det vi er vant til å få til Norge. Det betyr at vi må rigge hele mottaksapparatet til å være best mulig tilpasset denne gruppen. Dette er en gruppe fra samme kulturkrets som oss, som dermed raskt og enkelt kan komme ut i det norske samfunnet, men da må vi sørge for å få en ubyråkratisk ordning, noe Fremskrittspartiet har tatt til orde for helt siden krigens start. Dessverre har regjeringen vært veldig bakpå hele veien her, men denne saken inneholder heldigvis flere gode elementer. Det er derfor Fremskrittspartiet subsidiært kommer til å støtte forslagene som ligger der.

Skal vi klare å håndtere en så stor flyktningstrøm som vi får, handler det om at vi må ta alle gode krefter i bruk – alle som ønsker å bidra. Om det er private, kommunale eller ideelle, har ingenting å si. Det handler også om at vi må sørge for at alle ukrainere som ønsker f.eks. å bidra og begynne å jobbe med en gang, får lov til det. Fortsatt ser vi at det er ukrainere som har jobb, men som nektes å jobbe på grunn av sendrektighet i systemet rundt arbeidstillatelse. Det er uheldig.

Så handler det, som jeg sa, om at vi må ha fleksibilitet. Det ene er arbeidsmiljøloven. Der er det åpenbart at man må ha fleksibilitet når det kommer så mange mennesker, og da er det spesielt at regjeringen velger å se bort fra det og heller strammer inn. Og på samme måte: Skal vi klare å tilby alle ukrainske barn som kommer, barnehageplass og skoleplass, kan det hende at man trenger noe mer fleksibilitet når det gjelder arealnormene. Det viktigste er ikke at alt er perfekt fra dag én. Det viktigste er at vi gjør alt vi kan for å hjelpe dem som faktisk har behov for hjelp.

Det er derfor Fremskrittspartiet i dag også tar opp forslaget vi har fremmet om å tilby alle ukrainske barn barnehageplass, skole og fritidsaktiviteter uavhengig av byråkratiet. Vi ser at det har vært utfordringer med re-

gistrering og ikke minst bosetting av ukrainere, der regjeringen har sittet bakpå og ventet. Vi ser heldigvis at det går noe raskere og bedre nå, men fortsatt er det ukrainske barn som har vært her lenge, som ikke får barnehageplass eller skole eller får delta på fotballtreningen. Dette er barn som har opplevd traumatiske hendelser, som i hui og hast måtte flykte, og da kunne det vært bra for mange av dem å få denne barnehageplassen, skole eller få spille fotball eller håndball med sine jevnaldrende.

Jeg stusser over at forslaget vi fremmer i dag om å tilby barna barnehage, skole og fritidsaktiviteter med en gang – og så kan vi ta byråkratiet, registreringen og bosettingen senere – blir nedstemt, men Fremskrittspartiet kommer til å fortsette å gjøre det vi kan for å få hjulpet flest mulig ukrainere på flukt.

Grete Wold (SV) [18:10:35]: Når uforutsette hendelser skjer – og krigen i Ukraina må vel sies å være nettopp det, uforutsett og ikke minst utfordrende for mange land, også her – krever det at vi handler raskt, praktisk, realistisk, men også at vi holder hodet kaldt og hjertet varmt.

Det er mye usikkerhet som preger situasjonen fortsatt. Vi vet ikke om det kommer så mange flyktninger som vi antok, og som vi la opp til. Det kan synes som om det ikke skjer, i hvert fall ikke nå. Vi vet ikke hvordan oppgaven løses ute i alle de kommunene som har sagt ja til å bosette. Positiviteten kan fort reduseres om ikke kapasitet, garanti og dekning for utgiftene gis. I tillegg er det rekordmange som fortsatt bor privat. Det gir oss flere muligheter og et handlingsrom, men det gir oss også noen utfordringer.

SV er enig i flere av de forslagene og tiltakene i denne saken, men vi mener regjeringen går for langt i å innsnevre rettigheter i den situasjonen vi nå befinner oss i. Dersom krigen i Ukraina drar ut lenger enn det vi alle håper, mener vi at flere av disse innsnevringene vil skade integreringen på sikt. Både det å komme i gang med språkopplæring allerede på asylmottak, å få en enkel kompetansekartlegging før bosetting og å kjenne sine rettigheter på det norske arbeidsmarkedet gjennom samfunnsopplæringen vurderer vi som helt avgjørende for å lykkes med integrering på kort og igjen på lang sikt.

SV mener også at ukrainske flyktninger bør få samme tilbud om opplæring som andre flyktninger, men at det kan være en rett og ikke nødvendigvis en plikt, slik at vi også sikrer en økt grad av fleksibilitet og kapasitet. Frivillighet er alltid et godt utgangspunkt. Det vil bidra til en bedret kapasitet uten at tilbudet som gis, er kvalitetsmessig dårligere. SV har derfor fremmet flere forslag som gjør nettopp det mulig.

Vi har nettopp vært gjennom en pandemi, der hovedkonklusjonene rundt håndteringen har vært at det er de mest utsatte gruppene hos oss som ble hardest rammet av tiltakene. La oss ikke gjøre den samme feilen igjen. Barn på flukt er særskilt sårbare. SV går derfor imot flere av de foreslåtte endringene som ville ramme barna hardest, med mindre tilsyn i barnevernet, utvidet frist til grunnskoleopplæring og unntak fra rett til bl.a. barnekoordinator.

Så vil det i krisesituasjoner, både under pandemien og nå med en økning i antall mennesker på flukt og som kommer til oss, avdekkes svakheter i vårt system. Redusert bemanning i både spesialisthelsetjeneste og kommunehelsetjeneste viser oss sårbare når det oppstår uventede og krevende hendelser. Vi mener derfor at det er et poeng at vi nå ser på at vi ikke har klart å rigge tjenestene våre for å kunne klare en krisesituasjon. Det må vi ta inn over oss. Dagens system med innsatsstyrt finansiering gir oss ikke helt den graden av fleksibilitet og beredskap som vi trenger. Det har vi erfart nå. SV er derfor opptatt av at vi skal ha en offentlig og prioritert helsetjeneste, og det får vi kun med politisk vilje og kontroll.

De flyktningene som nå kommer til Norge, har gitt oss noen tilbakemeldinger på ulike forhold de reagerer på. Både kvalitet på mottak og økonomisk bistand har vært omtalt i mediebildet. Spesielt dette med stønad om man bor privat, har skapt vansker for flere. Dette mener SV at regjeringen må ta på alvor, og sikre, slik opposisjonen påpeker, at det ikke er forskjell på om man bor privat eller på et mottak. SV mener dette viser en urimelighet som også rammer asylsøkere og flyktninger fra andre land og andre kriser enn Ukraina. Det burde vi nå innse og benytte anledningen til faktisk å gjøre noe med.

Kriser viser at vi trenger en fleksibilitet i plan- og bygningsloven, og det legges det opp til her. Kommunene må ha mulighet til å gjøre mindre fravikelser for å sikre alle tak over hodet. Men SV støtter ikke Høyres representantforslag om en beredskapshjemmel. Vi mener at det er det ikke behov for. Vi har tillit til at kommunene gjør de vurderingene som skal til innenfor dagens lovverk, og at det dermed er ivarett i innstillingen.

Så til slutt: Det er behov for en midlertidighet i lovverket slik situasjonen er nå, men vi mener det er for tidlig og for store begrensninger i de rettighetene som er helt avgjørende for at flest mulig kan få god informasjon og tidlig kunne komme i gang med sine liv her i Norge. SV har derfor fremmet flere forslag i saken, som vi med dette tar opp, selv om de ikke får flertall.

Presidenten: Da har representanten Grete Wold tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [18:15:27]: Rødt var tidlig ute med å foreslå kollektiv beskyttelse for ukrainere,

og vi foreslår hvert år i våre alternative statsbudsjetter å bosette et mye høyere antall flyktninger enn man har gjort de siste årene. Med andre ord er vi opptatt av at Norge skal ta imot mennesker som trenger beskyttelse, at vi skal ivareta dem godt. I dagens ekstraordinære situasjon – grunnet Putins folkerettsstridige angrepskrig mot Ukraina – trengs det også noen ekstraordinære tiltak. Det er vi i Rødt også helt enig i, og vi går inn for de fleste av de midlertidige endringene som foreslås i proposisjonen.

De to forslagene Rødt fremmer, bygger videre på noe som nevnes i proposisjonen, og det er større fleksibilitet i introduksjonsprogrammet. Rødt har ved flere anledninger etterlyst en mindre rigid tilnærming til opplegget i introduksjonsprogrammet for å la deltakerne lettere kunne kombinere dette med annen aktivitet. En mulighet for å ta introduksjonsprogrammet på deltid for de menneskene som har mulighet til å kombinere dette med annen skolegang eller jobb, ville vært integreringsfremmende, ikke bare for ukrainere. Rødt tror at veien til arbeid er en av de viktigste veiene også til integrering, og derfor burde regjeringen sett mer på dette forslaget.

Så har vi noen bekymringer, og Barneombudets høringsinnspill setter ord på noen av dem. Det er ikke gjort tilstrekkelig rede for når regelendringene gjøres gjeldende utover at de inntreffer ved «et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina».

«Et høyt antall ankomster» er ikke et presist begrep og vurderingsvilkår for når barn skal få lempet på sine rettigheter. Det burde vært mer treffsikkert. Rødt vil også understreke til barnebefolkningen vår – uansett situasjon, og det er noe vi vil være klare og tydelige på – at vi i minst mulig grad må lempe på de rettighetene. I den situasjonen vi står i nå – etter pandemien, med belastningene den har hatt på våre barn og unge, og med et høyt antall nybosatte flyktninger – vil f.eks. det å utføre færre tilsyn i barnevernssektoren være en svært uheldig vei å gå.

Jeg vil også advare sterkt mot å lempe på pasientrettigheter, noe flere før meg har vært inne på. Dessverre viste rapportene fra koronakommisjonen at det er de mest utsatte som må betale dyrest for tiltakene under kriser. Det må vi ikke akseptere. Rett til individuell plan, kontaktlege, koordinator og barnekoordinator er tjenester som skal sikre tjenester til dem som har sammenlagte behov, og bør styrkes heller enn svekkes i tider hvor helsevesenet vårt er under press.

Sammenlagt: Behovet for å lempe på rettigheter, bemanning, frister og tilsyn som er synliggjort i denne proposisjonen, burde være en vekker, for vi står med en krise bak oss og en potensielt langvarig krise foran oss – som vi ikke vet hvor lenge varer, og som vi ikke helt vet

omfanget av ennå. Sannheten er at vi ikke er rigget i tilstrekkelig grad for ekstraordinære situasjoner som den vi er i nå. Vi må ha mer og sterkere offentlig velferd og beredskap. Hvis ikke vil de som trenger tjenestene våre, være de som blir mest skadelidende – gang på gang. Både koronakrisen og flyktningkrisen nå har vist oss at fellesskapet vårt er viktig, og at fellesskapsløsningene våre er gode, men de må styrkes. I krisetider som dette er det viktigere enn noen gang at vi faktisk styrker fellesskapet.

Med dette tar jeg opp Rødts forslag og viser til de forslag som Rødt er med på.

Presidenten: Da har representanten Tobias Drevland Lund tatt opp de forslagene han viste til.

André N. Skjelstad (V) [18:19:44]: Bakgrunnen for denne saken er mørk. Russlands angrepskrig mot Ukraina har drevet millioner av mennesker på flukt. Mer enn 14 millioner mennesker har flyktet – nesten 7 millioner av dem ut av Ukraina. I Norge har vi per i dag mottatt om lag 17 700 søknader om asyl. Det er dystre tall. Situasjonen gjør at vi må snu oss raskt. Det er åpenbart at vårt innvandrings- og integreringssystem er laget med tanke på en helt annen situasjon og helt andre folk som er på flukt, enn det vi ser nå. Det er etter min mening et tankekors, og jeg håper at det bidrar til at vi tenker annerledes i utformingen av dette regelverket og systemet i framtiden.

Jeg registrerer videre at regjeringen ikke har evnet å avbyråkratisere systemet og tilpasset det til et betydelig antall ukrainske flyktninger, som vi har fått og ikke minst kan få framover. Dette medfører at mange ukrainere på flukt blir nektet å arbeide til tross for at de kan skaffe seg jobb, og at barn ikke får begynne i barnehage, skole og fritidsaktiviteter på grunn av treghet i det offentlige byråkratiet rundt registrering og bosetting.

Siden ukrainske flyktninger har rett på kollektiv beskyttelse, bør de også få grunnleggende velferdstjenester før registrering og/eller bosetting er fullført. Venstre fremmet derfor forslag om dette. Allerede tidlig i mars tok vi til orde for å innføre et eget hurtigspor for å få ukrainske flyktninger raskt ut i arbeid – dette for at disse flyktningene ikke skulle inn i et ordinært introduksjonsprogram, bl.a. fordi mange av flyktningene i større grad har formell kompetanse sammenlignet med tidligere, og at disse gis midlertidig kollektiv beskyttelse.

Venstre har en merknad der vi viser hvor høy terskelen er – og skal være – for å ta i bruk unntaksbestemmelser knyttet til frister og tilsyn med barnevernstjenesten. Vi mener det er viktig å understreke at disse reglene bare skal gjelde i helt spesielle situasjoner i enkeltkommuner som følge av den konkrete flyktningssituasjonen.

Videre har Venstre varslet at vi ikke støtter endringen i opplæringsloven § 2-1 andre ledd om å utsette fristen for å tilby et fullverdig skoletilbud for elever fra Ukraina, og vi vil derfor stemme imot det. Resten av endringene i opplæringsloven stiller vi oss bak.

Venstre har sammen med Høyre fremmet eget forslag til helselovgivning, både til spesialisthelsetjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Vi mener det ikke er grunnlag for fjerning av pasientrettigheter slik situasjonen er nå.

Til slutt: Venstre støtter regjeringens forslag til ny unntaksbestemmelse i plan- og bygningsloven da vi mener den ivaretar flere viktige hensyn enn det Høyre og Fremskrittspartiet gjør i sitt forslag. Utover det stiller vi oss bak regjeringens forslag der vi ikke har egne forslag.

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:23:10]: Det er over tre måneder siden krigen brøt ut i Ukraina. Flere millioner mennesker er på flukt som følge av Russlands angrepskrig. Vel 17 000 mennesker har søkt beskyttelse i Norge til nå, og vi er nødt til å ta høyde for at antallet kan bli betydelig høyere. På bakgrunn av den siste tids utvikling har Utlendingsdirektoratet nå nedjustert prognoseanslaget til 35 000 ankomster for 2022.

Fordrevne fra Ukraina kan få midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge. Tillatelsene gis i utgangspunktet for ett år, men kan fornyes hvis situasjonen vedvarer. Selv om vi legger til grunn at de fordrevne vil ønske å returnere til Ukraina så raskt som mulig, må vi også planlegge for at behovet for beskyttelse kan bli av en viss lengde.

Regjeringen er opptatt av at alle som er fordrevet, skal få et trygt og godt opphold her i Norge. De skal raskt kunne delta i det norske samfunnet og komme i arbeid eller annen aktivitet, og barn skal få gå på skole eller i barnehage.

For å lykkes med både mottak, bosetting og integrering av mange mennesker på en gang må noen tjenester innrettes annerledes enn i en normalsituasjon. Regelverket må være mer fleksibelt, slik at kommunene raskt skal kunne ta imot mange. Samtidig ønsker vi ikke å gå lenger enn nødvendig. I den uoversiktlige situasjonen vi befinner oss i, er det derfor også behov for noen forskriftshjemler for raskt å kunne gjøre nødvendige tilpasninger på senere tidspunkt.

Vi foreslår endringer og forenklinger i en rekke lover: integreringsloven, barnevernsloven, opplæringsloven, barnehageloven, helselovgivningen og plan- og bygningsloven.

Enkelte forslag retter seg mot utfordringer som gjør seg gjeldende med dagens ankomsttall. For eksempel legger vi opp til enklere kvalifiseringsordninger for denne gruppen etter integreringsloven. Vi legger også til ret-

te for at flere kan gå rett ut i arbeid, uten å delta i introduksjonsprogram først.

Andre forslag skal i større grad ivareta behov som kan oppstå hvis ankomststallene blir betydelig høyere. Dette gjelder bl.a. forskriftshjemplene vi foreslår i helselovgivningen.

Jeg er imponert over kommunenes høye bosettingsvilje, og mange er utålmodige. Det er bra. Bosettingen har tatt seg opp, og stadig flere av dem som er innvilget kollektiv beskyttelse, er enten på vei til å bli bosatt eller allerede bosatt i en kommune.

Mange er opptatt av kompetansekartlegging før bosetting. Vi har nå utvidet den forenklede kartleggingen, slik at det også innhentes grunnleggende opplysninger om utdanning og yrke.

Krigen i Ukraina er uforutsigbar. Det samme gjelder konsekvensene for Norge. Endringene vi foreslår i lovverket, skal derfor være midlertidige, og de skal oppheves 1. juli 2023. Hvis det blir nødvendig å videreføre noen av eller alle endringene, vil forslag sendes på høring og eventuelt fremmes for Stortinget.

Med disse endringene tror jeg det blir enklere for kommuner og fylkeskommuner å ta imot mange fordrevne fra Ukraina på kort tid. Jeg tror også at endringene vil bidra til at de som kommer hit, får et godt opphold i Norge.

Jeg oppfatter at vi er enige om at det er nødvendig med tilpasninger i regelverket. Jeg er derfor glad for at komiteen støtter mange av forslagene i proposisjonen, og at flertallet stiller seg bak lovforslaget fra regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [18:27:05]: Normalt er introduksjonsprogrammet helårig, med fem uker ferie per år. Det er for mange uheldig at integreringsløpet kan ha en såpass lang pause. Nå vil mange av flykntningene som kommer fra Ukraina, kanskje bli bosatt i en kommune og skulle i prinsippet ha startet på introduksjonsprogrammet akkurat når sommerferien begynner. Det kan også ha en stor, negativ påvirkning på den enkeltes integrering og på det å komme seg kjapt inn i det norske samfunnet. Det er viktig for oss at det gis et godt integreringstilbud i løpet av sommeren, og ikke minst at også alle barn har mulighet til å være i aktivitet. En så lang sommerferie kan også sette en viss stopper for det, hvis man ikke har muligheten til å delta i et introduksjonsprogram. Mitt spørsmål er: Hvordan vil statsråden sikre at det kan tilbys integreringsprogram gjennom sommeren?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:28:04]: Jeg deler oppfatningen om at det er viktig at de som kommer som fordrevne fra Ukraina, får muligheten til å være i

aktivitet, enten i arbeid eller i introduksjonsprogram, og at barn og unge får delta i barnehage og skole, og selvfølgelig også fritidsaktiviteter. Det er også bakgrunnen for at vi har utlyst midler, slik at frivillige organisasjoner kan søke om penger til å drive med aktivitet for denne gruppen barn og ungdom.

Når det gjelder spørsmålet knyttet til introduksjonsprogrammet, vil de endringene i integreringsloven som vi nå fremmer, bidra til at kommunene i større grad kan tilpasse innholdet i kvalifisering ut fra kapasitet og de særlige hensyn som gjelder for denne gruppen. Introduksjonsprogrammet er det kommunenes ansvar å tilby og også legge til rette for. Det er en rett, men ikke en plikt som ligger i det å delta i introduksjonsprogrammet. Vi antar at mange vil benytte seg av retten, men også at mange vil gå rett ut i arbeid.

Mari Holm Lønseth (H) [18:29:14]: Det er en rett, men ingen plikt – det gjelder for flyktningene, men kommunene vil ha en plikt til å tilby programmet. Spørsmålet er: Skal de også ha plikt til å sikre at man har en form for aktivitet gjennom sommeren, eller er det først og fremst frivillige organisasjoner som skal sikre at det er aktivitet nok på sommeren?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:29:34]: Jeg har tillit til at kommunene innretter introduksjonsprogrammet slik at det er tilpasset den flyktninggruppen som kommunene har, og at de har muligheten til å gjøre det. Når det gjelder disse lovforslagene, er det lagt opp til endringer i introduksjonsprogrammet nettopp for å tilpasse muligheten til å kunne gå tidligere ut i arbeid bl.a. – og så er det noen som kunne tenke seg å få mer tid. Da er det jo kommunene som har ansvar for å tilpasse introduksjonsprogrammet. Når jeg nevnte frivillige organisasjoner, handler det kanskje først og fremst om barn og unge, som også nevnt i det forrige spørsmålet, men også der er det midler som er lyst ut med tanke på muligheter til å arrangere f.eks. språkopplæring og aktiviteter for voksne flyktninger.

Erlend Wiborg (FrP) [18:30:36]: Jeg er helt sikker på at statsråden er enig med Fremskrittspartiet i at hensynet til barna selvfølgelig er det viktigste. Fremskrittspartiet har fremmet et forslag som har fått støtte fra Høyre, Rødt og Venstre, om å sørge for at barn ikke skal bli skadelidende der hvor registrering og bosetting tar lang tid. Det er veldig bra at statsråden jobber for å få raskere registrering og bosetting, men i noen tilfeller tar det lang tid. Hva er grunnen til at statsråden mener at disse barna ikke skal få barnehage, skole og fritidsaktiviteter i påvente av byråkratiet?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:31:31]: Jeg tror utgangspunktet her må bygge på en misforståelse, for så klart mener statsråden at barna skal få lov til å gå i både barnehage og skole. Kommunene har plikt etter opplæringsloven til å gi et skoletilbud til barn i grunnskolealder så raskt som mulig, og dette gjelder uavhengig av registrering og bosetting – eller byråkratiet, som representanten Wiborg her kaller det. Fristen for kommunene til å gi et opplæringstilbud løper fra den dagen barnet kommer til landet, og man starter ikke på nytt med registrering og bosetting dersom barnet flytter mellom kommuner. Derfor mener jeg at det ikke vil være hensiktsmessig å oppfordre til egne ordninger for å legge til rette for et fullverdig opplæringstilbud for ukrainske barn i påvente av registrering og/eller bosetting.

Dessuten må en kommune som vet at det kommer nye barn i grunnskolealder til kommunen, begynne å legge til rette for at disse barna skal få starte på skolen så snart som praktisk mulig, og kommunen må også skaffe seg oversikt over hvilket opplæringstilbud barna skal ha.

Erlend Wiborg (FrP) [18:32:35]: Jeg mistenker her at det statsråden svarte, ikke er helt korrekt, men det kan vi gå grundigere gjennom senere. Jeg må minne statsråden på at hun ikke er en statsråd for byråkratiet og systemet, hun er en statsråd for innbyggerne. Vi har eksempler – og vi hører stadig om flere – på ukrainske barn som har lyst til å begynne på skole, barnehage og fritidsaktiviteter, men som må vente. Kommunene sier at de ikke våger tilby disse tjenestene av økonomiske hensyn, og også på grunn av andre byråkratiske hindringer som f.eks. systemet rundt forsikring av barna.

Så jeg må spørre på nytt: Hvorfor mener statsråden det er viktigere å ta hensyn til byråkratiet og at disse barna skal vente, enn å være klar på at barna skal få barnehage, skole og fritidsaktiviteter raskest mulig?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:33:36]: Det kunne kanskje ha vært interessant å spørre om hva som var feil i det jeg sa. Kommunene har plikt etter opplæringsloven til så raskt som mulig å gi et skoletilbud til barn i grunnskolealder, og det gjelder uavhengig av registrering og bosetting. Fristen for kommunene gjelder altså fra den dagen barnet kommer til landet. Det har ingenting med byråkrati å gjøre, dette handler om å legge til rette.

Jeg har også hatt gleden av å besøke egne motaksklasser, og jeg vet også om kommuner som har barnehager for barn som bor i mottak, og de er godt ivare tatt. For eksempel Bergen kommune har innført en rettighet til alle barn som bor i mottak, til å gå i barnehage, og mange kommuner løser dette på en utmerket måte.

Når det gjelder dette såkalte byråkratiet, har jeg lyst til å legge til at bosettingen ikke har gått raskere på 17 år enn den gjør nå, for flyktninger som kommer til Norge.

Grete Wold (SV) [18:34:53]: Foreløpig er mange av flyktningene som kommer fra Ukraina, kvinner og barn. Mange vil trenge tid for å lære seg språket og tilpasse seg et mulig i arbeidsliv i Norge, men det er også flere som kan forventes å komme ganske raskt inn på arbeidsmarkedet vårt. I denne saken legges det opp til noen reduksjoner i de gode ordningene som vi har lovfestet i dag – ordninger og tilbud som gir gode verktøy for å komme ut i arbeidslivet vårt, det være seg tidlig norskopplæring, samfunnsfag og god informasjon om arbeidslivet. Ser statsråden utfordringen i disse reduksjonene vi nå vedtar, og at sjansen for f.eks. sosial dumping vil øke?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:35:34]: Hensikten bak disse forslagene er i stor grad å redusere lovpålagte plikter for at kommuner og fylkeskommuner skal kunne ta imot mange på kort tid, og det kan selvsagt ha noen konsekvenser vi ikke ønsker.

Når det gjelder kampen mot sosial dumping, er det klart at utenlandske arbeidstakere som ikke kan språket eller kjenner det norske systemet, er mer utsatt for å bli utsatt for arbeidsforhold vi ikke liker å kjenne til i det organiserte arbeidslivet vi ønsker i Norge. Det er en av grunnene til at vi ikke har lempet på arbeidsmiljølovens bestemmelser knyttet til midlertidighet og andre ting som har blitt nevnt i denne debatten, for vi mener at det arbeidslivet er viktig også for de ukrainske flyktningene – at de har de samme rettighetene etter arbeidsmiljøloven som alle andre.

Tobias Drevland Lund (R) [18:36:45]: Som jeg sa i innlegget mitt, har Rødt flere ganger ettertrykkelig etterlyst et mindre rigid introduksjonsprogram for å la deltakerne lettere kunne kombinere dette med annen aktivitet. En mulighet for å ta introduksjonsprogrammet på deltid for de menneskene som har både mulighet og tid til å kombinere dette med skolegang eller jobb, ville vært integreringsfremmende etter Rødts syn, og ikke bare for ukrainerne. Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Ser hun på muligheten for i framtiden å gjøre introduksjonsprogrammet mer fleksibelt også for andre som kommer til Norge?

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:37:24]: De lovendringene vi behandler i dag, er ment å være midlertidige, fram til juli 2023. Dersom det blir behov for endringer, vil regjeringen selvsagt fremme det for Stortinget, og også høre dette.

Introduksjonsprogrammet er i utgangspunktet veldig fleksibelt. Den nye integreringsloven legger opp til at man f.eks. kan ha arbeid og utdanning som en del av introduksjonsprogrammet. Det kan være mye mer fleksibelt enn det var før, nettopp på bakgrunn av at vi fikk en ny lov for ikke så lenge siden. Det er klart vi vil lære av erfaringer vi får med de lempingene vi gjør nå, og jeg vil ikke utelukke noe dersom det er gode erfaringer. Introduksjonsprogrammet er først og fremst veldig viktig for en god integrering i Norge.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Mari Holm Lønseth (H) [18:38:47]: Jeg tenkte at jeg skulle berolige representanten Greni litt. Mye av det hun sa i sitt innlegg, er med all respekt å melde ikke riktig. Det er helt riktig at det i dag fremmes et forslag om ytterligere å forenkle ordningen med avtalt selvbosetting i Norge. Det er også klart at det ligger til grunn for forslaget at vi fortsatt vil ha en styrt og en frivillig bosetting i Norge. Nettopp fordi den er frivillig, går det veldig tydelig fram av forslaget at det er kommunene som eventuelt skal si ja til den avtalte selvbosettingen. Det er altså ikke mulig for en flyktning å dra til en kommune, bosette seg der og forvente å få tjenester uten at kommunen selv godkjenner det.

Jeg har tillit til at kommunene ikke tar imot flere enn det de har vedtatt å gjøre. Jeg trodde at Senterpartiet også hadde tillit til at kommunene i større grad klarer å forholde seg til det de selv har planlagt for. Det kan være fint hvis det er riktig at saksbehandlingstiden nå er én uke, men IMDi opererer selv med at man må forvente en saksbehandlingstid på tre uker. Det er tre uker da man heller kunne brukt tiden på å komme seg inn, få et tilbud og få seg en bolig, men nå må man heller sitte og vente på en avklaring. Det er også riktig at man har rett til å gå på skole hvis man oppholder seg i Norge, uansett om man er bosatt eller ikke, men retten til f.eks. å gå i barnehage er det ikke gitt at man har. Det er også noe av bakgrunnen for at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer det forslaget som vi gjør i dag.

Jeg vil også kort kommentere at terskelen for å kunne ta i bruk beredskapshjemmelen i plan- og bygningsloven er ekstremt høy. Det skal kun gjøres i ekstraordinære tilfeller. Jeg mener det er klokt at Stortinget sikrer seg tilstrekkelige hjemler, hvis vi skulle komme i en situasjon hvor det er nødvendig, men sånn det ser ut per nå, er det altså ikke et behov for å ta den hjemmelen i bruk. Dette handler om å ha verktøy i verktøykassen hvis man kommer i en situasjon hvor verden ser annerledes ut enn hva den gjør akkurat nå.

Rune Støstad (A) [18:41:21]: Jeg må si at det er litt interessant å lytte til debatten her i dag og påstandene som fremmes i salen – om en regjering som er bakpå hele tiden, at ideologi kommer framfor å lytte til kommunene, at en ikke er rustet til å takle slike kriser, og det høres nesten ut som om vi ikke klarer å få de ukrainske ungene til å gå på skole.

Her om dagen besøkte jeg Vang kommune øverst i Valdres, en kommune med rundt 1 600 innbyggere – en liten kommune, men med stort hjerterom og sterke fellesskap. På flyktningmottaket der var det 100 personer, 50 av dem barn og unge, og disse 50 går på skole. Dette har en kommune med 1 600 innbyggere klart å få til, ikke minst fordi det er gjort i godt samarbeid med en regjering som etter mitt syn gjør en veldig god jobb akkurat nå.

Norge og norske kommuner er blant verdens beste til å stille opp og bidra til trygghet for folk som har det vanskelig. Så hører jeg stadig vekk Høyre etterlyse en klarere strategi fra regjeringen for å håndtere flyktningkrisen. Vi hørte nettopp statsråden fortelle på en forbillig måte hvordan regjeringen jobber, og jeg har lyst til å spørre representantene fra Høyre om de har glemt flyktningkrisen i 2015. Har de glemt hvor kaotisk det var, og hvor bakpå regjeringen var den gangen? Det har ikke denne representanten glemt. Da satt jeg som ordfører i en kommune som kjente flyktningkrisen på kroppen, og med den erfaringen kan jeg si følgende: Daværende regjering var ikke i nærheten av å håndtere den krisen på en så bra måte som dagens regjering har gjort.

I motsetning til den gangen har vi nå en regjering som stiller opp, som håndterer en svært vanskelig situasjon på en rask og effektiv måte. Jeg er både imponert og stolt over å ha en regjering som har vært så offensiv, og kommer med så mange effektive tiltak som har til formål å skape trygghet for de ukrainske flyktningene. Jeg er også stolt over norske kommuner, både Vang, som jeg besøkte på mandag, og alle andre i hele landet som på en imponerende måte bidrar til at vi som land håndterer krisen på en svært god måte.

Erlend Wiborg (FrP) [18:44:20]: Jeg vil sterkt anmode statsråden om å tegne seg, for statsråden sa i replikkvekslingen med undertegnede at jeg tok feil. Hun mente at alle barn har rett på barnehageplass, og at den retten inntreffer med en gang man kommer til landet.

Kunnskapsdepartementet har uttalt seg om dette i forbindelse med krisen i Ukraina. Kunnskapsdepartementet viser til barnehageloven § 16, som gir barn rett til barnehage i den kommunen der de er bosatt. De sier videre at retten til barnehageplass for barn av de nyankomne ukrainerne trer inn når opphold er innvilget og en kommune har tatt imot familien for varig bosetting,

og at selv om barn f.eks. er i asylmottak og er under skolepliktig alder, har de ikke rett på barnehageplass.

Det er akkurat det vi ber om her, at barn uavhengig av hvilken formell status de har fått, så langt det er praktisk mulig skal få barnehageplassen umiddelbart, og så får man ta formalitetene så raskt det er mulig. Det er helt riktig at det er noen kommuner som har tilbudt både barnehage og skole raskere enn det loven krever, og det er veldig bra, men jeg er også – i likhet med foregående talere – opptatt av å lytte til ordførere, og det er akkurat ordførere som har tatt opp den problemstillingen her med komiteen, med Fremskrittspartiet og også med Arbeiderpartiet.

Det er en utfordring for kommunene. Når det gjelder f.eks. å tilby skoleplass, er de avhengig av å kunne ha et personnummer eller et D-nummer. Utfordringen da er at hvis en ikke er ferdig registrert, får ikke kommunene tegnet forsikring for disse barna. Dermed påløper det en betydelig risiko for kommunene, og derfor tør ikke kommunene nødvendigvis å tilby skoleplassen.

Det er akkurat den type helt meningsløse byråkratiske hindringer jeg kunne ønske at regjeringen tok tak i, for det hadde vært til det beste for barna. Dessverre velger regjeringen å bruke mesteparten av sin taletid på å snakke om sin egen fortrefelighet istedenfor å løse de reelle utfordringene og reelle byråkratiske hindringene som finnes.

Statsråd Marte Mjøs Persen [18:47:16]: Jeg er opptatt av å løse byråkratiske hindringer. Når det gjelder kommunenes plikt etter opplæringsloven til å gi et skoletilbud til barn i grunnskolealder så raskt som mulig, gjelder det altså uavhengig av registrering og bosetting.

Når det gjelder barnehage, får barn rett til barnehageplass når de bosettes. Da kan foreldrene søke om barnehageplass, som de andre innbyggerne i kommunen, og man må følge kommunens inntaksregler. Kommuner kan tilby barnehage tidligere – og det gjorde jeg også rede for i mitt forrige innlegg at mange kommuner gjør. Kommunene står altså fritt til å gi et tilbud om barnehage, men det er også lite praktisk å skulle anmode en kommune om å tilby dette dersom de ikke har oversikt over personer på grunn av manglende registrering. Derfor er også poenget med å få registrert, kartlagt og bosatt så raskt som mulig, svært viktig. Barn i mottak kan altså gis tilbud om heldags barnehageplass etter søknad fra mottakene, og fra 2021 gis det tilskudd til heldagsplass i barnehage for alle barn i asylmottak fra ett år og oppover. Tilskuddet inkluderer foreldrebetaling og kostpenger, og tilskuddet blir administrert av UDI og gjelder for alle godkjente barnehager.

Før jeg går ned fra talerstolen, har jeg lyst til også å si noe om at jeg er veldig stolt av norske kommuner. De er

nå anmodet om å bosette 35 000 flyktninger i 2022, og per 27. mai har rundt 350 kommuner vedtatt at de kan tilby bosetting til over 35 600 flyktninger i løpet av 2022. Innvilget oppholdstillatelse er altså en forutsetning for at flyktninger får tilbud om bosetting med offentlig hjelp, og per 27. mai er rundt 14 300 personer innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse.

Vi har rundet en milepæl i disse dager da over 10 000 flyktninger nå enten er bosatt eller på vei til å bli bosatt i en kommune. IMDi fordeler flyktninger til kommunene løpende. Når IMDi har inngått en avtale med en kommune om bosetting av enkeltpersoner, er det kommunen som sørger for at personene blir bosatt i kommunen. Bosettingstakten har vært økende de siste ukene, og flere kommuner melder om at de er klare til å ta imot. Det er også flere personer som ikke har bedt om bosetting med offentlig hjelp. Jeg følger utviklingen tett og har også nær dialog med IMDi og kommunesektoren om bosettingsarbeidet. Selv om vi alltid kunne ønske oss å være raskere, var bosettingstakten i 2015 på 8,4 måneder, i 2019 på 3,2, og nå er den altså på 0,6 – det er den raskeste gjennomsnittstiden de siste 17 årene.

Presidenten: Representanten Mari Holm Lønseth har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Mari Holm Lønseth (H) [18:50:36]: Jeg vil gjerne svare ut litt av det som representanten Støstad også tok opp.

Det er helt riktig at det var en ganske alvorlig flyktningkrise i 2015. Da kom det altså over 30 000 asylsøkere til Norge på veldig kort tid. Det var en situasjon som måtte håndteres, og etter det har man klart å forbedre beredskapsplanene på en mye bedre måte. Det ligger også et bedre planverk til grunn for å håndtere store flyktningkriser på kort tid. I stor grad styrer den sittende regjeringen på de beredskapsplanene som ble forbedret etter flyktningkrisen i 2015. Det synes jeg er veldig positivt.

Jeg synes heller ikke det er så unaturlig at det er ulike partier på Stortinget som ønsker å komme med ulike forslag i en krisesituasjon hvor vi får mange innspill, men man må også tåle at det da kommer andre forslag, uten at man nødvendigvis føler det som en sterk kritikk. Når det er en alvorlig situasjon, mener jeg også det er klokt å lytte til forslag som ikke nødvendigvis er ens egne, for også vi lytter til mange ute i lokalsamfunnene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18.52.

